

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

A halandóság nemzetközi összehasonlítása standard számítások segítségével.

Comparaison internationale de la mortalité, d'après des calculs standard.

Résumé. Pendant les quatre décades écoulées depuis le début du XXe siècle, la mortalité a baissé plus que jamais dans beaucoup de pays; ç'a été dû à l'extension de la civilisation, au progrès de la médecine, au développement des services sanitaires et pharmaceutiques, et surtout à la création d'établissements d'assurance sociale.

Aujourd'hui encore, la mortalité diffère, et souvent fort, d'un pays à l'autre. En Europe, où on la voit grandir en allant vers l'Est, elle est la plus basse dans les Pays-Bas (8·5‰). Viennent après, sous ce rapport, les pays scandinaves, le Danemark (qui occupait à cet égard au début du siècle la première place) et les autres Etats du Nord-Ouest européen (10 à 12‰). Le chiffre de la Hongrie (14‰) n'est pas trop supérieur à celui de ces Etats-là; quant aux autres pays d'Europe centrale, ils ont également une mortalité dépassant celle du Nord-Ouest de l'Europe. Et c'est l'Est européen, ainsi que certains pays balkaniques d'une mortalité de plus de 20‰, qui occupent la dernière place. Cette augmentation, de l'Ouest à l'Est de l'Europe, de la mortalité est en étroit rapport avec l'industrialisation et l'urbanisation dont le niveau diminue vers l'Orient, et il en était de même au début du siècle, ainsi qu'au XIXe siècle.

Somme toute, depuis le commencement de ce siècle, la mortalité a fort décliné en Europe. En Occident et en Angleterre, elle a moins fléchi que de l'autre côté de l'Europe. Car ce dernier, avec l'extension de la civilisation eut plus de possibilité de la faire baisser que les pays occidentaux où elle avait déjà fort diminué. Mais cela n'a pas changé le tableau d'ensemble de la mortalité européenne: aujourd'hui, comme autrefois, plus on s'approche de l'Orient, plus on voit augmenter la mortalité.

Pour faire une comparaison entre divers pays, ce n'est pas des chiffres bruts des décès qu'il faut se servir; car il y a là des facteurs perturbateurs dus d'une part à la diversité des méthodes statistiques et d'autre part aux différences existant, d'un pays à l'autre, pour le climat, pour la répartition, suivant des considérations démographiques et d'autres points de vue, de la population, etc. La différence des répartitions par âge est un élément particulièrement perturbateur, la mortalité différant souvent considérablement d'une catégorie d'âge à l'autre. Les pays prolifiques du Sud-Est européen et des Balkans, où il y a beaucoup d'enfants mais

aussi une grande mortalité infantile, ont une mortalité générale dépassant celle des pays de l'Europe occidentale où la natalité est relativement faible.

Afin de se faire une idée de la différence qu'il y a, d'un pays à l'autre, pour la mortalité, il faut éliminer les causes perturbatrices tenant à ce que la répartition par âge n'est pas partout la même. Pour cela, on peut employer le calcul dit factoriel ou prendre, pour la répartition par âge, une base standard.

Dans la présente étude, nous rendons compte des calculs standard que nous avons faits conformément à une résolution prise par le Congrès de Berne (1895) de l'Institut International de Statistique. En effectuant ces calculs, nous avons pris comme standard les catégories d'âge et la population de la Suède, en nous servant au recensement suédois de 1935. Les cinq catégories d'âge envisagées pour calculer le coefficient de mortalité étaient les suivants: 1. au-dessous de 1 an; 2. de 1 à 19 ans; 3. de 20 à 39 ans; 4. de 40 à 59 ans; 5. au-dessus de 60 ans. Selon le recensement exécuté en Suède en 1935, la catégorie d'âge de moins de 1 an avait 1·3% de la population; celle de 1 à 19 ans, 29·5%; celle de 20 à 39 ans, 33·0%; celle de 40 à 59 ans, 23·0%; celle de plus de 60 ans, 13·2%.

Les résultats de ces calculs sont bien curieux. Ils montrent que dans la plupart des pays, la mortalité standard est supérieure à la mortalité brute. Par exemple, en Hongrie la mortalité brute est de 14·3‰ et la mortalité standard, de 15·5‰. M. Burgdörfer a dit avec raison que les proportions brutes du mouvement de la population, de la mortalité et de l'accroissement de la population ne correspondent pas à la réalité; et quand les classes les plus vieilles des pays seront à peu près aussi peuplées qu'en Europe occidentale, la proportion de la mortalité s'élèvera et celle de l'accroissement de la population baissera. Dans l'ordre brut, la méthode des standard amène le plus de déplacements pour les pays à faible mortalité; ces déplacements sont moins grands pour les pays tenant le milieu entre ceux où la mortalité est la plus faible et ceux où elle est la plus forte; et pour l'ordre brut de ces derniers, la méthode des standard ne cause aucun changement. Pour les pays exotiques les plus arriérés, qui ont une très grande mortalité due au climat et au manque d'un service sanitaire con-

venable, la mortalité reste élevée même si pour en calculer le coefficient, on emploie la méthode standard et les catégories d'âge adoptées par le Congrès de Berne, parce que dans ces pays, les décès sont très nombreux dans chaque catégorie d'âge.

*

A XX. század eddig eltelt négy évtizedében világszerte mutatkozó intenzív kulturális fejlődés, az általános népműveltség mindenütt mutatkozó javulása, az orvosokkal és gyógyszerekkel való ellátottság kedvezőbbé válása, maguknak az orvosi tudományoknak is fejlődése és az orvosi kezelésnek egyre szélesebb néprétegek által történő igénybevétele, — különösen a társadalmi biztosítványok, s a kórházügy fejlődése révén, — a különböző országokban a halandóság történeti idősorának eddig sohasem ismert regressziójára vezettek. Mindazonáltal, az úgyszólván mindenütt mutatkozó haladás mellett is, állandó különbségek maradtak fenn, s jelentkeznek még napjainkban is az egyes országok népességének műveltsége, közegészségügye és évről-évre mutatkozó elhalálozási aránya között. Európában pl. nyugatról-keletre haladva, ma is egyre magasabb halandósági arányokkal találkozunk, szoros korrelációban mai technikai kultúránk bármely statisztikai jelzőszámának — akár az iparosodás, akár a városiasodás mértékeinek — ugyanilyen irányban nyugatról-keletre, országról-országra csökkenő színvonalával. Akárcsak egy negyedszázaddal ezelőtt, a XX. század elején, vagy a XIX. században, bár azóta a népesség szóbanforgó életviszonyai Európa-szerte nagyarányú fejlődésnek lendültek.

A mortalitás arányának XX. századbeli visszafejlődése tekintetében az egyes államok között ugyan lényeges különbségek mutatkoznak. Éppen a régebben kedvezőtlen közegészségügyű, magas halandóságú államok vonatkozó aránya javult inkább, mert arra inkább voltak még meg a lehetőségei. Kevésbé csökkent az intenzív szaporodási típust mutató, régóta alacsony születési arányú országoké, de némiképp tovább javult — még évszázadunkban is — az iparosodás csúcspontján álló nyugati és északnyugat-európai államok legmagasabb átlagos népműveltséget mutató népességének mortalitása is és az ma is alacsonyabb maradt a közép- és keleteurópai népek halandóságánál. Ez utóbbiak vonatkozó arányai ugyanis a nagyobb mértékű visszafejlődés mellett

sem érték el a nyugaton mutatkozó, egyébként szintén állandó javulásban lévő viszonyszámok színvonalát. Kevés állam halandóságának színvonala változott olyképen, hogy az országok ezer lélekre eső ú. n. általános vagy nyers arányszámának sorrendjében helycserék, ill. eltolódások következtek volna be. Éppen ezért a halandóság minden korrekció nélkül való ezen arányainak az 1. táblázatba foglalt, s az I. grafikonon is szemléltetett legújabb adatai között túlnyomó többségben ma is olyan irányú különbségek mutatkoznak, mint amelyek azok között már évszázadunk elején is megvoltak. (L. az 1. táblázatot, s az I. grafikonot.)

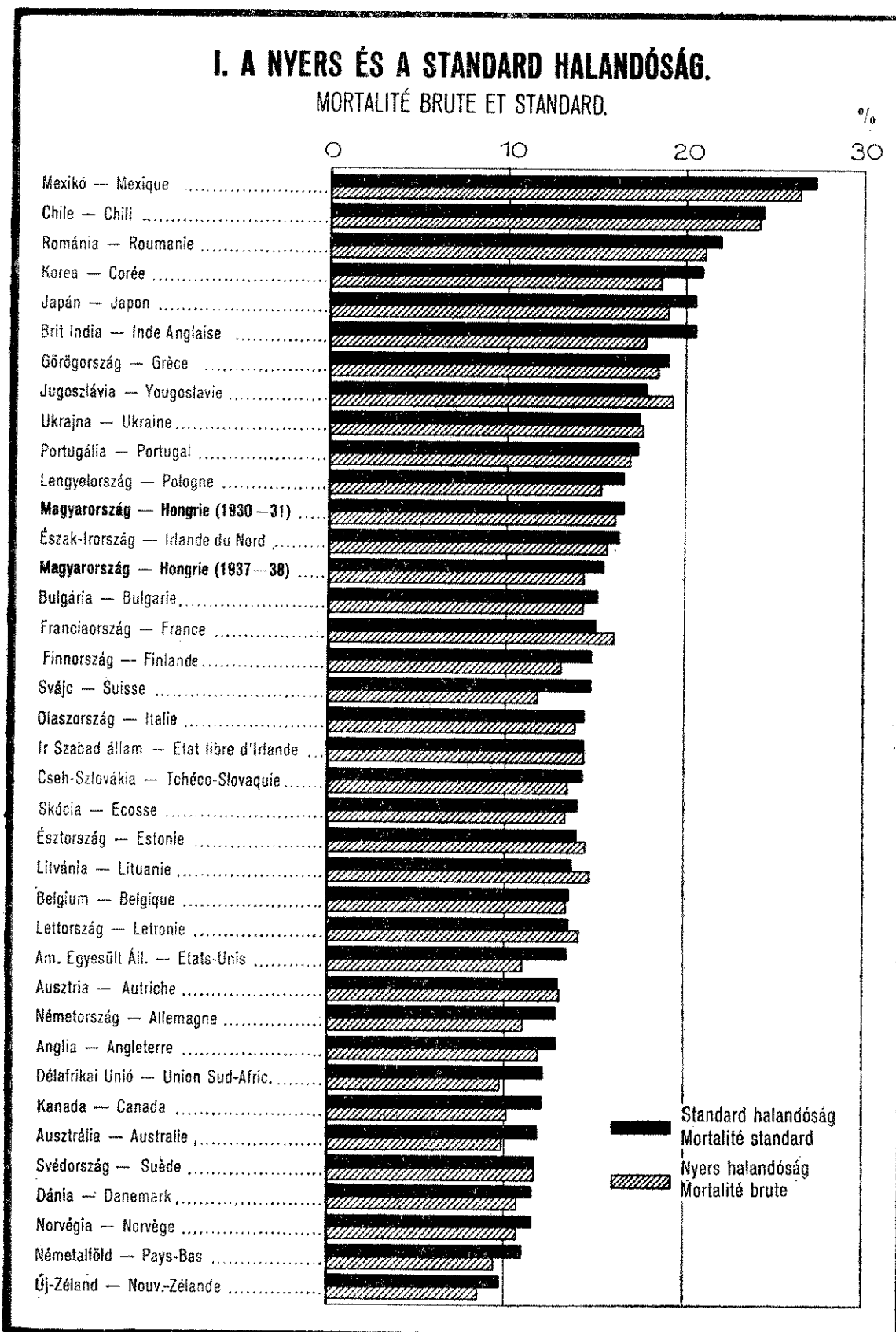
Látható, hogy az európai államok közül ma is a keleteurópai államok: Oroszország, Románia, Ukrajna, s azután a többi balkán államok néphalandósága a maximum. Magas azután a déleuropaiak közül még a spanyol és a portugál adat is. Éppen úgy, ahogy évszázadunk elején — l. ugyancsak az 1. táblázatot — amikor Európában ugyancsak Oroszországé volt e szomorú maximum, de akkor 30, míg ma csak 20‰ körül. Románia a második helyen akkor 26, ma 19‰-kel áll. A mezőgazdasággal foglalkozó népesség aránya pedig ma is ezen államokban a legmagasabb, Oroszországban pl. az 1926. évi orosz népszámlálás szerint még 86·7% volt östermelő. E tünet pedig a mai technikai kultúrának, az iparosodásnak elmaradottságát igazolja, vele az átlagos népműveltség minden jelzőszámának rendszerint kedvezőtlen kialakulása jár. Az is látható, hogy bár az egykoron kedvezőtlen halandóságú államok halandósága ma is a legmagasabb, a XX. század folyamán az nagyot javult, egykori évszázad eleji értékének $\frac{2}{3}$, sőt $\frac{2}{5}$ -ére (Spanyolorsz.) esett vissza. Pedig a legújabb évek adatai éppen ezeknél (Spanyolország, Ukrajna, Szovjet-országnak) hiányozván, náluk nem is ítéltető meg a fejlődés oly hosszú vonala, mint a magas műveltségűeknél.

A legkedvezőbb viszont — az 1. táblázaton bemutatott adatok szerint — Európában ma Németalföld népének ezer lélekre eső általános halandósága, mely 8·5‰. Utána sorakoznak ma Norvégia (10·0), Dánia (10·3) és Svédország (11·5) adatai. Évszázadunk elején Norvégia és Dánia haladt még az élen (14·1), s csak utána sorakoztak Svédország (14·6) és Németalföld (14·7). E kedvező halandóságú államoknál a legutolsó négy évtized haladása a halandóságot az egykorinak fe-

1. A halandóság nyers arányszámainak nemzetközi összehasonlítása.
Comparaison internationale des taux de mortalité bruts.

Világrész, ország — Régions et pays	Esett ezer lélekre halálozás — Décès pour 1000 habitants										
	1905-09 átl. en moyenne	1913	1920	1921	1925	1930	1931	1935	1936	1937	¹⁾ 1938
Európa — Europe											
Anglia ²⁾ — Angleterre ²⁾	15·1	13·8	12·4	12·1	12·2	11·4	12·3	11·7	12·1	12·4	—
Ausztria — Autriche	⁶⁾ 22·4	18·3	19·0	16·9	14·3	13·5	14·0	13·6	13·2	13·4	14·0
Belgium — Belgique	16·2	14·6	13·8	13·8	13·1	13·3	13·3	12·8	12·8	13·1	13·0
Bulgária — Bulgarie	23·5	20·6	21·4	21·7	19·2	15·8	16·2	14·6	14·2	13·5	13·4
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slov.	24·1	19·3	19·0	17·7	15·1	14·2	14·3	13·5	13·3	13·3	13·5
Danzig — Dantzig	—	—	—	13·0	12·7	12·3	11·7	12·4	11·9	11·4	—
Dánia — Danemark	14·1	12·5	12·9	11·0	10·8	10·8	11·4	11·1	11·0	10·8	10·3
Esztország — Estonie	19·2	—	20·0	16·3	14·9	14·9	16·1	14·9	15·6	14·7	14·5
Északírország — Irlande du Nord	—	—	—	—	15·7	13·8	14·5	14·4	14·2	15·1	—
Finnország — Finlande	17·7	16·1	15·9	14·0	13·5	14·3	14·2	12·7	13·8	13·1	12·9
Franciaország — France	19·5	17·0	17·2	17·7	17·4	15·7	16·2	15·7	15·3	15·0	15·4
Görögország — Grèce	—	—	—	15·2	15·2	16·3	17·7	14·9	15·2	15·2	—
Ír szabad állam — Etat libre d'Irlande	17·2	17·1	14·8	14·2	15·7	14·2	14·5	14·0	14·4	15·3	13·6
Jugoszlávia — Yougoslavie	⁷⁾ 24·5	—	—	—	18·7	19·0	19·8	16·8	16·0	15·8	—
Lengyelország — Pologne	—	—	—	—	16·7	15·8	15·5	14·0	14·2	14·0	13·8
Lettország — Lettonie	20·6	—	19·6	13·7	15·0	14·2	14·0	14·2	14·1	14·3	13·5
Litvánia — Lituanie	—	—	20·2	14·6	16·7	15·8	15·7	13·9	13·3	13·1	12·6
Luxemburg — Luxembourg	—	—	—	—	18·7	13·1	13·2	12·6	11·5	11·9	12·6
Magyarország ³⁾ — Hongrie ³⁾	25·7	22·3	21·4	21·2	17·1	15·5	16·6	15·3	14·3	14·2	14·4
Németalföld — Pays-Bas	14·7	12·3	12·0	11·1	9·7	9·1	9·6	8·7	8·7	8·8	8·5
Németország — Allemagne	18·3	15·0	15·1	13·9	11·9	11·0	11·2	11·8	11·8	11·7	11·7
Norvégia — Norvège	14·1	13·3	12·8	11·5	10·9	10·5	10·9	10·3	10·4	10·4	10·0
Olaszország — Italie	21·7	18·7	18·8	17·4	16·8	13·8	14·8	13·9	13·7	14·2	13·9
Portugália — Portugal	21·6	20·6	22·5	19·5	17·5	18·8	18·5	17·1	16·4	16·0	15·5
Románia — Roumanie	25·9	26·1	25·9	23·0	21·0	19·4	20·8	21·1	19·8	19·3	19·2
Saar-vidék — Sarre	—	—	—	—	—	10·0	10·3	—	—	—	—
Spanyolország — Espagne	24·9	22·1	23·8	21·3	19·5	17·3	17·5	15·5	—	—	—
Skócia — Écosse	16·3	15·5	14·0	13·6	13·4	13·3	13·2	13·2	13·4	13·9	—
Svájc — Suisse	16·5	14·3	14·4	12·7	12·1	11·6	12·1	12·1	11·4	11·3	11·6
Svédország — Suède	14·6	13·7	13·3	12·4	11·7	11·7	12·5	11·7	12·0	12·0	11·5
Szovjetországi Szovjetunió — Russie soviétique	29·4	—	—	—	22·9	—	—	—	—	—	—
Ukrajna — Ukraine	—	23·7	—	—	19·2	16·2	—	—	—	—	—
Amerika — Amérique											
Argentína — Argentine	—	—	15·0	15·3	14·1	12·5	12·3	13·0	11·8	11·9	12·0
Chile — Chili	32·5	31·1	31·1	32·7	27·6	24·5	22·0	25·0	25·3	24·0	24·6
Columbia — Colombie	—	—	—	—	—	—	—	14·9	15·0	15·3	—
Costa-Rica — Costa-Rica	—	—	—	—	—	21·8	23·8	21·9	20·0	18·2	16·7
Am. Egyesült Államok ⁴⁾ — Etats-Unis ⁴⁾	15·4	—	—	—	11·8	11·3	11·1	11·0	10·9	11·5	10·7
Guatemala — Guatemala	—	—	18·9	17·0	24·4	20·1	20·2	24·1	—	—	—
Jamaika — Jamaïque	—	—	—	—	21·3	17·1	18·7	17·7	17·4	15·3	—
Kanada — Canada	—	—	12·4	10·5	9·7	10·3	9·3	9·7	9·7	10·2	—
Mexikó — Mexique	—	—	—	—	26·4	26·6	25·7	22·0	23·0	23·9	—
Peru — Pérou	—	—	—	—	—	—	—	12·4	13·6	—	—
Salvador — Salvador	—	—	21·0	20·1	20·3	21·7	22·0	24·2	—	—	—
Uruguay — Uruguay	—	—	12·9	12·2	11·6	10·7	11·0	10·6	9·7	10·4	—
Venezuela — Venezuela	—	—	22·6	24·5	17·5	16·9	18·2	16·5	17·4	18·2	18·6
Afrika — Afrique											
Délafrikai Unió ⁵⁾ — Union Sud-Africaine ⁵⁾	—	10·3	11·1	10·4	9·4	9·7	9·5	10·6	9·6	10·0	—
Egyiptom — Egypte	26·5	26·6	28·4	25·3	26·3	24·4	26·9	26·4	28·9	27·2	—
Ázsia — Asie											
Brit-India — Inde anglaise	35·4	28·7	30·8	30·6	24·7	26·9	27·4	23·6	22·6	18·9	—
Ceylon — Ceylan	—	—	—	—	23·8	24·8	22·0	36·6	21·8	21·7	—
Fülöp szigetek — Iles Philippines	—	—	—	—	18·1	20·7	19·4	19·6	18·0	18·8	—
Formóza — Formose	—	—	—	—	24·4	19·5	21·5	20·3	19·9	—	—
Japán — Japon	20·9	19·4	25·4	22·7	20·3	18·2	19·1	16·8	17·5	17·0	—
Korea — Corée	—	—	23·4	19·6	20·1	18·8	19·3	18·9	18·7	—	—
Palesztina — Palestine	—	—	—	—	25·9	21·2	22·1	18·6	16·1	18·9	15·0
Oceánia — Océanie											
Ausztrália — Australie	10·8	10·8	10·5	9·9	9·2	8·6	8·7	9·5	9·4	9·4	9·6
Új-Zéland — Nouv.-Zélande	9·7	9·5	10·2	8·7	8·3	8·6	8·3	8·2	8·7	9·1	9·7

¹⁾ Ideiglenes adatok. — *Chiffres provisoires.* — ²⁾ Walessal együtt. — *Y compr. le pays de Galles.* — ³⁾ 1920-től trianoni terület, azelőtt a történelmi Magyarország. — *Avant 1920, territoire d'avant-guerre; depuis 1920, territoire selon le traité de Trianon.* — ⁴⁾ Az u. n. „Birth registration area”, nem az egész U.S.A. — *Seulement le „Birth registration area”.* — ⁵⁾ Csak fehérszínű lakosság arányai. — *Seulement la population blanche.* — ⁶⁾ A régi osztrák császárság adata 1905-10-ből. — *Chiffres de 1905-10, concernant l'Autriche d'alors.* — ⁷⁾ Szerbia adata 1905-10-ről. — *Chiffres de Serbie, 1905-10.*

lére már sehol sem mérsékelhette. Nálunk a XX. századbeli javulás a század elején mutatkozott arányok színvonaláról napjainkig az egykori értékeknek csak $\frac{4}{5}$ -ére, legfeljebb $\frac{6}{10}$ -ére történt.

A nyugateurópai államok alacsony halandósága, kedvező közegészségügyük, ugyancsak méltán állítható az iparforgalmi népesség magas arányával, s az őstermelők háttérbe szorulásával párhuzamba. Németalföldön az 1930. évi népszámlálás szerint a lakosságnak már csak 20.6%-a volt őstermelő, a többi nyugateurópai államban 35% körüli az arány. Az őstermelők minimumát (5.6% 1931-ben) mutató Anglia halandósági aránya is igen alacsony: 12.4% (1937-ben).

Hazánk halandósága legutóbb nemzetközi viszonylatban is nagyot javult közegészségügyünk — Szemlénkben is számos alkalommal vázolt — nagyarányú fejlődésének következményeképpen. A Magyarországon 1937—38-ban 14.3%-ot kitevő általános néphalandóság már kedvezőbb, alacsonyabb színvonalon áll, mint Franciaország aránya, mely 1938-ban 15.4%, pedig az utóbbit a statisztikai számbavétel alább említendő technikai különbségei is javítják. Hazánk adata ezenkívül azonban jobb Portugália, Spanyolország, Jugoszlávia s az összes többi balkán államok vonatkozó viszonyszámánál, nem is szólva Kelet-Európáról, Szovjet-Oroszországról, Ukrajnáról, vagy az Európán kívüli államok adatairól.

Az Európán kívüli országok a rendkívül különböző éghajlati, fajbeli, kulturális és egészségügyi viszonyok miatt felette eltérő halandóságot mutatnak. A déli félgömb mérsékelt övén, a kedvező kulturális fejlődést ott is lehetővé tévő klimatikus viszonyok mellett Új-Zéland, Ausztrália és a Délafrikai Unió — I. ugyan-

csak az 1. táblázaton — kedvező, a nyugateurópai alacsony arányokhoz hasonló, 10% körüli viszonyszámokat mutatnak, bár az alább részletezendő angol módszer miatt ezen adatok a középeurópaiakkal való egybevetéskor még lényegesen emelendők, ha a módszerbeli különbség hatását mérjük fel. A szubtrópusi viszonyok mellett is feltűnő magas Egyiptom (27.2%), Chile (24.6) és Mexikó (23.9) legújabb halandósági aránya; a legutóbbiban főleg a csecsemő- és gyermekhalandóság magas, extenzív szaporodási típus mellett.

Ha azonban az egyes országoknak csak nyers halandósági arányait vetjük egybe, úgy az azok között mutatkozó számszerű

különbséget tudvalevőleg nem lehet csak a közegészségügy különbségének rovására írni. A különbségben más körülményeknek: 1. az adatok számbavételi technikájában lévő különbségeknek, 2. a nép összetételében, főleg koreloszlásában lévő eltéréseknek is szerepük van. Igaz ugyan, hogy a kulturális és közegészségügyi fok is kapcsolatos a korösszetétellel. Extenzív szaporodási típus pl. alacsony kultúránál áll fenn, rossz közegészségüggyel, sok gyermekkel és kevés öreggel jár. Mégis e szövődő körülmények elkülönítése is érdekes és a korösszetétel különbségeinek a halandóságra való hatásában fel is mérhető, s az attól többféle módon függetlenül is meghatározható.

Az összhalandóságra is hatással lévő számbavételi technikai különbségek közül első sorban ismét a halvaszületések számbavételének módszerében lévő, Szemlénkben is számos ízben ismertetett, s hatásaiban is felmért eltérések említendők.¹⁾ Ez az a bizonyos 42 nap Angliában, s a 3 nap Franciaországban, Belgiumban, s a Cøde Napoleont elismerő többi országokban, amelyen belül az elhalt, bár élveszületett gyermeket szabad egyszerűen, egy bejelentéssel halvaszülöttnak jelteni, amely eljárás révén az ily államoknak nemcsak csecsemőhalandósága, de összhalandósága is kisebb. Spanyolországban e határidő 1 nap, Németalföldön régebben volt csak meg, újabban nincs ott sem ilyértelmű határidő, mint ahogy nem ismer ilyent hazánk vagy a többi középeurópai állam statisztikája. Kiszámítottuk,²⁾ hogy az angol módszer szerint számítva, összhalandóságunk 12·2, a francia szerint 2·9 és végül a spanyol módon megállapítva is még 0·5 %-ával lehetne kisebb. Ilyképen az 1937—38. évi magyarországi általános halandósági arány, mely nyersen 14·3‰, az angol módszer szerint csak 12·7, a francia szerint 13·6 és végül a spanyol szerint 14·2‰ is lehetne. Az ily módon az angol módszer szerint számítva csökkent újabb magyar országos halandóság (a 12·7‰) — az 1. táblázat számsoraiba illesztve — kedvezőbbnek ítéhető nemcsak a fentebb már

nyersen is meghaladott franciaországi, kelet-európai és balkán államok vonatkozó arányainál, hanem még tovább Belgium, Finnország, Ir szabad állam, Lengyel- és Lettország és Olaszország halandóságának legújabb színvonalánál is.

A másik zavaró körülmény, hogy a népesség különböző demográfiai szempontok, főleg életkor szerint eltérően oszlik meg. A 2. táblázaton közöljük az egyes államoknak öt korcsoport (1 éven aluliak, 1—19, 20—39 és 40—59 évesek, 60 éven felüliek) szerint megkülönböztetett részeit százalékokban. Látható, hogy az 1 éven aluli népréteg minő erős ma is Szovjet-Oroszországban (3·5%), Romániában (ugyancsak 3·5%), Jugoszláviában (3·4%) vagy Ukrajnában (3·3%) megfelelően a kelet-európai államok ma is igen kedvező születési arányszámának, extenzív népszaporodási típusának. Ugyanezekben a következő fiatalokorú korcsoport, az 1—19 éveseké is terjedelmes; Ukrajnában (46·1%), Szovjet-Oroszországban (45·3%) és Romániában (43·0%), a többi államokénál magasabb népességi arányú. A legmagasabb halandóságú legfiatalabb korosztályok erős képviselete ilyképen lényegesen emeli ezen országok halandóságát, s ha ezekben a gyermekréteg olyan alacsony volna, mint pl. az 1935. évi Svédországban (1·3%) vagy mint másutt Nyugat-Európában (1·3—1·6% között), akkor halandóságuk már e körülmény miatt is sokkal kedvezőbb lenne, a közegészségügy megváltozása nélkül is. Hasonló nagy különbségeket mutatnak az egyes államok tudvalevőleg az öregek aránya tekintetében is. A szintén igen magas halandóságú 60 éven felüliek aránya — a 2. táblázat szerint — Franciaországban a legmagasabb (14·0%), de magas Lett- (13·9%), Észt- (13·7%) és Svédország (13·2%) vonatkozó népességi adata is. A legkülönbözőbb eltéréseket látjuk az egyes országok népességének a többi korcsoportokra eső arányai között is. A kormegoszlási különbségeket ilyképen lényegesen zavaró körülménynek ítéjük, ha a halandósági arányok színvonalából a népek közegészségügyi különbségeire akarunk következtetni. Ítéletünknek e zavaró körülménytől való függetlenítése többféle úton történhet. Így pl. oly módon, hogy az egyes országok népének korcsoportjaira vonatkozó halandósági arányokat külön határozzuk meg, így azonban ítéletünk részekre oszlik. Egy ítéletet lehetővé tévő korrekciót a faktor-, ill. faktoriel- vagy a standard-számítás nyújt.

¹⁾ L. Szél T.: 1. „Csecsemőhalandóságunk nemzetközi viszonyítása.“ Magyar Statisztikai Szemle, 1929. évf. 1049. és köv. l. — 2. „Csecsemőhalandóságunk újabb alakulása“ u. o. 1939. évf. 1027. l. — 3. „Az átlagos és a valószínű élettartam nemzetközi összehasonlítása“ u. o. 1939. évf. 1153. l.

²⁾ L. Magyar Statisztikai Szemle 1939. évf. 1054. lap.

2. A népesség kormegoszlásának nemzetközi összehasonlítása %/0-ban.

Comparaison internationale sur la répartition par âge de la population (%/0).

Világrész, ország: Régions et pays	A népszámlálás időpontja: Date du recensement de la population	1 éven aluli Au-dessous de 1 an	1—19	20—39	40—59	60 éven felül au-dessus de 60 ans	Összesen ¹⁾ Total ¹⁾
			éves — ans				
Anglia — Angleterre	1931. IV. 26	1·6	30·9	31·8	24·2	11·5	100·0
Ausztria — Autriche	1934. III. 22	1·3	28·1	33·8	24·4	12·4	100·0
Belgium — Belgique	1930. XII. 31	1·8	29·2	33·2	24·0	11·8	100·0
Bulgária — Bulgarie	1934. XII. 31	2·6	40·2	32·2	17·2	7·8	100·0
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie	1930. XII. 1	2·0	33·6	34·0	20·2	10·2	100·0
Danzig — Dantzig	1929. VIII. 18	2·0	34·4	34·6	19·5	9·5	100·0
Dánia — Danemark	1935. XI. 5	1·7	32·4	32·7	21·9	11·3	100·0
Esztország — Estonie	1934. IV. 1	1·6	28·3	33·2	23·2	13·7	100·0
Eszak-Írország — Irlande du Nord	1926. IV. 18	2·0	36·5	29·2	20·7	11·6	100·0
Finnország — Finlande	1930. XII. 31	1·9	35·7	32·1	20·9	9·4	100·0
Franciaország — France	1931. III. 8	²⁾ 1·5	28·8	31·4	24·3	14·0	100·0
Görögország — Grèce	1928. V. 15	2·7	40·5	29·4	18·1	9·3	100·0
Ir szabad állam — Etat libre d'Irlande	1926. IV. 18	1·9	37·0	27·4	21·1	12·6	100·0
Jugoszlávia — Yougoslavie	1931. III. 31	3·4	40·4	31·0	17·0	8·2	100·0
Lengyelország — Pologne	1931. XII. 9	2·5	40·6	32·6	16·5	7·8	100·0
Lettország — Lettonie	1935. II. 12	1·7	28·8	32·8	22·8	13·9	100·0
Litvánia — Lituanie	1923. IX. 17	2·4	40·3	30·2	16·7	10·4	100·0
Luxemburg — Luxembourg	1935. XII. 31	1·4	30·0	34·2	23·2	11·2	100·0
Magyarország — Hongrie	1930 1930. XII. 31	2·2	34·9	33·0	20·1	9·8	100·0
	1937²⁾ 1937. XII. 31	1·7	34·2	32·3	21·5	10·3	100·0
Németalföld — Pays-Bas	1930. XII. 31	2·2	37·8	30·9	19·7	9·4	100·0
Németország — Allemagne	1933. VI. 16	³⁾ 1·4	29·0	34·6	23·5	11·5	100·0
Norvégia — Norvège	1930. XII. 1	1·6	36·4	31·2	19·2	11·6	100·0
Olaszország — Italie	1936. IV. 21	2·2	35·8	31·6	19·4	11·0	100·0
Portugália — Portugal	1930. XII. 1	2·1	39·8	29·7	18·8	9·6	100·0
Románia — Roumanie	1930. XII. 29	3·5	43·0	30·2	16·7	6·6	100·0
Saarvidék — Sarre	1935. VI. 25	³⁾ 2·0	33·4	35·2	20·9	8·5	100·0
Skócia — Ecosse	1931. IV. 26	1·8	34·3	30·4	22·2	11·3	100·0
Svájc — Suisse	1930. XII. 1	1·5	31·9	32·8	23·0	10·8	100·0
Svédország — Suède	1935. XII. 31	1·3	29·5	33·0	23·0	13·2	100·0
Szovjetországi — Russie soviétique	1926. XII. 17	3·5	45·3	29·5	15·0	6·7	100·0
Ukraina — Ukraine	1926. XII. 17	3·3	46·1	30·4	14·1	6·1	100·0
Amerikai Egy. Államok — États-Unis	1930. IV. 1	1·8	37·1	31·8	20·9	8·4	100·0
Angol-India — Inde anglaise	1931. II. 26	3·1	46·6	31·7	14·5	4·1	100·0
Ausztrália — Australie	1933. VI. 30	1·6	35·2	31·3	22·0	9·9	100·0
Chile — Chili	1930. XI. 27	3·3	44·4	31·3	15·3	5·7	100·0
Délafrikai Unió — Union Sud-Africaine	1931. V. 5	2·4	40·7	30·8	19·0	7·1	100·0
Kanada — Canada	1931. VI. 1	2·0	39·5	30·0	20·1	8·4	100·0
Korea — Corée	1930. X. 1	3·9	45·7	28·1	16·2	6·1	100·0
Mexikó — Mexique	1930. V. 15	3·1	46·3	31·3	14·0	5·3	100·0
Japán — Japon	1930. X. 1	3·0	43·8	28·2	17·6	7·4	100·0
Új-Zéland — Nouv.-Zélande	1936. III. 24	1·4	33·1	31·5	23·6	10·4	100·0

¹⁾ Az ismeretlen korúak nélkül. — *Sans les gens d'âge inconnu.* — ²⁾ Évvégi kiszámított népesség. — *Population calculée pour la fin de l'année.* — ³⁾ Ezen országoknál a naptári évekre megadott kormegoszlás és a népszámlálás időpontja között eltelt időre tekintettel korrekcióval élve. Ezen országok népszámlálási táblázatai ugyanis az 1 éven aluliak rovatában részben (pl. Németország) a népszámlálás évében, részben (pl. Franciaország) pedig az abban s a megelőző évben születettek mutatták ki. — *Pour ces pays, les chiffres ont été rectifiés, en égard à la répartition par âge indiquée pour les années civiles et le temps passé depuis le recensement de la population. Car parmi ces pays, les uns — par exemple, l'Allemagne — ont indiqué, dans les tableaux concernant le recensement, pour la classe de moins d'un an, les enfants nés dans l'année du recensement, et les autres — par exemple, la France — les enfants nés dans l'année du recensement et dans l'année précédente.*

A korcsoportok szerint részletezett halandóság nemzetközi összehasonlítását, — ugyanazon 5 korcsoportra nézve, mint amelyekkel fentebb a népesség korösszetételének különbségeit vizsgáltuk, — a 3. táblázatban mutatjuk be. Hivatkozunk azonban ezúttal is arra, hogy Szemlénk már több korcsoport halandóságának nemzetközi összehasonlításával foglalkozott legújabbban is. Így az 1939.

évfolyamban a csecsemő-¹⁾ és a gyermekhalandóság,²⁾ nemkülönben az öregek³⁾ és a produktív korúak⁴⁾ halandósági arányaival is.

Ha ilyképen az egyes országokbeli halandóság gyakorisági arányait kor szerint

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1939. évf. 1927. l.

²⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1939. évf. 1253. l.

³⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1939. évf. 795. és 1153. l.

⁴⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1939. évf. 1153. l.

való részletezésben hasonlítjuk össze, akkor ítéleteink a vizsgált szempont tekintetében az összehasonlított népességek kor szerint való megoszlásától ugyan függetlenek lesznek, de — mint látható — részekre bomlanak. Ily módon az égy ítéletben fogalmazott következtetés lehetetlen. Ám a közegészségügy színvonala között lévő különbségekre következtetni kívánó, egy mondatban fogalmazott, tehát részekre nem bomló oknyomozó ítéleteinket is szükséges a népes-

ség kor szerint való megoszlásában lévő zavaró hatástól függetleníteni. Erre szolgál a standard számítás, amelyet tudvalevőleg *Kőrösy* József, a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal megalapítója, s első igazgatója, a világhírű tudós statisztikus alkotott meg.¹⁾ Ő volt annak leglelkesebb terjesz-

¹⁾ L. erről *Szél* (Saile) T. „*Kőrösy* József hatása a statisztika fejlődésére.” Értekezések a filozófiai és társadalmi tudományok köréből. A M. Tud. Akadémia kiadv.(Budapest, 1927.) II. köt.9. sz.

3. A tényleges halandósági arányok kor szerint és a standard halandóság.

Taux de la mortalité effective, par âge, et mortalité standard.

Világrész, ország: <i>Régions et pays</i>	Év <i>Années</i>	Esett ezer megfelelő korú élőre elhalt, évi átlagban <i>Décès pour 1000 vivants dans la population</i>					össze- sen totale	Standard halá- lasi arányszám ezer lélekre ¹⁾ <i>Mortalité standard pour 1000 habi- tants¹⁾</i>
		1 éven aluli <i>de moins d'un an</i>	1—19 <i>de 1 à 19 ans</i>	20—39 <i>de 20 à 39 ans</i>	40—59 <i>de 40 à 59 ans</i>	60 éven felüli <i>de plus de 60 ans</i>		
<i>m o y e n n e s a n n u e l l e s</i>								
Anglia — <i>Angleterre</i> . . .	1930—32	66·9	3·0	3·5	9·9	56·2	11·9	12·9
Ausztria — <i>Autriche</i> . . .	1933—35	97·6	2·9	4·0	10·7	58·0	13·1	13·0
Belgium — <i>Belgique</i> . . .	1930—31	100·4	3·5	4·4	10·4	56·7	13·4	13·7
Bulgária — <i>Bulgarie</i> . . .	1934—35	151·5	6·9	5·5	9·6	54·0	14·3	15·2
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco- Slovaquie</i>	1930—31	150·9	4·2	2·5	11·1	58·7	13·5	14·3
Dánia — <i>Danemark</i> . . .	1934—36	71·8	1·8	2·8	8·0	55·9	10·7	11·6
Esztország — <i>Estonie</i> . .	1933—35	91·7	4·5	5·3	11·1	54·9	14·5	14·1
Finnország — <i>Finlande</i> . .	1930—31	79·1	4·4	7·0	11·8	56·7	13·2	14·8
Franciaország — <i>France</i> . .	1930—32	²⁾ 89·8	3·5	5·4	12·4	64·2	16·1	³⁾ 15·1
Görögország — <i>Grèce</i> . .	1927	119·2	12·0	8·4	13·8	60·2	18·5	19·0
Ír szabad állam — <i>Etat libre d'Irlande</i>	1925—27	77·3	4·1	5·5	11·6	58·4	14·4	14·4
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i> .	1930—32	160·9	10·5	7·9	13·9	57·1	19·3	17·8
Lengyelország — <i>Pologne</i> . .	1930—32	194·0	6·2	5·9	12·2	57·3	15·3	16·6
Lettország — <i>Lettonie</i> . .	1934—36	99·3	4·1	4·6	10·1	54·8	14·1	13·6
Litvánia — <i>Lituanie</i> . . .	1922—24	173·2	6·2	4·9	11·0	44·8	14·7	14·1
Magyarország — <i>Hongrie</i> . .	1930—31	174·5	5·8	6·0	11·4	61·1	16·1	16·6
Németalföld — <i>Pays-Bas</i> . . .	1930—31	51·8	2·3	2·7	7·6	53·4	9·4	11·0
Németország — <i>Allemagne</i> . .	1932—34	²⁾ 88·8	2·3	3·2	8·9	51·7	11·0	⁴⁾ 12·9
Norvégia — <i>Norvège</i>	1930—31	46·7	2·2	4·8	8·1	52·4	10·7	11·6
Olaszország — <i>Italie</i>	1935—37	107·0	5·0	4·1	9·4	60·7	13·9	14·4
Portugália — <i>Portugal</i> . . .	1930—31	199·8	7·5	6·4	10·8	60·4	16·9	17·4
Románia — <i>Roumanie</i>	1931	171·7	11·6	8·0	14·6	78·5	21·1	22·0
Skócia — <i>Ecosse</i>	1930—32	86·0	3·8	4·0	11·1	60·3	13·4	14·1
Észak-Írország — <i>Irlande du Nord</i>	1925	95·4	5·2	5·7	12·9	65·5	15·7	16·3
Svájc — <i>Suisse</i>	1930—31	56·0	2·4	5·0	11·0	69·5	11·8	14·8
Svédország — <i>Suède</i>	1935	50·0	2·0	3·4	7·8	56·9	11·6	11·7
Ukrajna — <i>Ukraine</i>	1924	141·8	10·0	7·7	13·2	53·0	17·6	17·4
Am. Egyesült-Államok <i>États-Unis</i>	1929—31	65·0	2·7	4·7	12·0	56·9	11·0	13·5
Ausztrália — <i>Australie</i>	1932—34	43·5	1·8	2·9	8·4	59·2	9·9	11·8
Brit-India — <i>Inde anglaise</i> . . .	1930—32	146·5	12·0	9·0	17·0	62·9	17·8	20·6
Chile — <i>Chili</i>	1929—31	267·8	11·7	11·1	18·1	73·1	24·2	24·4
Délafrikai Unió — <i>Union Sud-Africaine</i>	1930—32	69·2	3·1	3·8	10·5	50·5	9·7	12·2
Japán — <i>Japon</i>	1929—31	141·8	9·5	8·8	15·4	71·9	19·0	20·6
Kanada — <i>Canada</i>	1930—32	97·6	2·9	3·8	8·6	51·4	10·2	12·1
Korea — <i>Corée</i>	1930—31	58·4	15·5	10·7	14·8	65·7	18·7	20·9
Mexikó — <i>Mexique</i>	1929—31	205·6	19·9	12·3	21·5	74·2	26·4	27·3
Új-Zéland — <i>Nouv.-Zélande</i> . . .	1935—36	36·0	1·4	2·5	7·9	47·0	8·5	9·7

¹⁾ Svédország 1935. évi népszámlálásának kor megoszlása alapján számítva. — *En prenant pour base la répartition par âge de la population de la Suède au recensement y effectué en 1935.* — ²⁾ Ezen ország(ok)nál a naptári évekre megadott kor megoszlás és a népszámlálás időpontja között eltelt időre tekintettel korrekcióval élve. — *En rectifiant les chiffres en égard à la répartition par âge indiquée pour les années civiles et le temps passé depuis le recensement de la population.* — ³⁾ A ²⁾ alatt említett korrekció nélkül; arra is tekintettel a francia standardhalandóság kb. 15·3‰. — *Sans la rectification indiquée par la note 2). Si on fait une telle rectification, la mortalité standard est en France d'environ 15·3‰.* — ⁴⁾ A ²⁾ alatt említett korrekció esetén a német standardhalandóság 11·7 usque 12·0 lehetne. — *Si on fait la rectification indiquée par la note 2), la mortalité standard est en Allemagne de 11·7 à 12·0.*

tője is. Jól látta e számítási eljárás nagy horderejét, hogy vele különböző tömegjelenségeknek a népesség kor — vagy valamely más zavaró szempont — szerint való megoszlásától független összehasonlítása lehetséges. Bár nem veti el ő a nyers gyakorisági arányokat sem, amelyek a tényleges viszonyok leírásának mindenkor fontos eszközei. Ám bizonyos oknyomozó ítéleteknél, a zavaró körülményektől való függetlenítésre a standard számítás a legalkalmasabb. Az e célra ajánlott más módszerek, pl. *Ogle*, *Newsholme* és *Bortkiewicz* faktorszámítása stb. sem helyesség, sem egyszerűség tekintetében *Kőrösy* standard számításával nem mérkőzhetnek. Mindennek *Kőrösy* tudatában volt s mindezt a Nemzetközi Statisztikai Intézet is elismerte. Az 1895. évi berni ülés a halandóság nemzetközi összehasonlításának céljára a standard számítást ajánlotta.

Szemlénk a halandóság standard számításával történő nemzetközi összehasonlításával több mint egy évtizeddel ezelőtt foglalkozott. A legutóbbi irányú dolgozatokat Szemlénkben *Schneller* Károly¹⁾ írta még a huszas évek halandósági eredményei alapján. A nagyvárosok néphalandóságának ugyanilyen módszerrel való összehasonlítását pedig ugyanakkor jelen sorok írója mutatta be.²⁾ Kívánatosnak látszik éppen ezért a harmincas évekre vonatkozó újabb eredmények hasonló módszerű³⁾ újabb átvizsgálása.

¹⁾ L. *Schneller* Károly: 1. „Halandóságunk nemzetközi viszonylatban.” *Magy. Statisztikai Szemle* 1929. évf. 841. és köv. l. — 2. „A standard népesség.” *U. o.* 1930. évf. 1.051. és köv. lapon.

²⁾ L. *Szél* T.: „A standard számítás.” *Városi Szemle* 1931. évf. 504. és köv. l.

³⁾ L. A standard számítás módszerének rövid képletes válaszát lásd a *Városi Szemlében* „A standard számítás” című értekezésben. A levezetés végeredményeképpen, ha n számú terület közül valamelyik i -nél, a halottak egy évi száma h^i , az elő népességé e^i , úgy e terület nyers vagy általános halandósági arányának kiszámításmódja képletesen

$$Ny^i = \frac{1000 h^i}{e^i}$$

Míg, ha az s terület népességének kormegoszlását standardul választjuk s ha az adatok m korcsoportra rendre $e_1^s \cdot e_2^s \cdot \dots \cdot e_m^s$ úgy ezekből m számú százalék (σ) adódik s a standard halottszám (sth) az i . területen a következő lesz:

$$sth^i = \sum_{j=1}^{j=m} \frac{e_j^s \cdot e^i \cdot h_j^i}{e^s \cdot e_j^i} \text{ vagy } \sum_{j=1}^{j=m} \frac{\sigma_j \cdot e^i \cdot h_j^i}{100 \cdot e_j^i}$$

Minthogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1895. évi berni ülése a halandóság nemzetközi összehasonlítására a standard számítást Svédország népességének kormegoszlására támaszkodva és öt korcsoporttal (0 é. a., 1—19, 20—39, 40—59 évesek és 60 é. f. végzendőnek ajánlotta,¹⁾ jelen dolgozatunkban e határozathoz alkalmazkodunk. Megjegyezzük még, hogy ez az ülés ezt a határozatát *Kőrösy* előterjesztésére hozta. *Kőrösy* ugyanis akkor igazolta,²⁾ hogy a svéd alap ugyanarra a standard sorrendre vezet, amelyre az akkori Európa egész népességének átlagos kormegoszlása, nemkülönben azt is, hogy az ötös korcsoport alkalmazása is megfelelő s nagyobb számú korcsoportos számítás nem vezet szabatosabb eredményekre. A Nemzetközi Statisztikai Intézet ezen ajánlatát ilyképpen követő jelen dolgozatunkban, az 1930-as és környező évekre vonatkozó új standard számításunk alkalmával, az egyes országoknak a 2. táblázatban fentebb már közölt kormegoszlásából tehát először kivesszük a legújabb svéd kormegoszlást. E szerint Svédország népességéből, 1935 december 31-én:

1 éven aluli	1·3 %
1—19 éves	29·5 %
20—39 „	33·0 %
40—59 „	23·0 %
60 éven felüli	13·2 %

Ez a kormegoszlás lesz számításaink legújabb svéd eredetű standard alapja. A többi országok legújabb népszámlálásbeli végeredményét ezen kormegoszlás szerint osztjuk meg. Ezen standard alapon megállapított népességmegoszlások és a 4. táblázatban közölt tényleges halandósági arány alapján számítjuk a standard halandósági arányokat. (A 3. sz. tábla utolsó hasábjában.)

Ezt viszonyítva az élő népességhez a standard halandóság, pl. az i . területre, a következő egyenletből számítható:

$$Sth^i = \frac{1000 sth^i}{e^i} = \frac{1000}{e^i} \sum_{j=1}^{j=m} \frac{e_j^s \cdot e^i \cdot h_j^i}{e^s \cdot e_j^i} \text{ vagy}$$

ha a standardmegoszlás százalékokban van adva, ugyanez

$$Sth^i = \frac{1000}{e^i} \sum_{j=1}^{j=m} \frac{\sigma_j \cdot e^i \cdot h_j^i}{100 \cdot e_j^i}$$

¹⁾ L. *Bulletin de l'Institut International de Statistique* XII. (I. rész, 99. lap.)

²⁾ L. *Szél* (*Saile*) T.: „*Kőrösy* József hatása a statisztika fejlődésére” (Budapest, 1927.) 8. §. A. *Kőrösy—Koch—Ogle*-féle halandósági index 133. és köv. lapon lévő fejezetben, s a 144. lapon a II. táblázatban.

4. Különböző standard alapokra átértékelt országos halandóságok és természetes standard indexek.
Mortalités générales indiquées d'après différentes bases standard et indices standard naturels.

a) A standardhalandóság különböző kormegoszlásokra kiszámítva. Mortalité standard d'après différentes répartitions par âge.								
O r s z á g P a y s	Az oldalt megnevezett ország népének ezer lélekre eső standard halandósága Mortalité standard pour 1000 habitants, dans les pays indiqués à gauche, en prenant pour standard la répartition par âge de la population de							
	Anglia l'Angle- terre	Francia- ország la France	Magyar- ország la Hongrie	Németalf. Pays- Bas	Németo. l'Alle- magne	Olasz- ország l'Italie	Svéd- ország la Suède	Ukrajna l'Ukraine
k ö r ö s s z e t é t e l é r e á t s z á m í t v a								
Anglia — Angleterre	11·9	13·4	11·2	10·9	11·4	11·8	12·9	9·5
Franciaország — France	14·4	16·1	13·5	13·2	13·8	14·1	15·1	11·5
Magyarország — Hongrie	16·3	18·0	16·1	15·9	14·7	16·7	16·6	15·6
Németalföld — Pays-Bas	10·4	11·8	9·7	9·4	9·9	10·2	11·0	7·9
Németország — Allemagne	12·7	14·3	12·6	12·4	11·0	13·2	12·9	12·3
Olaszország — Italie	13·8	15·4	13·4	11·4	12·8	13·9	14·4	12·1
Svédország — Suède	10·9	12·4	10·1	9·8	10·5	10·6	11·7	8·2
Ukrajna — Ukraine	17·1	18·4	17·0	16·9	15·8	17·5	17·4	17·6

b) A közönséges standard indexek K ö r ö s y ¹⁾ módszere szerint. Indices standard ordinaires, d'après la méthode de K ö r ö s y. ¹⁾								
O r s z á g P a y s	Ha Németalföld standard halandósága = 1000, úgy az oldalt megnevezett országoknak jelzőszáma a (az) — Indices des pays indiqués à gauche si la mortalité standard des Pays-Bas est égale à 1000, en prenant pour base standard							
	angol l'Angle- terre	francia la France	magyar la Hongrie	németalf. les Pays-Bas	német l'Alle- magne	olasz l'Italie	svéd la Suède	ukrán l'Ukraine
alapon történt standard számításnál								
Anglia — Angleterre	1.144	1.136	1.160	1.159	1.152	1.157	1.173	1.205
Franciaország — France	1.385	1.364	1.395	1.404	1.394	1.382	1.373	1.460
Magyarország — Hongrie	1.567	1.525	1.670	1.691	1.485	1.637	1.510	1.980
Németalföld — Pays-Bas	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Németország — Allemagne	1.221	1.212	1.299	1.320	1.111	1.294	1.173	1.560
Olaszország — Italie	1.327	1.350	1.390	1.213	1.293	1.363	1.309	1.540
Svédország — Suède	1.048	1.051	1.041	1.042	1.061	1.039	1.064	1.035
Ukrajna — Ukraine	1.683	1.559	1.755	1.798	1.596	1.716	1.582	2.230

c) A természetes standard indexek S z é l ²⁾ módszere szerint. Indices standard naturels, d'après la méthode de S z é l. ²⁾								
O r s z á g P a y s	Ha a németalföldi és az ukrán indexek távolságának egyszázad részét választjuk egységül, úgy a természetes standard index a (az) Indices standard naturels, en prenant pour unité un centième de la différence existant entre les indices des Pays-Bas et de l'Ukraine, et pour base standard							
	angol l'Angle- terre	francia la France	magyar la Hongrie	németalf. les Pays- Bas	német l'Alle- magne	olasz l'Italie	svéd la Suède	ukrán l'Ukraine
alapon történt standard számításnál								
Anglia — Angleterre	1.021	1.024	1.021	1.020	1.026	1.022	1.030	1.017
Franciaország — France	1.056	1.065	1.053	1.051	1.066	1.053	1.064	1.037
Magyarország — Hongrie	1.083	1.094	1.089	1.087	1.082	1.089	1.088	1.080
Németalföld — Pays-Bas	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Németország — Allemagne	1.032	1.038	1.040	1.038	1.019	1.041	1.030	1.046
Olaszország — Italie	1.048	1.063	1.052	1.027	1.049	1.051	1.053	1.044
Svédország — Suède	1.007	1.009	1.005	1.005	1.010	1.005	1.011	1.003
Ukrajna — Ukraine	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100

¹⁾ L. Kőrösy J.: — Voir „Mortalitätscoefficient und Mortalitätsindex“ — par J. Kőrösy; Bulletin de l'Institut International de Statistique VI./2. kötet (Haga, 1891) 305. l. — Tome VI/2 (La Haye, 1891), p. 305.

²⁾ L. Szél T. „A standard számítás“ Városi Szemle 1930. évf. 587. l. — „A standard számítás“, par le Dr T. Szél, publié dans la „Városi Szemle“ de 1930, p. 587.

Látható, hogy az államoknak a Nemzetközi Statisztikai Intézet határozatai szerint megállapított standardarányai a nyers halandósági arányoknál túlnyomó többségben magasabbak. Ez a standard arányok és az egyes államok halandósága u. a. időszakbeli nyers adatai egybevetésének első tanulsága. Látható tehát, hogy a svéd alap, mely az európai államok élén haladó népmozgalmi fejlődés eredménye, melynek egyik velejárója a szenilis korösszetétel, olyan átértékelésre vezet, mely mintegy a jövőbeli népesség megoszlásán kialakuló halandósági arányokat mutatja. *Burgdörfer*¹⁾

Az államok standard sorrendje	Standard halandóság	Nyers halandóság	Utóbbi hány %- kal nagyobb (+) v. kisebb (-) a standardnál	Magyarország 1937—38. évi	
				stand.	nyers
				arányát 1000-nek véve, az orszá- gok jelző- számai	
1. Mexikó	27·3	26·4	— 3·3	1.761	1.845
2. Chile	24·4	24·2	— 0·8	1.574	1.692
3. Románia	22·0	21·1	— 4·1	1.419	1.475
4. Korea	20·9	18·7	—10·5	1.348	1.307
5. Japán	20·6	19·0	— 7·8	1.329	1.328
6. Brit-India	20·6	17·8	—13·6	1.329	1.244
7. Görögország	19·0	18·5	— 2·6	1.230	1.293
8. Jugoszlávia	17·8	19·3	+ 8·4	1.148	1.349
9. Ukrajna	17·4	17·6	+ 1·1	1.122	1.230
10. Portugália	17·4	16·6	— 2·9	1.122	1.181
11. Lengyelország	16·6	15·3	— 7·8	1.071	1.069
12. Magyarország (1930—31)	16·6	16·1	— 3·1	1.071	1.125
13. Észak-Írország	16·3	15·7	— 3·7	1.051	1.097
14. Magyarország 1937—38	15·5	14·3	— 7·7	1.000	1.000
15. Bulgária	15·2	14·3	— 5·9	980	1.000
16. Franciaország	15·1	16·1	+ 6·6	974	1.125
17. Finnország	14·8	13·2	—10·8	955	923
18. Svájc	14·8	11·8	—20·3	955	825
19. Olaszország	14·4	13·9	— 3·5	929	972
20. Ir szabad állam	14·4	14·4	0·0	929	1.007
21. Cseh-Szlovákia	14·3	13·5	— 5·6	922	944
22. Skócia	14·1	13·4	— 5·0	909	923
23. Észtország	14·1	14·5	+ 2·8	909	1.014
24. Litvánia	14·1	14·7	+ 4·3	909	1.028
25. Belgium	13·7	13·4	— 2·2	884	937
26. Lettország	13·6	14·1	+ 3·7	877	986
27. Am. Egyesült. Áll.	13·5	11·0	—18·5	871	769
28. Ausztria	13·0	13·1	+ 0·8	838	916
29. Németország	12·9	11·0	—14·7	832	769
30. Anglia	12·9	11·9	— 7·8	832	832
31. Délafrikai Unió	12·2	9·7	—20·5	787	678
32. Kanada	12·1	10·2	—15·7	780	713
33. Ausztrália	11·8	9·9	—16·1	761	692
34. Svédország	11·7	11·7	0·0	755	818
35. Dánia	11·6	10·7	— 7·8	748	748
36. Norvégia	11·6	10·7	— 7·8	748	748
37. Németalföld	11·0	9·4	—14·5	710	657
38. Új-Zéland	9·7	8·5	—12·4	626	594

¹⁾ L. *Burgdörfer*: Bevölkerungsstatistik. Handwörterbuch der Staatswissenschaften. 4. kiadás. Kiegészítő kötet. (Jena, 1929) 130. és köv. l. — Ugyanerről l. az 1935. évi berlini népességtudományi nemzetközi kongresszus jegyzőkönyvét is.

szokta mondani, hogy a középeurópai népmozgalmi arányok csak látszat-arányok, s ha népességünkben az öregek rétege oly erős lesz, mint Nyugaton, úgy a halandóság aránya magasabb, a szaporodás pedig alacsonyabb lesz. Akkor a halandóság további fejlődése megszűnhet, s a mai javuló irányzat helyett emelkedés állhat be.

A standard sorrendet állapítva meg, s az egyes államoknál e mellé írva a nyers halandóság arányát, s az egész számsort Magyarország szemszögéből nézve — vagyis olyan indexet számítva, amelyek a magyar aránynak 1.000-rel egyenlővé tételéből származnak — az első hasáb adatsorában látható képhez jutunk, melyet grafikusán is szemléltetünk.

Hazánk halandósága tehát, mely standard számításunkkal emelkedik — az 1937—38. évi nyers átlag (14·3) pl. az átértékelés után 15·5 lesz — az indexek tanulsága szerint ezáltal kedvezőtlenebb sorrendi helyzetbe is jut. Amíg a standard számításnál szereplő 38 állam nyersen számított mortalitásának legújabb sorrendjében hazánk csak a 18. vagy a 19. helyen áll, addig a standard sorrendben a 13.-ra jut előre, amely sorrend azonban csökkenő, az igen magas mortalitású exotikus államokkal kezdődik, s utána a Balkán-államok sorakoznak.

Az államok nyers halandósági sorrendje szerint, mellé írva a standard sorrendben előbb adott képben szereplő sorrendi számot, a következő hasábon levő összehasonlításra jutunk, amelyet az újjeländi minimum alapján számított indexekkel is bővítettünk.

A szélsőségek ez utóbbi sorrendi összeállításban ugyanazok, mint az elsők. Az első helyen álló Mexikó után, itt is, ott is Chile és Románia sorakozik. A minimum mindkettőnél Új-Zéland, amely előtt, utolsóelőtti helyen, mindkét összeállításban az európai államok közül jelenleg évről-évre legalacsonyabb halandóságot mutató Németalföld vonatkozó arányszáma áll.

Megfigyelhető az is, hogy sorrendi helyeszerék ritkák a legmagasabb halandóságú exotikus államokban. Ezekben a kedvezőtlen klíma, s az alacsony kultúra által megszabott rossz közegészségügy és a vele járó, minden korcsoportban igen magas halandóság a korösszetétel megváltozásától — standard

Az államok nyers sorrendje	A standard-sorrend zárójelben	Index, ha az újjélandi minimum = 1.000
1. Mexikó	(1)	3.105
2. Chile	(2)	2.846
3. Románia	(3)	2.481
4. Jugoszlávia	(8)	2.270
5. Japán	(5)	2.234
6. Korea	(4)	2.199
7. Görögország	(7)	2.176
8. Brit-India	(6)	2.093
9. Ukrajna	(9)	2.070
10. Portugália	(10)	1.987
11. Magyarország (1930—31)	(12)	1.893
12. Franciaország	(16)	1.893
13. Észak-Írország	(13)	1.846
14. Lengyelország	(11)	1.799
15. Litvánia	(24)	1.729
16. Esztország	(23)	1.705
17. Ír szabad állam	(20)	1.693
18. Bulgária	(15)	1.682
19. Magyarország (1937—38)	(14)	1.682
20. Lettország	(26)	1.658
21. Olaszország	(19)	1.635
22. Cseh-Szlovákia	(21)	1.588
23. Skócia	(22)	1.576
24. Belgium	(25)	1.576
25. Finnország	(17)	1.552
26. Ausztria	(28)	1.541
27. Anglia	(29)	1.399
28. Svájc	(18)	1.388
29. Svédország	(34)	1.376
30. Németország	(29)	1.294
31. Amerikai Egyesült Áll.	(27)	1.294
32. Dánia	(35)	1.258
33. Norvégia	(36)	1.258
34. Kanada	(32)	1.200
35. Ausztrália	(33)	1.164
36. Délafrikai Unió	(31)	1.141
37. Németalföld	(37)	1.105
38. Új Zéland	(38)	1.000

számításnál — aránylag kevesebbet szenved, mint az európai államok alacsonyabb arányú mortalitása. Helycserék leginkább a középső csoportban mutatkoznak.

A standard halandóság a nyersnél jobbnak Európa északi részén lévő államokban, Ukrajnában, Eszt- és Lettországbán, nemkülönben Franciaországban azért mutatkozik, mert ezekben az öregek aránya magas. Nem emeli a halandóságot ezeknél a szenilis korösszetételű Svédországra való átértékelés. Ellenben a gyermekszám ezekben a standard átértékeléssel csökkenvén, a standardizálás náluk a nyersnél kedvezőbb eredményre vezet. Arra vonatkozólag, hogy a nyers halandóság az egyes államokban hány százalékkal kisebb (—), vagy nagyobb (+), mint a standard, az eltérések százalékainak nagyságrendjében a következő — a grafikonon is ábrázolt — összeállítást közöljük.

Az államok a nyers és a standard mortalitás különbségének sorrendjében	A nyers halandóság hány %-kal volt kisebb (—) vagy nagyobb (+) a standard halandóságnál	A halandóságnak Európában minimumát mutató Németalföld	
		nyers	standard
1. Délafrikai Unió	— 20·5	1.032	1.109
2. Svájc	— 20·3	1.256	1.345
3. Amerikai Egy. Áll.	— 18·5	1.170	1.227
4. Ausztrália	— 16·1	1.053	1.073
5. Kanada	— 15·7	1.085	1.100
6. Németország	— 14·7	1.170	1.173
7. Németalföld	— 14·5	1.000	1.000
8. Brit-India	— 13·6	1.894	1.873
9. Új-Zéland	— 12·4	904	882
10. Finnország	— 10·8	1.404	1.345
11. Korea	— 10·5	1.990	1.900
12. Japán	— 7·8	2.022	1.873
13. Lengyelország	— 7·8	1.628	1.509
14. Anglia	— 7·8	1.266	1.173
15. Dánia	— 7·8	1.138	1.054
16. Norvégia	— 7·8	1.138	1.054
17. Magyarország(1937—38)	— 7·7	1.522	1.409
18. Bulgária	— 5·9	1.522	1.382
19. Cseh-Szlovákia	— 5·5	1.436	1.300
20. Skócia	— 5·0	1.427	1.282
21. Románia	— 4·1	2.245	2.000
22. Észak Írország	— 3·7	1.670	1.482
23. Olaszország	— 3·5	1.479	1.309
24. Mexikó	— 3·3	2.809	2.482
25. Magyarország (1930—31)	— 3·1	1.713	1.509
26. Portugália	— 2·9	1.798	1.582
27. Görögország	— 2·6	1.968	1.730
28. Belgium	— 2·2	1.427	1.245
29. Chile	— 0·8	2.575	2.218
30. Ír szabad állam	0·0	1.532	1.309
31. Svédország	0·0	1.245	1.064
32. Ausztria	+ 0·8	1.394	1.182
33. Ukrajna	+ 1·1	1.873	1.582
34. Észtország	+ 2·8	1.543	1.282
35. Lettország	+ 3·7	1.500	1.236
36. Litvánia	+ 4·3	1.564	1.282
37. Franciaország	+ 6·6	1.713	1.373
38. Jugoszlávia	+ 8·4	2.054	1.618

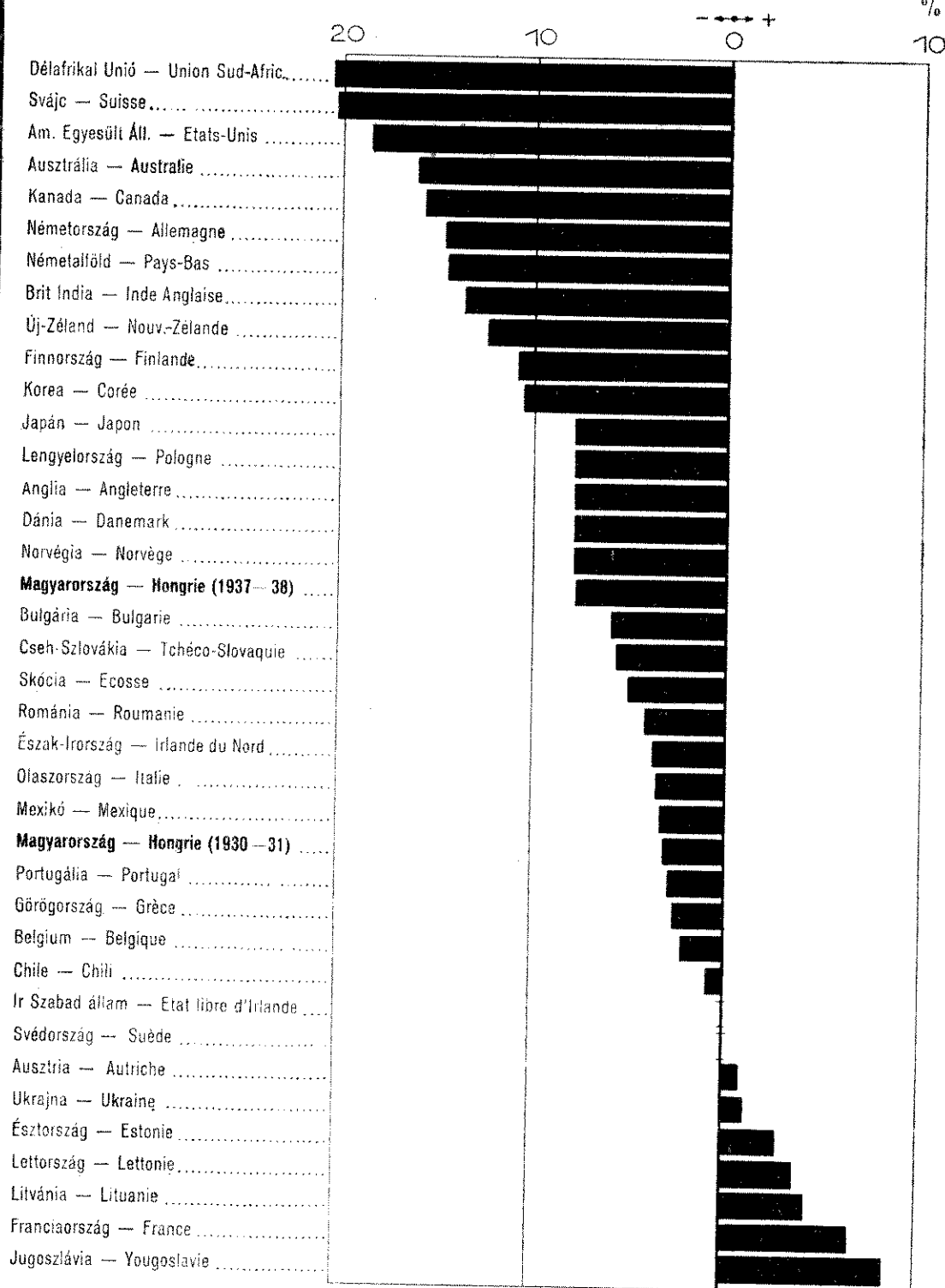
Standard számításunk tanulságainak leszűrésekor végül felmerül még az a kérdés is, hogy a nyert eredmények megbízhatóak-e, s nem következményei-e azok egészben avagy esetleg csak részben a standard népesség kiválasztásának vagy az alkalmazott korcsoportbeosztásnak? Helyes volt-e, hogy a svéd kormegoszlásra értékeltünk át? Kérdés, hogy nem kellett volna-e számításunkat több korcsoporttal végezni, nem vezetett volna-e más eredményre a Schneller által ajánlott németalföldi kormegoszlás 7 korcsoporttal, avagy újabb Schneller-féle ajánlat szerint éppen 8-cal? Kérdés, hogy szükséges-e most is újból különböző népeségek kormegoszlására újabb átértékeléseket végezni, s újból megállapítani, hogy a halandósági arányoknak eltérő standard népessé-

II. A NYERS ÉS A STANDARD HALANDÓSÁG KÜLÖNBSÉGE SZÁZALÉKOKBAN.

DIFFÉRENCE ENTRE LA MORTALITÉ BRUTE ET LA MORTALITÉ STANDARD(%).

Az a különbség, amellyel a nyers halandóság kisebb (—), illetve nagyobb (+) a standard halandóságnál az utóbbi százalékában mérve

Infériorité (—) ou supériorité (+) de la mortalité brute par rapport à la mortalité standard(%)

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

gekre történő átértékelésénél minő hasonló eredményekre jutunk, mikor pedig célunk jelenleg más: az csak a harmincas évekbeli újabb országos halandósági arányok nemzetközi összehasonlítása, a különböző államok egybevetése. E kérdésről már tíz évvel ezelőtt szó volt a Magyar Statisztikai Társaság ülésén, majd a Városi Szemle,¹⁾ s a Magyar Statisztikai Szemle²⁾ hasábjain is.

Bizonyos, hogy különböző statisztiku-

¹⁾ L. Városi Szemle 1931. évf. 563. és köv. lap.

²⁾ L. 1929. évf. 801. és 1930. évf. 1051. és köv. l.

sok eddig már igen különböző országok tényleges kormegoszlásaira és azonkívül igen eltérő elméleti, nem létező átlagos vagy stationär népességekre végezték már el a kormegoszlás különbségének kiküszöbölését célzó standardizáló átértékelésüket. Bizonyos, hogy *Kőrösy*től kezdve minden statisztikus tudja azt, hogy, ha különböző népességekre végzünk standard számítást, nagy országok avagy városok statisztikája eltérő standard arányokat mutat. Ez természetes is, mert ha pl. olyan népeiséget veszünk, amelyben a nagyhalandóságú egy éven aluliak aránya kb. háromszor akkora (pl. 3·5%, mint Európa keleti részén, míg Svédországban csak 1·3) úgy a standard számítás számszerű eredménye magasabb. A standard arány azonban átszámítás eredménye, elméleti segédeszköz oknyomozáshoz, s *Kőrösy* szerint a standard sorrend a fontos, az indexek. Megfelelő indexszámítással, az általunk *természetes standard indexeknek* nevezett átszámításokkal egy ízben már kimutattuk, hogy igen különböző statisztikai standard alapok mellett is lehet egészen hasonló indexekhez jutni. Erre mutat újabb példát a 4. táblázat, mely szerint igen különböző standard alapok természetes standard indexei meglepő hasonlatosságot mutatnak. Sematikus egyszerű példákon pedig lehet¹⁾ olyan standard számításokat végezni, amelyek bármilyen standard alapnál mindig ugyanarra az eredményre vezetnek. Kiküdtük már régebben a különböző standardok mellett lehetséges sorrendváltozások okát is, azt, hogy a változás akkor jöhet létre, ha egyes államok egyes korcsoportjainak ha-

¹⁾ L. Szél T.: „A standardszámítás“. Idézett Városi Szemle 1931. évf. 570. lap.

landósága eltérő irányban különbözik egymástól. A standard népességnek éppen ezért nézetünk szerint átlagosak kell lennie, nem valamely államra előnyös kormegoszlásnak. A standard alapul választott Svédország a Nemzetközi Statisztikai Intézet berni ülése ajánlatának megfelelő. Mellette szól a tudomány régebbi eredményeihez hű konzervativizmus, s a régebbi eredményekkel való összehasonlíthatóság is. Ez az, amelyről *Kőrösy* egykor igazolta, hogy az európai átlagos kormegoszlásra való standard számítással egyenlő eredményekre vezet. Svédország egyike azoknak az országoknak, amelyek *Bunle*¹⁾ standard-népességében is szerepelnek, s amelyeket öt alkalmas ország között *Schneller*²⁾ is említ. Az öregek magas svéd arányát pedig nem érezzük a standard számítások szenilis ballasztjának. Ez nem helyes gondolatkapcsolás, ők a népre képeznek szociális terhet, de nem a standard számításokra, eltekintve attól, hogy Franciaországban és több más északi országban aránylag több a 60 éves — 1. a 2. táblázaton — mint Svédországban.

Az 5. táblázat pedig végül azt is igazolja, hogy a svéd alap mellett bár emelkedik mai halandóságunk, a régebbiek ugyanily alapon csökkennek. (L. az 5. táblázatot.)

Ilyképen Magyarország néphalandóságának történeti adatait az új svéd alapra értékelve át, látható, hogy ez az átértékelés függetleníti az országos arányokat a nép kormegoszlásában félszázad alatt bekövetkezett változásoktól. Standardizálva szelídebb a csökkenés, s a közegészségügy javulásának mértékével párhuzamba ez inkább állítható. A nyers arányok rohamosabb csökkenését ugyanis a kormegoszlás átváltozása, a nagyhalandóságú legfiatalabb korosztályok képviselőinek gyengülése is elősegíti. Ez az, amire *Burgdörfer*³⁾ már említett azon megállapítása vonatkozik, hogy a mai népmozgalmi arányok jórészt látszatarányok, s csak annak következményei, hogy az öregek képviselője alacsony. Mihelyt a mostani produktívkorúak megöregednek, s a középeurópai öregkori néprétegek kiépülnek a nyugat-európai színvonalra vagy a fölé, a ha-

landóság még magasabb lesz. Megszűnik mostanában mutatkozó javulása, s a szaporodás mértéke — mely ma szintén csak látszat — csökkenni fog. Innen az is, hogy a mai svéd alap mellett a mai magyar országos halandósági arány magasabb (15·5‰). Mert nyersen (14·3‰) csak látszatarány, de a svéd alapra átértékelve a jövő fejlődés iránya látszik s az átértékelés azt is mutatja, hogy a halandóság tényleg ma már magasabb.

Bár *Schneller*¹⁾ szerint is kétségtelen, hogy az államoknak különböző standardok alapulvételével kialakuló halandósági sorrendszámai — mint statisztikai sorok — sokkal hasonlóbak egymás között mint a nyers halandósági hányadosok alapján előálló sorrendszámok a standard halandósági számok sorakozási rendjének bármelyikében, s bár a fentebb említett természetes standard-indexekkel a különböző standard alapok számítási eredményeinek felette hasonló voltára s így a standard kormegoszlás kiválasztásában lévő hatások kellő értékelésére is módot adtunk, a svéd alapot a németalföldinél helyesebbnek tartjuk. A németalföldi alap ugyanis — magas kultúrfokon is kedvező születési aránnyal, — bár népességpolitikailag jelenleg ideálisabbnak tetszik, mégis az öregkori korosztályok erősödése itt is tovább tart. E tekintetben a svéd alap inkább mutatja a jövőt és távolabbi jövőt mutat, mint az e folyamatban ezidőszerint gyarmati erőforrásaira is támaszkodó és a svédnél jobb natalitású németalföldi népé.

Az bizonyos, hogy a svéd alappal a Nemzetközi Statisztikai Intézet határozatait követő standard számításunk a nyers sorrenddel szemben értékes és tanulságos eredményekre vezetett. Helyes módon függetleníttette az általános néphalandóság nemzetközi összehasonlításából az államok közegészségügyének különböző fejlettségére való következtetéseinket a koreloszlás lényegesnek minősülő zavaró körülményétől. Standardszámításunkkal jól köszörült, homályos foltoktól mentes lencsét tartottunk a vizsgált tömegjelenség elé, amely eljárásunkkal zavaró körülményektől — a korösszetétel különböző voltának következtetéseinket zavaró hatásától — mentes tiszta képet nyertünk a halandóság országokint mutatkozó alakulásáról.

¹⁾ L. *Bunle* dolgozatát a Francia Statisztikai Társaság Journaljának 1929. évfolyamában.

²⁾ L. *Schneller* a M. Stat. Szemle 1930. évf. 1066 l.

³⁾ L. *Burgdörfer*: Fentebb i. m. 130. és köv. l.

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1930. évi 1055. lap.

5. A magyar országos halandóság történeti arányainak az 1935. évi svéd kormegoszlásra való átértékelése.

Tableau rétrospectif des taux de mortalité en Hongrie, d'après la répartition par âge de la population de la Suède en 1935.

1. Magyarország népességének a svéd alap szerint való megoszlása. Répartition de la population de la Hongrie en prenant pour standard la Suède.								
Népszámlálási év, terület Années où la population a été recensée et territoire		Az oldalt megnevezett magyarországi népszámlálás alkalmával számbavett népességből, az 1935. dec. 31-én tartott svéd népszámlálás által megállapított kormegoszlás alapján a (az)						
		Il revenait, de la population recensée en Hongrie, aux catégories d'âge établies pour la Suède par le recensement y exécuté le 31 déc. 1935,						
		1 éven aluliakra eső 1·3 à celle de moins de 1 ans, 1·3 pour 100	à celle de 1—19 20—39 40—59 évesekre eső — ans 29·5 33·0 23·0 29·5 pour 100 33·0 p. 100 23·0 p. 100			60 éven felüliekre eső 13·2 à celle de plus de 60 ans, 13·2 pour 100	összesen 100·0 ²⁾ au total, 100·0 pour 100	
százalékot számítva ki, szám szerint — en nombres absolus								
1890, történeti terület	Hongrie d'avant le traité de Trianon	197.001	4,470.409	5,000.796	3,485.403	2,000.319	15,153.928	
1900	"	218.880	4,966.886	5,556.178	3,872.487	2,222.471	16,836.902	
1910	"	237.426	5,387.735	6,026.958	4,200.607	2,410.783	18,263.509	
1920, trianoni terület	Hongrie selon le traité de Trianon	103.692	2,353.008	2,632.179	1,834.549	1,052.871	7,976.299	
1930	"	112.929	2,562.612	2,866.651	1,997.969	1,146.661	8,686.822	
1937 ¹⁾	"	117.497	2,666.266	2,982.602	2,078.783	1,193.041	9,038.189	
2. A tényleges országos halandóság korcsoportok szerint. Mortalité effective par groupes d'âge.								
A népmozgalmi adatok évei, terület Années auxquelles se rapportent les chiffres du mouvement démograph. et territoire		Elhalt hazánkban az oldalt megnevezett évek átlagában ezer élöre számítva a (az) Moyenne des décès, pour 1000 vivants						
		1 éven aluliak au-dessous de 1 an	1—19 de 1 à 19	20—39 de 20 à 39	40—59 de 40 à 59	60 éven felüliek au-dessus de 60 ans	az egész népességből dans la population totale	
		évesek — ans k ö z ü l						
1891, történeti terület	Hongrie d'avant le traité de Trianon	346·3	23·8	11·7	20·8	73·1	33·5	
1900-01	"	260·3	15·2	9·1	16·6	73·3	26·0	
1910-11	"	238·0	13·5	8·4	15·9	73·2	24·1	
1920-21 trianoni ter.	Hongrie selon le traité de Trianon	233·1	10·2	8·3	14·2	69·6	21·7	
1930-31	"	174·5	5·7	5·9	11·4	61·1	16·1	
1937-38	"	157·1	4·0	4·9	10·7	62·0	14·3	
3. A standard halottszám és a standardhalandóság. Nombre standard des décès et mortalité standard.								
A népmozgalmi adatok évei, terület Années auxquelles se rapportent les chiffres du mouvement démograph. et territoire		A standard kormegoszlás alapján (a jelen táblázatban 1. alatt) kiszámított népességből az egyes korcsoportokban (a 2. alatt közölt) tényleges halálozási arányok szerint elhaltak a (az) — Dans la population calculée selon la répartition par âge prise comme standard (1re partie de ce tableau), sont morts, d'après les taux de la mortalité effective (2e partie du tableau),						
		i éven aluliak au-dessous de 1 an	1—19 de 1 à 19	20—39 de 20 à 39	40—59 de 40 à 59	60 éven felüliek au-dessus de 60 ans	egész népességből au total	
		évesek — ans k ö z ü l — n o m b r e s a b s.					összesen nombres abs.	ezer élöre pour 1000 vivants
1891 történeti terület	Hongrie d'avant le traité de Trianon	68.221	106.396	58.509	72.496	146.223	451.845	29·8
1900-01	"	56.974	75.497	50.561	64.283	162.907	410.222	24·4
1910-11	"	56.507	72.734	50.626	66.790	176.469	423.126	23·2
1920-21 trianoni ter.	Hongrie selon le traité de Trianon	24.171	24.001	21.847	26.051	73.280	169.350	21·2
1930-31	"	19.706	14.607	16.913	22.777	70.061	144.064	16·6
1937-38	"	18.459	10.665	14.615	22.243	73.969	139.951	15·5

¹⁾ Az 1937. év végére a népmozgalomból, a vándorlásoknak is a figyelembevételével, kiszámított adatok. Chiffres calculés, d'après le mouvement de la population, pour la fin de 1937, en tenant compte des migrations.
²⁾ Itt az ismeretlen korúak nélkül. — Sans les personnes d'âge inconnu. — ³⁾ Az 1920. évi halottszámot tudvalevőleg az utóbb Ausztriához csatlakozott nyugatmagyarországi területsáv adatai is terhelik. — Pour 1920, le nombre des décès comprend aussi un territoire situé dans la Hongrie occidentale, qui fut rattaché par la suite à l'Autriche.

Természetes standardindexeink, mint az egyszerű lencsék által nyújtott eredmények felett álló s így az összeített lencserendszerekhez hasonlítható vizsgálati eszközök, szemléltetik, hogy a különböző standard számítások, csak mint különbözőképen csiszolt len-

csék hatnak, de egy és ugyanazt a képet (lényegileg ugyanolyan eljárással elváltoztatva) mutatják többé vagy kevésbé élesen, s szemünk elé tárnak oly jelenségeket, amelyeneket nyersen — nagyítás nélkül — nem láthatunk meg.

Szél Tivadar dr.

SZOCIÁLIS VISZONYOK

Az öngyilkosságok statisztikájának első tíz éve.

Les 10 années passées depuis l'établissement de statistiques sur les suicides en Hongrie.

Résumé. Entre 1929 et 1938, il y eut 56.527 suicides en Hongrie, y compris les tentatives de suicide. En réalité, il y en eut un peu plus, car les enquêtes entreprises il y a une décade ont rencontré dans les premières années quelques difficultés inhérentes au début.

Près de la moitié (49,3%) des cas étaient des suicides proprement dits; 13,1%, des tentatives de suicide ayant occasionné des blessures graves; 37,6% (plus d'un tiers), des tentatives peu sérieuses. — Sur 1 million de personnes de la population masculine, il y eut par an en moyenne 714 suicidés; la proportion était de 593 pour 1 million de personnes de la population féminine. — Sur 1 million d'habitants, il y eut 1.960 suicides à Budapest. Cette proportion était de 1.126 parmi la population citadine et de 417 parmi la population rurale. — Plus de la moitié (51,8%) des suicidés avaient 20 à 39 ans. C'est la proportion des plus de 70 ans qui était la plus forte: environ 1.450 suicides par an sur 1 million de personnes de cet âge. — En examinant la répartition des suicides suivant l'état matrimonial et la religion, on voit que les proportions s'accordent en gros avec la répartition, sous le même rapport, de la population, sauf les personnes veuves ou divorcées, ainsi que les calvinistes et les israélites, où la proportion des suicides dépasse celle des veufs et divorcés des 2 sexes, ainsi que des calvinistes et des israélites, à la population totale.

70-80% des suicidés n'avaient aucune maladie; 78,1%, aucune fortune. — Pour leurs causes probables, les suicides se répartissaient ainsi: maladie, 23,8%; misère, chômage, 23,0%; discorde familiale ou autres causes d'ordre familial, 19,0%; chagrin d'amour, 13,0%. — On suppose que la plupart des suicidés avaient une propension congénitale à se tuer et que la raison immédiate qui les a poussés à se suicider était, à côté de cette propension, une cause accessoire.

D'après le mode de perpétration, les suicides constatés se répartissaient ainsi: poison, 38,5% (proportion la plus forte); strangulation ou pen-

daison, 29,0%; arme à feu, 8,2%; instruments tranchants, 8,0% (presque la même proportion que pour les suicides par arme à feu); submersion, 7,4%. La proportion des suicides par gaz est bien moindre (3,4%); il en est de même pour les suicides par précipitation d'un lieu élevé (2,2%) et par écrasement (2,1%). Plus de la moitié 69% des personnes qui se servirent pour se tuer de poison ou d'instruments tranchants (61%) ou de gaz (56%), ne se firent que peu de mal. Mais la plupart des gens qui employèrent dans le même but une corde ou une arme à feu, ont réussi à se tuer (91% et 75%); et il en a été de même pour les cas où le mode de perpétration du suicide fut l'écrasement (73%) ou la précipitation d'un lieu élevé ou la submersion.

*

Az 1929. esztendőt megelőző időkben csupán a halállal végződött öngyilkossági esetekről volt mód számot adni, mert a Központi Statisztikai Hivatal az öngyilkossági esetekről csak a népmozgalmi statisztika halálozási statisztikai lapjai alapján szerzett tudomást.

Az 1928-as esztendő fordulópontot jelentett az öngyilkossági statisztikában, mert abban az évben jelent meg a belügyminiszter 253.000. számú rendelete az életúntak megmentéséről és védelméről, mely rendelet 4. §-a kötelezte a rendőrhatalóságokat, hogy a tudomásukra jutott öngyilkossági eseteket, a kísérleteket is belértve, erre a célra rendszeresített statisztikai lapokon jelentsék a Hivatalnak. Az adatszolgáltatás kissé nehézkesen indult meg; eleinte csak igen szórva nyosan érkeztek a statisztikai lapok. A Hivatal az 1928. év második feléről beérkezett anyagot feldolgozta ugyan, az adatgyűjtés azonban akkor még korántsem volt tökéletes, amit igazol az is, hogy az újonnan rendszeresített öngyilkossági statisztikai adatgyűjtés jóval kevesebb halálos esetet

Természetes standardindexeink, mint az egyszerű lencsék által nyújtott eredmények felett álló s így az összeített lencserendszerekhez hasonlítható vizsgálati eszközök, szemléltetik, hogy a különböző standard számítások, csak mint különbözőképen csiszolt len-

csék hatnak, de egy és ugyanazt a képet (lényegileg ugyanolyan eljárással elváltoztatva) mutatják többé vagy kevésbé élesen, s szemünk elé tárnak oly jelenségeket, amelyeneket nyersen — nagyítás nélkül — nem láthatunk meg.

Szél Tivadar dr.

SZOCIÁLIS VISZONYOK

Az öngyilkosságok statisztikájának első tíz éve.

Les 10 années passées depuis l'établissement de statistiques sur les suicides en Hongrie.

Résumé. Entre 1929 et 1938, il y eut 56.527 suicides en Hongrie, y compris les tentatives de suicide. En réalité, il y en eut un peu plus, car les enquêtes entreprises il y a une décade ont rencontré dans les premières années quelques difficultés inhérentes au début.

Près de la moitié (49,3%) des cas étaient des suicides proprement dits; 13,1%, des tentatives de suicide ayant occasionné des blessures graves; 37,6% (plus d'un tiers), des tentatives peu sérieuses. — Sur 1 million de personnes de la population masculine, il y eut par an en moyenne 714 suicidés; la proportion était de 593 pour 1 million de personnes de la population féminine. — Sur 1 million d'habitants, il y eut 1.960 suicides à Budapest. Cette proportion était de 1.126 parmi la population citadine et de 417 parmi la population rurale. — Plus de la moitié (51,8%) des suicidés avaient 20 à 39 ans. C'est la proportion des plus de 70 ans qui était la plus forte: environ 1.450 suicides par an sur 1 million de personnes de cet âge. — En examinant la répartition des suicides suivant l'état matrimonial et la religion, on voit que les proportions s'accordent en gros avec la répartition, sous le même rapport, de la population, sauf les personnes veuves ou divorcées, ainsi que les calvinistes et les israélites, où la proportion des suicides dépasse celle des veufs et divorcés des 2 sexes, ainsi que des calvinistes et des israélites, à la population totale.

70-80% des suicidés n'avaient aucune maladie; 78,1%, aucune fortune. — Pour leurs causes probables, les suicides se répartissaient ainsi: maladie, 23,8%; misère, chômage, 23,0%; discorde familiale ou autres causes d'ordre familial, 19,0%; chagrin d'amour, 13,0%. — On suppose que la plupart des suicidés avaient une propension congénitale à se tuer et que la raison immédiate qui les a poussés à se suicider était, à côté de cette propension, une cause accessoire.

D'après le mode de perpétration, les suicides constatés se répartissaient ainsi: poison, 38,5% (proportion la plus forte); strangulation ou pen-

daison, 29,0%; arme à feu, 8,2%; instruments tranchants, 8,0% (presque la même proportion que pour les suicides par arme à feu); submersion, 7,4%. La proportion des suicides par gaz est bien moindre (3,4%); il en est de même pour les suicides par précipitation d'un lieu élevé (2,2%) et par écrasement (2,1%). Plus de la moitié 69% des personnes qui se servirent pour se tuer de poison ou d'instruments tranchants (61%) ou de gaz (56%), ne se firent que peu de mal. Mais la plupart des gens qui employèrent dans le même but une corde ou une arme à feu, ont réussi à se tuer (91% et 75%); et il en a été de même pour les cas où le mode de perpétration du suicide fut l'écrasement (73%) ou la précipitation d'un lieu élevé ou la submersion.

*

Az 1929. esztendőt megelőző időkben csupán a halállal végződött öngyilkossági esetekről volt mód számot adni, mert a Központi Statisztikai Hivatal az öngyilkossági esetekről csak a népmozgalmi statisztika halálozási statisztikai lapjai alapján szerzett tudomást.

Az 1928-as esztendő fordulópontot jelentett az öngyilkossági statisztikában, mert abban az évben jelent meg a belügyminiszter 253.000. számú rendelete az életúntak megmentéséről és védelméről, mely rendelet 4. §-a kötelezte a rendőrhatalóságokat, hogy a tudomásukra jutott öngyilkossági eseteket, a kísérleteket is belértve, erre a célra rendszeresített statisztikai lapokon jelentésük a Hivatalnak. Az adatszolgáltatás kissé nehezen indult meg; eleinte csak igen szórva nyosan érkeztek a statisztikai lapok. A Hivatal az 1928. év második feléről beérkezett anyagot feldolgozta ugyan, az adatgyűjtés azonban akkor még korántsem volt tökéletes, amit igazol az is, hogy az újonnan rendszeresített öngyilkossági statisztikai adatgyűjtés jóval kevesebb halálos esetet

mutatott ki, mint a népmozgalmi adatgyűjtés. Azonkívül az 1928. év anyaga nem is teljes, minthogy csupán az év második felére szoritkozhatott. Ezért az adatgyűjtés tulajdonképeni teljes megindulásának az 1929. esztendő lehet tekinteni, bár még ebben az évben is jóval kevesebb halálos esetről számol be az új adatgyűjtés a népmozgalmi adatgyűjtés eredményeivel szemben és csak 1930-ban egyezik megközelítően a kétféle adatgyűjtés eredménye. 1931-től már az új adatgyűjtés minden évben valamivel több halálos esetről ad számot, mint a népmozgalmi adatgyűjtés, mégpedig azért, mert az új adatgyűjtéssel kapcsolatban levelezés útján több olyan esetről derült ki utólag, hogy öngyilkosság következtében állott be a halál, amely eseteket a népmozgalmi adatgyűjtésnek a halálozási lapok alapján ismeretlen vagy más halálok szerint van csak módja nyilvántartani; megjegyezzük azonban, hogy az eltérés évről-évre minimális.

Kétségtelen, hogy jobb híján a népmozgalmi alapokon gyűjtött, tehát a kizárólag halállal végződött öngyilkossági esetek statisztikája is értékes tájékoztatásul szolgálhat az öngyilkosság problémájának megvilágításához, amit bizonyít az, hogy nálunk 1928-ig is jelentékeny irodalma van az öngyilkosságok statisztikájának,¹⁾ de tekintve, hogy — amint most már az öngyilkossági adatgyűjtés első tízévi tapasztalatából tudjuk — az öngyilkossági eseteknek a legtöbb évben még a fele sem végződik halállal, mégis csak alaposabban tanulmányozhatjuk az öngyilkosság problémáját, ha mindazon egyedeket megfigyelés alá vehetjük, akikben megfogamzott a súlyos elhatározás, tekintet nélkül arra, hogy halálra vezetett-e a cselekmény elkövetése vagy nem.

Az öngyilkosságok újrendszerű statisztikai adatgyűjtésének megindulása óta az adatokat évről-évre közreadtuk a Statisztikai Havi (később Negyedévi) Közleményekben és a Statisztikai Évkönyvekben, szöveges ismertetés azonban csupán az 1928. év második felében gyűjtött adatokat kísérte.²⁾ Rendkívül érdekes és külföldi adatokkal való egybevetésben is gazdag adatokat tartalmazó értekezés jelent meg még az öngyilkosságoknak a gazdasági válsággal való párhuzamba állításáról 1937-ben.³⁾

¹⁾ M. Stat. Szemle 1929. 954. l.

²⁾ Kovács Norbert dr.: Az új öngyilkossági statisztikai adatgyűjtés első eredményei. (Magy. Stat. Szemle 1929. évf. 953. l.)

³⁾ Szél Tivadar dr.: Öngyilkosságok és a gazdasági válság. (Magy. Stat. Szemle 1937. évf. 1039. l.)

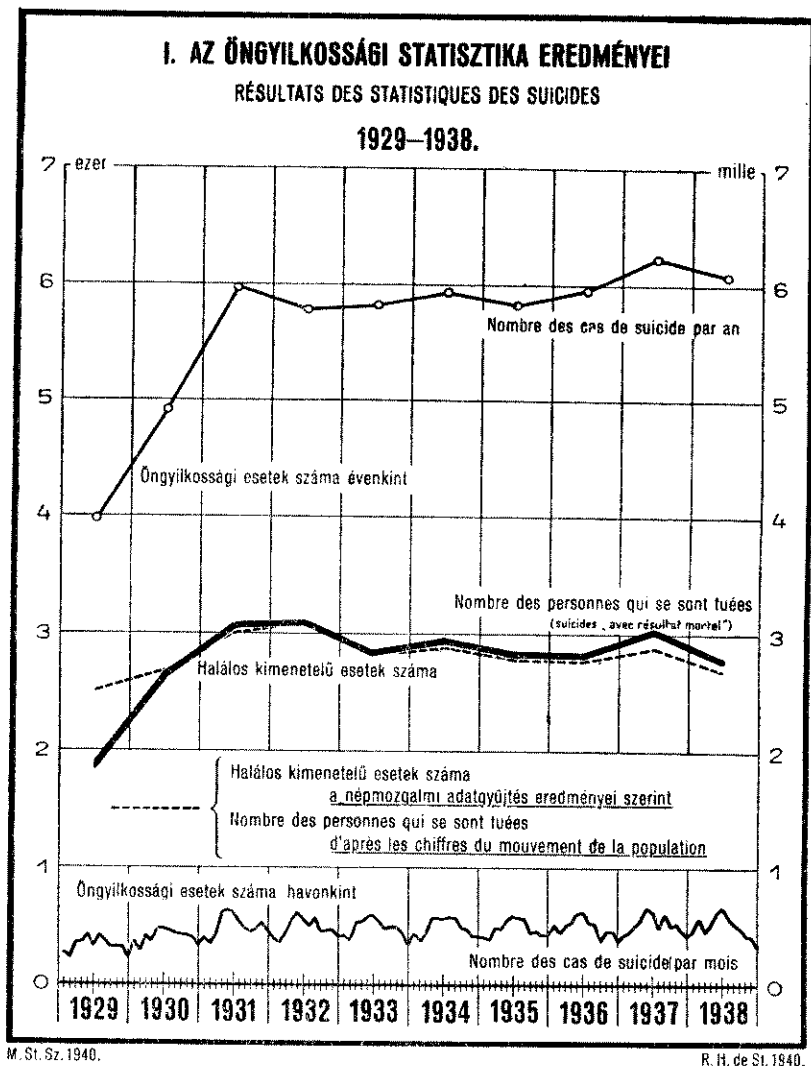
Most az 1929—1938-ig eltelt tíz esztendő alatt történt öngyilkossági eseteket együttesen próbáljuk néhány oldalról megvilágítva szemügyre venni, ami annál inkább tarthat számot érdeklődésre, mert így nagyobb tömegükben, 10 esztendő összefoglalásában, a törvényszerűségek sokkal jobban kidomborodnak.

Az 1929 és 1938 között eltelt évtized alatt adataink szerint 56.527-en fordultak gyilkos kézzel önmaguk ellen. Igaz, hogy ennek a másvilág felé önként menetelő seregnek csak 49·3%-a, tehát csak közel a fele, találta meg nyugalmát a kívánt halálban; 13·1%-a súlyos, 37·6%-a pedig könnyű testi sérüléssel tetézte lelkének ama sebeit, melyek az öngyilkosság elkövetésébe belehajszolták.

A valóságban még közelebb áll ez a szám a 60.000-hez, mert vessünk csak egy pillantást az itt felrajzolt 1. sz. grafikonra és azonnal szembeötlök, hogy 1929-ben és még 1930-ban is a többi nyolc évhez viszonyítva, sokkal kevesebb az öngyilkossági esetek száma.

Úgy fest ebben a beállításban a dolog, mintha az 1929. évi közel 4.000-ról rohamosan emelkedett volna az öngyilkossági esetek száma az 1931. évi közel 6.000-re. Emlékeztetbe kell azonban itt idéznünk ama fentebb már ismertetett körülményt, hogy az új öngyilkossági statisztikai adatgyűjtés az első 2 esztendőben nem volt még teljes, vagyis jelentékeny számú öngyilkossági eset nem került a Hivatal tudomására, amit szembeszökően bizonyít a halálos kimeneteleű öngyilkossági esetek számadatának az új adatgyűjtés két első esztendejében a grafikonon is feltüntetett ama differenciája, amely szerint 1929-ben már több mint 600-zal és 1930-ban is valamivel alacsonyabb az új adatgyűjtés szerint a halálos öngyilkosságok száma, mint a népmozgalmi adatgyűjtésé. Az 1929—1931-es látszólagos rohamos emelkedés tehát nem az öngyilkossági esetek rohamos emelkedését jelzi, hanem inkább az adatgyűjtés tökéletesülésének mértékét. Föltelezhető tehát a népmozgalmi adatgyűjtés alapján kimutatott halálos esetek számának alakulásából, hogy 1929-ben és 1930-ban is öt és félezer körül volt a valóságban az öngyilkossági esetek száma, vagyis az 1929—1938-ig eltelt 10 esztendő alatt közel 60.000-en követtek el öngyilkosságot, illetve öngyilkossági kísérletet.

A továbbiakban csupán arányszámok-

kal fogjuk az öngyilkossági esetek különböző adatait szemléltetővé tenni, az arányok alakulását pedig 10 éves összefoglalásban nem befolyásolja az, hogy az adatgyűjtés első két esztendejében még nem sikerült minden öngyilkossági esetet statisztikailag megragadni. Ha csupán a százalék szerinti megoszlást vesszük is alapul, kitűnik, hogy a férfiak többségben vannak (53,4%) az öngyilkosságot elkövetők között. Jobban előtérbe állítja azonban a férfiak öngyilkossági hányadának túlsúlyát, ha azt nézzük, hogy külön-külön a férfi népességből és a női népességből hányan vetemednek öngyilkosságra, mert hiszen tudjuk, hogy nálunk nőtöbbslet van. Évi átlagban egymillió férfi közül ugyanis 714-en, egymillió nő közül azonban csak 593-an igyekeznek önként megválni az élettől.

Az öngyilkossági eseteknek a városok és vidék szerint való megoszlásában az egyszerű százalékos arányszámokkal szintén nem elégedhetünk meg, mert ezek szerint a vidéken mutatkozik a legnagyobb öngyilkossági arányszám (51,7%), azután a fővárosban (34,9%) és legkisebb a tj. városokban (13,4%), holott ha azt nézzük, hogy egy-egy-millió fővárosi, tj.-városi és vidéki lakosra évi átlagban hány öngyilkossági eset jut, a főváros kerül erős előtérbe, mert ott 1,000.000 lélek közül 1960-an, a tj.-városok-

ban 1.126-an és a vidéken csupán csak 417-en fordulnak önkezükkel az életük ellen.

Ezek az adatok azt mutatják, hogy az öngyilkosság cselekményének kiváltására a városban sokkal több hatóok halmozódik össze és minél nagyobb, városiasabb a város, annál fokozottabb mértékben.

Az öngyilkosságot elkövető egyéneknek több mint a fele (51,8%) a 20—39 évesek közül kerül ki, de az egyszerű százalékos arányszámok itt sem adnak tiszta képet. Itt is hozzá kell tehát folyamodnunk a minden egyes korcsoport lélekszámához arányított számításokhoz.

Korcsoport	Az öngyilkosok % os megoszlása évi átlagban	A megfelelő korcsoportban 1,000.000 lélekre esett öngyilkos (kerek számban)
15 éven aluli . . .	0,7	17
15—19 éves . . .	11,5	780
20—24 " . . .	19,0	1.275
25—29 " . . .	14,2	1.074
30—39 " . . .	18,6	823
40—49 " . . .	11,4	644
50—59 " . . .	8,8	661
60—69 " . . .	7,6	812
70 éven felüli . . .	8,2	1.450

Az öngyilkossági hajlam tehát aránylag leginkább jelentkezik a legidősebb, az élet küzdelmeiben kifáradt, elfásult korcsoportban, de alig valamivel alacsonyabb mértékben az élet küzdelmeibe belépő és annak zordonságaitól, első súlyosabb csapásaitól bizonyos hányadban megrettenő 20—24 évesek s még a 25—29 évesek korcsoportjaiban. A legjobban felvértezettnek látszik ebből a szempontból az élet megpróbáltatásaihoz már hozzáedzett 40—59 évesek korcsoportja.

Az életkor szerint való megoszlással némileg összefügg a családi állapot szerint való megoszlás is, mert körülbelül egyforma az öngyilkosok között a nőtlenek és hajadonok, meg a 30 éven aluliak száma. Az öngyilkosok között azonban a családi állapot szerint való megoszlás szintén eltér az egész népesség családi állapot szerint való megoszlásának arányától, ugyanis:

	az 1929—1938 évek közötti öngyilkosok	az egész népesség
családi állapot szerinti megoszlásának aránya		
nőtlen, hajadon	44,2	49,4
házas	42,3	43,0
özvegy	11,2	7,0
törv. elv.	2,3	0,6

vagyis az öngyilkosok között sokkal kevesebb a nőtlen és hajadon, de kevesebb a házasság is, mint az országos arányszám, viszont az öngyilkosok között az özvegyek és kivált a törvényesen elváltak arányszáma lényegesen nagyobb az országos arányszámnál. Az özvegyekben lévőknel tehát fokozottabb mértékben hatnak az öngyilkosság cselekményét kiváltó tényezők, részben a házastárs halála által megszakadt családi élet után az egyedül maradás sivársága és a súlyosodó anyagi gondok következtében; a törvényesen elváltaknál pedig már az elválás ténye is bizonyos meghasonlás eredménye és az elrontott életre való ráébredés még inkább hozzájárul az öngyilkosságra vezető egyéb lélektani hatások fokozásához.

Az öngyilkosságot minden vallás egyformán kárhóztatja és igyekszik híveit megóvni, elrettenteni ettől a cselekedettől, de azoknál, akiknél erre a végzetes tette való elhatározás megérlelődött, a vallás tilalmának ereje is gyöngének bizonyul, bármily felekezethez tartozzanak is, mert adataink szerint igen csekély különbséggel az öngyilkosok felekezeti megoszlásának arányai megegyeznek az egész népesség vallás szerinti való megoszlásának arányaival, mindössze a reformátusoknál és az izraelitáknál találunk valamivel magasabb arányszámokat:

	Az 1929 – 1938 évek közötti öngyilkosok	Az egész népesség
	megoszlása vallásfelekezetek szerint	
Római katolikus	63·1	64·9
Görög katolikus	1·6	2·3
Református	22·3	20·9
Evangélikus	5·8	6·1
Görög keleti	0·4	0·5
Izraelita	6·6	5·1
Egyéb	0·2	0·2

Azok az adatok, amelyek az öngyilkosságot elkövető személyek egészségi és vagyoni viszonyaira kívánnak világot vetni, már szorosabb kapcsolatba kerülnek az öngyilkosságot előidéző okokra vonatkozó közelebbi adatok kutatásával, sőt mintegy átmenetet képeznek a pusztán személyi viszonyokra jellemző és az oksági adatok között. Megállapíthatóan betegnek minősült az 1929—1938 közötti öngyilkosok 11·1%-a és betegesnek további 18·1%-a; a túlnyomó rész (70·8%) tehát egészségesnek mutatkozott (az általános fogalmak szerint, de hogy valóban egészségesek voltak-e, ezt a kérdést alább az oksági adatok tárgyalásánál még-

egyszer megvizsgáljuk). Az öngyilkosok vagyoni viszonyait tekintve, a nagytömeg (78·1%) vagyontalannak találtatott és csupán igen kis hányad (4·8%) bizonyult vagyonosnak s az utóbbiaknak körülbelül háromszorosa (17·1%) rendezett vagyoni viszonyok között élőknek.

Most érkeztünk el az öngyilkossági statisztika legfontosabb, de egyben a legnehezebb feladatához, az öngyilkosságok okainak a kutatásához. A legfontosabb probléma ez, mert hiszen ezen kell felépülnie az öngyilkosságok megelőzésére irányuló küzdelemnek, de a legnehezebb is, mert az öngyilkosságok nem csupán rendkívül bonyolult eredetűek, hanem igen sok esetben, különösen a halállal végződött öngyilkosságoknál semmi támpont nem marad hátra annak a kiderítésére, hogy mi adhatta a gyilkos fegyvert a szerencsétlen életút kezébe. Még akkor is, ha életben marad az öngyilkossági kísérletet elkövető egyén, rendszerint nem vallja be őszintén a tett elkövetésének igazi rúgóit, nem beszélve ama túlnyomóan könnyű sérüléssel végződő esetekről, amikor nem is forgott fenn a komoly öngyilkossági szándék, — mert ilyen esetek is vannak, — hanem a cél csak ijesztés volt valaminek az elérése végett. Az öngyilkosságok okainak olyan pontos osztályozása tehát, mint például a vallás, vagy családi állapot szerinti való megoszlás, el sem képzelhető. Kénytelenek vagyunk nagy általánosságok között mozgó meghatározásokhoz (életúntság; családi viszály, egyéb családi baj, gyászeset stb.) folyamodni az okok osztályozásánál. Ezenkívül fel kell hívnunk a figyelmet arra is, hogy eme meghatározások nem is fejezhetik ki az öngyilkosság elkövetésének eredeti okát, hiszen ez rendszerint sok más kifizérhetetlen ok és okcsoport összetevődéséből áll elő, s az ok gyanánt feltüntetett meghatározás inkább azt a végső szikrát, a körülmények végzeteszerű összejátzását jelenti, mely az öngyilkosság tényét kirobbantotta.

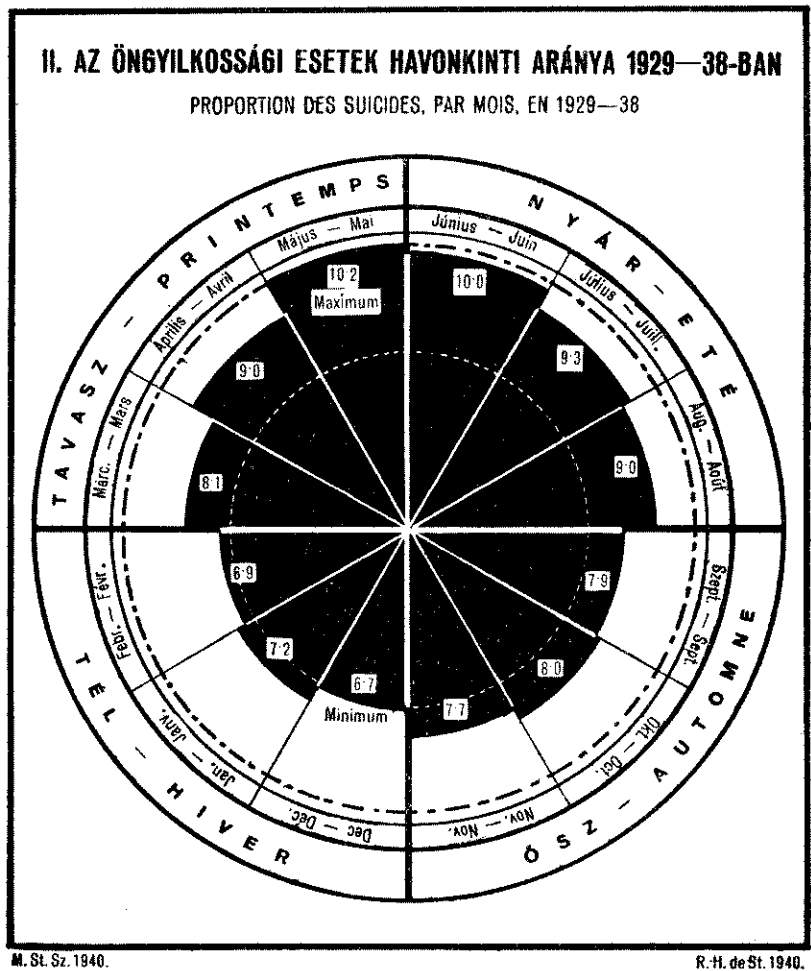
Mindezeknek az előrebocsátása után közöljük csak itt az öngyilkosságok valószínű okaira vonatkozó aránylagos megoszlást az 1929—1938 közötti öngyilkosokról begyűjtött adataink alapján, melyek szerint 23·8% fennálló vagy vélt testi és lelki betegség; 23·0% nyomor, keresetnélküliség és egyéb anyagi baj; 19·0% családi viszály, egyéb családi baj, gyászeset; 13·0% szerelmi bánat; 8·2% életúntság; 6·4% félelem vagy elkeseredés, bűncselekmény elkövetése, büntetés, rossz előmenetel vagy egyéb sikertelenség

miatt; végül 6·6% egyéb és ismeretlen okból emelt kezét önmaga ellen.

Úgy érezzük, hogy nem elégedhetünk meg emez adatok egyszerű regisztrálásával és legalább is a főbb csoportokat közelebbi vizsgálódásnak kell alávetnünk, ha az öngyilkosságot előidéző okok kérdését helyes megvilágításba akarjuk állítani.

A viszonylagosan legnagyobb hányadnál, az öngyilkosok majdnem negyedrésznél fennálló vagy vélt testi vagy lelkibetegség jelöltetik meg az öngyilkosság elkövetésének oka gyanánt. Kétségtelen, hogy ha az egy év alatti súlyos betegek számát ismernők és ahhoz viszonyíthatnánk a betegség okából öngyilkosságot elkövetők számát, rendkívül alacsony arányszámot kapnánk eredményül és még alacsonyabbat, ha ezt a viszonyítást a könnyű és vélt betegek — általunk ismeretlen — számadatához viszonyíthatnók. Ez azonban annyira nyilvánvaló, hogy számszerű bizonyítékokra szükség nincsen. Ha pedig ez így van, akkor a betegség, mint öngyilkossági cselekedetre vezető ok csakis erősen szubjektív vonatkozásban ítéltető meg, mert amíg számosan a legsúlyosabb betegségek szenvedései között sem jutnak el az öngyilkosság elkövetésének gondolatához, egyesekben ez a gondolat még sokkal kedvezőbb körülmények között is megérlelődik, vagyis az okul megjelölt betegségen felül az illetőkben egy, az öngyilkosságra való hajlamosságnak is lennie kell. Az is érthető ezzel szemben, hogy a betegség, mely az öngyilkosságra hajlamosakban az ellenállás erejét a legnagyobb mértékben meggyengíteni, megtörni alkalmas, minden más oknál erőteljesebben hat az öngyilkossági cselekmény kiváltására.

A következő tekintélyes — szintén majdnem negyedrésznyi — hányad nyomor, keresetnélküliség és egyéb anyagi baj okából határozta el magát végzetes cselekedetre. Nyilvánvaló, hogy az anyagi leromlottság, a gazdasági depresszió és az öngyilkosságok számszerű alakulása között bizonyos kapcsolat áll fenn, hiszen ezt *Szél Tivadar* idézett tanulmányában is több oldalról megvilágítva igazolta. Egy rendkívül érdekes jelenségre kell azonban itt mégis a figyelmet felhívni. Ha az öngyilkossági esetek számának havonkinti megoszlását megvizsgáljuk (lásd a mell. grafikont), feltűnik, hogy évről-évre aránylag a legkevesebb öngyilkossági eset fordul elő a téli hónapokban és legtöbb

a nyári évszakban. Nem kell bővebb magyarázat ahhoz, hogy a nyomor, keresetnélküliség és mindenféle anyagi baj elviselése sokkal nehezebb télen mint nyáron, sőt még a betegségeknel is a tél inkább tetézi a szenvedést, sokkal inkább előidézi a lelki depressziót, mint nyáron. Az öngyilkossági eseteknek közel a felét nyomor és betegség váltja ki adataink szerint, azt vélhetnők tehát, hogy az öngyilkosságok tömegesebb előfordulásával inkább a téli hónapokban kell találkozunk, holott adataink éppen az ellenkezőjét mutatják. Tekintve, hogy a szerelmi bánat okából elkövetett öngyilkosságoknál — bár arányuk jóval alacsonyabb, mint az előbbi okok arányszámai — inkább lehet arra gondolni, hogy ezek a tavaszi és nyári hónapokban gyakoribbak és talán ezeknek a száma szökteni fel a nyári hónapokban az öngyilkosságok számát, megvizsgáltuk a szerelmi bánat folytán történt esetek havi alakulását is, de ott sem találtunk olyan lényeges differenciát az egyes hónapok arányszámai között, mely ezt a jelenséget megmagyarázná. Mindez megerősíteni látszik *Kovács Norbertnek* idézett tanulmányában foglalt amaz állítását, hogy: „az öngyilkosságok azok közé a népességi események közé tartoznak, amelyekre a *klimatikus* és *közmitikus* jelenségek közvetlenül, vagy közvetve bonyolult módon hatnak ki“. A magunk ré-

széről hozzátehetnénk még azt, hogy: mindazoknál, akik az öngyilkosság elkövetésére hajlamossággal bírnak. Mert éppen ebben kell a probléma kulcsának rejlenie.

A családi viszály, egyéb családi baj miatt elkövetett öngyilkosságok közül sokat lehetne inkább az anyagi bajok okaira visszavezetni, mert köztudomású, hogy a családi viszályok jelentékeny része már önmagában is anyagi hiányosságok következtében szokott kitörni.

A fennmaradó részben pedig a szenvedélyes indulathullámzások, érzelmi kitörések oly lelki megrázkódtatással járnak, hogy azok egyeseknél végzetes cselekedetekhez vezetnek.

Az életúntsággal, mint öngyilkossági okkal nem érdemes bővebben foglalkozni, mert ebbe mindazon esetek soroltatnak, melyekre közelebbi ok nem volt megállapítható. Olyanféle ez, mint a balesetek ok szerint való csoportosításában a „véletlen“ mint baleseti ok.

Az öngyilkosságok különböző előfordulási jelenségeinek az öngyilkosságok okaival kapcsolatban való tanulmányozása közben jelen sorok írójában az a meggyőződés érlelődött meg, hogy *az öngyilkosságok egy elsődleges és egy másodlagos ok összetevődéséből állanak elő. Az elsődleges ok tisztán szubjektív, és nem más, mint az ilyen egyéneknek világra hozott hajlama az öngyilkosság elkövetésére, vagyis tulajdonképpen betegség, mely addig lappang, míg a másik ok, valamely külső tényező, a tett elkövetését ki nem váltja.* A külső tényezők ugyanis számtalan esetben sokkal súlyosabban nehezednek olyanokra, akiknél ez nem vezet az öngyilkosság gondolatára sem, viszont másoknál sokkal enyhébb, vagy csak vélt csapások is kiváltják az öngyilkosság tényét.

Mindenesetre az öngyilkosságok számának apadását tapasztalhatnók, ha az általános életviszonyokban lényeges javulás jelei mutatkoznának, de az öngyilkosságok még ideális életviszonyok között sem szűnnének meg teljesen, lévén elsődleges okuk tisztán pathologikus természetű. Mindez azt jelenti, hogy az öngyilkosságok számának apasztása érdekében nem elegendő az életviszonyok általános javítására törekedni, hanem számolni kell a lélek és organizmus között fennforgó diszharmóniákkal és ahol ilyen jelenségek mutatkoznak, meg kell találni a módokat, amelyek kellő lélekkultúra és megfelelő gyakorlat mellett végül is kiegyensúlyozott idegülethez vezetnek el.

Befejezésül felsorakoztatjuk még azokat az eszközöket, módokat, amelyeket az öngyilkosok végzetes tettük elkövetésénél alkalmazni szoktak. Viszonylag a legtöbb, az 1929 és 1938 között öngyilkosságot elkövetők 38·5 %-a, a mérgepooharat választotta. A másik leggyakoribb, az öngyilkosok 29·0% -a által használt eszköz a kötél. Az öngyilkosoknak több mint kétharmada tehát e két eszköz útján igyekezett életétől megválni. Megközelítően egyenlő arányban vannak, akik lőfegyvert (8·2%), vágószerszámot (8·0%) és vízbeugrást (7·4%) választottak az élettől való megválás eszközeül, módjául. Szintén körülbelül egyforma arányban vannak, akik gázzal (3·4%), magasból való leugrással (2·2%) és önelgázoltatással (2·1%) óhajtottak szabadulni megúnt életüktől.

Ha ezek mögé az adatok mögé kissé mélyebben bepillantunk, szintén érdekes sajátosságokra bukkanhatunk. Kitűnik ugyanis, hogy a mérge, mint öngyilkossági eszköz a városokban dominál, a vidéken a kötél veszi át ezt a szerepet, mert a fővárosi öngyilkosok 58·4% -a, a tj.-városok öngyilkosainak 48·4% -a, a vidéki öngyilkosoknak pedig csupán 29·1% -a használt mérget öngyilkossága elkövetésénél. Ezzel szemben a vidéken történt öngyilkosságok 40·8%, a tj.-városokban törtétekének 18·9% -a és a fővárosban előfordultakénak csupán 7·0% -a volt kötél által elkövetett öngyilkosság. Nemek szerint is igen nagy különbség van az öngyilkosságok elkövetésének eszközei, módjai között. A női öngyilkosoknak közel kétharmada (62·7%) használt mérget tette elkövetésénél, a férfi öngyilkosoknak ellenben még a negyede sem (22·3%); viszont a férfi öngyilkosok viszonylagos többsége (39·3%) kötél által követ el öngyilkosságot, míg a női öngyilkosoknak csupán 12·1% -a választja ezt a halálnemet. A lőfegyver és a vágószerszám is inkább a férfi öngyilkosok eszköze, míg a vízbeugrás inkább a női öngyilkosságok módszerei közé tartozik.

Már előbb említettük, hogy az öngyilkossági esetek között szerepelnek olyanok is, amelyek nem komoly öngyilkosságok, hanem csupán az öngyilkosságnak megjatszásai bizonyos érdekekből. Az öngyilkosságok szokásos eszközei és módjai közül azonban nem midegyikkel lehet ilyen öngyilkossági színjátékot rendezni, mert például a kötél által elkövetett öngyilkosságok 91·0% -a, a lőfegyverrel törtétekének 75·0% -a az önelgázoltatás útján törtétekének 73·0% -a, a leugrás által törtétekének 52·0% -a

és a vízbeugrás útján elkövetettekének 50·0 %-a halállal végződik. A női öngyilkosjelöltek között annyira közkedvelt mérge, továbbá a vágószerszámok és a gáz azok az eszközök, amelyekkel ilyen színleges öngyilkosságot leginkább elkövetni szoktak. A méreggel elkövetett öngyilkossági kísérleteknek ugyanis több mint kétharmada (69·0%), a vágó szerszámokkal történt esetek közül is majdnem ugyanolyan arány (61·0%) ered-

ménytelenül, csupán jelentéktelen sérüléssel járt. A gázmérgezéseknek is több mint a fele (56·0%) jelentéktelen sérülést okozott.

Az 1929—1938-ig eltelt évtized alatt előfordult öngyilkosságok változatos statisztikai képét azzal az óhajttal tesszük közzé, hogy vajha ezen adatok egyike-másika az öngyilkosságok megelőzésének küzdelméhez kellő támpontul szolgálhatna.

Mozolovszky Sándor dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Külkereskedelmi forgalmunk az 1939. évben.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans l'année 1939.

Résumé. D'après les chiffres du commerce extérieur, 1939 a été une année économiquement très bonne pour la Hongrie. Comparativement aux années passées depuis le moment le plus grave de la crise, les importations et les exportations ont atteint leur maximum, dépassant même celles, bien favorables, de 1937. Par rapport à l'année précédente (1938), les premières, représentant 489 millions de pengős, ont augmenté de 19% et les secondes (605·5 millions de p.), de 16%. De sorte que la balance de notre commerce extérieur, se soldant par un excédent de 116·5 millions, montre un résultat supérieur à celui de chacune des années passées depuis le démembrement du pays.

Ce bon résultat a été dû surtout à la libération (en mars 1939) de la Subcarpathie, qui avait augmenté notre pays de nombreux habitants et de beaucoup de forêts. La population de la Subcarpathie n'ayant pas une capacité de consommation proportionnelle à son importance numérique (et il en était de même sous le régime tchèque, où faute d'assez d'occasions de travail, elle avait un pouvoir d'achat bien inférieur à celui des autres parties de la Tchéco-Slovaquie et surtout de la Bohême et de la Moravie), le retour de la Subcarpathie n'a guère fait monter nos importations. Mais il eut une influence favorable sur notre commerce extérieur en nous permettant de réduire fortement nos achats en bois et d'exporter même des bois d'arbres feuillus.

Notre commerce extérieur, et surtout nos importations, ont considérablement grandi en 1939 du fait de la réalisation du plan pour l'équipement de

l'armée. L'exécution de ce plan, multipliant dans l'industrie les occasions de travail, a augmenté d'une part la capacité de consommation intérieure, et d'autre part l'importation d'articles nécessaires à la production et à la consommation.

La moisson ayant été bonne (sauf pour le maïs), notre exportation a progressé pour les principaux produits agricoles. Bien que la récolte de fruits eût été très abondante, notre exportation n'a grandi sous ce rapport autant qu'on l'espérait.

La guerre a fait monter les prix mondiaux et, à cause des risques du transport maritime, les frais d'assurance et de transport. Ces derniers ont augmenté de ce fait aussi que depuis la guerre, le transport par mer et par terre est devenu pour plusieurs régions plus lent. Ainsi donc, la guerre a amené une hausse de prix, et ralenti la livraison des marchandises commandées.

Cependant, l'effet des difficultés causées aux échanges par la guerre ne se voit pas encore trop dans les résultats de notre commerce extérieur de 1939. Pendant l'année dernière, nos achats à l'étranger ont fort augmenté du fait de l'accroissement de la production industrielle intérieure. L'importation de l'industrie textile, quoique montant peu par rapport à 1938 pour le coton brut, a presque doublé pour la quantité des fibres artificielles nécessaires pour certains mélanges; elle a grandi aussi pour les laines brutes et cardées, le jute brute, la soie artificielle. Comparativement à 1938, la métallurgie a importé plus de minerai de fer, bien que sous ce rapport la production intérieure eût grandi; et elle a presque doublé son

és a vízbeugrás útján elkövetettekének 50·0 %-a halállal végződik. A női öngyilkosjelöltek között annyira közkedvelt mérge, továbbá a vágószerszámok és a gáz azok az eszközök, amelyekkel ilyen színleges öngyilkosságot leginkább elkövetni szoktak. A méreggel elkövetett öngyilkossági kísérleteknek ugyanis több mint kétharmada (69·0%), a vágó szerszámokkal történt esetek közül is majdnem ugyanolyan arány (61·0%) ered-

ménytelenül, csupán jelentéktelen sérüléssel járt. A gázmérgezéseknek is több mint a fele (56·0%) jelentéktelen sérülést okozott.

Az 1929—1938-ig eltelt évtized alatt előfordult öngyilkosságok változatos statisztikai képét azzal az óhajtással tesszük közzé, hogy vajha ezen adatok egyike-másika az öngyilkosságok megelőzésének küzdelméhez kellő támpontul szolgálhatna.

Mozolovszky Sándor dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS

Külkereskedelmi forgalmunk az 1939. évben.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans l'année 1939.

Résumé. D'après les chiffres du commerce extérieur, 1939 a été une année économiquement très bonne pour la Hongrie. Comparativement aux années passées depuis le moment le plus grave de la crise, les importations et les exportations ont atteint leur maximum, dépassant même celles, bien favorables, de 1937. Par rapport à l'année précédente (1938), les premières, représentant 489 millions de pengős, ont augmenté de 19% et les secondes (605·5 millions de p.), de 16%. De sorte que la balance de notre commerce extérieur, se soldant par un excédent de 116·5 millions, montre un résultat supérieur à celui de chacune des années passées depuis le démembrement du pays.

Ce bon résultat a été dû surtout à la libération (en mars 1939) de la Subcarpathie, qui avait augmenté notre pays de nombreux habitants et de beaucoup de forêts. La population de la Subcarpathie n'ayant pas une capacité de consommation proportionnelle à son importance numérique (et il en était de même sous le régime tchèque, où faute d'assez d'occasions de travail, elle avait un pouvoir d'achat bien inférieur à celui des autres parties de la Tchéco-Slovaquie et surtout de la Bohême et de la Moravie), le retour de la Subcarpathie n'a guère fait monter nos importations. Mais il eut une influence favorable sur notre commerce extérieur en nous permettant de réduire fortement nos achats en bois et d'exporter même des bois d'arbres feuillus.

Notre commerce extérieur, et surtout nos importations, ont considérablement grandi en 1939 du fait de la réalisation du plan pour l'équipement de

l'armée. L'exécution de ce plan, multipliant dans l'industrie les occasions de travail, a augmenté d'une part la capacité de consommation intérieure, et d'autre part l'importation d'articles nécessaires à la production et à la consommation.

La moisson ayant été bonne (sauf pour le maïs), notre exportation a progressé pour les principaux produits agricoles. Bien que la récolte de fruits eût été très abondante, notre exportation n'a grandi sous ce rapport autant qu'on l'espérait.

La guerre a fait monter les prix mondiaux et, à cause des risques du transport maritime, les frais d'assurance et de transport. Ces derniers ont augmenté de ce fait aussi que depuis la guerre, le transport par mer et par terre est devenu pour plusieurs régions plus lent. Ainsi donc, la guerre a amené une hausse de prix, et ralenti la livraison des marchandises commandées.

Cependant, l'effet des difficultés causées aux échanges par la guerre ne se voit pas encore trop dans les résultats de notre commerce extérieur de 1939. Pendant l'année dernière, nos achats à l'étranger ont fort augmenté du fait de l'accroissement de la production industrielle intérieure. L'importation de l'industrie textile, quoique montant peu par rapport à 1938 pour le coton brut, a presque doublé pour la quantité des fibres artificielles nécessaires pour certains mélanges; elle a grandi aussi pour les laines brutes et cardées, le jute brute, la soie artificielle. Comparativement à 1938, la métallurgie a importé plus de minerai de fer, bien que sous ce rapport la production intérieure eût grandi; et elle a presque doublé son

importation de coke. Quant à l'industrie lourde, elle a fort augmenté ses achats pour faire venir de l'étranger de la fonte, de la ferraille et de métaux bruts. L'importation de peaux brutes, d'extraits tannants, de cellulose, a, elle aussi, progressé. Pour les importations des matières nécessaires à l'industrie, on ne voit une régression que quant aux bois bruts et ouvrés (les régions libérées, riches en forêts, nous ayant permis de réduire à cet égard l'importation), ainsi qu'à l'huile minérale brute et au caoutchouc brut. La régression tenait pour l'huile minérale brute aux difficultés de transport rencontrées du côté de la Roumanie, et pour le caoutchouc brut, au blocus maritime. Depuis la guerre, à cause du contrôle de la contrebande de guerre, notre importation a décliné pour toutes les matières premières extra-européennes, et augmenté, plus que dans les autres mois de 1939, pour certains produits industriels.

Du total de nos exportations (605·5 millions de pengős), nos exportations agricoles (en nombre rond, 450 millions de pengős) représentaient 74%, accusant une augmentation de 107·3 millions de p. sur nos exportations agricoles de l'année précédente. Les exportations de froment ont augmenté de 52 millions de p.; celles d'animaux de boucherie et de trait, de 38 millions de p. Pour l'industrie agricole, l'exportation a également progressé; mais elle a fort diminué pour les autres industries, et surtout pour l'industrie lourde.

Environ la moitié de notre commerce extérieur s'est fait avec l'Allemagne, dont la part représentait 48·6% (en 1938, 41·6%) pour l'importation et 50·1% (en 1938, 45·7%) pour l'exportation; de sorte qu'à l'égard d'elle, notre balance commerciale s'est soldée par un excédent de 65·7 millions de pengős. — L'Italie avait dans notre commerce avec l'étranger la deuxième place, avec 7·1% (en 1938, 6·3%) pour l'importation et 15·5% (en 1938, 8·5%) pour l'exportation. Ainsi donc, sous ce rapport, notre balance commerciale accuse un excédent de 58·9 millions de pengős. — La Grande-Bretagne occupait la troisième place dans notre commerce extérieur, avec 4·8% pour l'importation (en 1938, 6·3%) et 5·2% pour l'exportation (en 1938, 8·1%). Venaient ensuite la Roumanie, les Etats-Unis et la Yougoslavie.

Ajoutons qu'à l'égard des pays extra-européens, le commerce extérieur de notre pays était en diminution, surtout pour notre exportation.

*

A világ külkereskedelmi forgalmának 1939. évi alakulására a német—angol—francia háború nyomta rá bélyegét, bár ebben az évben még csak a szinte elképzelhetetlen német fölény következtében csaknem epizód jellegű, szeptember 1-én megindult német—lengyel háború, majd az ettől területileg elszigetelt finn—orosz háború, ezek az óriási méretű előőrscsatározások zajlottak le. Hogy Európa legnagyobb fogyasztó s egyben termelő területei többé-kevésbé kikapcsolódtak az országok közötti rendszeres forgalomból, hogy a kiszámíthatatlan anyagpazarlással járó háború rendkívüli méretű készletek tartására kényszerítette a hadviselő feleket, hogy a szemközti álló, hatalmas gazdasági erővel rendelkező államok — s itt főleg a gazdaságilag legerősebb Nagy-Britanniáé — a vezetőszerp — az ellenfelet mindenáron megakadályozni akarván a hadviseléshez szükséges áruk beszerzésében, felvásárolták egyes árukból a világpiacon készletek jó részét s ily módon az árak kialakítására is módot szereztek: a világpiacon olyan befolyásolását jelentették, hogy ennek hatását hadviselőnek és semlegesnek egyaránt súlyosan éreznie kellett.

Hogy csak azokat a tényezőket említsük, amelyek a külkereskedelmi forgalmat is közvetlenül elkerülhetetlenül befolyásolják, megváltozott az árképződés iránya. A világgazdaság mélypontja óta nem tudta elérni a válság előtti árnívót: főként a mezőgazdaságból származó termények árai mélyen a korábbi árnívó alatt mozogtak. Az 1939. év második felében jelentékeny áremelkedés indult meg a nyersanyagpiacokon, aminek jellemzésére szolgáljanak a következő lapon a népszövetségi „Bulletin Mensuel de Statistique“ 1939. évi 11. és 1940. évi 2. száma alapján közölt adatok.

Az 1937-es konjunkturális év az árakat is növelte, az 1938. év folyamán viszont árlemorzsolódás következett be, ami az 1939. év háború előtti hónapjaiban, majd a háború időszakában helyenkint rendkívül erős árkiugrásnak adott helyet. Igen erős volt általában a textilipar nyersanyagainál, főként a jutánál, azután a pamutnál és a gyapjúnál jelentkező árkiugrás. A nyersbőrnél és a nyerskaucsuknál a pamut és gyapjú áremelkedésével azonos növekedés állapítható meg. Kisebb mértékű a fűrészelt fa árnövekedése s körülbelül ennek nívóján mozog az „öt fém“ közül a nikkelt kivételével valamennyinek áremelkedése. Jellemző, hogy még a múlt év augusztusában is az élelmezési célra szolgáló mezőgazdasági eredetű nyersanyagok árainál állapítható meg a legnagyobb visszaesés az 1937. évi állapothoz képest, s az árjavulás az év végén jóval kisebb mértékű volt, mint az ipari nyersanyagoké általában.

E néhány kiragadott cikk természetesen csak valószínűsíti, de nem méri az általános

A z á r u		Pénz-	Súly-	A jegyzés helye	1937 decem-ber	1 9 3 9		Indexszám (1937. dec.=100)	
megnevezés	minősége	e g y s é g				augusz-tus	decem-ber	1 9 3 9	
								VIII	XII
Pamut ¹⁾	middling	cent	font	New-York	8·38	8·82	11·26	105	134
Juta ²⁾		rupia	400 font	Kalkutta	31·12	39·6	96	127	308
Gyapjú	finom belföldi	cent	font	New-York	81·5	73·5	105·5	90	129
Nyersbőr ³⁾	könnyű belföldi tehén	"	"	Csikágó	11	10·5	15	95	136
Nyers kaucsuk ³⁾	I-a latex crêpe	"	"	New-York	14 ^{7/8}	18 ^{3/8}	20	124	134
Fűrészelt fa ¹⁾	1×4 1/2 u/s	korona	stand.	Härnösand	286	309	340	108	119
Cellulóze ³⁾	mechanikai	"	1.016 kg.	Göteborg	140	80	140	57	100
Köszén ¹⁾	Cardiff	shilling	1.016 "	London	26/0	22/6	26/4	87	101
Réz	elektrolitikus	cent	font	New-York	10·125	10·5	12·5	104	123
Ón ³⁾	straits	"	"	"	41·125	48·875	49·50	119	120
Nikkel ²⁾	elektrolitikus	"	"	"	35·00	35·00	35·00	100	100
Ólom ³⁾		dollár	"	"	4·75	5·05	5·50	106	116
Horgany ¹⁾		"	"	"	5·00	4·75	6·00	95	120
Búza ³⁾	hard winter No. 2.	cent	60 font	Csikágó	89 ^{7/8}	68 ^{1/2}	104	76	116
Tengeri ³⁾	No. 2.	"	56	"	61 ^{3/4}	43 ^{7/8}	58 ^{5/8}	71	95
Rizs ²⁾		rupia	7.500 font	Rangoon	230·0	222·8	245·0	97	107
Vaj ²⁾		korona	100 kg	Kopenhága	267	240	286	90	107

¹⁾ Havi átlag. ²⁾ A hó végén. ³⁾ A 15-i és 30-i jegyzés átlaga.

árnívónak a háború folytán beállott emelkedését. Ennek mérésére elvben az említett kiadványban közölt nagykereskedelmi árakból alkotott rendszerek használhatók. Az egyes országok nagykereskedelmi áraiból készült indexek (az 1929 = 100 alapra vonatkoztatva) következőképpen számolnak be az áremelkedésről:

O r s z á g	Árindex 1939			A dec.-i az aug.-i %-a
	január	augusz-tus	decem-ber	
Németország	78	78	78	100
Magyarország	85	86	89	103
Lettország	96	98	¹⁾ 103	⁴⁾ 105
Bulgária	67	65	70	108
Görögország	120	119	133	112
Észtország	87	86	97	113
Portugália	95	95	¹⁾ 109	⁴⁾ 115
Svájc	75	76	89	117
Románia	83	84	¹⁾ 98	⁴⁾ 117
Jugoszlávia	77	76	90	118
Norvégia	100	101	120	119
Svédország ³⁾	110	111	132	119
Németalföld	70	71	85	120
Dánia	102	103	132	128
Nagy-Britannia	74	76	²⁾ 99	130
Belgium	71	70	93	133

¹⁾ November havi index.

²⁾ Az „Economist“ indexei.

³⁾ 1935 = 100.

⁴⁾ A november havi index az augusztusi %-ában.

Az árindexek az egyes országokban nem azonos árukat ölelnek fel. Az időpont is, amikor az árakat havonta rögzítik, eltérő lehet (havi átlag, a hó közepe, a 2. félév vagy utolsó hét átlaga, stb.). Céljuk egy bizonyos ország különböző időpontjaiban az árnívó hullámzását megmérni, de

felhasználhatók annak megközelítő szemléltetésére is, hogy az árváltozás mértéke szerint milyen sorrend állapítható meg az egyes országok között. Figyelembe kell azonban venni, hogy a nagykereskedelmi árak sok esetben nem a kereslet és kínálat által szabadon, hanem a belső korlátozások által mesterségesen alakítatnak ki s így többé-kevésbé függetlenül a világpiaci ártól. A fentebb felállított rangsor élére Németország éppen azért került, mert az árakat a tökéletes hatósági beavatkozás a háború előtti nívón rögzítette. A sorban Magyarország következik, ahol az augusztus 26-i árnívó lehetőleg változatlanul tartása — a fogyasztók védelme céljából — szintén fontos alapelve volt az árpolitikának. Hasonló korlátozások érvényben voltak több más államnál is. Azonban éppen a külföldről beszerzett, tehát a világpiac árbehatásának közvetlenül kitett árakat nem, vagy csak nagy áldozatok árán lehet mentesíteni a világpiactól. Ez az a frontszakasz, amely a belső árpolitika eszközeivel a legkevésbé tartható, s ahol a világpiaci irányzat elsősorban töri át a korábbi árnívót. Ez az áttörés a volt „Oslo“-i államcsoport tagjainál, tehát a háború rémétől legjobban fenyegetett semlegeseknél, valamint Nagy-Britanniánál volt a legnagyobb mértékű, annak jeléül, hogy a nagy mérkőzésben a semleges államok sem vonhatják ki magukat annak hatásköréből.

Ha a világforgalom nagyságára vonatkozó adatok rendelkezésre állhatnának, úgy nyilván már érezhető volna azokon az áremelkedés hatása, aminek hiánya, tehát az árszínvonal alacsony volta tudvalévőleg a legfőbb oka volt annak, hogy a külkereskedelmi forgalom a világválság előtti mére-

teket értékben megközelíteni sem tudta. A világforgalom nagyságának megállapításához azonban hiányzanak az adatok. A hadban álló felek ugyanis: Németország, Franciaország, Oroszország, Finnország nem teszik közzé forgalmuk eredményeit, s — korlátozott mértékben — csak Nagy-Britannia közli azokat. A semleges országok közül viszont Olaszország már 1939 augusztusától beszüntette az adatok közzétételét s a spanyol eredmények szintén hiányzanak. A többi semleges országra nézve azonban a

Népszövetség hivatkozott kiadványában havonként részletezett adatok lehetővé teszik a forgalom nagyságának megmérését, még pedig külön a háború előtti, s külön a háborús periódusra. Hogy a háború hatása jól dokumentálható legyen, célszerű volt az 1939. évnél e két élesen elütő időszakára nézve a havi átlagokat megkonstruálni, s ezeket az előző két, a konjunkturális 1937-es és a visszaeső irányzatot feltüntető 1938. év átlagával szembenállítani. A vonatkozó adatok a következők:

Az európai semleges országok, valamint Nagy-Britannia külkereskedelmi forgalmának havi átlagai az 1937—1939. években (millió pénzegységben).

O r s z á g	Pénz-egység	B e h o z a t a l					K i v i t e l				
		1937	1938	1939	1 9 3 9		1937	1938	1939	1 9 3 9	
					I-VIII.	IX-XII.				I-VIII.	IX-XII.
I. V a l u t á b a n											
Nagy-Britannia	font	79.4	71.5	70.5	71.6	68.2	43.5	39.2	36.6	39.2	31.3
Irország	font	3.6	3.4	¹⁾ 3.5	3.5	²⁾ 3.7	1.9	2.0	¹⁾ 2.1	2.0	²⁾ 2.6
Portugália	escudo	197	192	¹⁾ 160	159	²⁾ 162	100	95.5	¹⁾ 111	98.4	²⁾ 144
Belgium-Luxemburg	frank	2.291	1.891	1.618	1.795	1.265	2.101	1.791	1.807	1.872	1.677
Németalföld	forint	129	118	126	123	133	95.7	86.6	80.5	88.2	65.3
Dánia	korona	140	135	145	141	153	131	128	131	129	135
Norvégia	korona	107	98.3	113	103	135	67.6	64.5	67.4	63.2	75.7
Svédország	korona	177	174	207	195	233	167	154	157	157	157
Észtország	korona	9.3	8.9	8.5	9.2	7.0	8.8	8.7	9.8	9.7	10.1
Lettország	lat	19.3	19.0	18.8	20.4	15.7	21.7	18.9	19.2	20.6	16.4
Litvánia	litas	17.7	18.6	14.1	15.9	10.5	17.4	19.4	16.9	18.1	14.7
Magyarország	pengő	40.3	34.2	40.8	40.8	40.8	49.0	43.5	50.5	48.9	53.6
Svájc	frank	151	134	157	146	180	107	110	107	114	93.6
Románia	leu	1.690	1.564	1.941	1.985	1.853	2.631	1.794	2.234	2.111	2.479
Jugoszlávia	dinár	436	415	396	422	345	523	421	460	427	526
Bulgária	leva	416	411	433	415	470	418	465	505	321	874
Görögország	drachm.	1.267	1.230	1.023	1.136	796	796	846	767	611	1.078
Törökország	t. font	9.5	12.5	¹⁾ 10.2	11.8	²⁾ 6.2	11.5	12.1	¹⁾ 7.8	5.5	²⁾ 14.1
II. I n d e x s z á m o k b a n											
Nagy-Britannia		100	90.1	88.8	90.2	85.9	100	90.1	84.1	90.1	72.0
Irország		100	94.4	¹⁾ 97.2	97.2	²⁾ 102.8	100	105.3	¹⁾ 110.5	105.3	²⁾ 136.8
Portugália		100	97.5	¹⁾ 81.2	80.7	²⁾ 82.2	100	95.5	¹⁾ 111.0	98.4	²⁾ 144
Belgium-Luxemburg		100	82.5	70.6	78.4	55.2	100	85.2	86.0	89.1	79.8
Németalföld		100	91.5	97.7	95.3	103.1	100	90.5	84.1	92.2	68.2
Dánia		100	96.4	103.6	100.7	109.3	100	97.7	100	98.5	103.1
Norvégia		100	91.9	105.6	96.3	126.2	100	95.4	99.7	93.5	112.0
Svédország		100	98.3	116.9	110.2	131.6	100	92.2	94.0	94.0	94.0
Észtország		100	95.7	91.4	98.9	75.3	100	98.9	111.4	110.2	114.8
Lettország		100	98.4	97.4	105.7	81.3	100	87.1	88.5	94.9	75.6
Litvánia		100	105.1	79.7	89.8	59.3	100	111.5	97.1	104.0	84.5
Magyarország		100	84.9	101.2	101.2	101.2	100	88.8	103.1	99.8	109.4
Svájc		100	88.7	104.0	96.7	119.2	100	102.8	100	106.5	87.5
Románia		100	92.5	114.9	117.5	109.6	100	68.2	84.9	80.2	94.2
Jugoszlávia		100	95.2	90.8	96.8	79.1	100	80.5	88.0	81.6	100.6
Bulgária		100	98.8	104.1	99.8	113.0	100	111.2	120.8	76.8	209.1
Görögország		100	97.1	80.7	89.7	62.8	100	106.3	96.4	76.8	135.4
Törökország		100	131.6	¹⁾ 107.4	124.2	²⁾ 65.3	100	105.2	¹⁾ 67.8	47.8	²⁾ 122.6

¹⁾ Január-november havi átlag. ²⁾ Szeptember-november havi átlag.

Átfogó adatok híján célszerű röviden végigtekinteni a részletheadatokon, mert az ezek segítségével megrajzolt háttérből élesebben kidomborodik hazánk külkereskedelmi helyzetképe.

Nagy-Britanniának, a forgalom adatait közzétevő egyetlen hadviselő államnak mind behozatala, mind kivitele visszaesett a világháború folytán. Adatainak elbírálásánál — a mennyiségi adatokat

az angolok sem publikálják — figyelembe kell venni a világpiaci áremelkedést, s azt, hogy Anglia valutáját a háború kitörésekor leértékelték. Mint-hogy mindkét tényező a forgalom értékét növeli, annak volumene még nagyobb mértékben visszaesett, mint ahogy az a közölt eredményekből látható. A németek részéről végrehajtott ellenblokádnak hatásos voltát bizonyítják azok az adatok, melyek szerint a behozatalban az 1939. év első 8 hónapjának 71·6 milliós fontos havi átlaga, ami az előző év 71·5 milliós átlagának folytatásaként indult, a háborús hónapokban 68·2 millió fontra esett vissza. A kivitel még kedvezőtlenebb: az 1938. évi-vel egyező 39·2 millió fontos átlag 31·3 millióra zuhant.

A nyugati semlegesek csoportjában különleges helyzete van az Ír szabad államnak: kiviteléből, aminek legalább $\frac{3}{4}$ része élelmiszer, több mint 90%-ot Nagy-Britannia, hatalmas szomszédja vesz fel. Kivitele éppen ezért a háborús hónapokban jelentékenyen fokozódott, bevitele is javult.

Portugália helyzete sokban hasonlít Írországéhoz: a nyugati szövetségesekhez vivő tengeri út aránylag a legbiztonságosabb, kivitelének növelése tehát könnyen keresztülvihető, főleg Anglia irányába, amely a háború előtt is legnagyobb vásárlója volt a portugál bornak, a legfontosabb exportcikkeknek. Kivitele, éppúgy, mint Írországé, a háború alatt hirtelen felszökkent. Bevitelében enyhe emelkedés mutatkozott.

A nyugati országok közül a hadviselő államok ütközőpontjában álló két semleges országnak, Belgiumnak és Hollandiának helyzete rendkívül súlyos. Természetes szállító útjuk, a tenger, teljes ellenőrzés, s nagyfokú veszélyeztetettség alatt áll, ami ha nem is bénítja meg teljesen forgalmukat, de lassúvá teszi. Különösen kivitelük sínylette meg a háborús időket, Belgiumnak azonban bevitele is katasztrofálisan zuhant, s alig haladja meg az 1939. évi forgalom felét, holott a háború előtti időszakban háromnegyedénél is nagyobb volt. Még nagyobb lenne a visszaesés, ha beszámíthatnánk a világpiaci áremelkedést, aminek mértékére jellemző, hogy a belföldi árszínvonal csak a háborús hónapok alatt — mint fentebb láttuk — Belgiumban $\frac{1}{2}$ -ával, Németalföldön pedig $\frac{1}{5}$ -ével emelkedett. Megjegyzendő, hogy Belgium forgalmában Franciaországé (1938-ban a bevétel 14, a kivitel 16%-át kötötte le), Németországé (11, ill. 12%), Nagy-Britanniáé (8, ill. 14%) és Németalföldé (9, ill. 12%) a vezető szerep, Németalföld külkereskedelme pedig főként Németországgal (21, ill. 15%), Nagy-Britanniával (8, ill. 23%) és Belgiummal (12, ill. 10%) bonyolódik le.

A Skandináv-államok csoportjánál közös tulajdonság, hogy mind bevételük, mind pedig — Svédország kivételével — kivitelük nagyobb volt a háborús hónapokban, mint azt megelőzőleg. Közü-

lük Dánia forgalmának túlnyomórészét két országgal: Nagy-Britanniával (1938-ban bevételének 35%-a innen származott, s kivételének 56%-a ide irányult) és Németországgal (bevételének 25, kivételének 20%-ával) bonyolítja le. Norvégia forgalma már nem ennyire koncentrált, de négy ország, még pedig Nagy-Britannia (1938-ban a bevétel 23%-a, a kivitel 28%-a esett erre az országra), a Németbirodalom (17, ill. 15%), Svédország (12, ill. 9%), végül az Amerikai Egyesült Államok (11, ill. 8%) messze kiemelkedik a többi országok közül. Svédország forgalmában pedig 3 ország játszik döntő szerepet: Nagy-Britannia (1938-ban 18, ill. 24%), Németország (24, ill. 18%), s az Amerikai Egyesült Államok (16, ill. 9%).

A három Balti-állam forgalmában ellentétes irányú mozgalom jelentkezett: a háborús hónapok külkereskedelme jóval kisebb méretű volt a háború előtti hónapokénál. Mindhárom ország Németországgal és Nagy-Britanniával bonyolította le forgalmának túlnyomó részét. Minthogy azonban a Keleti-tenger német ellenőrzés alatt áll, a Nagy-Britanniával való forgalom bizonyára a minimumra redukálódott, ami a Szovjet-Unió növekvő belpolitikai befolyásának figyelmen kívül hagyása mellett is eléggé indokolja a „keret-államok“ külkereskedelmének visszafejlődését. Közülük Észtország forgalmának a Németbirodalom (1938-ban a behozatal és kivitel) 31%-át bonyolította le és Nagy-Britannia (18, ill. 34%) állanak a vezető helyen, Lettország forgalmában az előbbi ország 39, ill. 34, Anglia 19, ill. 42%-kal részesedett, Litvánia forgalmában pedig Németország 25, ill. 27%-kal, Nagy-Britannia 31, ill. 39%-kal vett részt 1938-ban.

A Balkán-államok forgalmának közös vonása a kivitelnek a háború előtti hónapokhoz mérten rendkívül erős előretörése, amit Bulgária kivételével a behozatal erős visszafejlődése kísért. Közülük Románia forgalmában a Németbirodalom (1938-ban a behozatal 37, a kivitel 27%-ában részesedett), Cseh-Szlovákia (13, ill. 10%) és Nagy-Britannia (8, ill. 11%), Jugoszláviában ugyanez a három ország (még pedig Németország 33, ill. 36, Cseh-Szlovákia 11, ill. 8 és Nagy-Britannia 9, ill. 10%-kal) állott a vezető helyen. Bulgária behozatalának 52, kivételének 59%-a esett a Németbirodalomra, Görögország pedig a Németbirodalomon kívül (29, ill. 39%) Nagy-Britanniával (13, ill. 8%) s az Amerikai Egyesült Államokkal (7, ill. 17%) állott élénkebb kereskedelmi viszonyban. Törökország szintén a Németbirodalommal bonyolította le külkereskedelmi forgalmának zömét (1938. évi bevételének 47, kivételének 43%-át). Jóval kisebb arányszámmal következik az Amerikai Egyesült Államok (1, ill. 12%), Nagy-Britannia (11, ill. 3%), valamint Olaszország (5, ill. 10%).

A három semleges középeurópai ország, Olasz-

ország, Svájc és Magyarország közül Olaszország nem közölte 1939. évi külkereskedelmi eredményeit. Svájc bevitele nemcsak a háború előtti hónapok forgalmát, hanem az 1937. évi átlagot is meghaladta, kivitele azonban visszaesett. Forgalmában, az 1938. évit véve alapul, a Németbirodalom áll első helyen, amely a bevételben 23, a kivételben 16%-kal részesedett. A második helyet Franciaország foglalja el 14, ill. 9%-os részesedéssel, míg a harmadik helyen Nagy-Britannia áll (6, ill. 11%). Magyarország háborús behozatala a háború előtti szinten alakult ki, a kivitele valamelyest emelkedett. Olaszországról megjegyzendő, hogy 1938-ban bevételben 27, kivételben 19%-kal a Németbirodalom állott a vezetőhelyen, amelyet az Amerikai Egyesült Államok követett (12, ill. 8%), Nagy-Britannia (6—6%) és Franciaország (2, ill. 3%) részesedése jóval kisebb volt.

Röviden összefoglalva a következő megállapítások szűrhetők le a részletes adatokból:

1. A háború hatása a semlegesek forgalmára általában bénítóan hatott. Minden olyan esetben is, amikor a forgalom névleges értéke a békebeli hónapok színvonalára fölé emelkedett, figyelembe kell venni, hogy az emelkedésben mindenesetre szerepe van a világpiaci árak növekedésének. Javulásról tehát csak az esetben lehet határozottan beszélni, ha az emelkedés nagyobb %-ot tett. Ez pedig csak a kiviteli oldalon, még pedig Portugáliánál, Bulgáriánál, Görög- és Törökországnál történt.

2. Államcsoportok, pl. Skandináv-államok, Balti-államok, a Balkán államai a háború behatására körülbelül egyformán reagálnak.

3. Ha a semleges országokat aszerint akarnók csoportosítani, hogy külkereskedelmi forgalmuk (elsősorban az 1938. évi eredményeket véve figyelembe) melyik háborús fél gazdasági körébe utalja őket, úgy a következő képet nyernők:

Szövetségesek		Átmenet		Németbirodalom	
Ország	Lélekszám ¹⁾ millió	Ország	Lélekszám ¹⁾ millió	Ország	Lélekszám ¹⁾ millió
Portugália . .	7·4	Hollandia . .	8·6	Észtország . .	1·1
Írország . . .	2·9	Svédország . .	6·3	Lettország . .	2·0
Belgium . . .	8·4	Svájc	4·2	Litvánia . . .	2·6
Dánia	3·8	Összesen . .	19·1	Olaszország . .	43·0
Norvégia . . .	2·9			Magyarorsz. . .	10·9
Törökország .	16·8			Románia . . .	19·6
Összesen . .	42·2			Jugoszlávia . .	15·4
				Bulgária . . .	6·3
				Görögország .	7·0
				Összesen . .	107·9

¹⁾ A „Magyar Statisztikai Évkönyv“ 1938. évi kötete után az 1937. XII. 31-i kiszámított népesség, kivéve Magyarország adatát, mely az 1939. évvégi népességre vonatkozik. — ²⁾ Ázsiai Törökországgal együtt.

Megjegyzendő, hogy az összeállítás annak figyelembevételével történt, hogy mely országoknál vannak a szövetséges országok, ill. a Németbirodalom relatíve vezető helyzetben. Ettől az elvtől két esetben történt eltérés: Törökországnál és Litvániánál. Az előbbi 1938-ban külkereskedelmi szempontból még a Németbirodalom, az utóbbi Nagy-Britannia gazdasági körébe tartozott. Azóta azonban Törökországot politikai, Litvániát pedig földrajzi okok a másik fél szférájába utalták. Az „átmenet“-et képező országok olyan piacok, ahol a hadviselő felek körülbelül egyforma intenzitással lépnek fel. Különválasztásuknál figyelembe vétetett, hogy a Németbirodalom 1939-ben a Lengyelországtól bekebelezett régi területekkel, valamint a „Cseh-morva védnökség“-gel és a „Lengyel főkormányzóság“-gal való szoros kapcsolat révén gazdasági erejét lényegesen növelte.

4. Magyarország helyzete a fentebb vázolt nemzetközi adatok tükrében a háború alatt is kedvezőnek mutatkozik: árnívója alig mozdult el a békés hónapok színvonaláról, külkereskedelmi forgalma pedig látszólag nemcsak a háború előtti időszakhoz, hanem az 1937. évihez viszonyítva is valamelyest javult. Ha azonban a világpiaci áremelkedés hatását beszámítjuk, úgy azt kell mondanunk, hogy a behozatal a háború előtti hónapokhoz viszonyítva valamelyest visszaesett, a kivitel pedig némileg emelkedett.

*

Az 1939. év a külkereskedelmi adatok szerint kedvező gazdasági éve volt Magyarországnak: mind behozatala, mind kivitele a maximumot jelenti a világgazdasági válság mélypontja óta, meghaladja tehát az 1937. év jó eredményeit is. Az előző 1938. évhez viszonyítva a 489 millió pengős behozatal — az 1. sz. tábla szerint — 19%-kal, a 605·5 milliós kivitel 16%-kal volt nagyobb. A kereskedelmi mérleg 116·5 millió pengős aktív egyenlege pedig olyan összegű, aminőt a csonka ország még nem tudott felmutatni.

A kedvező külkereskedelmi eredmények létrehozásában a múlt évvel szemben a legfőbb tényező Kárpátalja visszaszerzése volt, amely szorgalmas népességgel, erdőben gazdag területtel növelte a csonka ország lélekszámát, gazdasági erejét. A népességszaporulat nem jelentett ugyanolyan mérvű fogyasztóképeség-növelést, mert Kárpátalja népe a cseh uralom alatt — megfelelő munkaalkalmak híján — jóval kisebb mértékben volt vásárlóképes, mint a megszünt állam többi részében, főként a volt cseh-morva koronaterületekben élő népesség, s így behozatalnővelő hatása a lélekszám-

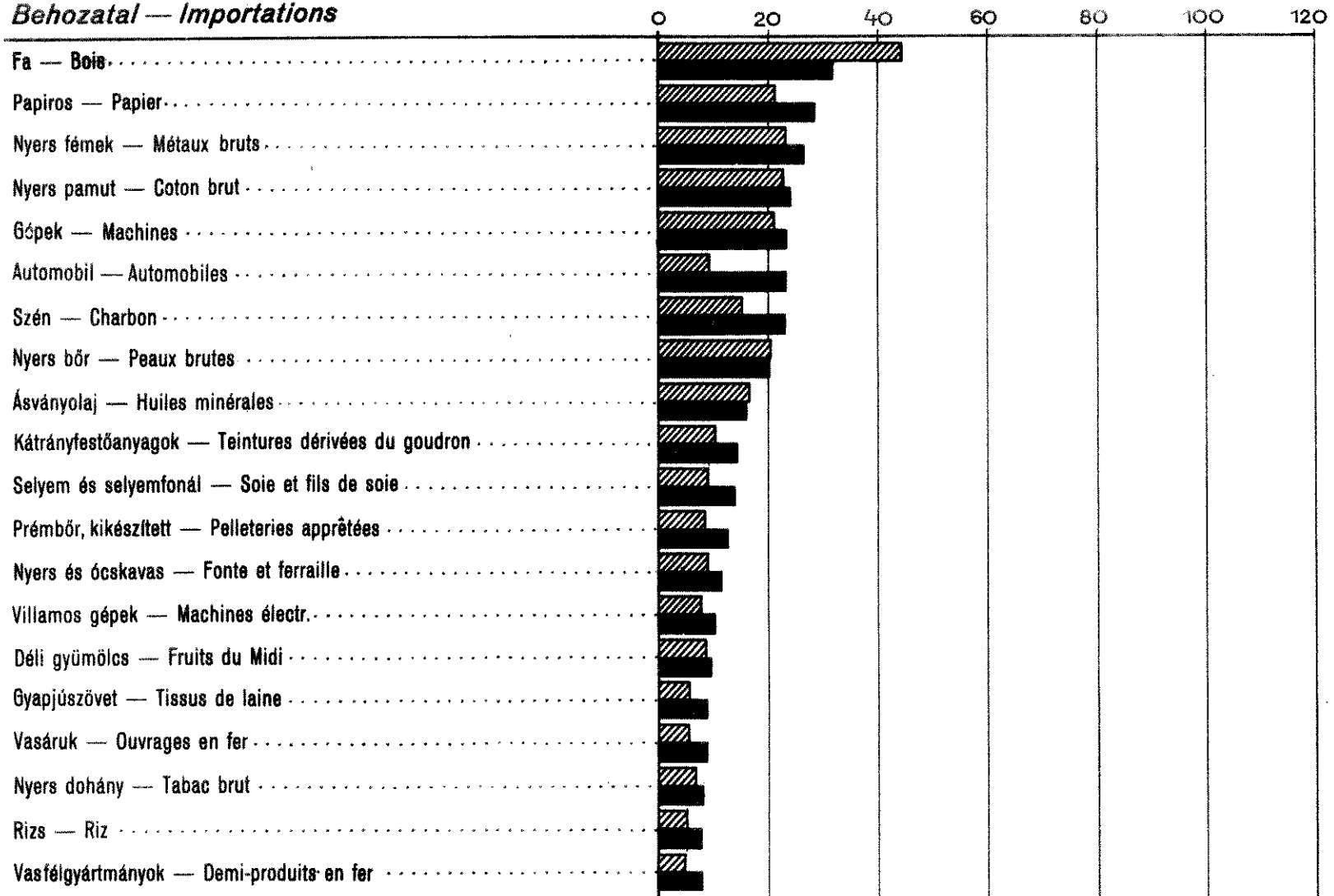
A FONTOSABB ÁRUK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA

VARIATIONS DU COMMERCE EXTÉRIEUR DES MARCHANDISES IMPORTANTES

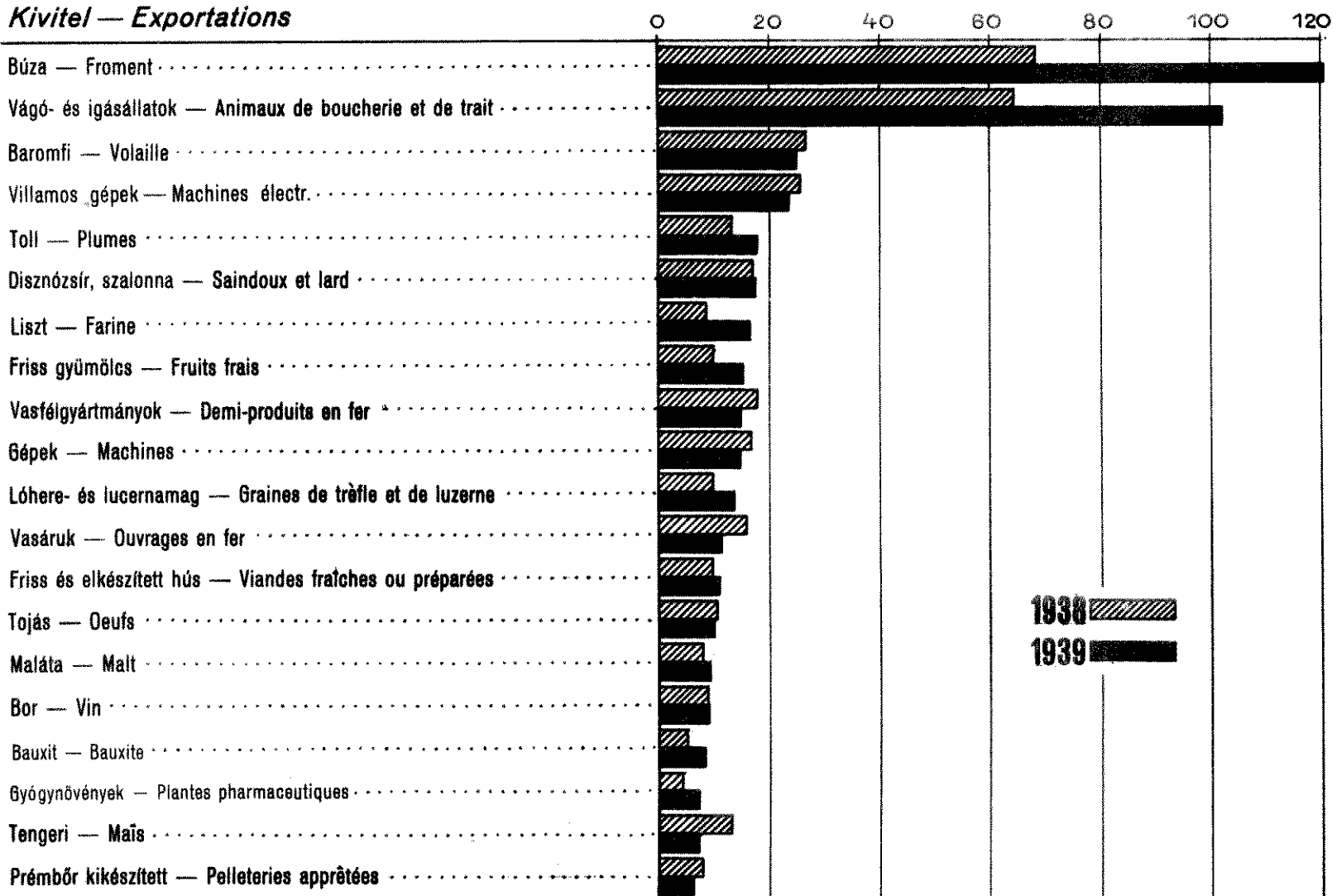
1938 I.—XII. és 1939 I.—XII.

Millió pengőben — En millions de pengős

Behozatal — Importations

Kivitel — Exportations

1938
 1939

1. Magyarország külkereskedelmi forgalma hónapok szerint.

Commerce extérieur de la Hongrie, par mois.

Hónap Mois	A behozatal alakulása az <i>Variations des importations</i>						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	22·3	23·1	27·5	40·9	28·5	27·1	39·4
II.	21·6	22·0	27·7	30·4	32·8	31·5	39·3
III.	26·0	29·5	29·8	35·3	38·6	35·4	43·3
IV.	22·7	29·6	32·2	40·6	41·9	34·9	38·5
V.	25·4	28·5	31·5	39·1	39·5	33·9	40·7
VI.	25·7	30·7	26·7	35·0	41·3	33·8	42·0
VII.	25·2	28·2	31·5	37·1	42·5	34·2	40·0
VIII.	26·5	27·6	30·4	32·2	42·0	31·4	42·8
IX.	26·3	27·9	33·4	33·8	43·4	30·9	30·0
X.	32·4	33·1	39·4	36·7	44·1	33·1	37·8
XI.	31·8	33·8	43·7	36·1	42·3	40·2	44·6
XII.	26·7	30·9	48·5	39·3	46·7	44·2	50·6
I-XII.	312·6	344·9	402·3	436·5	483·6	410·6	489·0
	A kivitel alakulása az <i>Variations des exportations</i>						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	23·2	28·6	29·4	34·8	45·8	43·5	50·1
II.	25·7	28·8	28·8	41·0	50·7	43·3	49·6
III.	29·2	38·6	40·3	37·8	53·4	47·0	42·8
IV.	23·1	30·9	30·6	32·8	49·6	41·6	49·0
V.	28·1	26·5	31·3	31·7	48·3	40·0	46·8
VI.	29·3	29·4	29·4	37·1	45·1	36·5	43·5
VII.	29·9	28·0	31·9	40·5	40·1	38·2	48·1
VIII.	34·5	32·4	31·5	49·2	48·5	46·9	61·1
IX.	44·0	35·2	41·8	53·6	46·9	56·6	37·8
X.	41·3	37·0	52·1	45·6	48·8	44·1	52·5
XI.	43·3	42·2	53·0	49·3	50·6	40·1	59·5
XII.	39·7	46·6	51·4	51·0	60·2	44·6	64·7
I-XII.	391·3	404·2	451·5	504·4	588·0	522·4	605·5
	A külkereskedelmi mérleg alakulása az <i>Variations de la balance du commerce extérieur</i>						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
	évben, millió pengő — millions de pengős						
I.	+ 0·9	+ 5·5	+ 1·9	- 6·1	+ 17·3	+ 16·4	+ 10·7
II.	+ 4·1	+ 6·8	+ 1·1	+ 10·6	+ 17·9	+ 11·8	+ 10·3
III.	+ 3·2	+ 9·1	+ 10·5	+ 2·5	+ 14·8	+ 11·6	- 0·5
IV.	+ 0·4	+ 1·3	- 1·6	- 7·8	+ 7·7	+ 6·7	+ 10·5
V.	+ 2·7	- 2·0	- 0·2	- 7·4	+ 8·8	+ 6·1	+ 6·1
VI.	+ 3·6	- 1·3	+ 2·7	+ 2·1	+ 3·8	+ 2·7	+ 1·5
VII.	+ 4·7	- 0·2	+ 0·4	+ 3·4	- 2·4	+ 4·0	+ 8·1
VIII.	+ 8·0	+ 4·8	+ 1·1	+ 17·0	+ 6·5	+ 15·5	+ 18·3
IX.	+ 17·7	+ 7·3	+ 8·4	+ 19·8	+ 3·5	+ 25·7	+ 7·8
X.	+ 8·9	+ 3·9	+ 12·7	+ 8·9	+ 4·7	+ 11·0	+ 14·7
XI.	+ 11·5	+ 8·4	+ 9·3	+ 13·2	+ 8·3	- 0·1	+ 14·9
XII.	+ 13·0	+ 15·7	+ 2·9	+ 11·7	+ 13·5	+ 0·4	+ 14·1
I-XII.	+ 78·7	+ 59·3	+ 49·2	+ 67·9	+ 104·4	+ 111·8	+ 116·5

szaporulatból nem származott. Kedvező volt ellenben külkereskedelmi szempontból a gazdasági hatás, ami főként abban nyilvánult meg, hogy a faimport csökkenése mellett már a lombos fák exportja kezdett erősödni. — A felvidéki sáv visszatérése is ez évben éreztette először forgalomnövelő hatását.

Élénkítette külkereskedelmi forgalmunkat, főként a behozatalt, a hadseregfelszereléssel kapcsolatos beruházási program végrehajtása. Ez az ország létérdekeit érintő művelet kettős irányban hatott a gazdasági életre: növelte az ipari munkaalkalmakat, s ezzel emelte a belső fogyasztóképességet, vele a belső fogyasztást, ami részint termelési, részint fogyasztási javak fokozottabb importjában is kifejezésre jutott.

Kedvezően hatottak külkereskedelmi forgalmunkra, természetesen a kivitel oldalán, a mezőgazdasági főterményeknek (a kukorica kivételével) jó tereméseredményei. A rendkívül jó gyümölcsstermés értékesítése szintén javította kivitelünket, de nem olyan mértékben, mint ahogyan azt az export rendelkezésére állott bő feleslegek lehetővé tették volna.

A kedvező momentumok mellett, amelyek vállvetve támogatták a gazdasági életét újonnan megszervező, egyre jobban kifejlesztő magyarságot törekvése megvalósításában, meg kell emlékezni a szintén súlyos befolyással fellépő európai háborúról. Mint fentebb láttuk, egyik hatása a világpiaci árak emelkedése volt. További hatása a tengeri szállítási és a nagy kockázat miatt a biztosítási költségek emelése, az áruk tengeri, sőt szárazföldi útjának is meghosszabbítása, s így költségesebbé tétele (mindezek végeredményben megint az árnívót növelik), az áru leszállítási időtartamának, sőt leszállításának bizonytalanná tétele.

E gátló befolyások hatása alatt nem csoda, ha — amint ezt az 1. sz. tábla havi eredményei jelzik — az eddig 40 millió pengős behozatali havi átlag a háború kitörésének hónapjában, szeptemberben 30 millióra, a kiviteli 50 millió pengős átlag pedig 38 millióra zuhant vissza.

Ha *behozatalunk* eredményeit az egész évre vonatkozóan vizsgáljuk (a 2/A. sz. tábla alapján), úgy a háborús hónapok kedvezőtlen, forgalombénító hatása nem szembeötlő. A fokozott ipari termelés rendelkezésére ugyanis jóval nagyobb mennyiségű alapanyagot bocsájtott az import, mint az előző évben. Így a *textilipar* elnevezés alatt összefoglalható legerősebb iparágaink közül a pamutipar ugyan csak 2%-kal kapott több nyerspamutot, de a keverés céljára szolgáló műrost mennyisége 92%-kal nőtt. A gyapjúipar részére 69%-kal több gyapjú és 70%-kal több fésült gyapjú érkezett. A 78.520 q-s jutaimport 33%-kal volt nagyobb az előző évinél. Műselyemből 72%-kal szerez-

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1938. és 1939. években.

Commerce extérieur de la Hongrie en 1938 et 1939.

A) Behozatal. — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et catégories de marchandises</i>	Egység <i>Unités</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték % -ában <i>En % de la va- leur des imp.</i>	
		1938	1939	1938	1939	1938	1939
		I—XII.					
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	q	9,293.996	5,879.427	43.917	31.467	10.70	6.44
Ebből — <i>Dont</i> : Tüzifa — <i>Bois de chauffage</i>	"	2,976.251	1,552.405	5.711	2.672	1.39	0.55
Ebből — <i>Dont</i> : Nyers épület- és szerfa — <i>Bois bruts de construction et d'oeuvre</i>	"	3,361.794	1,773.283	12.808	7.050	3.12	1.44
Ebből — <i>Dont</i> : Bárdolt és fűrészelt fa — <i>Bois équarris et sciés</i>	"	2,955.951	2,553.739	25.398	21.745	6.19	4.45
Papiros és papirosáruk — <i>Papier et articles en papier</i>	"	625.561	876.037	21.257	28.165	5.18	5.76
Ebből — <i>Dont</i> : Papirosanyag — <i>Pâtes à papier</i>	"	271.388	435.887	7.101	9.432	1.73	1.93
Ebből — <i>Dont</i> : Papiroslemez — <i>Cartons</i>	"	42.107	56.607	1.672	2.442	0.41	0.50
Ebből — <i>Dont</i> : Papiros — <i>Papiers</i>	"	310.147	380.685	11.818	15.533	2.88	3.18
Ebből — <i>Dont</i> : Papirosáruk — <i>Articles en papier</i>	"	1.919	2.858	666	758	0.16	0.15
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	"	339.328	406.912	23.102	26.438	5.63	5.41
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	"	267.033	271.597	22.559	23.613	5.49	4.83
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	64.031	61.294	20.966	23.515	5.11	4.81
Automobil és automobilalváz — <i>Automobiles et châssis d'automobiles</i>	"	35.672	88.610	8.967	22.916	2.18	4.69
Szén — <i>Charbon</i>	"	5,246.908	7,716.103	14.837	22.669	3.61	4.64
Ebből — <i>Dont</i> : Kőszén — <i>Houille</i>	"	1,961.319	2,944.716	5.601	8.420	1.36	1.72
Ebből — <i>Dont</i> : Kóksz — <i>Coke</i>	"	3,279.583	4,761.783	9.223	14.238	2.24	2.91
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	"	158.035	172.851	20.250	20.000	4.93	4.09
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	"	2,093.911	1,782.085	16.131	15.613	3.93	3.19
Ebből — <i>Dont</i> : Nyers ásványolaj — <i>Huile minérale brute</i>	"	1,736.964	1,509.917	12.958	12.946	3.16	2.65
Kátrányfestőanyagok — <i>Teintures dériv. du goudron</i>	"	17.243	18.459	10.209	14.364	2.49	2.94
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	24.137	41.230	8.639	13.827	2.10	2.83
Ebből — <i>Dont</i> : Műselyem — <i>Rayonne</i>	"	23.552	40.480	7.854	12.674	1.91	2.59
Prém-bőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	1.336	1.690	8.001	12.819	1.95	2.62
Nyers- és ócskavas — <i>Fonte brute et ferrailles</i>	"	752.546	1,298.281	8.457	11.762	2.06	2.40
Villamosgépek és készülékek; elektrotechnikai cikkek — <i>Machines et appareils électriques; articles électrotechniques</i>	db - pièce fm - mètres c.	2.259 125	6.209 251	7.217	10.076	1.76	2.06
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	q	27.238	39.423				
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	255.706	287.112	8.240	9.043	2.01	1.85
Vasáruk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	3.676	5.924	5.277	8.047	1.28	1.65
Nyers dohány — <i>Tabacs bruts</i>	"	25.550	44.538	5.380	7.951	1.31	1.63
Nyers és előmunkált rizs — <i>Riz brut ou à demi décortiqué</i>	"	15.985	18.962	6.485	7.681	1.58	1.57
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	180.142	260.308	4.781	7.311	1.16	1.50
Celluloid és más műanyagok — <i>Celluloïde et autres matières artificielles</i>	"	42.921	71.996	4.529	7.264	1.10	1.48
Ebből — <i>Dont</i> : Műrost — <i>Fibres artificielles</i>	"	24.824	45.090	4.113	6.820	1.00	1.39
Ebből — <i>Dont</i> : Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	20.914	40.162	2.827	5.227	0.69	1.07
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	4,187.148	4,415.875	5.327	5.654	1.30	1.16
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	5.718	7.996	3.568	5.179	0.87	1.06
Műszerek — <i>Instruments d. p.</i>	db - pièce	1.125	1.067				
Gyapjú — <i>Laine</i>	q	1.302	1.725	3.527	5.108	0.86	1.04
Kikészített bőr — <i>Peaux ouvrées</i>	"	10.707	18.115	2.633	4.209	0.64	0.86
Üveg és üvegaruk — <i>Verres et verreries</i>	"	1.788	3.402	2.530	4.026	0.62	0.82
Üveg és üvegaruk — <i>Verres et verreries</i>	"	26.463	30.684	3.062	3.696	0.74	0.75
Cserzőkivonatok — <i>Extraits tannants</i>	"	53.455	93.991	2.071	3.621	0.50	0.74
Fésült gyapjú — <i>Laine peignée</i>	"	5.946	10.126	2.753	3.473	0.67	0.71
Nyers kaucsuk — <i>Caoutchouc brut</i>	"	32.226	26.439	3.190	3.270	0.78	0.67
Rongy — <i>Drilles</i>	"	42.867	45.379	2.847	3.134	0.69	0.64
Órák — <i>Horlogerie</i>	db - pièce	261.352	319.124				
Órák — <i>Horlogerie</i>	q	1.206	1.659	2.116	2.984	0.51	0.61
Összesen — <i>Total</i>	db - pièces fm - mètres c. q	264.736 125 23,864.635	326.400 251 24,043.320	306.938	375.715	74.74	76.84
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db - pièces pár - paires fm - mètres c. q	187.001 15.045 19 5,987.878	201.420 32.681 31 4,587.750	103.669	113.270	25.26	23.16
Behozatal összesen — <i>Importations totales</i>	db - pièces pár - paires fm - mètres c. q	451.737 15.045 144 29,852.513	527.820 32.681 282 28,631.070	410.607	488.985	100.00	100.00

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et catégories de marchandises</i>	Egység <i>Unités</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párban <i>Quantité en q, en pièces, ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %-ában <i>En % de la va- leur des exp.</i>	
		1938	1939	1938	1939	1938	1939
I—XII.							
Búza — <i>Froment</i>	q	4,361.147	10,078.824	68.302	120.322	13.08	19.87
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db-tête	319.216	483.723	64.274	102.305	12.30	16.90
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	54.663	74.640	23.464	32.183	4.49	5.32
Sertés — <i>Porcs</i>	"	228.792	382.286	34.260	65.541	6.56	10.82
Ló — <i>Chevaux</i>	"	11.958	6.646	6.132	4.219	1.17	0.70
Juh — <i>Moutons</i>	"	23.756	20.151	408	362	0.08	0.06
Baromfi — <i>Volaille</i>	q	¹⁾ 252.039	²⁾ 202.379	26.436	24.569	5.06	4.06
Ebből — <i>Dont</i> Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	³⁾ 15.704	⁴⁾ 4.715	1.360	498	0.26	0.08
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	⁵⁾ 236.335	⁶⁾ 197.664	25.076	24.071	4.80	3.98
Villamosgépek és készülékek; elektrotechnikai cikkék — <i>Machines et appareils électriques; articles électrotechniques</i>	db — pièce fm-mètre c.	2,026.019	2,033.572	25.463	23.124	4.87	3.82
	q	91	112				
Toll — <i>Plumes</i>	"	26.759	18.347	13.146	17.433	2.52	2.88
Disznózsir, szalonna — <i>Saindoux et lard</i>	"	25.533	35.002	16.793	17.040	3.21	2.82
Liszt — <i>Farine</i>	"	185.273	139.893	8.297	16.185	1.59	2.67
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	351.580	733.438	9.832	15.007	1.88	2.48
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	308.741	584.011	17.478	14.600	3.35	2.41
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	1,102.958	885.024	16.349	14.425	3.13	2.38
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	85.399	73.777	9.395	13.823	1.80	2.28
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	120.442	104.472	15.907	11.491	3.05	1.90
Friss és elkészített hús — <i>Viandes fraîches ou préparées</i>	"	337.200	274.797	9.395	11.100	1.80	1.83
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	70.803	81.628	10.576	9.675	2.02	1.60
Maláta — <i>Malt</i>	"	140.826	103.546	7.234	8.976	1.38	1.48
Bor — <i>Vin</i>	"	303.050	437.723	8.160	8.344	1.56	1.38
Bauxit — <i>Bauxite</i>	"	403.077	244.860	5.397	8.040	1.03	1.33
Gyógynövények — <i>Plantes pharmaceutiques</i>	"	3,624.105	5,701.727	3.814	6.889	0.73	1.14
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	25.560	36.745	13.053	6.803	2.50	1.12
Prémbőr, kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	"	1,201.265	470.782	7.129	5.926	1.36	0.98
Kikészített bőr — <i>Peaux ouvrées</i>	"	3.994	3.044	7.551	5.673	1.45	0.94
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	"	8.783	5.119	2.616	5.228	0.50	0.86
Borsó, száraz, hántolatlan — <i>Pois secs, non décortiqués</i>	"	258.871	514.488	3.591	4.330	0.69	0.72
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	"	148.177	168.178	2.078	4.316	0.40	0.71
Leölt vad — <i>Gibier tué</i>	"	67.783	101.220	3.287	4.299	0.63	0.71
Női- és leányfelsőruházat — <i>Vêtements de des- sus pour femmes et fillettes</i>	"	36.465	44.833	5.560	4.277	1.06	0.71
Paprika, száraz — <i>Piment séché</i>	"	2.732	1.369	3.336	4.118	0.64	0.68
Húskonzerv — <i>Conserves de viande</i>	"	27.692	22.767	2.949	4.008	0.56	0.66
Szén — <i>Charbon</i>	"	22.980	22.011	4.407	3.915	0.84	0.65
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	2,868.413	2,544.799	4.966	3.900	0.95	0.64
Selyem-, félselyem- és műselyemszövet — <i>Tissus de soie, de mi-soie et de rayonne</i>	"	321.665	304.188	4.561	3.797	0.87	0.63
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	5.980	3.898	3.658	3.565	0.70	0.59
Vaj, friss — <i>Beurre frais</i>	"	155.113	132.861	6.307	3.272	1.21	0.54
Elkészített gyógyszerek — <i>Médicaments prépar.</i>	"	35.203	14.997	3.652	2.911	0.70	0.48
Cipészárak — <i>Chaussures</i>	pár-paire	1.734	1.162	3.716	2.863	0.71	0.47
Vasuti kocsik — <i>Voitures pour chemins de fer</i>	"	665.604	489.232	6.669	2.779	1.28	0.46
Összesen — <i>Total</i>	db-pièces lètes pár-paires fm-mètres c. q	2,345.235	2,517.295	425.334	519.328	81.41	85.78
	q	665.604	489.232				
	q	91	112	97.048	86.145	18.59	14.22
	q	16,917.878	24,102.036				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db-pièces pár-paires fm-mètres c. q	863.368	925.663	522.382	605.473	100.00	100.00
	q	303.096	430.018				
	q	—	19	20,689.307	28,518.161		
	q	3,771.429	4,416.125				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db-pièces lètes pár-paires fm-mètres c. q	3,208.603	3,442.958	522.382	605.473	100.00	100.00
	q	968.700	919.250				
	q	91	131	20,689.307	28,518.161		
	q	20,689.307	28,518.161				

¹⁾ 12,539.751, ²⁾ 10,380.279, ³⁾ 945.349, ⁴⁾ 304.378, ⁵⁾ 11,594.402, ⁶⁾ 10,075.901 darab — pièces.

tünk be többet, rongyból 6, kátrányfestőanyagokból 7%-kal. *Kohászatunk* a belföldi vasérctermelés növeléséből származó többleten felül, amit a visszatért gömörmegei vasbányák tettek lehetővé, 6%-kal több külföldi vasércet kapott, mint tavaly. Fokozott üzeméhez 45%-kal több kokszot importált. A *nehézipar* a belföldi termelésén felül még 73%-kal több külföldi nyers és ócskavasat igényelt, a nyers fémek behozatalát pedig 20 százalékkal fokozta. *Bőrgyáraink* 9%-kal emelték a nyersbőr, 76%-kal a cserzőanyagkivonatok importját. *Papirosgyáraink* részére 61%-kal több cellulozé volt szükséges. *Kikészített préméből* 27%-kal nagyobb mennyiség érkezett. A fontos ipari alapanyagok közül csak a *nyers és megmunkált fánál*, a *nyers ásványolajnál* és a *nyers-kaucsuknál* mutatkozik visszaesés. A nyers és megmunkált fánál részben beszerzési nehézségek, nagyrészt azonban a már említett területnövekedés okozta az import csökkenését, ami a tűzifánál és gömbfánál volt csaknem egyforma mértékben a legnagyobb (48, ill. 47%), míg a fűrészelt áruk nál 14%-ot tett. A nyers ásványolajbehozatal 13%-os visszaesése a Románia részéről megnyilvánuló szállítási nehézségekre vezethető vissza, a nyers-kaucsukbehozatal 18%-os visszaesését pedig tisztán a háború során fellépett beszerzési nehézségek okozták.

Feltűnő behozatalunkban a készárak közül a nehézipar termékeinek fokozódó mennyisége, ami jórészt ugyancsak az ipari alapanyagbeszerzéseknél mutatkozó nehézségekben leli magyarázatát. Nyersanyag híján ugyanis a több munkaelemet tartalmazó félgyártmányt, ennek hiányában készárut kénytelen a magyar gazdaság beszerezni. Főként ez az oka, hogy a vasfélgyártmányok tételénél 68%-os, a vasárunknál 74%-os, a villamosgépek és készülékek tételénél 45%-os emelkedéssel találkozunk. Az automobiloknál mutatkozó 148%-os emelkedés a behozatal fokozását célzó vámpolitikai intézkedések eredménye.

A belső vásárlóképesség növekedésére lehet végül következtetni a rizs 45%-os, s a déligyümölcs 12%-os importnövekedéséből.

Nem lesz talán érdektelen külön megvizsgálni, hogy a háború milyen befolyással volt importunk legfontosabb részére, az ipari alapanyagok szektorára. Ennek vizsgálatát akként ejtjük meg, hogy az 1939. évi békebeli 8 hónapnak havi behozatali átlagát egybevetjük az év utolsó négy háborús hó-

napjának átlagával. Az idényszerű behatásoktól így ugyan nem mentesítjük átlagunkat, a gyáripari folyamatos termelési processzus mellett a vizsgált alapanyagoknál, durva hibát azonban ez nem okozhat, viszont figyelembe veszi a területváltozás szükségletnövelő hatását, ami az előző évi azonos időszakokkal való összehasonlítás esetén nem volna lehetséges.

Árumegevezés	A behozott mennyiség havi átlaga 1939		
	I—VIII.	IX—XII.	utolsó 4 hónapjában több (+), kevesebb (—)
	havi időszakában q		
Nyers pamut	25.278	17.344	— 31·4
Gyapjú	1.776	977	— 45·0
Fésült gyapjú	1.003	525	— 47·7
Nyers juta	8.120	3.390	— 58·3
Műrost	2.523	4.994	+ 97·9
Műselyem	2.812	4.496	+ 59·9
Rongy	4.357	2.631	— 39·6
Kátrányfestőanyagok	1.321	1.973	+ 49·4
Vasérc	416.527	270.914	— 35·0
Koksz	405.149	380.148	— 6·2
Nyers és ócskavas	149.411	25.748	— 82·8
Nyers fémek	36.328	29.073	— 20·0
Nyers bőr	17.671	7.871	— 55·5
Cserzőanyagkivonatok	6.990	9.518	+ 36·2
Nyers kaucsuk	2.679	1.251	— 53·3
Nyers ásványolaj	151.597	74.285	— 51·0
Papirosanyag	27.763	53.446	+ 92·5

E kimutatásban szereplő nem tengerentúli eredetű alapanyagok két csoportba oszthatók. Vannak, amelyekből a háború alatt is nőtt a behozatal, ezek: a műrost és műselyem (mindkettőt főként Német- és Olaszországból szerezzük be), a kátrányfestőanyagok (a Németbirodalomból), papirosanyag (főként a Németbirodalomból). A másik csoportba a visszaeső importot jelző áruk tartoznak: a rongy (a francia és angol származású áru elmaradt), a vasérc (főként a jugoszláv behozatal esett vissza), a koksz (a lengyelországi kokszimport elmaradt) és a Romániából származó nyers ásványolaj.

A tisztán vagy részben tengerentúli anyagokat az import kisebb-nagyobb mértékben való visszaesése jellemzi, ami a tengeri blokádnak eredménye. Egyetlen kivétel a cserzőanyagkivonatok tétele, amelynél azonban újabban már olasz- és németországi eredetű kivonatok pótolják az argentinai quebrachokivonatot. Quebracho-kivonat amellet még a háborús hónapokban is érkezett hozzánk, valamelyik Földközi-tengeri kikötőben végrehajtott dugárüellenőrzés alól való felszabadulás után.

Kivitelünk alakulásában a két nagy termelési ág, a mezőgazdaság és az ipar a következő arányokban jutott szerephez:

Árucsoport	A kiviteli érték				
	1938-ban		1939-ben		több (+), ill. kevesebb (-)
	millió P	%	millió P	%	
Mezőgazdasági termékek	313.1	59.9	412.7	68.2	+ 99.6
Mezőgazdasági ipari termékek .	29.1	5.6	36.8	6.0	+ 7.7
Agrárcikkek össz. ¹⁾	342.2	65.5	449.5	74.2	+ 107.3
Iparcikkek	168.2	32.2	139.7	23.1	- 28.5
Egyéb (túlnyomóan bányászati) termékek	12.0	2.3	16.3	2.7	+ 4.3
Összesen:	522.4	100.0	605.5	100.0	+ 83.1

¹⁾ A vámtarifa I–X., XII. osztálya alá tartozó áruk.

A kivitt áruk értékének 74.2% -a, csaknem $\frac{3}{4}$ része a mezőgazdaság köréből származott. Az előző évben ez az arány csak 65.5% volt. Az iparcikkek arányszáma ellenben az 1938. évi csaknem $\frac{1}{3}$ részről (32.2%) az egynegyedrészt alá (23.1%) esett vissza, míg a kisjelentőségű „egyéb” áruk (főként bányászati termékek) arányszáma 2.3% -ról 2.7% -ra emelkedett. A kivitel szerkezetében tehát erős eltolódás állott elő a mezőgazdaság és a mezőgazdasági ipar javára, ami együttvéve 107.3 millió pengős kiviteli többletet idézett elő az előző évvel szemben. Ebből kerekén 100 millió pengővel részesedett a mezőgazdaság, 7.7 millió pengővel pedig a mezőgazdasági ipar.

A mezőgazdasági termények 107.3 millió pengőt tevő többletének csaknem a fele, 52 millió pengő a búza tételénél állott elő. (L. a 2/B. sz. táblát.) A búza értékesítése jóval a világpiaci árnívón felül történt, ami természetesen csak külkereskedelempolitikai eszközökkel volt lehetséges. A magas kiviteli ár egyszersemind a belföldi ár megfelelően magas színvonalának kialakítását is lehetővé tette. A vágó- és igásállatok tételénél mutatkozó emelkedés, ami főként élénk németországi élősértés-exportunknak és olaszországi szarvasmarhakivitelünk újrafelvételének köszönhető, 38 millió pengővel javította mérlegünket. A friss gyümölcs 5.2 millió pengős, a lóhere- és lucernának 4.4 millió, a toll 4.3 millió, a gyógynövények 3.1 millió pengős emelkedése, valamint a nyers dohány (+ 2.2 millió P), a friss és elkészített hús (+ 1.7 millió P), a burgonya (+ 1.5 millió P) s a lőtt vad (+ 1 millió P) tétel-

nek javulása szintén kedvező irányban befolyásolta kivitelünk alakulását. A tengeri kedvezőtlenebb terméseredménye s a belföldi sertéshízalás nagyobb igénye azonban 6.3 millió pengővel kevesebb értékű exportot tett lehetővé (ez utóbbi körülmény viszont sertés-exportunk fejlesztését mozdította elő), roszból pedig, megfelelő piac híján, 6.9 millió P értékűvel kevesebbet helyeztünk el. A vajnál 3 millió, a baromfi tételénél 1.9 millió pengő a kiesés. Az exportban résztvevő mezőgazdasági iparok szintén kedvező eredményre tekinthetnek vissza: a lisztnél 7.9 millió, a malátánál 1.7 millió, a húskonzervnél 1.1 millió pengős az emelkedés.

Iparunk exporthelyzetének kialakulására a következő összeállítás nyújt felvilágosítást:

I p a r á g	Kiviteli érték		
	1938	1939	több (+), ill. kevesebb (-)
	millió pengőben		
Nehézipar	94.6	69.9	- 24.7
Textilipar	15.7	13.0	- 2.7
Vegyészeti ipar	11.3	11.7	+ 0.4
Konfekciósipar	8.7	7.8	- 0.9
Faipar	5.2	7.2	+ 2.0
Kő-, agyag- és üvegipar .	5.1	6.8	+ 1.7
Prémbőrkiéskészítés . . .	7.1	5.9	- 1.2
Bőrgyártás	7.6	5.7	- 1.9
Bőripar	5.0	4.2	- 0.8
Papírosipar	1.0	2.0	+ 1.0
Egyéb ipar	6.9	5.5	- 1.4
Összesen	168.2	139.7	- 28.5

Legkedvezőtlenebb eredménnyel a legnagyobb exportipar, a nehézipar zárta az évet, amely érték szerint kerekén 50% -át szolgáltatatta a kivitt ipari termékeknek, pedig 1938. évi értékének több mint $\frac{1}{4}$ -ével visszaesett. A csaknem 25 millió pengős kiesésből a vasárúknál 4.4 millió, a vasúti kocsiknál 3.9 millió, a vasfélgvártmányoknál 2.9 millió, a villamos- és egyéb gépeknél és készülékeknél 2.3 millió pengő állott elő. A második helyen álló textilipar 2.7 millió visszaesésében csaknem valamennyi fontosabb tétele részesedett, s a pamutszövet és a selyemszövet tételénél volt a legnagyobb (0.8—0.8 millió pengő). Fontosság sorrendjében a vegyészeti ipar következik, amely végeredményében valamelyeset javítani tudott exporthelyzetén. A konfekciós ipar nagyjából tartani tudta az előző évi kiviteli nívót. Legnagyobb javulás a faiparban mutatkozott, ahol a bárdolt és fűrészelt fa kedvező, 3.2 millió pengős többlettel járó kivitele — Kárpátalja

visszaszerzésének eredményeként — jóval felülmúlta a fabútorok és furniok exportjánál szenvedett visszaesést. A kő-, agyag-, üvegipar elnevezés alatt összefoglalt iparágak közül az agyagipar, mégpedig a téglagyártás ért el kedvező eredményt a határszéli forgalomban. Bőrgyáraink és prémbőrkikészítő ipartelepeink kb. egyforma kiviteli értéket könyvelhetnek el annak folytán, hogy a kikészített bőrnél 1·9 millió, illetőleg a kikészített prémbőrnél 1·2 millió pengős visszaesés állott elő. A bőrpar a cipőkivitel visszaesése folytán szenvedett veszteséget. A papirosipar főként a papirosanyag kivitele útján (+ 0·7 millió P) érte el kedvező eredményét.

Ipari kivitelünk visszaesését mindenképp előtt a belföldi fogyasztóképesség növekedésében, a hadfelszereléssel járó áruigények kielégítésében kell keresnünk. Hivatalos jelentések, szakkörök megállapításai egyöntetűen hangsúlyozzák, hogy exportiparunk egyrésze teljes kapacitással dolgozott, nyilván egyes árukból nagyobb mennyiséget aligha tudtunk volna külföldre kivinni. Bénító hatással volt a kivitelre az a körülmény is, hogy az iparcikkben kivitt nyersanyag újból való beszerzése bizonytalanná vált mind az ár, mind az idő tekintetében.

Ami végül az „egyéb termékek“ kivitelének kedvező alakulását illeti, megállapítható, hogy a 4·3 millió pengős javulás a bauxitnál előállott 2·6 millió pengős s a magnetitnél mutatkozó 1·9 millió pengős emelkedésnek volt köszönhető.

*:

Külkereskedelmi forgalmunk szerkezetébe jól bevilágít az az összeállítás, amit a 3. sz. táblázat tartalmaz. Eszerint a behozatalban 78·4 millió pengőt tevő értékemelkedésből csak 32·1 millió pengő esett a nyersanyagokra és félgyártmányokra, míg 46·3 millió pengő a gyártmányoknál mutatkozott. Ennek az összegnek nagyobb része, 27·6 millió pengő a nehézipari cikkek (ebből 13·9 millió pengő az autók) tételénél állott elő, így végeredményében a magyar közgazdaság hasznos beruházásait mozdította elő. Behozatalunk felépítésében ezek után a semmiféle megmunkáláson át nem ment anyagok, a nyersanyagok 35·25% -kal részesedtek az 1938. évi 41·06% -kal szemben, nagyrészt annak következtében, hogy a nyersfa behozatalánál jelentékeny megtakarítás állott elő. A félgyártmányok aránya, ahová fontos ipari alapanyagaink jelentékeny része tartozik, 28·72% -ról 29·91% -ra emelkedett. Jóval nagyobb volt ennél a készáruk importjának fokozása, ami ezek arányszámát 30·22% -ról 34·84% -ra emelte. Belföldi fogyasztásunk tehát jóval nagyobb mértékben vette igénybe ez évben a külföldi ipartermékeket, mint az előző évben, sőt az előző évek során.

Kivitelünkben ellentétes fejlődési folyamat alakult ki. Itt a 83·1 millió pengős emelkedés oly módon jött létre, hogy a nyersanyagok tétele 106·3 millióval emelkedett, a félgyártmányoknál viszont 0·8 millió, sőt a gyártmányoknál 22·4 millió pengős visszaesés jelentkezett. Kivitelünknek így 69% -a

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1938. és az 1939. évben.

Commerce extérieur de la Hongrie, suivant les branches économiques et la destination, en 1938 et 1939.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Matières premières, demi-produits et objets fabriqués</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>			
	1938		1939		1938		1939	
	Érték — <i>Valeur</i>							
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Objets d'alimentation et boissons</i>	33.447	8·14	39.039	7·98	222.670	42·63	289.838	47·87
II. Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	565	0·14	439	0·09	66.130	12·66	103.629	17·11
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières nécessaires à l'agriculture ou à l'industrie</i>	29.008	7·07	30.382	6·21	33.974	6·50	32.923	5·44
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	347.587	84·65	419.125	85·72	199.608	38·21	179.083	29·58
Összes áruforgalom — Total	410.607	100·00	488.985	100·00	522.382	100·00	605.473	100·00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Mat. premières</i>	168.558	41·06	172.377	35·25	311.468	59·62	417.753	69·00
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	117.933	28·72	146.236	29·91	51.109	9·79	50.271	8·30
Gyártmányok — <i>Objets fabriqués</i>	124.116	30·22	170.372	34·84	159.805	30·59	137.449	22·70

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1938. és 1939. évben.
Répartition, par pays, du commerce extérieur de la Hongrie, en 1938 et 1939.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance ou de destination</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations				Behozatali (—), ill. kiviteli (+) többlet <i>Exc. des import. sur les exp. (—), ou celui des exp. sur les imp. (+)</i>	
	1938		1939		1938		1939		1938	1939
	1.000 P*	%	1.000 P*	%	1.000 P*	%	1.000 P*	%	1.000	P*
Németbirodalom — Reich allemand ¹⁾	170.816	41·60	237.718	48·61	238.755	45·70	303.467	50·12	+ 67.939	+ 65.749
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie ²⁾	27.264	6·64	5.767	1·18	21.629	4·14	4.436	0·73	— 5.635	— 1.331
Cseh-Morva prot. — Protec- torat de Bohême-Moravie ³⁾	—	—	6.056	1·24	—	—	5.584	0·92	—	— 472
Szlovákia — Slovaquie ³⁾	—	—	7.513	1·54	—	—	4.055	0·67	—	— 3.458
Románia — Roumanie	40.133	9·77	28.926	5·92	20.946	4·01	17.201	2·84	— 19.187	— 11.725
Jugoszlávia — Yougoslavie	18.579	4·52	23.440	4·79	15.654	3·00	14.121	2·33	— 2.925	— 9.319
Luxemburg — Luxembourg	140	0·04	42	0·01	289	0·06	97	0·02	+ 149	+ 55
Svájc — Suisse	10.423	2·54	13.591	2·78	16.664	3·19	22.278	3·68	+ 6.241	+ 8.687
Olaszország — Italie	25.659	6·25	34.646	7·09	44.196	8·46	93.582	15·46	+ 18.537	+ 58.936
Franciaország — France	6.193	1·51	6.569	1·34	9.772	1·87	7.032	1·16	+ 3.579	+ 463
Belgium — Belgique	4.186	1·02	6.541	1·34	3.972	0·76	2.799	0·46	— 214	— 3.742
Németalföld — Pays-Bas	15.200	3·70	14.931	3·05	8.115	1·55	12.283	2·03	— 7.085	— 2.648
Nagy-Britannia — Grande- Bretagne	25.739	6·27	23.643	4·84	42.220	8·08	31.200	5·15	+ 16.481	+ 7.557
Dánia — Danemark	2.062	0·50	1.936	0·40	4.668	0·89	2.672	0·44	+ 2.606	+ 736
Norvégia — Norvège	746	0·18	662	0·14	3.077	0·59	3.111	0·51	+ 2.331	+ 2.449
Svédország — Suède	3.732	0·91	5.718	1·17	10.018	1·92	10.088	1·67	+ 6.286	+ 4.370
Lengyelország — Pologne	5.853	1·43	7.950	1·63	5.361	1·03	4.705	0·78	— 492	— 3.245
Finnország — Finlande	1.214	0·30	1.371	0·28	1.130	0·22	921	0·15	— 84	— 450
Bulgária — Bulgarie	3.197	0·78	5.177	1·06	5.131	0·98	1.845	0·31	+ 1.934	— 3.332
Görögország — Grèce	5.112	1·24	3.618	0·74	1.486	0·28	4.983	0·82	— 3.626	+ 1.365
Törökország — Turquie	2.556	0·62	3.624	0·74	4.254	0·82	3.335	0·55	+ 1.698	— 289
Európai szabad kikötők — Ports libres d'Europe	—	—	12	0·00	7.094	1·36	2.718	0·45	+ 7.094	+ 2.706
Egyéb európai országok — Autres pays d'Europe	906	0·22	1.006	0·19	2.991	0·57	2.954	0·49	+ 2.085	+ 1.948
Európa összesen — Europe	369.710	90·04	440.457	90·08	467.422	89·48	555.467	91·74	+ 97.712	+ 115.010
Palesztina — Palestine	281	0·07	328	0·07	1.146	0·22	1.783	0·29	+ 865	+ 1.455
Brit-India — Inde Anglaise	3.556	0·87	4.775	0·98	4.622	0·88	3.937	0·65	+ 1.066	— 838
Holland-India — Indes Néer- landaises	96	0·02	463	0·09	2.251	0·43	972	0·16	+ 2.155	+ 509
Egyéb ázsiai országok — Autres pays d'Asie	376	0·09	413	0·08	3.725	0·72	2.574	0·44	+ 3.349	+ 2.161
Ázsia összesen — Asie	4.309	1·05	5.979	1·22	11.744	2·25	9.266	1·54	+ 7.435	+ 3.287
Egyiptom — Egypte	6.262	1·53	6.733	1·38	7.459	1·43	5.858	0·97	+ 1.197	— 875
Délafrikai Unió — Union Sud- Africaine	671	0·16	1.056	0·22	4.051	0·78	3.516	0·58	+ 3.380	+ 2.460
Egyéb afrikai országok — Autres pays d'Afrique	3.021	0·73	4.499	0·92	1.527	0·29	1.598	0·26	— 1.494	— 2.901
Afrika összesen — Afrique	9.954	2·42	12.288	2·52	13.037	2·50	10.972	1·81	+ 3.083	— 1.316
Brit-Észak-Amerika — Amér. du Nord brit.	139	0·03	293	0·06	316	0·06	442	0·07	+ 177	+ 149
Amerikai Egyesült Államok — États-Unis d'Amérique	21.590	5·26	22.429	4·59	12.762	2·44	15.166	2·51	— 8.828	— 7.263
Középamerikai országok — Pays d'Amérique Centrale	264	0·06	275	0·06	2.172	0·41	2.619	0·43	+ 1.908	+ 2.344
Brazília — Brésil	1.022	0·25	2.556	0·52	1.213	0·23	2.777	0·46	+ 191	+ 221
Argentína — Argentine	2.329	0·57	3.389	0·69	9.590	1·83	5.706	0·94	+ 7.261	+ 2.317
Egyéb délamerikai országok — Autres pays d'Amérique du Sud	1.121	0·28	1.154	0·23	3.689	0·72	2.850	0·47	+ 2.568	+ 1.696
Amerika össz. — Amérique	26.465	6·45	30.096	6·15	29.742	5·69	29.560	4·88	+ 3.277	— 536
Ausztrália — Australie	169	0·04	165	0·03	437	0·08	208	0·03	+ 268	+ 43
Mindössze — Total général	410.607	100·00	488.985	100·00	522.382	100·00	605.473	100·00	+ 111.775	+ 116.488

¹⁾ Az 1938. évi adatokban Ausztria adatai is bentfoglaltatnak. — Pour 1938, y compr. l'Autriche. — ²⁾ Az 1939. évi adatok csak az I–III. hónapokra vonatkoznak. — Pour 1939, seulement janv., févr. et mars. — ³⁾ 1939. IV.–XII. hónapjának adatai. — Pour avril–décembre 1939. — *) P. = pengős.

nyersanyagokból állott, míg 1938-ban csak 59·6% esett az áruknak erre a csoportjára — ipari félkész- és készgyártmányaink ellenben csak 31%-ot tettek az előző évi 40·4%-kal szemben.

*

Külkereskedelmi forgalmunk terület szerinti megoszlásában (4. sz. tábla) kedvezőtlen irányzat mutatkozott. Az 1·1 milliárd pengőt tevő összforgalom 17%-kal volt nagyobb az 1938. évinél (933 millió P). Míg azonban az európai országokkal lebonyolított forgalom, aminek értéke 995·9 millió pengőt tett az az előző évi 837·1 millióval szemben, 19%-kal emelkedett, addig ázsiai forgalmunk 15·2 milliós értéke 5%-kal, az ausztráliai 373 ezer pengős értéke pedig 38%-kal visszaesett. Csak Amerikával tudtunk az 1938. évinél jobb, mégpedig 6%-kal nagyobb forgalmat (59·7 millió P) elérni, mert afrikai forgalmunk 1%-os emelkedésével (23·3 millió P) a korábbi színvonalon mozgott.

A világrészek szerinti forgalomnak ilyen módon való kialakulása ipari exportunk hanyatlásának tudható be. Ez a körülmény egyelőre főként devizagazdasági szempontból okozott hátrányosabb helyzetet, mert a forgalomnak ez a része átváltható devizát termel. Minthogy pedig behozatalunk értéke ezekkel a tengerentúli országokkal szemben — a nyersanyagbehozatal növekedésével kapcsolatban — emelkedett, mérlegünk romlott. Míg ugyanis ebben a viszonylatban 1938-ban 14·1 millió pengős aktív egyenleget értünk el, addig 1939-ben már csak 1·5 millió pengőt. Az európai országokkal szemben kialakult aktív egyenlegünk ugyanekkor 97·7 millióról 115 millió pengőre emelkedett.

Külkereskedelmi forgalmunkban első helyen a *Németbirodalom* állott 49·5%-os (1938: 43·9%) részesedéssel. Behozatalunknak 48·6 (1938-ban 41·6) %-a, kivitelünknek kerekén a fele: 50·1%-a (45·7%) bonyolódott le nyugati szomszédunkkal. A behozatalban a nehézipari félgyártmányoké és készáruké a vezető szerep: értékük (csak a fontosabb árucikkeket véve számba) 75·5 millió P (1938: 46·8 millió P). Legnagyobb tétel ebben az árucsoportban az autók (1939-ben 20·5 millió, 1938-ban 7·3 millió P), s a gépek, készülékek tétele (1939: 19·1, 1938: 14·9 millió P). Az ipari nyersanyagok és félgyártmányok, mint a kikészített prémhőr, papirosanyag, műselyem, műrost, kikészített hőr nyers fém, nyers bőr, kőszó, fűrészelt fa, nyers- és ócskavas, agyagföld együttevén 43·7 millió P-s értéket képviseltek az 1938.

évi 32·8 millióhoz képest. A vegyészeti ipar s a papirosipar fontosabb termékei 24·1, ill. 16·4 millió pengőt tettek (1938-ban 18·4, ill. 11·9 milliót). A behozott feketeszén és kokszt értéke együttevén 15·8 millió (1938: 9 millió) pengő volt. — Kivitelünknek 89·3%-át, amint az alább következő kimutatás bizonyítja, mezőgazdasági termékek alkották 270·9 millió P értékben. Ennek az összegnek csaknem a fele a vágó- és igásállatok tételére (86·4 millió P) s a búzára (40·8 millió P) esett. A mérleg aktív volt, s nem jelentékeny. 2·2 millió pengős eséssel 65·7 milliót tett.

A Németbirodalom után *Olaszországgal* bonyolítottuk le a legnagyobb forgalmat, összforgalmunk 11·7%-át (1938: 7·5%). Az emelkedés mind a behozatalban, mind különösen a kivitelben jelentkezett nagy erővel, ez utóbbi ugyanis megkétszereződött. Legnagyobb behozatali tételünk a déligyümölcs 7·2 (1938: 6·4) millió P-vel, a rizs 7 (4·4) millió, a műselyemfonál 4·6 (2·4), s a műrost 2·3 (1·9) millió pengővel. Kivitelünket a búza-export emelte fel: az 1939-ben ide exportált búza 59.934 vagónos mennyisége (1938: 14.944 vagón) 66·6 millió pengő értéket képviselt s az egész ideirányuló kivitelünk 71 %-át tette, míg 1938-ban a kivitt búza 19·2 millió pengővel értékesült. A mérleg aktív egyenlege 58·9 millió pengőt tett, 40·4 millió pengővel többet, mint az előző évben.

Nagy-Britannia került ez évben a harmadik helyre összforgalmunkban, mind a behozatalban, mind a kivitelben visszaeső irányzattal. Az összeforgalmunkban 5%-kal vett részt (7·3%). A háború különösen behozatalunkat sújtotta érzékenyen: a háborús hónapok havi átlaga csak 28%-át érte el az első 8 hónap behozatali átlagának. Kivitelünk háborús havi átlaga 83%-át tette a békebelinek. A mérleg aktív egyenlege 16·5 millió pengőről 7·6 millióra esett vissza.

A szomszédos államok közül az év márciusában megszűnt *Cseh-Szlovákia* s a helyette keletkezett *Cseh-morva védnökség* és *Szlovákia* együttevén 3%-kal részesedtek összforgalmunkban a múlt évi 5·2%-kal szemben. Az új államok, különösen Szlovákia berendezkedésével járó átmeneti nehézségek a külkereskedelmi forgalom alakulására is kedvezőtlenül hatottak ki, úgy, hogy pl. Szlovákiával az év novemberéig szerződés nélküli állapotban voltunk. *Romániával*, amely 4·2 (1938-ban 6·6) %-kal és részben *Jugoszláviával*, amely 3·4 (3·7) %-kal vett részt forgalmunkban, szintén gyengültek kereskedelmi kapcsolataink. Különösen Romániánál, s ebben a viszonylatban is a háborús

hónapokban volt erős a visszaesés, amikor is a havi átlag a behozatalban csak 56%-át, a kivitelben 72%-át tette az első 8 hónap átlagának. A behozatali visszaesés túlnyomó része a nyers és megmunkált fa tételénél következett be (— 8·6 millió P), míg a kivitelünkben a nehézipari termékek szenvedtek visszaesést. *Jugoszláv* viszonylatban a behozatal emelkedett, főként a nyers és megmunkált fa tételénél, a kivitel a nehézipari tételknél csökkent.

A nyugati államok közül a már említett Nagy-Britannián kívül *Svájc* részesedése 2·9%-ról 3·3%-ra emelkedett, *Franciaországé* 1·7%-ról 1·2%-ra esett, *Belgium* és *Hollandia* arányszáma pedig változatlanul 0·9, ill. 2·5 volt. Svájci forgalmunk a búzakivitel következtében vett lendületet. A háborús hónapok Svájccal való forgalmunkra — éppen a búzakivitel folytán — nem hatottak csökkentőleg. Annál nagyobb volt a visszaesés Franciaországgal szemben: behozatalunk háborús havi átlaga csak 23%-a, kivitelünké 61%-a volt a békebelinek. Belga és holland viszonylatban a behozatal csökkent rendkívül erős mértékben: a havi átlagon mérve 26, illetőleg 38%-kal. Mérlegünk a svájci és a holland viszonylatban javult, a francia és a belga viszonylatban ellenben erősen visszaesett.

A *Skandináv-államok* közül csak Svédországgal tudtuk erősbíteni kapcsolatainkat, Dániával és Norvégiával visszaeső forgalmat bonyolítottunk le. *Lengyelországi* szépen fejlődő forgalmunknak véget vetett a háború, amely *finnországi* forgalmunkat is megbénította. A még nem említett *Balkán-államok* közül Bulgáriával és Törökországgal emelkedő behozatal mellett csökkenő kivitel bonyolítottunk le, míg görög viszonylatban kivitelünk emelkedése mellett, amit a búza-export idézett elő, behozatalunk csökkent. A háborús hónapok forgalma emelkedő irányzatú volt mind a behozatalban, mind a kivitelben.

A tengerentúli államok közül az *Amerikai Egyesült Államokkal* kialakult forgalom a

legjelentősebb, bár a háborús hónapok behozatali átlaga 20%-kal visszaesett (ugyanakkor kivitelünk 14%-kal emelkedett). Az Egyesült Államok egyébként 3·4%-os részesedésével Románia után és Jugoszlávia előtt az ötödik helyet foglalja el külkereskedelmünkben. A forgalmat a passzív mérleg valamelyes javulása mellett bonyolítottuk le.

*

Néhány szóval célszerű lesz még mezőgazdasági kivitelünk országok szerint való megoszlásáról megemlékezni. Erre vonatkozóan a következő összeállítás tájékoztat:

Rendeltetési ország	Agrárkivitel az					
	1938.	1939.	1938.	1939.	1938.	1939.
	é v b e n					
	ezer pengőben		%-ban		az egész kivitel %-ában	
Németbirodalom.	212.256	270.944	62·0	60·3	88·9	89·3
Olaszország . . .	38.759	88.842	11·3	19·8	87·7	94·9
Svájc	13.797	18.646	4·1	4·1	82·8	83·7
Nagy-Britannia .	23.655	17.951	6·9	4·0	56·0	57·5
Am. Egyesült Áll.	10.549	12.531	3·1	2·8	82·7	82·6
Cseh-Szlovákia ¹⁾	16.145	3.583	4·7	0·8	74·6	80·8
Egyéb országok .	27.017	36.986	7·9	8·2	18·5	27·3
Agrárkivitelössz.	342.178	449.483	100·0	100·0	65·5	74·2

¹⁾ Az 1939. évi adat csak az I—III. hónapokra vonatkozik.

Agrártermékeinknek 60%-a tehát a Németbirodalomban talált piacot, 20%-a Olaszországban. Svájc és Nagy-Britannia egyaránt 4—4%-át vette át mezőgazdasági cikkeinknek. Németországi exportunknak, mint már erre utaltunk, 89%-a agrárcikkekből állt, Olaszországi kivitelünknek pedig 95%-a esett az áruk e kategóriájára. Svájc kivitelünknek 84%-át, az angliainak 58%-át, az Egyesült Államokba irányulónak pedig 83%-át mezőgazdasági cikkek tették.

vitéz Pap László dr.

Magyarország gépjárműállományának alakulása az 1939. évben.

Les véhicules à moteur en circulation en Hongrie dans l'année 1939.

Résumé. En 1939, le nombre des véhicules à moteur en service a grandi très considérablement dans notre pays. Cela tenait surtout à l'agrandissement du territoire, et au fait qu'au printemps dernier, on a fort réduit les droits de douane grevant les véhicules à moteur, ainsi que les bénéfices commerciaux dus à la vente de ces véhicules.

L'année dernière, le nombre des véhicules à moteur en service, s'élevant de 73·2% par rapport à l'année précédente, a monté de 7.159 pour les automobiles destinées au transport des personnes; de 533 pour les camions; de 165 pour les autres automobiles; de 1.201 pour les motocyclettes.

A la fin de 1939, il y avait 47.276 véhicules à moteur en service (soit 34·9% de plus qu'à la même époque précédente). Dans ce nombre, les automobiles pour le transport des personnes figuraient pour 57·5%; les camions, pour 10·2%; les autres automobiles, pour 3·7%; les motocyclettes, pour 28·6%.

La Hongrie, qui avait auparavant 18 régions de véhicules à moteur, en a 25 depuis l'agrandissement de notre pays. La région de Budapest, laquelle comprenait autrefois la capitale seulement, a été rattachée à la région dite budapestoise, composée maintenant du Nord du comitat de Pest où est Budapest, et d'une partie du comitat de Jász-Nagykun-Szolnok. C'est cette région-là qui a la plupart des véhicules à moteur en service en Hongrie (55·2% des automobiles pour le transport des personnes et 41·8% des motocyclettes). Parmi les autres régions, c'est celle de Komárom qui a le plus de véhicules à moteur.

Parmi les véhicules à moteur en service chez nous, on trouve tous les types renommés des grands pays fabriquant des voitures de cette sorte. Parmi les automobiles pour le transport des personnes, il y a 160 différentes marques; parmi les camions, 132; parmi les autres automobiles, 84; parmi les motocyclettes, 192. Les automobiles pour le transport des personnes sont de 8 différents pays (59·9%, d'Allemagne; 16·7%, d'Italie; 12·5%, des Etats-Unis). — Des camions, 33·4% sont des Etats-Unis; 29·8%, d'Allemagne; 26·0%, de Hongrie. — Les autres automobiles ont été faites pour la plupart (61·1%) en Hongrie; l'Allemagne y est représentée pour 20·1% et l'U. S. A. pour 7·9%. — 44·8% des motocyclettes sont d'Allemagne; 28·1%, de Grande-Bretagne; 15·7%, de Hongrie.

Parmi les automobiles pour le transport des personnes, 84·5% ont une carrosserie couverte; 11·1%, une carrosserie ouverte; 4·4%, une carrosserie combinée. 80·9% en sont de 3 à 4 places; 13·2%, de 5 à 6 places; 5·5% seulement, de 1 à 2

places. — Parmi les camions, 15·2% ont une capacité de charge de moins de 500 kilos; 15·7%, une capacité de charge de 501 à 1000 kilos; 35·5%, une capacité de charge de 1.001 à 2.000 kilos; 33·6%, une capacité de charge de plus de 2.000 kilos. — 23·5% des automobiles pour le transport des personnes sont à 6 cylindres; 9·6%, à 1 à 2 cylindres; 3·0%, à 8 (ou plus de 8) cylindres. Le nombre de celles à 4 cylindres, accusant une nouvelle augmentation, représente 63·9% de l'ensemble des automobiles pour le transport des personnes.

A la fin de 1939, on comptait 11.377 véhicules à moteur qui n'étaient plus en service (11·5% de plus qu'à la même époque précédente). Parmi eux, il y avait 6.388 voitures pour le transport des personnes; 1.616 camions; 278 automobiles d'autre sorte; 3.095 motocyclettes.

*

A magyar gépjárműállomány fejlődésének sokáig emlékezetes korszaka marad az 1939. év, amikor az állomány soha nem tapasztalt növekedést ért el. Az 1939. évben két tényező segítette elő kedvezően a gépjárművek számának növekedését. Az egyik az, hogy az ország megnagyobbodása következtében, úgy a felvidéki területsávon, mint Kárpátalján sok gépjármű került vissza az anyaországhoz,¹⁾ a másik pedig a kereskedelmi kormányzatnak az az intézkedése, amely a gépjárművek vámját az év tavaszán nagymértékben csökkentette, s ugyanakkor pedig az árkormánybiztos a gépjárművek eladásából származó kereskedői hasznot megállapította és a multtal szemben jelentékenyen leszállította. Ezek az intézkedések a kis hengerűrtartalmú személygépkocsik árát annyira leszállították, hogy már 2.500—3.000 pengőért kedvező fizetési feltételek mellett jómárkájú személygépkocsit lehet venni. Ezek mind hozzájárultak az automobilizmus nagyarányú fejlődéséhez és örömmel állapíthatjuk meg, hogy az év folyamán nemcsak a fővárosban lakó, hanem a vidéken élő igen sok középkeresettel rendelkező személy vett gépkocsit.

¹⁾ Az 1939. év december hó 31-ig a Felvidéken 2.302 személygépkocsit, 606 tehergépkocsit, 89 egyéb gépkocsit és 1.433 mótorkerékpárt, a Kárpátalján 31 személygépkocsit, 6 tehergépkocsit, 2 egyéb gépkocsit és 29 mótorkerékpárt láttak el magyar rendszámmal. Az átszámolás még tart, ezért a felvidéki és kárpátaljai gépjárművek végleges számát még nem lehetett megállapítani.

Egyébként az utolsó hat évben forgalomba helyezett új gépjárművek száma a következőképpen alakult:

Év	Személy	Teher	Egyéb	Mótor-kerékpár	Összesen
	k o c s i				
1934	904	127	44	257	1.332
1935	1.725	204	18	330	2.277
1936	2.612	262	88	394	3.356
1937	3.641	307	56	744	4.748
1938	3.451	379	139	1.262	5.231
1939	7.159	533	165	1.201	9.058

A táblázatból látható, hogy míg az 1938. évben csak 3.451 darab új személygépkocsi került forgalomba, addig az 1939. évben több mint kétszer annyit, számszerint 7.159 drb. személygépkocsit helyeztek üzembe. A személygépkocsik számának növekedése mellett emelkedett a forgalomba helyezett új teher- és egyéb gépkocsik száma is, ezzel szemben az új mótorkerékpárok száma valamivel kevesebb, mint az előző évben volt. Az év folyamán üzembe helyezett összes új gépjárművek száma 73,2%-kal volt nagyobb az előző évinél.

Az 1939. év végén Magyarország területén (a Felvidéken és a Kárpátalján eddig az időpontig átszámozott gépjárművekkel együtt) 47.276 gépjármű volt forgalomban az előző évi 35.045-tel szemben. A gyarapodás 12.231 darab gépjármű, ami 34,9%-ot tesz, az előző évi 13,9%-kal szemben. A magyar gépjárműállomány, amint látjuk, egy év alatt több mint egyharmadával emelkedett. A növekedés egyrésze a visszacsatolt területekről származik, azonban a gyarapodás nagyobb részét a forgalomba helyezett új gépjárművek okozták. Az állomány-növekedés még jelentékenyebbnek tűnik fel, ha figyelembe vesszük, hogy az év folyamán — a már említett kedvező körülmények mellett — a motorizálást hátráltató események is történtek, így elsősorban a gépjárművek időleges katonai igénybevétele, az év tavaszán bekövetkezett európai válság és a szeptemberben életbeléptetett benzinkorlátozó intézkedések.

A következőkben először a forgalomban levő, azután a forgalomból kivont gépjárművekkel foglalkozunk.

I. A forgalomban lévő járművek.

1. A gépjárművek fajták szerinti megoszlása.

A megnagyobbodott Magyarország területén az 1939. év december hó 31-én, mint azt az 1. számú tábla mutatja, 47.276 gép-

1. A gépjárművek száma az 1910—1939. évek végén.

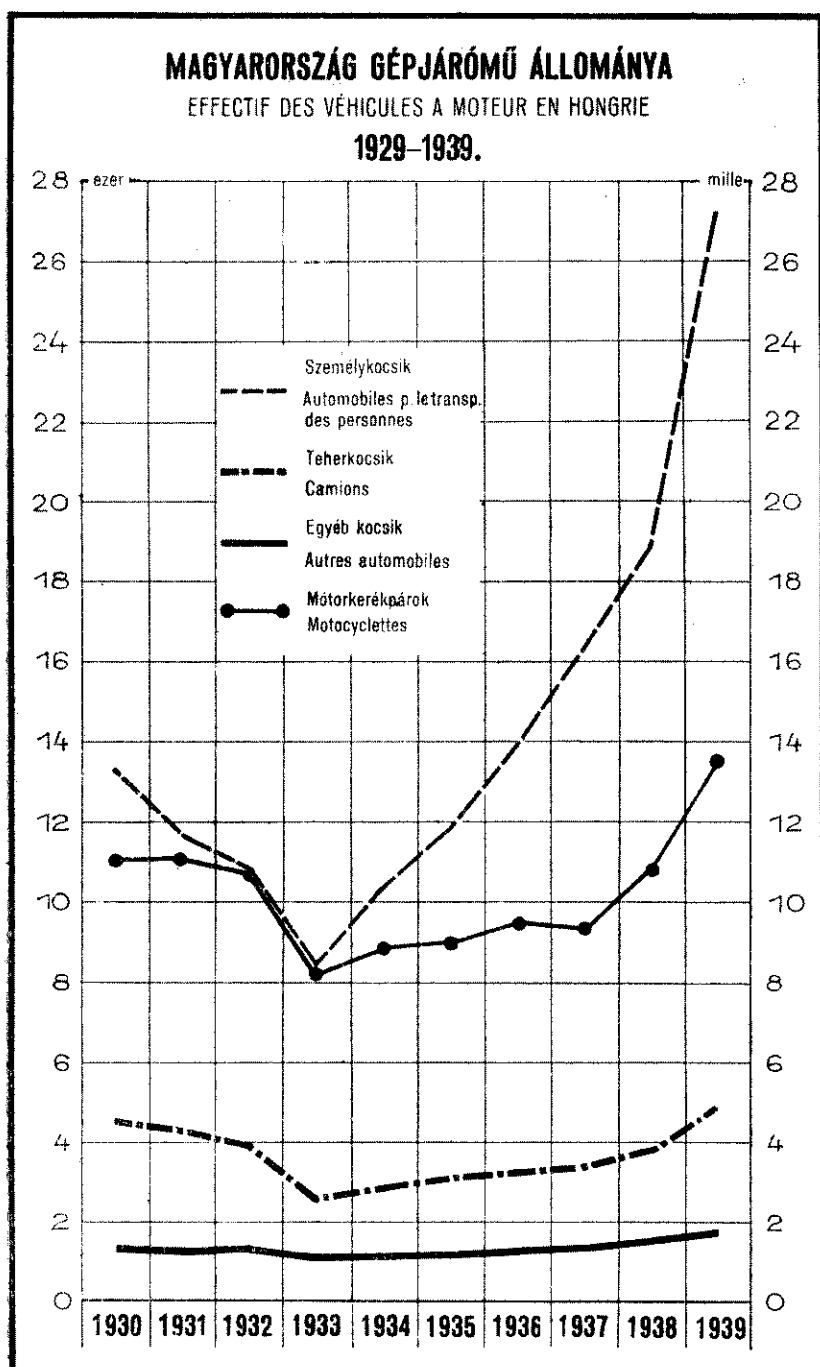
Nombre des véhicules à moteur à la fin de 1910—1939.

Év, Années	Személy — Autom. pour le transport des personnes	Teher — Camions	Egyéb — Autres automobiles	Gépkocsik összes Automobiles au total	Mótorkerékpárok Motocyclistes	Gépjárművek mindössze Ensemble des véhicules à moteur
	kocsik					
s z á m a — n o m b r e s a b s.						
1910	937	110		1.047	—	1.047
1911	1.460	151		1.611	—	1.611
1912	1.926	252		2.178	—	2.178
1913	2.612	264		2.876	—	2.876
1914	2.877	316		3.193	—	3.193
1915	2.748	293		3.041	—	3.041
1916	2.478	386		2.864	—	2.864
1917	2.829	345		3.174	—	3.174
1918	Nincs adat — Il n'y a pas de données					
1919	Nincs adat — Il n'y a pas de données					
1920	1.413	259		1.672	—	1.672
1921	2.184	380		2.564	161	2.725
1922	2.342	531		2.873	430	3.303
1923	3.078	721		3.799	650	4.449
1924	4.027	968		4.995	970	5.965
1925	4.943	1.472		6.415	1.462	7.877
1926	6.712	1.950	629	9.291	2.941	12.232
1927	9.259	2.886	856	13.001	4.905	17.906
1928	11.480	3.609	1.113	16.202	8.048	24.250
1929	13.293	4.401	1.358	19.052	10.365	29.417
1930	13.394	4.493	1.377	19.264	11.041	30.305
1931	11.716	4.304	1.323	17.343	11.166	28.509
1932	10.889	3.996	1.272	16.157	10.795	26.952
1933	8.472	2.552	1.157	12.181	8.206	20.387
1934	10.325	2.834	1.190	14.349	8.885	23.234
1935	11.807	3.064	1.211	16.082	9.005	25.087
1936	13.987	3.276	1.312	18.575	9.512	28.087
1937	16.451	3.486	1.358	21.295	9.475	30.770
1938	18.896	3.803	1.509	24.208	10.837	35.045
1939	27.199	4.818	1.730	33.747	13.529	47.276

¹⁾ Az „egyéb kocsik“ részben a személy-, részben a teherkocsik között szerepelnek. — Les „autres automobiles“ figurent en partie parmi les automobiles destinées au transport des personnes, en partie parmi les camions.

jármű volt üzemben. A forgalomban lévő járművek közül 27.199 drb., az állomány-nak 57,5%-a a személykocsikra, 4.818 drb., 10,2%-a a teherkocsikra, 1.730 drb. 3,7%-a az egyéb kocsikra (autobuszok, tűzoltókocsik stb.) esett. A szőlő-mótorkerékpárok száma 10.457 drb. volt, ezek az állomány-nak 22,1%-át, az oldalkocsis mótorkerékpárokból pedig 3.072 drb. volt üzemben, ezek az állomány-nak 6,5%-át tették. Az előző évvel szemben az állományban az egyes gépjárműfajták aránya visszaesett, kivéve a személygépkocsikat, amelyeknek részesedése növekedett.

Az egyes gépjárműfajták száma egy év alatt jelentős emelkedést ért el. A személygépkocsik állománya 43·9%-kal, a teherkocsiké 26·7%-kal, az egyéb kocsiké 14·6%

kal növekedett. Az összes gépkocsik száma pedig 39·4%-kal haladta meg az előző év végi létszámot. A mótorkerékpárok állománya 24·8%-os emelkedést mutat, a növekedés a szóló-motoroknál volt erősebb, ezek száma 32·2%-kal, az oldalkocsis motorok viszont csak 5·0%-kal szaporodtak.

A 2. számú tábla a gépjárműállománynak havonkinti alakulását tartalmazza. A forgalomban levő gépjárművek száma legkisebb volt január hó végén, innen kezdve hónapról-hónapra fokozatosan emelkedett és legnagyobb létszámát december hó végén érte el. A személykocsik száma szintén december hó végén volt a legnagyobb. A teherkocsik a maximális állományt november hó végén, az egyéb kocsik pedig szeptember hó végén mutatják. Végül a mótorkerékpárok száma november hó végén volt a legnagyobb.

A gépkocsiknak és mótorkerékpároknak az állományban elfoglalt arányát tekintve, megállapíthatjuk, hogy a gépkocsik aránya megnövekedett, mert míg 1938. év végén az állomány 69·1%-a esett a gépkocsikra és 30·9% a mótorkerékpárokra, addig az 1939. év végén az állománynak 71·4%-a gépkocsiból és 28·6%-a mótorkerékpárokból állott.

2. A gépjárművek területi megoszlása.

Az 1939. év folyamán a megnövekedett országot az eddigi 18 gépjárműkerülettel szemben 25 gépjárműkerületre osztották. A legtöbb kerület határa lényegesen megváltozott. Budapest székesfőváros, amely eddig egy külön gépjárműkerületet alkotott, be-

2. Gépjárműállomány alakulása 1939. évben havonkint.

Nombre, par mois, de l'effectif des véhicules à moteur en 1939.

Hónap — Mois	Személy- Automob. pour le transport des person- nes	Teher Camions	Egyéb Autres auto- mobiles	Gépkocsik összes Automobiles au total	Motocyclistes			Gépjáró- művek mindössze Nombre total des véhicules à moteur
					Oldal- kocsis avec sidecar	Oldalkocsi nélküli sans sidecar	Összes au total	
					mótorkerékpárok			
száma a hónap végén — nombre des véhicules à la fin de chaque mois indiqué								
Január — Janvier	18.595	3.652	1.492	23.739	2.726	7.860	10.586	34.325
Február — Février	18.594	3.635	1.498	23.727	2.713	7.918	10.631	34.358
Március — Mars	19.210	3.729	1.516	24.455	2.826	8.076	10.902	35.357
Április — Avril	20.001	3.767	1.558	25.326	3.002	8.250	11.252	36.578
Május — Mai	21.446	3.867	1.580	26.893	3.218	8.583	11.801	38.694
Június — Juin	22.859	3.996	1.621	28.476	3.357	8.880	12.237	40.713
Július — Juillet	24.559	4.218	1.672	30.449	3.499	9.503	13.002	43.451
Augusztus — Août	25.860	4.418	1.724	32.002	3.568	9.964	13.532	45.534
Szeptember — Septembre	26.266	4.551	1.739	32.556	3.423	10.152	13.575	46.131
Október — Octobre	26.839	4.737	1.737	33.313	3.253	10.286	13.539	46.852
November — Novembre	27.057	4.829	1.733	33.619	3.131	10.457	13.588	47.207
December — Décembre	27.199	4.818	1.730	33.747	3.072	10.457	13.529	47.276

olvadt a budapesti gépjárműkerületbe, amely Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye északi részét és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye egy részét is magában foglalja. A legtöbb gépjármű továbbra is a budapesti gépjárműkerülethez tartozik. Ebbe a kerületbe van felvéve az összes gépjárművek 51,4%-a. A gépkocsik 55,2%-a és a motorkerékpárok 41,8%-a itt van lajstromozva. A vidéki kerületek közül a legtöbb gépkocsi a komáromi kerülethez tartozik, 1.011 gépkocsi van itt nyilvántartva, ezt követi a miskolci kerület 979 gépkocsival, a szegedi kerület 956 gépkocsival, majd a gyulai kerület következik 945 gépkocsival. A legtöbb motorkerékpár a budapesti kerület után a szegedi kerületben van, ahová 670 motorkerékpár tartozik, majd a komáromi kerület következik 668, a miskolci kerület 575 és a gyulai kerület 464 motorkerékpárral.

Az 1939. év végi adatok azt mutatják, hogy a gépkocsik számának növekedése a fővárosban kisebb arányú volt, mint a vidéken. Az év végén a fővárosban 2.691 gépkocsival több volt üzemben, mint egy évvel ezelőtt, a növekedés 20,0%-ot tesz. Ezzel szemben a vidéken az emelkedés (a Felvidék és Kárpátalja nélkül) 3.812 gépkocsi volt, ami 35,4%-os növekedést jelent. A motorkerékpárok száma a fővárosban egy év alatt 370 drb-bal, 11,7%-kal növekedett. Vidéken (a Felvidék és Kárpátalja nélkül) a motorkerékpárok száma egy év alatt 860 drb-bal, 11,2%-kal emelkedett.

A gépjárműállomány területi elhelyezkedésénél megállapítható, hogy a fővárosban üzemben tartott gépjárművek száma az ország egész állományához képest fokozatosan visszaesik, mert míg az 1938. év végén üzemben volt gépkocsiknak 55,5%-a, a mó-

3. Gépjárműállomány kerületek szerint. — Répartition, par régions, des véhicules à moteur.

Gépjárműkerület megnevezése <i>Régions de véhicules à moteur</i>	N o m b r e d e s															Gépjárművek mindössze <i>Total des véhicules à moteur</i>		
	Személykocsik — autómob. pour le transp. des personnes	Közterületről		Telephelyről	Autóbuszok — autobus	Teherkocsik camions	Telephelyről fuvar. teherk. camions à la dispos. du public dans les garages	Betegszállító - autóm. d'ambulance	Közúti közlekedési balayages et arroseuses	Tartány camions-citernes	Tűzoltó — autóm. de pompiers	Vontató — remorqueuses	Egyéb rendeltetésű autóm. d'autres sortes	Gépkocsik összes autómobiles, au total	motocyclettes			
		fuvarozó bérautók automob. de louage à la disposit. du public													Oldalkocsi avec sidecar		Oldalkocsi nélküli sans sidecar	Összes total
		dans les rues	dans les garages															
s z á m a																		
Baja	275	19	13	1	31	7	—	—	—	—	8	—	—	354	41	209	250	604
Balassagyarmat	431	28	48	—	69	43	1	—	2	4	—	1	627	40	193	233	860	
Beregszász	271	61	13	5	17	10	—	1	—	6	—	—	384	16	116	132	516	
Budapest	12.566	1.613	435	558	2.380	408	149	81	16	80	68	280	18.634	1.719	3.934	5.653	24.287	
Ebből: - Dont Budapest szf. *)	10.787	1.517	383	530	1.988	310	139	60	15	55	60	273	16.117	1.202	2.340	3.542	19.659	
Debrecen	532	51	46	9	49	25	5	2	—	7	1	4	731	82	314	396	1.127	
Eger	381	54	45	6	70	16	3	1	1	4	—	3	584	71	197	268	852	
Érsekújvár	535	67	1	7	131	47	1	1	—	8	—	—	798	13	283	296	1.094	
Győr	467	17	25	30	48	10	1	3	—	8	1	1	611	60	227	287	898	
Gyula	671	67	32	5	126	25	1	4	1	10	2	1	945	56	408	464	1.409	
Kaposvár	454	31	27	5	45	11	—	2	1	3	—	—	579	49	214	263	842	
Kassa	576	54	17	2	80	18	2	8	—	8	—	1	766	38	310	348	1.114	
Kecskemét	458	23	35	8	116	39	2	4	1	4	—	1	691	60	330	390	1.081	
Komárom	742	57	22	8	138	16	5	2	1	13	2	5	1.011	82	586	668	1.679	
Miskolc	702	75	18	12	116	44	2	2	—	8	—	—	979	87	488	575	1.554	
Nagykanizsa	319	66	14	4	22	14	1	2	—	4	—	6	452	46	174	220	672	
Nyíregyháza	404	24	7	1	8	12	—	—	—	1	—	2	459	49	129	178	637	
Pécs	530	29	33	22	73	14	3	6	—	7	—	1	718	125	316	441	1.159	
Sopron	355	27	46	5	47	2	1	2	—	8	—	—	493	70	222	292	785	
Szeged	683	61	15	18	114	43	—	3	—	18	—	1	956	75	595	670	1.626	
Szekszárd	435	31	37	10	53	9	—	3	—	1	—	1	580	79	216	295	875	
Székesfehérv.	396	17	24	17	49	19	2	3	—	3	1	3	534	54	201	255	789	
Szolnok	297	41	15	11	79	9	—	—	1	2	1	2	458	33	193	226	684	
Szombathely	459	51	20	4	30	2	3	5	—	5	—	1	580	45	241	286	866	
Ungvár	162	34	2	5	24	15	3	1	—	5	—	2	253	2	76	78	331	
Veszprém	435	56	19	6	38	7	1	3	—	3	1	1	570	80	285	365	935	
Mindössze { 1939	23.536	2.654	1.009	759	3.953	865	186	139	24	228	77	317	33.747	3.072	10.457	13.529	47.276	
<i>Total gén. { 1938</i>	<i>15.746</i>	<i>2.279</i>	<i>871</i>	<i>668</i>	<i>3.055</i>	<i>748</i>	<i>172</i>	<i>122</i>	<i>24</i>	<i>175</i>	<i>60</i>	<i>288</i>	<i>24.208</i>	<i>2.925</i>	<i>7.912</i>	<i>10.837</i>	<i>35.045</i>	

*) Szf. = capitale.

4. A gépjárművek gyártmányok szerint.
Véhicules à moteur en Hongrie, suivant les marques.

Származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.	1938		összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.	1938		összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.	1938	
												1939
XII. 31. - au 31 déc.			XII. 31. - au 31 déc.			XII. 31. - au 31 déc.						
I. Személykocsik — Automobiles pour le transport des personnes				II. Teherkocsik — Camions								
Németbirodalom Etat allemand				Amerikai Egyes. Államok Etats-Unis								
a) Németország — Allemagne				a) Németország — Allemagne								
Opel	2.434	4.928	1.696	Hudson-Essex . . .	201	181	81	Ford	642	705	343	
D. K. W.	1.055	2.022	708	Nash	179	149	71	Chevrolet	541	594	174	
Steyr	1.202	1.637	868	Overland-Whippet	102	104	38	International . . .	95	94	46	
Adler	1.043	1.475	831	Studebaker	97	87	31	Buick	28	41	12	
Benz-Mercedes . .	889	1.390	918	Packard	70	48	37	Owerland-Whippet	30	34	22	
Wanderer	387	784	535	Graham-Paige . . .	44	39	20	Chrysler	16	20	8	
B. M. W.	377	450	256	Peerless	41	37	10	Egyéb — <i>Autres</i> .	105	122	51	
Hanomag	277	343	191	Egyéb — <i>Autres</i> .	300	249	146	Összesen — Total	1.457	1.610	656	
Hansa-Borgward .	132	197	106	Összesen — Total	3.046	3.401	1.746	Franciaország — France				
Austro-Daimler . .	111	101	35					Franciaország — France				
Horch	79	89	76	Citroën	354	371	187					
Stoewer-Detra . .	64	61	44	Renault	296	332	199					
Egyéb — <i>Autres</i> .	118	124	54	Peugeot	116	144	63					
Összesen — Total	8.168	13.601	6.318	Talbot	37	38	10					
				Mathis	34	36	5					
				Amilcar	32	34	7					
				Bugatti	19	22	9					
				Egyéb — <i>Autres</i> .	159	149	63					
				Összesen — Total	1.047	1.126	543					
				Magyarország — Hongrie								
				Mág	1.275	1.014	888					
				Weiss Manfréd . .	77	61	57					
				Egyéb — <i>Autres</i> .	20	33	23					
				Összesen — Total	1.372	1.108	968					
				Nagy-Britannia — Grande-Bretagne								
				Austin	173	217	154					
				Morris	162	186	113					
				Standard	30	44	38					
				Hillman	25	36	29					
				Rover	16	16	9					
				Singer	16	16	12					
				Triumph	15	16	5					
				Egyéb — <i>Autres</i> .	75	83	50					
				Összesen — Total	512	614	410					
				Belgium — Belgique								
				Minerva	96	88	42					
				F. N.	2	2	—					
				Métallurgique . .	1	2	1					
				Összesen — Total	99	92	43					
				Spanyolország Espagne								
				Hispano-Suisa . .	12	10	9					
				Személykocsik mindössze —								
				<i>Autom. p. le transp. des personn., tot. gén.</i>				18.896	27.199	12.687		
				Amerikai Egyes. Államok Etats-Unis								
Ford	1.200	1.762	921	Rába	524	544	244					
Buick	344	303	201	Mávag	414	439	215					
Chevrolet	253	226	86	Méray	98	92	88					
Chrysler	215	216	104	Weiss Manfréd . .	48	50	44					
				Mág	39	36	30					
				Ganz (Fiat stb.) .	32	26	20					
				Magyar Fiat . . .	25	26	19					
				Egyéb — <i>Autres</i> .	37	41	23					
				Összesen — Total	1.217	1.254	683					

Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			
	összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.		
		1938	1939			1938	1939			1938	1939	
XII. 31. - au 31 déc.			XII. 31. - au 31 déc.			XII. 31. - au 31 déc.						
Franciaország — France			Németbirodalom - Etat allemand			Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne						
Renault	93	97	77	a) Németország — Allemagne			A. E. C.	1	1	—		
Berliet	46	46	23	Benz-Mercedes	27	75	63	Carrier	1	1	1	
Citroën	34	44	20	Krupp	32	36	21	Tilline Stewens	1	1	1	
Egyéb — <i>Autres</i>	35	45	22	Opel	2	28	25	Crossley	1	—	—	
Összesen — Total	208	232	142	Steyr	26	28	18	Összesen — Total	4	3	2	
Olaszország — Italie			b) Cseh-Morva protektorátus			Svájc — Suisse						
Fiat	165	182	119	<i>Protectorat de Bohême-Moravie</i>			Spanyolország — Espagne					
Lancia	17	14	8	Skoda	1	39	2	Hispano-Suisa	1	—	—	
Spa	8	10	8	Tatra	1	14	1	Egyéb kocsik				
Egyéb — <i>Autres</i>	19	20	5	Laurin-Klement	8	12	8	mindössze —				
Összesen — Total	209	226	140	Walter	—	12	—	„Autres voitures“,				
Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne			Amerikai Egyesült Államok			IV. Mótorkerékpárok.			IV. Motocyclettes			
Morris	17	15	9	<i>Etats-Unis</i>			Németbirodalom - Etat allemand					
Manchester	7	9	7	Ford	30	44	15	a) Németország — Allemagne				
Austin	5	6	6	Chevrolet	32	32	3	Puch	2.139	2.354	644	
Commer	5	6	3	Packard	22	23	18	Zündapp	545	792	241	
Egyéb — <i>Autres</i>	6	7	3	Buick	6	9	1	B. M. W.	293	375	143	
Összesen — Total	40	43	28	Hudson Essex	7	8	—	D. K. W.	283	367	60	
Belgium — Belgique			Franciaország — France			Németbirodalom - Etat allemand			Németbirodalom - Etat allemand			
Minerva	10	10	8	Chenard-Walker	36	41	37	a) Németország — Allemagne				
Métallurgique	1	1	—	Renault	22	23	4	Puch	2.139	2.354	644	
F. N.	1	—	—	Berliet	16	16	—	Zündapp	545	792	241	
Összesen — Total	12	11	8	Latil	7	7	1	B. M. W.	293	375	143	
Svájc — Suisse			Olaszország — Italie			b) Cseh-Morva protektorátus			b) Cseh-Morva protektorátus			
Saurer	6	5	1	Fiat	66	73	43	<i>Protectorat de Bohême-Moravie</i>				
Martini	1	1	1	Lancia	3	4	—	Jawa	—	564	28	
Franc	1	1	1	Egyéb — <i>Autres</i>	2	3	1	Zbrojovka (Ze.ka)	—	524	16	
Egyéb — <i>Autres</i>	1	—	—	Összesen — Total	98	102	43	Ogar	—	60	6	
Összesen — Total	9	7	3	Belgium — Belgique			Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne					
Spanyolország — Espagne			Franciaország — France			Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne						
Hispano-Suisa	—	1	1	Chenard-Walker	36	41	37	A. J. S.	511	514	132	
Teherkocsik					Renault	22	23	4	Ariel	354	402	117
mindössze —					Berliet	16	16	—	B. S. A.	364	384	109
<i>Camions, total gén.</i>	3.803	4.818	2.298	Latil	7	7	1	Összesen — Total				
III. Egyéb kocsik.			Franciaország — France			IV. Mótorkerékpárok.			IV. Motocyclettes			
<i>Autres voitures</i>			Olaszország — Italie			Németbirodalom - Etat allemand			Németbirodalom - Etat allemand			
Magyarország — Hongrie			Franciaország — France			a) Németország — Allemagne			a) Németország — Allemagne			
Mávg	479	499	413	Chenard-Walker	36	41	37	Puch	2.139	2.354	644	
Rába	337	347	231	Renault	22	23	4	Zündapp	545	792	241	
Mág	151	153	133	Berliet	16	16	—	B. M. W.	293	375	143	
Méray	17	16	12	Latil	7	7	1	D. K. W.	283	367	60	
Weiss Manfréd	14	15	9	Egyéb — <i>Autres</i>	17	15	1	N. S. U.-D. Rad	327	350	95	
Egyéb — <i>Autres</i>	33	27	15	Összesen — Total	98	102	43	D. M. Triumph	88	127	25	
Összesen — Total	1.031	1.057	813	Belgium — Belgique			Németbirodalom - Etat allemand			Németbirodalom - Etat allemand		
Belgium — Belgique			Franciaország — France			b) Cseh-Morva protektorátus			b) Cseh-Morva protektorátus			
Minerva	4	3	1	Chenard-Walker	36	41	37	<i>Protectorat de Bohême-Moravie</i>				
Összesen — Total			Franciaország — France			a) Németország — Allemagne			a) Németország — Allemagne			
1.031 1.057 813			Franciaország — France			Németbirodalom - Etat allemand			Németbirodalom - Etat allemand			

Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			Szarmazási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szfv. à Budap.	
		1938	1939			1938	1939			1938	1939
	XII. 31. - au 31 déc.				XII. 31. - au 31 déc.				XII. 31. - au 31 déc.		
Rudge	217	242	74	Belgium — Belgique			Franciaország — France				
Triumph	201	242	35	F. N.	278	296	59	Monet-Goyon	59	61	17
Matchless	194	213	59	Sarolea	190	199	44	Peugeot	34	36	9
James	181	182	35	Gilette	140	141	39	Terrot-Jap	17	25	5
Sunbeam	133	148	61	Egyéb — Autres	2	2	1	Automoto	22	21	8
Velocette	122	123	31	Összesen — Total	610	638	143	Gnome-Rhône	17	20	1
Royal-Enfield	104	114	42					Egyéb — Autres	60	60	17
Douglas	92	92	35	Amerikai Egyesült Államok			Svájc — Suisse				
A. K. D.	82	80	19	Etats-Unis			Motosacoche				
Egyéb — Autres	994	1.061	312	Harley-Davidson	267	279	96	Olaszország — Italie			
Összesen — Total	3.549	3.797	1.061	Indian	224	242	51	Moto-Guzzi	16	17	10
Magyarország — Hongrie				Super „X“	26	28	11	Frera	15	15	6
Méray	1.113	1.123	324	Egyéb — Autres	12	13	5	Egyéb — Autres	5	7	3
Méray-Puch	535	740	167	Összesen — Total	529	562	163	Összesen — Total	36	39	19
Népmotor	—	69	36	Mótorkegypárok			mindössze —				
Nova	43	46	17	total général			10.837 13.529 3.542				
Weiss Manfréd (Csepel)	28	34	14								
Egyéb — Autres	100	106	41								
Összesen — Total	1.819	2.118	599								

torkerékpároknak 29·3% -a esett a fővárosra, addig az 1939. évvégi állományból a gépkocsiknak csak 47·8% -a, a mótorkerékpároknak pedig csak 26·2% -a volt üzemben a fővárosban.

Magyarország gépjármű-állományának a népességhez viszonyított adatait az utolsó öt évre vonatkozólag az alábbi táblázat részletezi:

Év	Egy személykocsira		Egy mótorkerékpárra	
	eső lakosok száma			
	Budapesten	vidéken	Budapesten	vidéken
1935	148	1.668	348	1.315
1936	127	1.399	342	1.233
1937	112	1.136	362	1.218
1938	103	934	336	1.045
1939	85	627	304	911

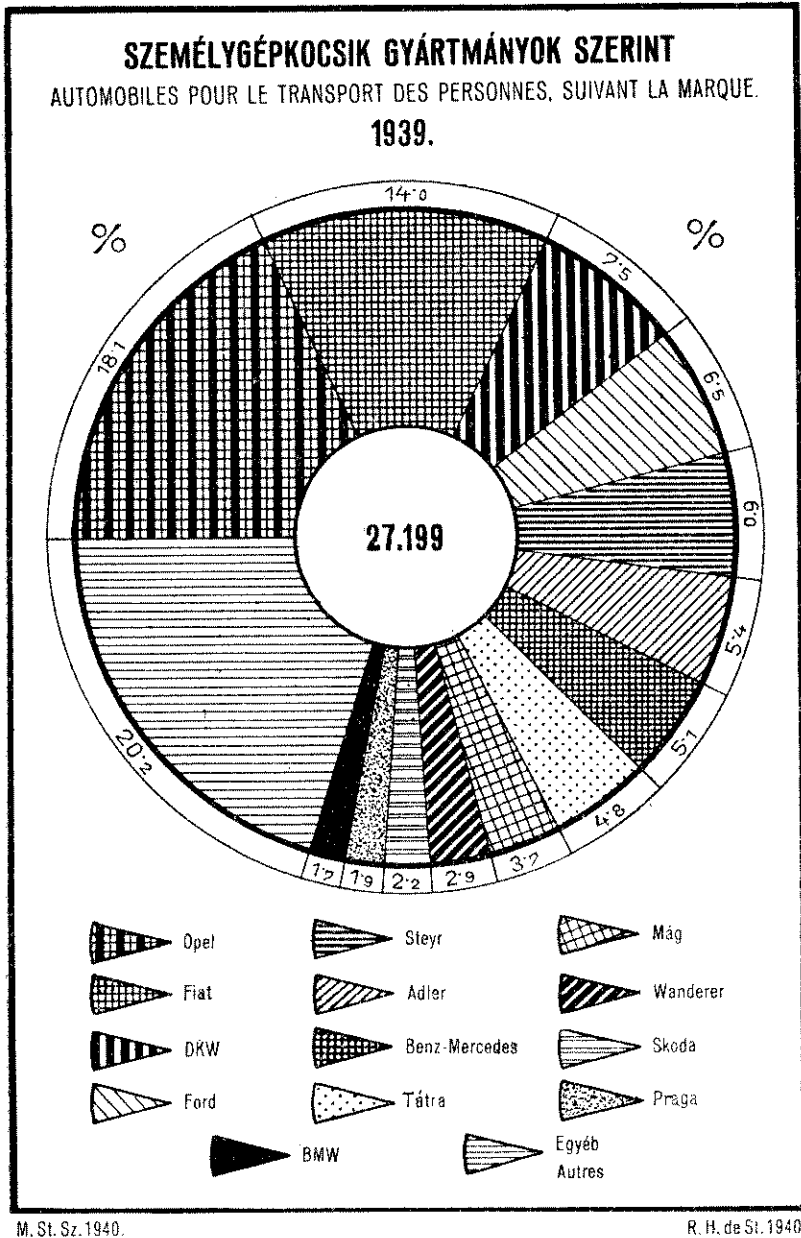
3. A gépjárművek gyártmányok szerint.

Magyarországon az 1939. év végén üzemben volt gépjárművek gyártmányok szerinti megoszlását a 4. számú táblázat tartalmazza. Gépjárműállományunk igen változatos és abban valamennyi számottevő gépkocsi- és mótorkerékpármárka megtalálható.

Az előző évvel szemben különösen nagy emelkedést mutat a német gyártmányú gépkocsik és mótorkerékpárok, valamint a Cseh-Morva protektorátusban gyártott járművek száma, amelyek különösen a visszacsatolt területen vannak nagy számmal üzemben. A forgalomban lévő személykocsik között 160 márka van képviselve (1938-ban 164). A teherkocsik 132 féle gyártmányból állnak (1938-ban 130), az egyéb kocsik között 84 féle (1938-ban 80), a mótorkerékpárok között pedig 192 féle (1938-ban 173) márkát találunk.

A forgalomban levő személykocsikat nyolc országban gyártották. A kocsik 59·9% -a a Németbirodalomból, 16·7% -a Olaszországból és 12·5% -a az Amerikai Egyesült Államokból ered. Az Amerikai Egyesült Államokból a valóságban azonban kevesebb kocsi származik, mert a Ford-gyártmányú kocsik egy része Európában — Németországban, Angliában és hazánkban — készül, azonban a szétválasztást adatok hiányában nem lehet keresztülvinni. A német gyártmányú kocsik közül legtöbb az Opel, 4.928 drb., D. K. W. 2.022 drb., Steyr 1.637 drb., Adler 1.475 drb. és a Benz-Mercedes

1.390 drb. A Cseh-Morva protektorátusban gyártott kocsikból: Tatra 1.311 drb., Skoda 600 drb. és Praga 520 drb. Az olasz gyártmányú kocsik között első helyen áll a Fiat 3.808 kocsival, ezt követi a Lancia 453 drb. kocsival. Az Amerikai Egyesült Államok gyártmányai között a Ford vezet 1.762 kocsival, majd a Buick következik 303 és a Chevrolet 226 kocsival. A Franciaországban gyártott kocsikból két márka van nagy számmal képviselve, a Citroën 371 és a Renault 332 kocsival. A magyar gyártmányú kocsik az összes személykocsinak csak 4.1%-át teszik. Első helyen áll a M. Á. G. 1.014 kocsival, a második helyen a Weiss Manfréd 61 kocsival, ezenkívül üzemben állott még 33 egyéb márkájú kocsis is. Az angol kocsik között az Austin vezet 217 kocsival, majd a Morris jön 186 kocsival, az állományban Belgiumot 88 Minerva és 4 egyéb, Spanyolországot pedig 10 Hispano-Suisa képviseli.

A teherkocsik gyártási országát tekintve megállapítható, hogy abban különösen három ország van nagyobb mértékben képviselve. A teherkocsik 33.4%-át az Amerikai Egyesült Államokban, 29.8%-át a Németbirodalomban és 26.0%-át pedig Magyar-

országon állították elő. Az amerikai gyártmányú teherkocsik közül a legtöbb a Ford, 705 drb., majd a Chevrolet következik 594 drb.-bal. A német teherkocsik közül az Opel 300 drb.-bal, a Benz-Mercedes 151 drb.-bal szerepel; a Cseh-Morva protektorátusi kocsik közül a legtöbb Praga 185 drb. és Skoda 159 drb. A magyar gyártmányú teherkocsik között a Rába 544 drb.-bal és a Mávag 439 drb.-bal van képviselve. A francia teherkocsik közül legtöbb a Renault, az olasz kocsik közül a Fiat gyártmányú. Ezenkívül üzemben volt néhány angol, belga, svájci és spanyol teherkocsi is.

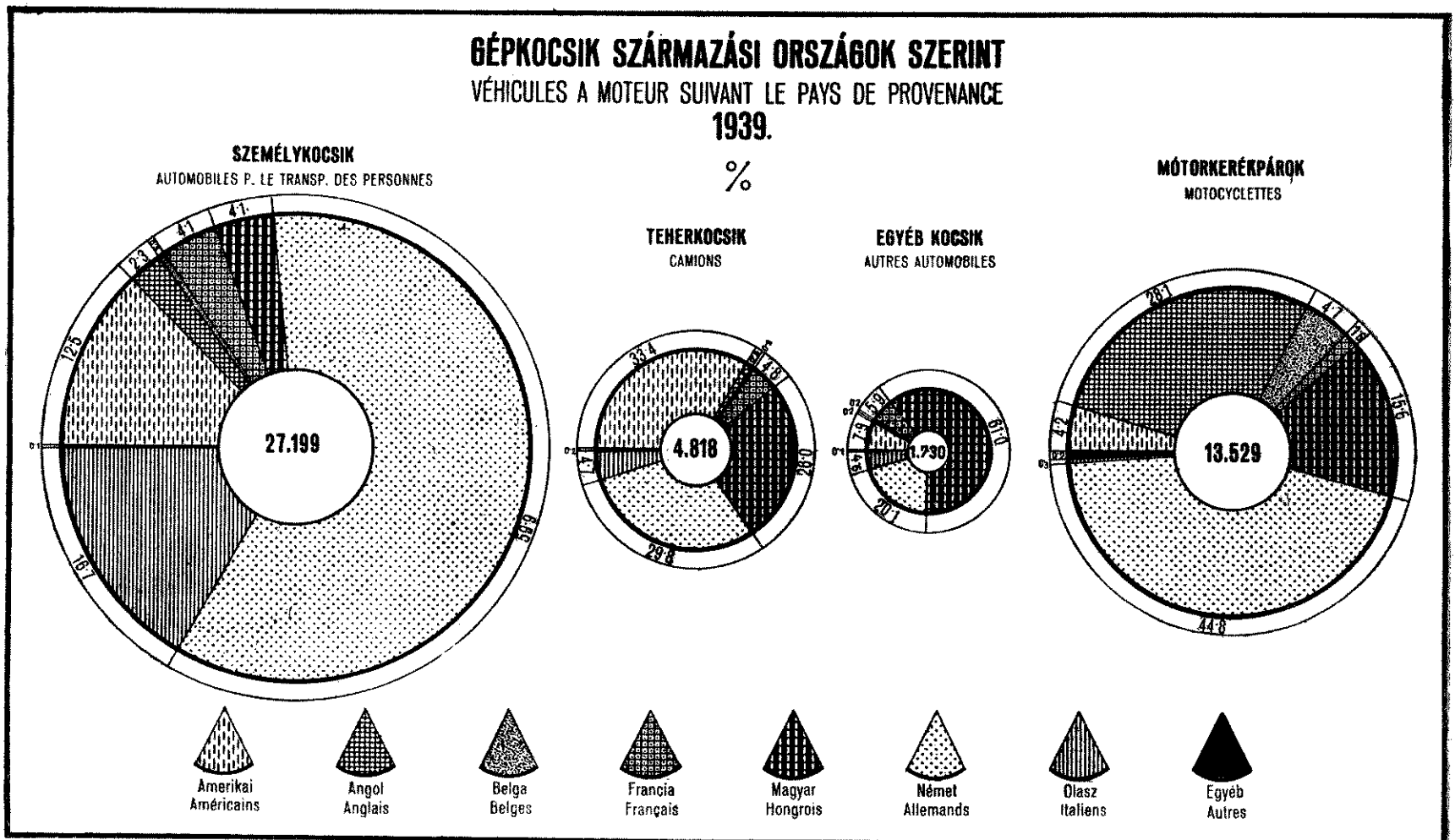
Az egyéb kocsik között a magyar gyártmányú kocsik dominálnak. Az összes kocsik 61.1%-a magyar gyártmányú. Ezt követi a Németbirodalom 20.1%-os és az Amerikai Egyesült Államok 7.9%-os részesedéssel. A magyar kocsik közül a Mávag 499 drb.-bal és a Rába 347 drb.-bal van képviselve. A német kocsik közül 75 Benz-Mercedes és 36 Krupp-gyártmányú. A Cseh-Morva kocsik közül legtöbb a Skoda és Tatra, az amerikai kocsik közül a Ford és a Chevrolet.

A forgalomban lévő motorkerékpárok legnagyobb része három országból származik. Az összes motorok 44.8%-át a Németbirodalomban, 28.1%-át Nagy-Britanniában és 15.7%-át Magyarországon gyártották. A német gyártmányú motorkerékpárok közül legtöbb a Puch, 2.354 drb., a Zündapp 792 drb., a B. M. W. 375 drb., a D. K. W. 367 drb., és az N. S. U—D. Rad 350 drb. A Cseh-Morva protektorátusi motorkerékpárok közül 564 Jawa és 524 Zbrojovka (Zetka) szerepel. Az angol motorból A. J. S. 514 drb., Ariel 402, B. S. A. 384, Rudge 242, Triumph 242 és Matchless 213 drb. van forgalomban. A magyar gyártmányú motorkerékpárok közül legtöbb a Méray, ebből 1.123 drb. volt üzemben, ezenkívül fogalomban volt még 740 drb. Méray-Puch, 69 drb. Népmotor, 46 Nova és 34 Weiss Manfréd (Csepel) motorkerékpár is. Ezekon kívül több belga, amerikai, francia, svájci és olasz gyártmányú motorkerékpár is volt használatban.

A forgalomban levő gépjárművek közül a legnagyobb számmal az alábbi márkák voltak képviselve:

Személykocsik: Opel 4.928, Fiat 3.808, D. K. W. 2.022, Ford 1.762, Steyr 1.637, Adler 1.475, Benz-Mercedes 1.390, Tatra 1.311, Mág 1.014, Wanderer 748 darab.

Teherkocsik: Ford 705, Chevrolet 594, Rába 544, Mávag 439, Opel 300, Praga

185, Fiat 182, Skoda 159, Benz-Mercedes 151, Tatra 131 darab.

Egyéb kocsik: Mávag 499, Rába 347, Mág 153, Benz-Mercedes 75, Fiat 73 darab.

Mótorkerékpárok: Puch 2.354, Méray 1.123, Zündapp 792, Méray-Puch 740, Jawa 564, Zbrojovka 524, A. J. S. 514, Ariel 402, B. S. A. 384, B. M. W. 375, D. K. W. 367, N. S. U.—D. Rad 350 darab.

4. A gépjárművek részletes adatai.

A forgalomban levő személykocsik kocsiszekrényét vizsgálva (5. sz. tábla) megállapítható, hogy a csukott kocsik az állomány-nak 84·5%-át, a nyitottak pedig 11·1%-át tették. Kombinált kocsiszekrényvel a kocsiknak csak 4·4%-a rendelkezett. A teherkocsik kocsiszekrényei között a nyitottak vannak túlsúlyban, mert az összes teherkocsik 78·6%-a nyitott és csak 20·7%-ának van csukott karosszériája. A kombináltak száma elenyészően kevés. Az egyéb rendeltetésű kocsik között ismét csukottakat találunk nagyobb számban, ezek az állomány-nak 79·9%-át, a nyitottak pedig 19·2%-át alkották.

Teherbírás szempontjából vizsgálva a személykocsikat, azt tapasztaljuk, hogy a 3—4 ülőhellyel rendelkező kocsik száma a legnagyobb. Az állomány 80·9%-a 3—4 üléses

kocsikból áll. A kocsiknak 13·2%-a 5—6 személyes, és csak 5·5%-ánál találunk 1—2 személyes kocsiszekrényt. A teherkocsiallóomány 15·2%-a 500 kg-nál kisebb teherbírásal rendelkező kocsikból áll. Az állomány-nak 15·7%-a 501—1000 kg teherbírású, 23·4%-a 1.001—1.500 kg teherbírású és 12·1%-a 1.501—2.000 kg teherbírású kocsikra esik. A 2.000 kg-nál nagyobb teherbírású kocsik az állomány-nak 33·6%-át teszik. Az egyéb rendeltetésű kocsik 40·5%-a 16-nál több személy részére épült, az állomány 9·5%-a 7—16 személy, 9·9%-a pedig 5—6 személy befogadására alkalmas. A különleges rendeltetésű kocsik másik csoportjában a legtöbb kocsik a 2.001—3.000 kg közötti teherbírásal rendelkezőkből áll.

A motorok hajtóerejét nézve, az összes személykocsik benzint, illetve motalkót használnak üzemanyagul, kettő kivételével, ezek közül az egyiket villamosság, a másikat pedig nyersolaj hajtja. A teherkocsik közül 4.665 drb. benzint, illetve motalkót, 134 drb. nyersolajat, 12 drb. faszéngázt és 7 drb. villamosságot használ hajtóerőül. Az egyéb rendeltetésű kocsik 78·0%-ának benzin, illetve motalkó, 19·2%-ának nyersolaj és 2·7%-ának pedig a villamosság az üzemanyaga.

A motorok lóereje szerint vizsgálva a személykocsikat, megállapíthatjuk, hogy azok 68·4%-át 10 lóerőnél kisebb motor, 29·6%-át pedig 10—20 lóerős motor hajtja.

5. A gépjárművek részletes leíró adatai.

Données détaillées sur les véhicules à moteur en Hongrie.

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1938	1939		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1938	1939	
	XII. 31.				XII. 31.		
	összesen <i>au total</i>	Buda- pest szf. <i>à Buda- pest</i>			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szf. <i>à Buda- pest</i>	
I. Személykocsik. <i>I. Automobiles pour le transport des personnes</i>				2. Teherbírási szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>			
1. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant la carrosserie:</i>				500 kg és annál kisebb teherbírással — 500 kilos et moins	577	733	479
Nyitott — <i>Ouverte</i>	2.886	3.012	1.014	501— 750)	86	142	74
Csukott — <i>Couverte</i>	15.052	23.000	10.936	751—1.000)	475	615	333
Kombinált — <i>Combinée</i>	958	1.187	737	1.001—1.500)	916	1.127	468
				1.501—2.000)	517	585	212
				2.001—2.500)	433	497	174
2. Teherbírási szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>				2.501—3.000)	255	478	229
1—2 } személy számára	1.174	1.494	709	3.001—4.000)	326	356	174
3—4 } <i>personnes</i>	14.927	22.002	10.065	4.001—5.000)	176	233	128
5—6 } <i>personnes</i>	2.693	3.594	1.850	5.000 kg-on felüli teherbírással — plus de 5.000 kilos	42	52	27
6-nál több személy számára — plus de 6 personnes	102	109	63				
3. Az erőforrás neme szerint: <i>Suivant l'énergie:</i>				3. Az erőforrás neme szerint: <i>Suivant l'énergie employée:</i>			
Benzin — <i>Essence (benzine)</i>	18.895	27.197	12.685	Benzin — <i>Essence (benzine)</i>	3.733	4.665	2.232
Villamosság — <i>Électricité</i>	1	1	1	Villamosság — <i>Électricité</i>	6	7	7
Nyersolaj — <i>Huile brute</i>	—	1	1	Nyersolaj — <i>Huile brute</i>	62	134	58
				Faszéngáz — <i>Gaz de charbon de bois</i>	2	12	1
4. Lóerő szerint: <i>Suivant le nombre des CV:</i>				4. Lóerő szerint: <i>Suivant les CV:</i>			
6·0 és azon aluli lóerővel — 6·0 CV et moins	2.303	3.543	1.334	6·0 és azon aluli lóerővel — 6·0 CV et moins	210	233	192
6·1—10·0)	9.720	15.049	7.196	6·1—10·0)	325	527	297
10·1—20·0 } lóerővel — CV	6.279	8.054	3.743	10·1—20·0 } lóerővel — CV	2.770	3.268	1.415
20·1—30·0 } <i>CV</i>	576	538	406	20·1—30·0 } <i>CV</i>	434	673	324
30·1-en felüli lóerővel — plus de 30·1 CV	18	15	8	30·1-en felüli lóerővel — plus de 30·1 CV	64	117	70
5. A motor hengereinek száma szerint: ¹⁾ <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:¹⁾</i>				5. A motor hengereinek száma szerint: ²⁾ <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:²⁾</i>			
1—2 } hengerrel — <i>cylindres</i>	1.291	2.614	811	4 és annál kevesebb hengerrel 4 <i>cylindres et moins</i>	2.757	3.386	1.645
4 } <i>cylindres</i>	11.249	17.390	7.847	6 és annál több hengerrel — 6 <i>cylindres et plus</i>	1.040	1.425	646
6 } <i>cylindres</i>	5.582	6.382	3.377				
8 és annál több hengerrel — 8 <i>cylindres et plus</i>	773	812	651				
II. Teherkocsik. <i>II. Camions.</i>				6. Az abroncsolás neme szerint <i>Suivant le bandage:</i>			
1. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant la carrosserie:</i>				Pneumatik — <i>Pneumatique</i>	3.633	4.670	2.200
Nyitott — <i>Ouverte</i>	2.970	3.789	1.580	Tömörgumi — <i>Caoutchouc massif</i>	170	148	98
Csukott — <i>Couverte</i>	821	999	703				
Kombinált — <i>Combinée</i>	12	30	15				

¹⁾ Ezenkívül 1939-ben 1 db (1938-ban 1 db) villamossággal hajtott jármű. — *En outre, en 1939, 1 véhicule à m. électr. (en 1938, 1).* — ²⁾ Ezenkívül 1939-ben 7 db (1938-ban 6 db) villamossággal hajtott jármű. — *En outre, en 1939, 7 véhicules à m. électrique (en 1938, 6).*

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1938	1939		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1938	1939	
	XII. 31.				XII. 31.		
	összesen <i>au total</i>	Buda- pest szf. <i>à Buda- pest</i>			összesen <i>au total</i>	Buda- pest szf. <i>à Buda- pest</i>	
III. Egyéb kocsik. <i>III. Autres voitures.</i>				5. A motor hengerei- nek száma szerint: ¹⁾ <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur: 1)</i>			
1. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant la carrosserie:</i>				1-2 } hengerrel — <i>cylindres</i>	23	26	18
Nyitott — <i>Ouverte</i>	304	332	160	4 } hengerrel — <i>cylindres</i>	709	824	407
Csukott — <i>Couverte</i>	1.191	1.383	962	6 és annál több hengerrel — <i>6 c. et plus</i>	731	834	662
Kombinált — <i>Combinée</i>	14	15	10	6. Az abroncsolás neme szerint: <i>Suivant le bandage:</i>			
2. Teherbírás szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>				Pneumatik — <i>Pneumatique</i>	1.416	1.651	1.100
2 } személy számára	4	7	2	Tömörgumi — <i>Caoutchouc</i> <i>massif</i>	93	79	32
3-4 } személy számára	74	93	59	IV. Mótorkerékpárok.²⁾ <i>IV. Motocyclettes.²⁾</i>			
5-6 } <i>personnes</i>	150	171	99	1. Lóerő szerint: <i>Suivant le nombre des CV:</i>			
7-10 } <i>personnes</i>	79	92	49	1.0 és azon aluli lóerővel — <i>1.0</i> <i>CV et moins</i>	130	192	59
11-16 } <i>personnes</i>	42	72	21	1.1-1.5 } lóerővel — <i>CV</i>	341	549	115
16-nál több személy számára <i>plus de 16 personnes</i>	634	700	523	1.6-2.0 } lóerővel — <i>CV</i>	3.593	4.929	1.033
150 kg és annál kisebb teher- bírással — <i>150 kilos et</i> <i>moins</i>	26	38	37	2.1-2.5 } lóerővel — <i>CV</i>	2.237	2.908	707
151-500 } <i>kilos</i>	83	75	59	2.6-3.0 } lóerővel — <i>CV</i>	943	1.056	355
501-750 } <i>kilos</i>	17	18	11	3.1-3.5 } lóerővel — <i>CV</i>	2.266	2.430	710
751-1.000 } <i>kilos</i>	33	40	23	3.6-4.0 } lóerővel — <i>CV</i>	336	373	126
1.001-1.500 } <i>kg teherbírással</i>	75	86	58	4.1 és azon felüli lóerővel — <i>4.1 CV et plus</i>	991	1.092	437
1.501-2.000 } <i>kilos</i>	31	42	11	2. A motor hengerei- nek száma szerint: <i>Suivant le nombre des cylin- dres du moteur:</i>			
2.001-3.000 } <i>kg teherbírással</i>	113	128	77	1 } hengerrel — <i>cylindres</i>	7.059	9.231	2.255
3.001-4.000 } <i>kg teherbírással</i>	51	57	26	2 } hengerrel — <i>cylindres</i>	3.606	4.136	1.215
4.001-5.000 } <i>kg teherbírással</i>	46	51	28	4 } hengerrel — <i>cylindres</i>	172	162	72
5.000 kg-nál nagyobb teher- bírással — <i>plus de 5.000</i> <i>kilos</i>	51	60	49				
3. Az erőforrás neme szerint: <i>Suivant l'énergie employée:</i>							
Benzin — <i>Essence (benzine)</i>	1.223	1.350	768				
Villamosság — <i>Electricité</i>	46	46	45				
Nyersolaj — <i>Huile brute</i>	240	332	319				
Faszéngáz — <i>Gaz de charbon</i> <i>de bois</i>	—	1	—				
Gőz — <i>Vapeur</i>	—	1	—				
4. Lóerő szerint: <i>Suivant le nombre des CV:</i>							
6.0 és azon aluli lóerővel — <i>6.0 CV et moins</i>	46	52	48				
6.1-10.0 } lóerővel — <i>CV</i>	65	64	49				
10.1-20.0 } lóerővel — <i>CV</i>	909	1.006	562				
20.1-30.0 } lóerővel — <i>CV</i>	326	382	271				
30.1-en felüli lóerővel — <i>plus</i> <i>de 30.1 CV</i>	163	226	202				

¹⁾ Ezenkívül 1939-ben Magyarországon 46 db (1938-ban 46 db), Budapesten 45 db villamossal hajtott jármű. — *En outre, en 1939: en Hongrie, 46 véhicules à m. électrique (en 1938, 46); à Budapest, 45.*
— ²⁾ Közte 1939-ben Magyarországon 92 db (1938-ban 111 db), Budapesten 72 db háromkerékű árukihordó mótorkerékpár. — *Parmi elles, en 1939: en Hongrie, 92 triporteurs (en 1938, 111); à Budapest, 72.*

A 20—30 lóerős motorral az állománynak csak 2·0%-a rendelkezik. A személykocsik közül egy év alatt a legnagyobb gyarapodást a 10 lóerőnél kisebb motorú személykocsik mutatják, ezek száma 6.569 drb-bal emelkedett. Növekedett még a 10—20 lóerős kocsik száma is, a gyarapodás itt 1.775 drb. A 20 lóerőnél erősebb motorú kocsik száma azonban visszaesett. A teherkocsik 67·8%-át 10—20 lóerős motor hajtja. Az állomány

15·8%-ánál a motor 10 lóerőnél gyengébb, 16·4%-ánál pedig 20 lóerőnél erősebb volt. A különleges rendeltetésű kocsik 58·2%-ánál a motor ereje 10—20 lóerő, 22·1%-ánál pedig 20—30 lóerő volt.

A személykocsikat a motorok hengerei-nek száma szerint vizsgálva, azt látjuk, hogy a 4 hengeres kocsik száma tovább emelkedett és ma már az állománynak 63·9%-a (1938-ban 59·5%) állott ilyen kocsik-

6. A gépjárművek hengerűrtartalom szerint.

Répartition des véhicules à moteur suivant la contenance cylindrique.

A) Személykocsik — Automobiles pour le transport des personnes.

É v Années	1·0 és azon aluli 1·0 litre et au-dessous	1·1—1·5	1·6—2·0	2·1—2·5	2·6—3·0	3·1—3·5	3·6—4·0	4·1—6·0	6·0-en felüli — plus de 6·0 litres	Elektromos gépek A moteur électr.	Személykocsik összesen Total des automo- biles pour le transport des personnes
	liter hengerűrtartalommal — contenance cylindr., en litres										
1938	4.221	6.662	2.740	2.349	995	961	538	407	22	1	18.896
1939	6.379	10.758	4.158	3.140	974	928	526	322	13	1	27.199

B) Teherkocsik — Camions.

É v Années	2 és azon aluli 2 litr. et au-dessous	2·1—3·0	3·1—4·0	4·1—5·0	5·1—6·0	6·1—8·0	8·0-en felüli plus de 8·0 litr.	Elektromos gépek A moteur électrique	Teherkocsik összesen Total des camions
	liter hengerűrtartalommal — contenance cylindr., en litres								
1938	642	874	1.685	196	62	277	61	6	3.803
1939	1.036	1.145	1.902	253	72	331	72	7	4.818

C) Egyéb kocsik — Autres véhicules à moteur.

É v Années	1·0 és azon aluli 1·0 litre et au-dessous	1·1—1·5	1·6—2·0	2·1—2·5	2·6—3·0	3·1—3·5	3·6—4·0	4·1—5·0	5·1—6·0	6·1—8·0	8·0-en felüli plus de 8·0 litr.	Elektromos gépek A moteur électr.	Egyéb kocsik összesen Total des autres véhic. à moteur
	liter hengerűrtartalommal — contenance cylindr., en litres												
1938	63	32	29	188	200	123	306	84	37	358	43	46	1.509
1939	72	30	44	212	220	143	335	123	45	406	54	46	1.730

D) Mótorkerékpárok — Motocyclettes.

É v Années	125 és azon aluli 125 cm ³ et au-dessous	126—250	251—350	351—500	501—600	601—700	701—1000	1000-en felüli plus de 1000 cm ³	Mótorkerékpárok összesen Total des moto- cyclettes
	cm ³ hengerűrtartalommal — contenance cylindr., en cm ³								
1938	162	4.076	2.401	3.019	565	55	457	102	10.837
1939	291	5.989	2.739	3.229	630	67	488	96	13.529

ból. A 6 hengeres kocsik aránya 23·5%-ot tesz (1938-ban 29·5%), és az előző évvel szemben jelentékenyen visszaesett. Az állománynak 9·6%-a 1—2 hengeres kocsikból áll (1938-ban 6·8%), 3·0%-a pedig a 8 és annál több hengerrel rendelkező kocsikra esik. A teherkocsik 70·4%-ának motorja 4 és annál kevesebb hengerrel, 29·6%-a pedig 6 és annál több hengerrel rendelkezik. A különleges rendeltetésű kocsik állományának mintegy fele 6 hengeres, másik fele pedig 4 hengeres kocsikból áll.

A hengerürtartalom nagysága szerint tekintve a személygépkocsikat, megállapítható, hogy a kocsik 23·5%-a 1 liter és azon aluli, 39·6%-a 1·1—1·5 liter, 15·3%-a 1·6—2·0 liter, és 11·5%-a 2·1—2·5 liter ürtartalommal rendelkezik. Az állománynak 3·5%-a esik a 2·6—3·0 literes, és 6·6%-a pedig a 3 liternél nagyobb hengerürtartalommal bíró kocsikra. A legnagyobb növekedést az 1·1—1·5 literes kocsik mutatják, ezek száma egy év alatt 4.096 drb-bal emelkedett. Ezt követi az 1 literes kategóriába tartozó kocsik száma, amelyek 2.158 drb-bal és az 1·6—2·0 literes ürtartalmú kocsik száma, amelyek 1.418 drb-bal emelkedtek. Emelkedett ezenkívül a 2·1—2·5 literes kocsik száma is 791 darabbal, ezzel szemben a 2·5 liternél nagyobb kategóriákba tartozó személykocsik száma az előző évvel szemben visszaesett. A teherkocsik hengerürtartalmát tekintve azt látjuk, hogy az állomány 21·5%-a 2 liter és azon aluli hengerürtartalmú kocsikra, 23·8%-a a 2·1—3·0 literes, 39·5%-a pedig 3·1—4 literes kocsikra esik. A 4 liternél nagyobb ürtartalmú kocsik az állományban 15·2%-kal vannak képviselve. A teherkocsiknál az előző évvel szemben különösen a 2 literes kategóriába tartozó teherkocsik száma növekedett. Ezekből 394 drb-bal találunk többet mint egy évvel előbb. A 2·1—3·0 literesek száma 271 drb-bal, a 3·1—4·0 litereseké pedig 217 drb-bal emelkedett. Az egyéb kocsik, 8·7%-a a 2 liternél kisebb hengerürtartalmú, 54·0%-a a 2·1—4·0 literesekre, 37·3%-a pedig a 4 liternél nagyobb hengerürtartalommal rendelkező kocsikra esik.

A motorkerékpárok hengerszámát te-

kintve, megállapítható, hogy az állomány 68·2%-a 1 hengerrel, 30·6%-a 2 hengerrel, és 1·2%-a pedig 4 hengerrel rendelkezik. Az előző évvel szemben az 1 hengeres gépek száma 2.172 drb-bal, a 2 hengeres gépek állománya 530 drb-bal emelkedett, ezzel szemben a 4 hengeres motorok száma 10 darabbal csökkent. A motorkerékpárokat lóerő szerint osztályozva, azt látjuk, hogy a gépek 41·9%-a 2 lóerős és ennél kisebb motorral rendelkezik. Az állomány 29·3%-a 2—3 lóerős, 28·8%-a pedig 3 lóerőnél erősebb motorral bír. Az előző évvel szemben különösen a 2 lóerős és ennél kisebb motorok száma emelkedett. A motorkerékpárokat hengerürtartalom szerint vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy az állománynak 46·4%-a a 250 cm³ és ennél kisebb hengerürtartalmú motorokból áll. A motorkerékpároknak 20·2%-a 250—350 cm³, 23·9%-a pedig 351—500 cm³ hengerürtartalmú. Az összes motorok 9·5%-a csik az 500 cm³-nél nagyobb ürtartalmú gépekre. Az előző évvel szemben leginkább a 250 cm³ és az ennél kisebb hengerürtartalmú motorok száma növekedett, az állomány-emelkedés itt 2.042 drb-ot tesz.

II. A forgalomból kivont gépjárművek.

Magyarországon az 1939. év végén 11.377 gépjármű volt a forgalomból kivonva, az előző évi 9.970 gépjárművel szemben. A forgalomból kivont gépek száma egy év alatt 14·1%-kal emelkedett. Személykocsi 6.388 drb. állott üzemén kívül, 21·3%-kal több, mint egy évvel azelőtt. Teherkocsi 1.616 drb. volt kivonva a forgalomból, 15·9%-kal több, mint az 1938. év végén. Egyéb kocsi 278 drb. volt leállítva az előző évi 226 drb-bal szemben. A motorkerékpárok közül 3.095 drb. nem állt üzemben, 10-zel több, mint egy évvel azelőtt. A forgalomból kivont gépjárművek közül az üzemképesek száma az állományok csak egy kis részét teszi, mert legnagyobb részben annyira elhasználtak, szétszedettek vagy baleset következtében megsérültek, hogy azokat újra forgalombahelyezni már nem igen lehet.

Petrichevich-Horváth Miklós báró dr.

Közúti balesetek Angliában.

Les accidents de la circulation en Angleterre.

Angliában a halálosvégű közúti balesetek száma az 1939. év folyamán a háború kezdetétől fogva állandóan emelkedett. Decemberben a halálosvégű balesetek száma 1.155-re szökkent fel, ami 1938 decemberével szemben 412 emelkedést mutat. Ez az emelkedés rekordot jelent Anglia közúti baleseti statisztikájában. 1939 szeptember hóban meghalt baleset következtében 1.130 személy, októberben ez a szám 910-re esett vissza, novemberben pedig 926 volt.

Áldozatok	Halálosvégű balesetek áldozatainak száma					
	a sebességi korlátozások alá				összesen	
	eső		nem eső			
	utakon					
1938	1939	1938	1939	1938	1939	
	decemberben					
Gyalogjárók 15 éven alul	53	62	11	12	64	74
„ 15 „ felül	258	607	63	139	321	746
Gépkocsivezetők	11	15	29	29	40	44
Motorkerékpárosok	29	26	26	57	55	83
Oldalkocsi-utas	6	—	2	2	8	2
Kerékpárosok 15 éven alul	10	10	4	3	14	13
„ 15 „ felül	69	52	47	64	116	116
Egyéb személyek	31	35	34	42	65	77
Összesen	467	807	216	348	683	1155

A halálosvégű balesetek áldozatainak száma az előző hasábon levő összeállítás szerint oszlott meg.

Az alábbi összeállításban minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a balesetek nagy száma elsősorban a légvédelmi elsötétítésre vezethető vissza.

Halálosvégű balesetek áldozatainak száma 1939. december havában:

Áldozatok	Halálosvégű balesetek áldozatainak száma 1939 XII.-ben					
	a sebességi korlátozások alá				összesen	
	eső		nem eső			
	utakon					
	éjjel	nappal	éjjel	nappal	éjjel	nappal
Gyalogjárók 15 éven alul	15	47	3	9	18	56
„ 15 „ felül	552	55	123	16	675	71
Gépkocsivezetők	9	6	19	10	28	16
Motorkerékpárosok	16	10	34	23	50	33
Oldalkocsi-utas	—	—	2	—	2	—
Kerékpárosok 15 éven alul	2	8	2	1	4	9
„ 15 „ felül	32	20	42	22	74	42
Egyéb személyek	21	14	23	19	44	33
Összesen	647	160	248	100	895	260

Má. E. dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A kézizálogkölcsonzó-üzletek forgalma.

Le mouvement des monts-de-piété en Hongrie.

Résumé. Depuis 1924, c'est surtout la Caisse d'épargne postale qui a des monts-de-piété. A Budapest, elle seule prête sur gages; ces derniers temps, elle avait par an 26 à 29 succursales, y compris celles établies dans la banlieue de la capitale et dans le reste du pays. Il existait encore en Hongrie ces dernières années environ 20 ou 25 monts-de-piété d'autre sorte, parmi lesquels il y avait des crédits municipaux et des monts-de-piété appartenant à des établissements de crédit ou à des particuliers. Ajoutons que depuis 1926 seul le ministère du Commerce peut permettre d'ouvrir un nouvel établissement de mont-de-piété; et il n'use que rarement, en des cas exceptionnels, de ce droit.

Les tableaux ci-dessous montrent largement l'augmentation des engagements dans les années économiquement défavorables (surtout en 1930—32 et en 1936—38), où non seulement les classes les plus pauvres mais aussi les gens des classes moyennes étaient obligés de s'adresser souvent aux

monts-de-piété. En 1938, les engagements ont été particulièrement nombreux, représentant avec les dégagements plus de 140 millions de pengős. On voit, par les chiffres concernant les prêts sur objets en or, en argent et sur bijoux, que ces dernières années, un nombre de plus en plus grand de gens aisés eurent besoin d'emprunter aux monts-de-piété.

A Budapest, les objets non dégagés sont vendus à l'Hôtel des ventes aux enchères de l'Etat. Cet établissement, d'un caractère particulièrement social, vend également des objets non mis en gage si l'on veut les y faire mettre aux enchères. Il arrive souvent qu'on y vend, sur la demande de leurs propriétaires, des objets d'art de grande valeur, qui avant les enchères sont exposés pour le public. De sorte que l'Hôtel des enchères de l'Etat a organisé nombre d'expositions d'un intérêt artistique considérable.

D'ailleurs, il y a là tous les jours des enchères

Közúti balesetek Angliában.

Les accidents de la circulation en Angleterre.

Angliában a halálosvégű közúti balesetek száma az 1939. év folyamán a háború kezdetétől fogva állandóan emelkedett. Decemberben a halálosvégű balesetek száma 1.155-re szökött fel, ami 1938 decemberével szemben 412 emelkedést mutat. Ez az emelkedés rekordot jelent Anglia közúti baleseti statisztikájában. 1939 szeptember hóban meghalt baleset következtében 1.130 személy, októberben ez a szám 910-re esett vissza, novemberben pedig 926 volt.

Áldozatok	Halálosvégű balesetek áldozatainak száma					
	a sebességi korlátozások alá				összesen	
	eső		nem eső			
	utakon					
1938	1939	1938	1939	1938	1939	
	decemberben					
Gyalogjárók 15 éven alul	53	62	11	12	64	74
„ 15 „ felül	258	607	63	139	321	746
Gépkocsivezetők	11	15	29	29	40	44
Motorkerékpárosok	29	26	26	57	55	83
Oldalkocsi-utas	6	—	2	2	8	2
Kerékpárosok 15 éven alul	10	10	4	3	14	13
„ 15 „ felül	69	52	47	64	116	116
Egyéb személyek	31	35	34	42	65	77
Összesen	467	807	216	348	683	1155

A halálosvégű balesetek áldozatainak száma az előző hasábon levő összeállítás szerint oszlott meg.

Az alábbi összeállításban minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a balesetek nagy száma elsősorban a légvédelmi elsötétítésre vezethető vissza.

Halálosvégű balesetek áldozatainak száma 1939. december havában:

Áldozatok	Halálosvégű balesetek áldozatainak száma 1939 XII.-ben					
	a sebességi korlátozások alá				összesen	
	eső		nem eső			
	utakon					
	éjjel	nappal	éjjel	nappal	éjjel	nappal
Gyalogjárók 15 éven alul	15	47	3	9	18	56
„ 15 „ felül	552	55	123	16	675	71
Gépkocsivezetők	9	6	19	10	28	16
Motorkerékpárosok	16	10	34	23	50	33
Oldalkocsi-utas	—	—	2	—	2	—
Kerékpárosok 15 éven alul	2	8	2	1	4	9
„ 15 „ felül	32	20	42	22	74	42
Egyéb személyek	21	14	23	19	44	33
Összesen	647	160	248	100	895	260

Má. E. dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A kézizálogkölcsonzó-üzletek forgalma.

Le mouvement des monts-de-piété en Hongrie.

Résumé. Depuis 1924, c'est surtout la Caisse d'épargne postale qui a des monts-de-piété. A Budapest, elle seule prête sur gages; ces derniers temps, elle avait par an 26 à 29 succursales, y compris celles établies dans la banlieue de la capitale et dans le reste du pays. Il existait encore en Hongrie ces dernières années environ 20 ou 25 monts-de-piété d'autre sorte, parmi lesquels il y avait des crédits municipaux et des monts-de-piété appartenant à des établissements de crédit ou à des particuliers. Ajoutons que depuis 1926 seul le ministère du Commerce peut permettre d'ouvrir un nouvel établissement de mont-de-piété; et il n'use que rarement, en des cas exceptionnels, de ce droit.

Les tableaux ci-dessous montrent largement l'augmentation des engagements dans les années économiquement défavorables (surtout en 1930—32 et en 1936—38), où non seulement les classes les plus pauvres mais aussi les gens des classes moyennes étaient obligés de s'adresser souvent aux

monts-de-piété. En 1938, les engagements ont été particulièrement nombreux, représentant avec les dégagements plus de 140 millions de pengős. On voit, par les chiffres concernant les prêts sur objets en or, en argent et sur bijoux, que ces dernières années, un nombre de plus en plus grand de gens aisés eurent besoin d'emprunter aux monts-de-piété.

A Budapest, les objets non dégagés sont vendus à l'Hôtel des ventes aux enchères de l'Etat. Cet établissement, d'un caractère particulièrement social, vend également des objets non mis en gage si l'on veut les y faire mettre aux enchères. Il arrive souvent qu'on y vend, sur la demande de leurs propriétaires, des objets d'art de grande valeur, qui avant les enchères sont exposés pour le public. De sorte que l'Hôtel des enchères de l'Etat a organisé nombre d'expositions d'un intérêt artistique considérable.

D'ailleurs, il y a là tous les jours des enchères

ordinaires. Ces enchères-là, on les appelle „foires pour sauver sa fortune“; ce mot indique bien l'importance de l'Hôtel des ventes aux enchères de l'Etat.

*

A kézizálogkölsönző-üzletek, vagy más-képpen a zálogházak, szociális és gazdasági rendeltetésüknek megfelelően kézizálog ellenében kisebb nagyobb kölcsönöket nyújtanak. Az ilyen intézeteket eredetileg részben szociális, részben gazdasági okok hívták életre. Ezek az intézetek tehát inkább a szegényebb néposztályok hiteligényeit elégítik ki s ezzel a kisembereknek, tehát a nagytömegeknek teszik lehetővé, hogy olcsó kölcsönhöz jussanak. Természetesen a hiteligények növekedésének, vagy csökkenésének az alakulása mindenkor szoros függvénye a gazdasági életben jelentkező változásoknak s az itt időnkint mutatkozó hitel-szükséglet éppen a szegényebb népréteggel szemben, annak kiszolgáltatottsága miatt, a kölcsönnyújtókat uzsoraüzletek kötésére ösztönzi. Az ilyen üzletek nagyobb mérvű elharapózásának meggátlására való törekvés az államhatalmakat arra készíti, hogy jogilag szabályozzák a zálogintézetek létesítésének, szervezetének, üzleti működésének kérdését abból a célból, hogy a kézizálogkölsönzés eredeti szociális célja lehetőleg ne szoruljon háttérbe.

Az olaszországi Perusinában 1462-ben létesült a világon az első zálogház, amelynek a működésére — éppen úgy, mint az ennek a nyomán egyre jobban szaporodó többi zálogházra — az egyházi főhatóságok ügyeltek fel s az eredeti nemes céljuktól eltérni szándékozó üzleteket nem egy ízben maga a Szentszék rendszabályozta meg. A többi európai országban az olasz példa nyomán mindennütt uralkodói dekrétumok állítottak fel zálogházakat, azzal a kifejezett célzattal, hogy az akkoriban dívó hallatlan uzsorának gátat vessenek. Magyarországon először Mária Terézia királynő létesített Pozsonyban 1773-ban zálogházat. Dekrétumában részletesen szabályozta ennek szervezetét, minden vonatkozásban szem előtt tartva az intézmény szociális feladatát.¹⁾

A zálogházaknak azonban, hogy feladatuknak maradéktalanul és zavartalanul megfelelhessenek, mindenkor a szükséges forgótőkével kell rendel-

kezniök. Ennek az előteremtése azonban nem volt könnyű feladat. Többféle megoldással próbálkoztak, de egyik sem vezetett célhoz nemcsak a magánzálogházak üzleti életében, hanem a hatósági zálogintézeteknél sem. A legújabb törvényalkotás során a ma is érvényben lévő 1881:XIV. t.-c., valamint az ennek egyes rendelkezéseit kiegészítő 1925:XI. t.-c. szabályozza a kérdést, amely szerint a zálogipar engedélyhez kötött iparág, de nem az ipartörvény hatálya alá tartozik, hanem az iparhatóságok felügyelete és ellenőrzése alatt áll. Ezek a törvényes rendelkezések nem alkalmazhatók azonban a kir. zálogházakra s a Postatakarékpénztár kézizálog-üzletágára.

A kir. zálogházak szervezetét és működését egyéb törvényes rendelkezések szabályozták, azonban éppen az előbb említett forgótőke előteremtésének a nehézségei, különösen az utóbbi időkben — amikor például a háború előtt ezeknek az intézeteknek a zárszámadási hiánya több százezer koronára emelkedett — egyre sürgetőbben kívánták a dolgok rendezését. Egyre nehezebben követhetővé vált ugyanis az a módszer, hogy az üzleti forgótőke állami hitelnnyújtással biztosítsák, annál is inkább, minthogy a kérdés ilyen formában való rendezése a modern közgazdasági elvekkel sem volt összeegyeztethető. Figyelembe kellett venni azt, hogy a modern időkben a zálogházaknak jótékonyági intézmény jellegét nem lehetett kizárólagosnak tekinteni, azoknak viteléhez szükséges tőkét s az állandó és az egyre növekvő hiány eltüntetését rendszeresen az adófizető polgárok pénzéből előteremteni. A zálogházakat is a modern közgazdasági élet követelményeihez alkalmazkodó intézménynek kellett tekinteni, ahol a szükséges üzleti forgótőkét annak a társadalmi rétegnek kell nyújtania — s az esetleges kockázatot vállalnia —, amelynek a számára hivatott életre maga az intézmény. Ebből az elgondolásból kiindulva rendeztetett a kérdés olyanformán, ahogy az az 1925:XI. t.-c.-ben — a szanalási törvény szellemének megfelelően — lefektetve olvasható. Ez a törvény egyesíti a M. kir. Postatakarékpénztárral a kir. zálogházakat, az Állami Árverési Csarnokot és az Állami Beraktározási Vállalatokat s a Postatakarékpénztár üzletkörét ezekkel az üzletágakkal kibővítette. Az ezt követő 1926:XIV. t.-c. pedig kifejezetten előírja, hogy a zálogüzletágnál szükséges forgótőke előteremtésére elsősorban a takarékbetéteket (részben a csekk- és kliringforgalomból származó tőkéket) lehet felhasználni.

Ezekkel a törvényes szabályozásokkal a kézizálogkölsönzés kérdése az adott keretek között a lehető legjobban oldatott meg s a kölcsönzés lebonyolításának túlnyomó része a Postatakarékpénztár működési körébe helyeztetett át. A Postatakarékpénztár kiváltságos helyzetét a kormány

¹⁾ Értékes és érdekes ismertetést közöl a zálogházi intézmény kialakulásának történeti háttérére, annak társadalomgazdasági okaira nézve *Körmendy József dr.*: A Magyar Postatakarékpénztár c. munkájában a 460. s köv. oldalakon.

még azáltal is emelte, hogy 1926-ban a kézizálog-kölcsön-üzlet létesítésére irányuló hatósági engedélyek további kiadását rendeletileg eltiltotta, amely szabály alól egyes városra vagy községre nézve csak kivételes esetben adhat felmentést a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter az I. fokú iparhatóság javaslatára.

A Központi Statisztikai Hivatal évenként begyűjti, feldolgozza és Évkönyveiben közli a zálogházak legfontosabb forgalmi adatait. Az utolsó 14 esztendő — az Évkönyvek ugyanis 1925-től kezdődőleg közlik az értékgörögalm pengőben kifejezett adatait — eredményeit az 1. sz. táblázat tartalmazza. A zálogintézetek száma 1930-ig kevés volt a fentebb említett kormányintézkedés miatt, amely új zálogházak létesítését nem engedélyezte. Ebben az évben 16 olyan intézet, amely működését éveken át szüneteltette, működését ismét megkezdte s ezekkel együtt 26 zálogház állott a hitelt kereső kisebb igényű néprétegek rendelkezésére. A zálogházak száma 1931-ben volt a legnagyobb, s utána visszaesett. 1935-ben mindössze 20 ilyen intézet működött s azóta ismét 3 intézet nyitotta meg ajtáit a kölcsönt kérők számára. Az intézeteknek fenntartóik szerinti megoszlására és az azok számában a tárgyalt időszakban bekövetkezett változásokra vonatkozólag az alábbi összeállítás nyújt áttekintő képet:

Év	Állami	Községi	Magán	Pénzinté-	Az
	zálogházak száma				
1925	1 (35)	2	5	4	12
1926	1 (41)	2	5	6	14
1927	1 (39)	3	3	3	10
1928	1 (36)	3	3	3	10
1929	1 (36)	3	2	4	10
1930	1 (27)	4	15	6	26
1931	1 (26)	4	15	7	27
1932	1 (27)	4	12	5	22
1933	1 (28)	4	12	5	22
1934	1 (28)	3	13	5	22
1935	1 (29)	3	10	6	20
1936	1 (29)	3	10	7	21
1937	1 (29)	3	11	8	23
1938	1 (29)	3	11	8	23

Az intézetek számában is mutatkozik a Postatakarékpénztár nagy fölénye. Az állami intézetek rovatában a fenti táblázatban ez az intézmény szerepel s a rovatban zárjelben feltüntetett számok a fióküzletek számát jelzik. Ezek magukbanvéve is önálló zálogházaknak tekinthetők s

ennyivel többnek mondható az országban működő zálogintézetek száma. Ezeknek a fiókoknak legnagyobb része Budapesten, s a környező városokban fejti ki tevékenységét, a Postatakarékpénztár vidéken mindössze Miskolcon, Pécsen, Sopronban és Vácon tart fenn egy-egy fiókot.

Érdekesen számolnak be a statisztikai feldolgozás eredményei az üzletek által kifejtett forgalomról, az oda benyújtott zálogtárgyakról, az ezekért folyósított kölcsönökről, a beszedett díjakról stb. Az év folyamán az intézetekben elhelyezett zálogtárgyak számának s a folyósított kölcsönök értékösszegének változása egyrészt párhuzamot mutat az intézetek számának hullámzásával, másrészt a szegényebb néprétegeknek — sőt az utóbbi években már a tehetősebb, régebben jómódu középosztálynak — a gazdasági viszonyok következtében a zálogkölcsönmozgalom vonzási körébe való bekerülésére is némi fényt vet. A kihelyezett kölcsönök darabszáma és értékösszege, valamint az egy kölcsönre eső átlagos összeg ugyanis a következőképpen alakult (az indexek számításánál bázisul az 1930. évet vettük, tekintettel arra, hogy ebben volt az intézetek száma a legnagyobb; a későbbi évek üzletforgalmi adatait tehát a kisebb üzletszám mellett is ehhez az évhez viszonyítjuk):

Év	Kihelyezések az év folyamán				
	ezer drb	index 1930=100	ezer P	index 1930=100	egy kölcsönre esik P
1925	923	36·5	13.446	20·6	14·6
1926	1.197	47·3	19.471	29·8	16·3
1927	1.597	63·1	30.680	47·0	19·2
1928	1.974	78·0	45.692	69·9	23·1
1929	2.283	90·2	57.855	88·6	25·3
1930	2.532	100·0	65.329	100·0	25·8
1931	2.387	94·3	55.106	84·4	23·1
1932	2.584	102·1	57.300	87·7	22·2
1933	2.565	101·3	56.047	85·8	21·9
1934	2.673	105·6	56.231	86·1	21·0
1935	3.063	121·0	62.132	95·1	20·3
1936	3.348	132·2	65.452	100·2	19·5
1937	3.524	139·2	69.384	106·2	19·7
1938	3.552	140·3	69.612	106·6	19·6

A kihelyezések száma 1930-ban magas volt, ami részben annak is tulajdonítható, hogy ebben az évben jóval több intézet működött, tehát jóval több lehetőség kínálkozott zálogkölcsönök igénybevételére, mint azelőtt, de a magyarázat inkább abban keresendő, hogy az általános válság elő-

1. A kézálogkölcson-üzletek forgalma az 1925-1938. években. — *Mouvement des monts-de-piété en 1925-38.*

Év, részletezés <i>Années et spécification</i>	A zálogüzletek száma <i>Nombre des établissements</i>	P r ê t s			P r ê t s					
		Arany-, ezüst- tárgyakra és ékszerekre <i>sur objets en or ou en argent et sur bijoux</i>	Az egyéb ingó- ságokra <i>sur autres biens meubles</i>	A kézálogokra összesen - <i>au total</i>	Arany-, ezüst- tárgyakra és ékszerekre <i>sur objets en or ou en argent et sur bijoux</i>	Az egyéb ingó- ságokra <i>sur autres biens meubles</i>	A kézálogokra összesen - <i>au total</i>	1 db arany-, ezüst tárgyra és ékszerre <i>pour 1 objet en or ou en argent ou pour 1 bijou</i>	1 db egyéb ingóság- ra <i>pour l'autre bien meuble</i>	1 db kézálog- ra összesen <i>pour 1 gage</i>
		adott kölcsönök tétel- száma ezer db-ban <i>Nombre des reconnais- sances, en milliers</i>			adott kölcsön(-ök) összege — <i>en</i>					
					ezer pengőben <i>milliers de pengős</i>			pengőben — <i>pengős</i>		
1925.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	344	579	923	8.209	5.237	13.446	23·9	9·0	14·6
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	252	468	720	5.922	3.980	9.902	23·5	8·5	13·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	12	141	205	346	3.509	1.895	5.404	24·9	9·2	15·6
1926.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	448	749	1.197	11.688	7.788	19.471	26·1	10·4	16·3
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	385	690	1.075	9.292	6.933	16.225	24·1	10·0	15·1
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	14	204	265	469	5.900	2.749	8.649	28·9	10·4	18·4
1927.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	665	932	1.597	19.761	10.919	30.680	29·7	11·7	19·2
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	596	877	1.473	16.638	9.435	26.073	27·9	10·8	17·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	10	273	320	593	8.998	4.230	13.228	33·0	13·2	22·3
1928.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	863	1.111	1.974	29.167	16.525	45.692	33·8	14·8	23·1
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	781	1.044	1.825	25.025	14.542	39.567	32·0	13·9	21·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	10	355	387	742	13.140	6.213	19.353	37·0	16·1	26·1
1929.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.035	1.248	2.283	37.796	20.059	57.855	36·5	16·1	25·3
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	933	1.150	2.083	32.594	18.012	50.606	34·9	15·7	24·3
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	10	455	485	940	18.323	8.259	26.582	40·3	17·0	28·3
1930.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.213	1.319	2.532	43.154	22.175	65.329	35·6	16·8	25·8
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.134	1.287	2.421	41.017	21.849	62.866	36·2	17·0	26·0
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	26	555	532	1.087	20.971	8.851	29.822	37·8	16·6	27·4
1931.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.304	1.083	2.387	39.717	15.389	55.106	30·6	14·2	23·1
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.259	1.165	2.424	42.850	18.033	60.883	34·0	15·5	25·1
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	27	596	448	1.044	17.798	6.205	24.003	29·9	13·9	23·0
1932.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.453	1.131	2.584	42.646	14.654	57.300	29·4	13·0	22·2
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.379	1.108	2.487	40.271	14.376	54.647	29·2	13·0	22·0
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	22	670	471	1.141	20.152	6.482	26.634	30·1	13·8	23·3
1933.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.476	1.089	2.565	42.164	13.883	56.047	28·6	12·7	21·9
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.471	1.108	2.579	42.720	14.227	56.947	29·0	12·8	22·1
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	22	670	441	1.111	19.519	5.975	25.494	29·1	13·5	22·9
1934.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.516	1.157	2.673	41.891	14.340	56.231	27·6	12·4	21·0
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.483	1.112	2.595	41.769	13.931	55.700	28·2	12·5	21·5
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	22	695	481	1.176	19.485	6.308	25.793	28·0	13·1	21·9
1935.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.617	1.446	3.063	44.094	18.038	62.132	27·3	12·5	20·3
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.573	1.328	2.901	43.370	16.672	60.042	27·6	12·6	20·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	20	737	599	1.336	20.174	7.670	27.844	27·4	12·8	20·8
1936.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.705	1.643	3.348	45.224	20.228	65.452	26·5	12·3	19·5
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.683	1.596	3.279	45.135	19.668	64.803	26·8	12·3	19·8
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	21	758	645	1.403	20.228	8.221	28.449	26·7	12·7	20·3
1937.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.757	1.767	3.524	46.435	22.949	69.384	26·4	13·0	19·7
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.735	1.702	3.437	45.969	21.723	67.692	26·5	12·8	19·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	23	779	710	1.489	20.694	9.447	30.141	26·6	13·3	20·2
1938.										
Prêts (Kihelyezett - <i>accordés</i>) \ köl-	—	1.720	1.832	3.552	45.226	24.386	69.612	26·3	13·3	19·6
Visszafolyt - <i>remboursés</i>) csönök	—	1.782	1.844	3.626	46.999	24.301	71.300	26·4	13·2	19·7
Évvégi álladék — <i>Situation à la fin de l'année</i>	23	718	697	1.415	18.921	9.532	28.453	26·4	13·7	20·1

szele egyre többeket kényszerített arra, hogy nélkülözhető holmijaikat a napi megélhetésre szükséges pénzre váltsák fel. A következő években a kihelyezések száma és értéke — s a zálogházak száma is — visszaesik nyilvánvaló jelül annak, hogy a zálogházakat felkeresni szokott közönség egyre kevésbé rendelkezik olyan tárgyakkal, amelyek nélkülözhetők, esetleg végleg elveszthetők lettek volna. Az év folyamán folyósított kölcsönök számában és összegében némi hullámszám után 1935-től kezdődően mutatkozik ismét emelkedés, amely folyamatosan tartott egész 1938-ig s ebben az évben jelentkeznek a legmagasabb számok mindkét vonatkozásban. Ebben az évben a zálogházak 3·6 millió db kölcsönt folyósítottak, összesen 69·6 millió P értékben. Az utóbbi évek folyamán tehát egyre jobban veszik igénybe a zálogházakat, amire valószínűleg az is lehetőséget nyújtott, hogy a gazdasági válságból való kibontakozás során a szerény keretek között mozgó jövedelememelkedések módját nyújtottak a legszükségesebb tárgyak újonnan való beszerzésére, a kis háztartások felszerelési hiányainak pótlására, amely tárgyak aztán az utóbbi években jelentkező depresszió hatására ismét csak a zálogházakba kerültek. Mindenesetre az utóbbi évek élénkülő zálogházi forgalma a hitelszükséglet növekedésére, a hitelkeretek megszorítására s annak a társadalmi rétegnek, amelynek rendkívüli pénzszerzési lehetőséget egyedül a zálogházak tudnak nyújtani, fokozódó leszegényedésére enged következtetni.

A zálogházak forgalmára nézve az évenkénti kölcsönkibocsátások mellett jellegzetes fényt vet az intézetekbe visszafolyt kölcsönök adatainak alakulása, valamint az üzleti összeforgalom méreteit feltüntető s a kihelyezések és kiváltások összegezéséből adódó adatsorok is. A tárgyalat 14 év folyamán mindössze 3 évben, és pedig 1931-ben, 1933-ban és 1938-ban haladta meg a kiváltások darabszáma és értékösszege az abban az évben kihelyezett kölcsönök számát és értékét. Ezekben az években az intézetek évvégi álladéka csökkentetten mutatható ki, de az évvégi álladék mindig elég magasan mozgott, sőt egyre nagyobb mennyiségű zálogtárgy maradt az év végén az intézetek őrizetében. 1928-tól az év végére átlag 1·0—1·4 millió darab zálogtárgy mutatható ki az intézeteknél 26—30 millió P kölcsönértékben.

Az összes forgalom 1930-ban volt igen magas (128·2 millió P) s a következő esztendő folyamán az 1934. évben szállott alá a legalacsonyabbra

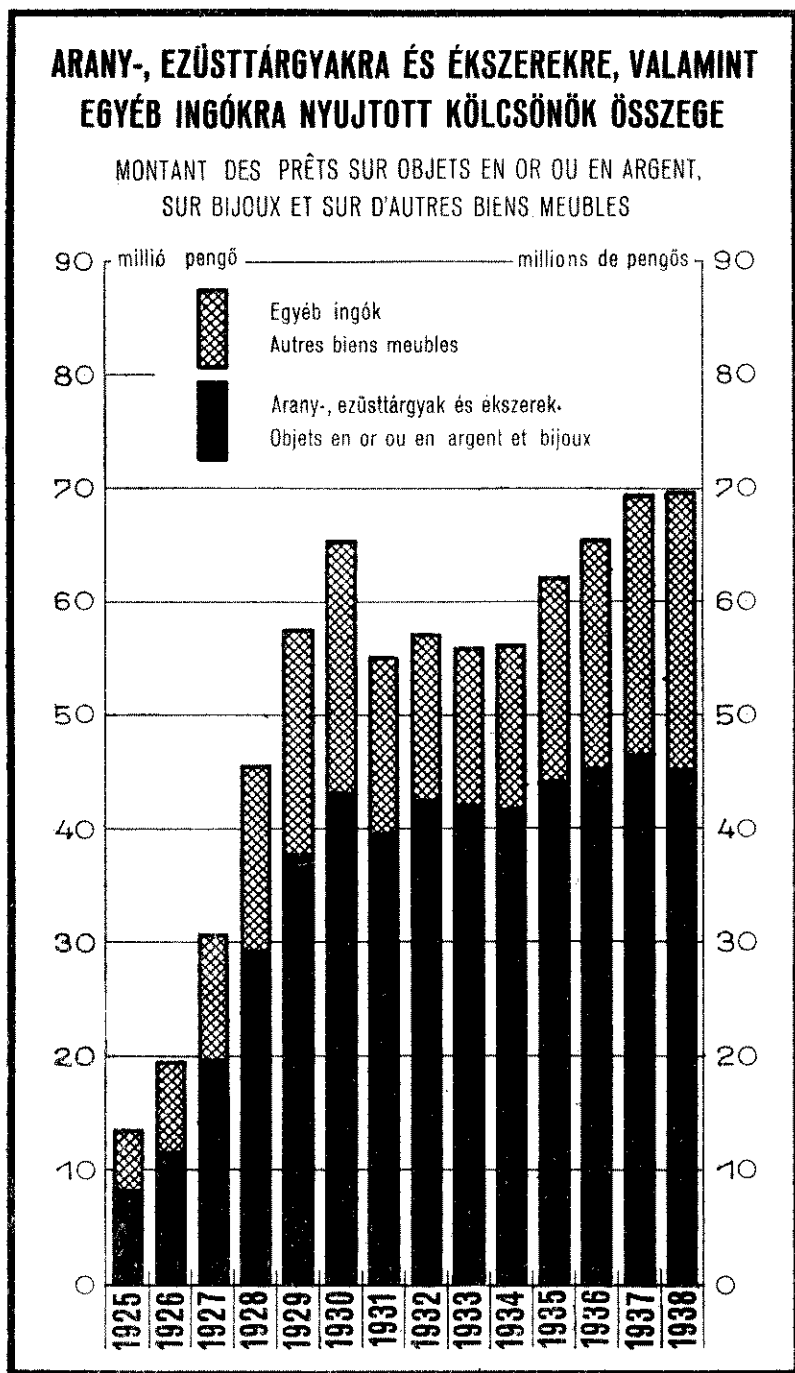
Év	Kiváltások az év folyamán				Összes forgalom ezer P	Index 1930 = 100
	ezer db	index 1930 = 100	ezer P	index 1930 = 100		
1925	720	29·7	9.902	15·8	23.348	18·2
1926	1.075	44·4	16.225	25·8	35.696	27·8
1927	1.473	60·8	26.073	41·5	56.753	44·3
1928	1.825	75·4	39.567	62·9	85.259	66·5
1929	2.083	86·0	50.606	80·5	108.461	84·6
1930	2.421	100·0	62.866	100·0	128.195	100·0
1931	2.424	100·1	60.883	96·8	115.989	90·5
1932	2.487	102·7	54.647	86·9	111.947	87·3
1933	2.579	106·5	56.947	90·6	112.994	88·1
1934	2.595	107·2	55.700	88·6	111.931	87·3
1935	2.901	119·8	60.042	95·5	122.174	95·3
1936	3.279	135·4	64.803	103·1	130.255	101·6
1937	3.437	142·0	67.692	107·7	137.076	106·9
1938	3.626	149·8	71.300	113·4	140.912	109·9

(111·9 millió P-re). Az ezutáni években az összforgalmi értékek is erős emelkedést mutatnak s az utolsó 3 év adatai szerint a magyarországi zálogházak évenként mintegy 130—140 millió P-t forgalmaznak.

A zálogkölcsönmozgalom fokozódó fejlődése olvasható ki a kölcsönkihelyezések és az intézetek száma közötti összefüggést mutató adatokból is. Az intézetek száma tekintetében már fentebb érintettük azt, hogy a Postatakarékpénztár zálogüzletfiókjai tevékenységük és forgalmuk nagysága alapján önálló üzleteknek tekinthetők, azok csak a jogi minősítés, az egységes szervezet, üzletvitel és felülvizsgálati jogkör szempontjából tartoznak össze. Ezeknek a fiókoknak a száma az utolsó 14 év folyamán meglehetősen fluktuált s ezekkel együtt 45—52 között mozgott a zálogkölcsönzéssel foglalkozó üzlethelyek száma. Az intézetek száma s az általuk lebonyolított forgalom átlagos nagysága az alábbiakból tűnik ki:

Év	Az intézetek száma	Egy intézetre esik a kihelyezett kölcsönök	
		számából ezer db	értékéből ezer P
1925	46	20	292
1926	54	22	361
1927	48	33	639
1928	45	44	1.015
1929	45	51	1.286
1930	52	49	1.256
1931	52	46	1.060
1932	48	54	1.194
1933	49	52	1.144
1934	49	55	1.148
1935	48	64	1.294
1936	49	68	1.336
1937	51	67	1.360
1938	51	70	1.365

A fentiekből tehát jellegzetesen mutatkozik a kezizálogkölcsönzés jelentősége. Egy intézet az utóbbi években átlag évente 68—70 ezer kölcsönt

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

folyósít s a kihelyezett összegek meghaladják átlagban az 1:3 millió P-t. Az átlagos évi kölcsönösszeg 1933-tól kezdődőleg fokozatosan növekszik, tekintet nélkül arra, hogy az intézetek számában s az általuk kihelyezett kölcsönök átlagos tételszámában ez időpont óta váltakozó hullámzást mutatnak az adatsorok. A növekvő forgalom pregnáns érzékeltetése céljából külön rámutatunk az 1927., és az 1935. évek adataira, amely években egyformán 48 volt a zálogkölcsönző intézetek száma, de ezek közül egy-egy átlag kétszer akkora kölcsönforgalmat bonyolított le 1935-ben, mint 1927-ben. A következő esztendőben a fejlődés még erőteljesebb.

A zálogintézeteket felkereső közönség részletesebb tagozódására csak nagyon halványan, de némi jellegzetességgel fényt vetnek azok az adatok is, amelyek a különféle zálogtárgyakra adott kölcsönök megoszlását mutatják. A zálogintézeteket felkereső közönség foglalkozási megoszlásának megállapítására a magyarországi rendszer szerint nincs lehetőség, tudniillik a kölcsönt kérőktől nevüknek és személyi adataiknak bejelentése általában nem követelhető, csak

olyan esetekben követelendő, amikor olyan tárgyakat kívánnának zálogba tenni, amelyek zálogul el nem fogadhatók (katonai egyenruhák, tűzveszélyes holmik, esetleges állami tulajdont képező tárgyak stb.), vagy pedig gyanú forog fenn, hogy bűncselekmény útján jutott a felkinált tárgy a fél birtokába. Egyes külföldi államokban, mint például Német- és Franciaországban a fél tartozik személyi adatait bejelenteni s ezáltal ezekben az államokban részletes foglalkozási statisztika készíthető a zálogházakat felkereső néprétegekről. Nálunk azonban csak a beadott tárgyak minémiségéből lehet erre következtetni. Annak a rengeteg fajtájú tárgynak, ami a zálogházakba kerül, a részletes kategorizálása alig lenne indokolt s a túlságos elaprózás a statisztikai egységes feldolgozás szempontjából nem is lenne megnyugtató módon keresztülvihető. A zálogtárgyak szempontjából tehát a feldolgozás csak arra terjed ki, hogy egy adott esztendőben mennyi volt az arany-, ezüstittárgyakra és ékszerekre, valamint mennyi volt az egyéb ingóságokra nyújtott kölcsönök száma és értéke. Erről a megoszlásról a következő összeállítás nyújt áttekintő képet:

É v	Ék-	Más	Ék-	Más	Egy darab	
	szerre	ingókra	szerre	ingókra	ék-	más
	nyújtott kölcsönök				szerre	ingóra
számának		értékének		eső kölcsön-		
megoszlása		százalékban		összeg pengő		
1925	37.3	62.7	61.1	38.9	23.9	9.0
1926	37.4	62.6	60.0	40.0	26.1	10.4
1927	41.6	58.4	64.4	35.6	29.7	11.7
1928	43.7	56.3	63.8	36.2	33.8	14.8
1929	45.3	54.7	65.3	34.7	36.5	16.1
1930	47.9	52.1	66.1	33.9	35.6	16.8
1931	54.6	45.4	72.1	27.9	30.6	14.2
1932	56.2	43.8	74.8	25.2	29.4	13.0
1933	57.5	42.5	75.2	24.8	28.6	12.7
1934	56.7	43.3	74.5	25.5	27.6	12.4
1935	52.8	47.2	71.0	29.0	27.3	12.5
1936	50.9	49.1	69.1	30.9	26.5	12.3
1937	49.9	50.1	66.9	33.1	26.4	13.0
1938	48.4	51.6	65.0	35.0	26.3	13.3

A fentiekből nyert kép tehát elég változatos és azt mutatja, hogy az arany-ezüstittárgyak és ékszerek különösen az 1931—1935. években úgy darabszámban, mint a kölcsönösszegekben erősen dominálták a zálogházi forgalmat. A tárgyak számának megoszlására s azokon túlmenően a változások társadalmi okainak megvilágítására ehelyen idézzük a Postatakarékpénztár — mint a zálogházi forgalom jelentőségének taglalására leghivatottabb szerv — 50 éves

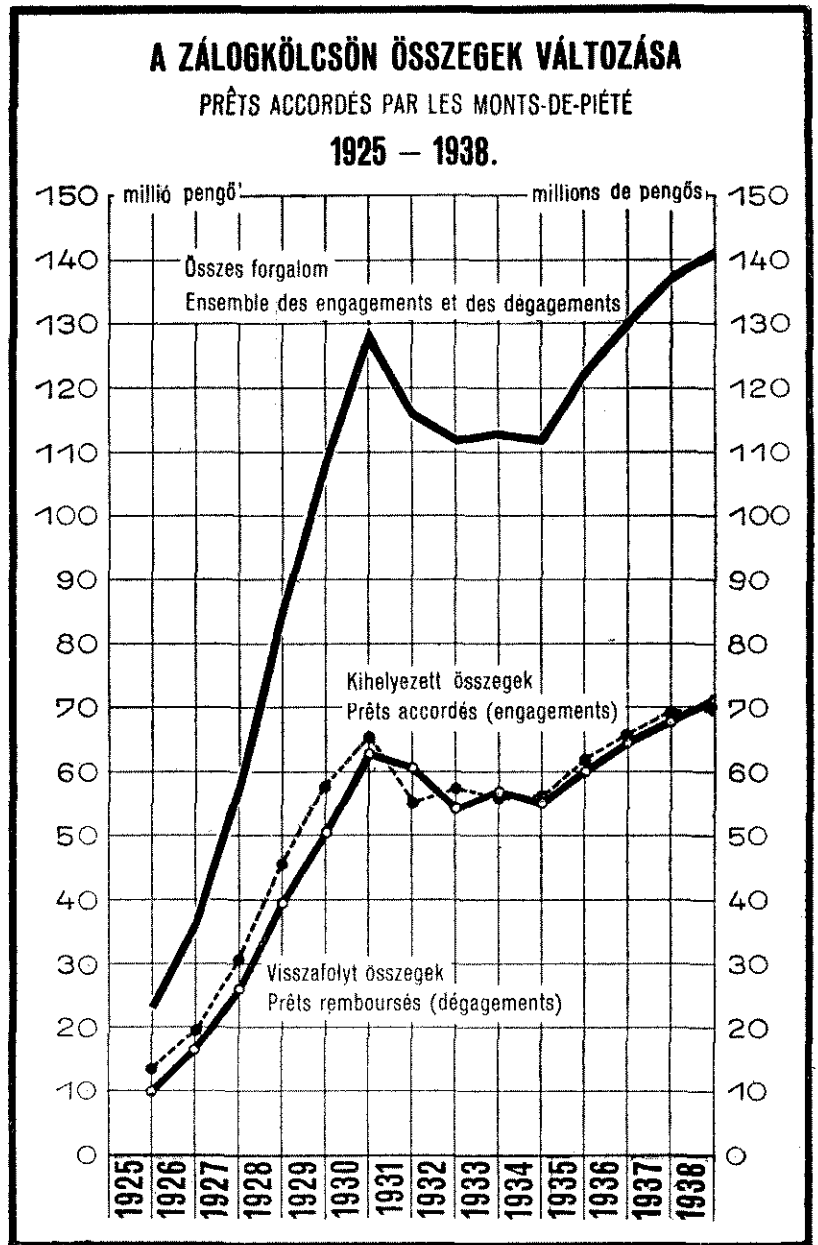
fennállása alkalmából kiadott „Emlékirat“ megállapításait:

„Ha e jelenség előidéző okait keressük, azt találjuk, hogy a vagyonmegjelentetési formák között az ékszerek, drágakövek a válságos idők következményeként előtérbe nyomultak. Ez idők ugyanis a vagyonformák között is sok elpusztíthatatlannak tartott érték tekintélyét ingatták meg. Így megingott a bizalom mindenekelőtt a pénzben, azután fokozatosan a fix és egyéb értékpapirokban, megérintette a rombolás szele a ház- és földbirtokot, amelynek hozama már korántsem volt a régi. Mindez alkalmas volt arra, hogy az ékszer formájában megjelenő vagyon nagyobb jelentőséget nyert, illetve mennyiségben szaporodott, amit talán még az is fokozott, hogy az elszakított országrészekből visszaözönlő magyarok ott sebtében eladott házaik, földjeik, bútoraik vételárát igen gyakran ékszerbe, mint értékálló vagyonba fektették.“

Mindezeket túlmenőleg joggal feltehetjük azonban azt is, hogy az utóbbi évek nyomasztó hatására egyre jobban keresik fel a zálogházakat olyan középosztálybeli elemek is, akik a múltban inkább rendelkeztek ékszervagyonnal s mint leginkább nélkülözhető tárgyakat, ezeket helyezték fokozottabb mértékben a becsüs asztalára. Ezt a feltevést alátámasztja annak az adatsornak az alakulása is, amely az egy ékszerre eső átlagos kölcsönösszegeket tünteti fel. Ezek a számok éppen a válság kezdeti éveiben a legmagasabbak, nyilvánvalóan akkor kényszerültek tulajdonosai egyre értékesebb és értékesebb ékszertárgyaiktól megválni.

Az eddigiekben tárgyalt adatok 1934-től kezdődően fokozatos visszaesést mutatnak. Ettől az időponttól kezdve egyre kisebb az ékszerek aránya az összes zálogtárgyak sorában éppen úgy, mint az ezekre nyújtott kölcsönök értékösszegének az aránya is. Csökken ezenkívül az egy ékszerre eső átlagos kölcsön összege is. Talán nem járunk messze a valóságtól, ha arra gondolunk, hogy a jelentősebb értéktárgyaiktól megfosztott közönség bizonyos mértékű leszegényedése olvasható ki a számok ilyen alakulásából.

Szigorú jogi szabályozás tárgyát képezi éppen a kölcsönt kereső közönség érdekében a zálogkölcsönök után szedhető díjak mértékének megállapítása. Kétségtelen, hogy a zálogüzlet is, mint minden más kereskedelmi üzlet, a gazdasági törvényszerűség értelmében annak szabályai sze-

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

rint bonyolítandó le s a jótékonykodási szempont az üzleti rentabilitás rovására nem túlozható el. Azonban ezt a rentabilitást éppen az intézmény szociális jellegére való tekintettel ésszerű határok között kell tartani, mert különben könnyen uzsoraüzletté fajulhatna el a zálogkölcsönzés, mint amilyen volt évszázadokon keresztül s csak nagy nehezen lehetett az eredeti „kegyes intézmény“ (monte di pieta, monts de piété) nemes elgondolásaival ismét összhangba hozni. Arra való tekintettel tehát, hogy egyrészt se az uzsora ne kapjon lábra, se pedig ráfizetéses üzletté ne váljon ismét a zálogkölcsönzés, a szedhető díjak legmagasabb összegét a kölcsönösszeg százalékában a kereskedelem és közlekedésügyi miniszter határozza meg, a postatakarékpénztári fiókoknál pedig — az előbbivel egyetértve — a pénzügyminiszter. A tarifa tehát állandó és szigorú ellenőrzés alatt áll.

Az intézetek a tárgyalt időszak folyamán különféle zálogdíjakat szedtek, a díjkulcs nagysága szerint számuk a következőképpen oszlik meg:

É v	É k s z e r r e							M á s i n g ó k r a						
	k ö l c s ö n z ő z á l o g h á z a k s z á m a													
	melyek a kölcsön után							melyek a kölcsön után						
	-10	11-15	14-21	20-25	25	30	Össze- sen	-10	11-15	14-21	20-25	26	30	Össze- sen
százalékos díjat szedtek							százalékos díjat szedtek							
1927.	—	1	—	5	1	2	¹⁾ 10	—	1	—	5	1	2	¹⁾ 10
1928.	—	1	—	6	1	1	¹⁾ 10	—	1	—	6	1	2	10
1929.	—	1	—	8	1	—	10	—	1	—	5	3	—	¹⁾ 10
1930.	—	2	3	18	1	—	24	—	1	2	16	1	—	20
1931.	—	2	2	19	1	—	24	—	1	2	16	1	—	20
1932.	—	3	4	14	1	—	22	—	2	3	14	1	—	20
1933.	—	1	20	1	—	—	22	—	1	17	2	—	—	20
1934.	—	1	20	—	1	—	22	—	1	18	—	1	—	20
1935.	1	1	17	—	1	—	20	—	1	17	—	1	—	19
1936.	—	1	20	—	—	—	21	—	1	20	—	—	—	21
1937.	—	1	22	—	—	—	23	—	1	22	—	—	—	23
1938.	—	1	22	—	—	—	23	—	1	22	—	—	—	23

¹⁾ Egy intézetnél adat nem állt rendelkezésre.

Ez adatokból kitűnőleg tehát az időszak elején aránylag magasabb kulcs szerint szedték az intézetek díjaikat, az intézetek zöme 20—26 százalékos díjat szedett. Volt olyan intézet is, amely 30%-on felüli díjat szedett. Csak 1933-tól kezdődően szállított le a kulcs százalékszámát s ettől kezdve az intézetek úgy az arany- és ezüsttárgyakra, mint az egyéb ingókra átlag 14—21%-os díjat kérnek.

A zálogintézetek a fennálló rendeletek által szabályozott keretek között a 2. sz. tábla tanúsága szerint — a forgalom növekedésének arányában — növekvő díjbevételt mutatnak fel. A díjak országos végösszege az utóbbi 4 évben a 3 millió P-t meghaladta. A táblázatban a zálogintézeteket fenntartó szervek szerint közölt részletezés alapján megadott díjösszegek fényt vetnek az egyes zálogházfajták keresettségére is. Az 1938. évi forgalmi eredmények szerint ugyanis

egy postatakarékpénztári fióküzlet átlagos díjbevétele	100 ezer P
egy községi zálogintézet átlagos díjbevétele	57 " "
egy magán zálogintézet átlagos díjbevétele	19 " "
egy pénztézzettel kapcsolatos zálogház átlagos díjbevétele	30 " "

volt. Sorrendben tehát első helyen állanak a díjbevételek nagysága tekintetében az állami zálogházak (a postatakarékpénztári fiók), amelyeknek a legnagyobb hányada Budapesten fejti ki tevékenységét. Ezeket követik a községi zálogházak, ilyen mindössze 3 vidéki város tart fenn. A pénztézzettel kapcsolatos zálogházak már kevésbé látogatottak a díjbevételek számadatai szerint s a magánkézben lévő zálogüzletek mutatják fel aránylag a legkevesebb díjbevételt.

A zálogba helyezett, de a lejáratkor ki nem váltott tárgyak értékesítése árverés útján történik. Ennek a lebonyolítását a vonatkozó jogszabályok részletesen határozzák meg, mindenütt lehetőleg szem előtt tartva a közönség érdekeit. A tárgyak árverésre a lejárat után csak egy hónappal bo-

2. A befolyt zálogdíjak összege 1925-től 1938-ig. Taxes perçues sur les gages en 1925—38.

Év, a zálogintézetek megnevezése Années et établissements	Taxes perçues pour les prêts					
	Az arany-, ezüst- tár- gyakra és ékszerekre <i>sur objets en or ou en argent et sur bijoux</i>		Az egyéb ingóságokra <i>sur autres biens meubles</i>		Az összes kézi- zálogokra <i>au total</i>	
	adott kölcsönök után befolyt zálogdíjak összege	pengő en pengős	%	pengő en pengős	%	pengő en pengős
1925	828.843	59.4	566.114	40.6	1,394.957	100.0
1926	692.720	72.7	259.870	27.3	952.590	100.0
1927	959.710	64.3	532.566	35.7	1,492.276	100.0
1928	1,477.551	62.7	878.070	37.3	2,355.621	100.0
1929	1,755.374	65.4	927.477	34.6	2,682.851	100.0
1930	2,038.347	60.7	1,317.078	39.3	3,355.420	100.0
1931	2,033.717	60.9	1,303.738	39.1	3,337.455	100.0
1932	2,137.240	72.9	793.610	27.1	2,930.850	100.0
1933	2,172.290	70.8	898.280	29.2	3,070.570	100.0
1934	2,149.409	74.3	745.225	25.7	2,894.634	100.0
1935	1,610.484	53.5	1,397.878	46.5	3,008.362	100.0
1936	1,702.682	52.9	1,514.645	47.1	3,217.327	100.0
1937	2,349.327	66.9	1,164.448	33.1	3,513.775	100.0
1938						
Állami de l'Etat	1,974.060	67.8	936.245	32.2	2,910.305	82.4
Községi commun- aux	80.861	47.5	89.347	52.5	170.208	4.8
Magán- privés	100.830	47.6	111.052	52.4	211.882	6.0
Pénztézzel kap- csolatos d'établisse- ments de crédit	115.008	47.7	126.244	52.3	241.252	6.8
Összesen - Total	2,270.759	64.3	1,262.888	35.7	3,533.647	100.0

3. A megtartott zálogházi árverések forgalma. — *Enchères aux monts-de-piété.*

Év, a zálogintézetek részletezése <i>Années et établissements</i>	A megtartott árverések — <i>Données sur les enchères</i>												
	s z á m a <i>Nombre des enchères</i>			alkalmával elárverezett — <i>au cours de ces opérations</i>									
	arany-, ezüsttárgyakra és ékszerekre <i>pour objets en or ou en argent et pour bijoux</i>	egyéb ingóságokra <i>pour d'autres biens meubles</i>	összesen — <i>au total</i>	o n a v e n d u						e g y d a r a b <i>prix moyen d'un</i>			
				arany- ezüsttár- gyak és ékszerek <i>objets en or ou en argent et bijoux</i>		más ingóságok <i>autres biens meubles</i>		összes ingóságok <i>en tout (objets en or, en argent, bijoux et autres biens meubles)</i>		ékszer stb. <i>bijou, etc.</i>	más ingó <i>autre bien meuble</i>	kézizálog — <i>gage</i> (<i>bijou, etc. ou autre bien meuble</i>)	
	száma ezer db <i>leur nombre en milliers</i>	eladási ára ezer pengő — <i>prix de vente en milliers de pengős</i>	száma ezer db <i>leur nombre en milliers</i>	eladási ára ezer pengő — <i>prix de vente en milliers de pengős</i>	száma ezer db <i>objets vendus, en milliers</i>	eladási ára ezer pengő — <i>leur prix de vente, en milliers de pengős</i>	átlagos ára pengő <i>vendu, en pengős</i>						
1927	147	270	417	17	435	32	541	49	976	26	17	20	
1928	178	279	457	21	553	36	679	57	1.232	26	19	22	
1929	219	306	525	31	844	45	1.001	76	1.845	28	22	24	
1930	239	340	579	42	1.150	64	1.349	106	2.499	27	21	24	
1931	507	528	1.035	58	1.736	77	1.602	135	3.338	30	21	25	
1932	536	542	1.078	56	1.582	61	1.164	117	2.746	28	19	24	
1933	529	470	999	48	1.229	42	794	90	2.023	26	19	23	
1934	449	484	933	41	1.090	39	760	80	1.850	26	19	23	
1935	345	380	725	38	986	44	795	82	1.781	26	18	22	
1936	420	452	872	38	975	52	895	90	1.870	26	17	21	
1937	453	502	955	37	830	53	963	90	1.793	23	18	20	
M o n t s - d e - p i é t é z á l o g i n t é z e t	Állami <i>de l'Etat</i>	322	360	682	30	663	56	1.051	86	1.714	22	19	20
	Községi <i>communaux</i>	30	30	60	1	13	2	24	3	37	14	12	13
	Magán <i>privés</i>	56	57	113	2	25	3	45	5	70	14	13	14
	Pénzintézet- tel kapcsola- tos <i>d'établisse- ments de crédit</i>	44	44	88	1	20	2	27	3	47	13	14	13
1938 összes — <i>total</i>	452	491	943	34	721	63	1.147	97	1.868	21	18	19	

csájthatók, az árverés kellően meghirdetendő, az elárverezendő tárgyak jegyzéke az iparhatóságnak bemutatandó. Becsértéken alul a tárgy csak akkor adható el, ha arra vevő nem jelentkezik, a befolyt összegnek az a része pedig, amely a kölcsönösszeg, a díjak s a különféle árverési költségek kiegyenlítése után fennmarad, az elzálogosítónak 3 éven belül visszatérítendő. Ha ennyi idő alatt a fél nem jelentkezik, az összeg ipari célokra fordítandó.

Az árverések száma s azok forgalma élénken rávilágít a zálogházakat felkereső néprétegek hitelviszonyaira. A gazdasági válság éveiben a számadatokból kitűnőleg aránylag keveseknek állott módjukban az egyszer beadott zálogtárgyakat kiváltani s annak következtében azok elárvereztettek. A megtartott árverések száma az 1931—1933. években volt a legnagyobb. 1930-ban, amikor a legmagasabb volt a zálogintézetek

száma, a tárgyalt időszakban s az összes forgalom is csak alig maradt alatta az 1938. évi legnagyobb összforgalomnak, még körülbelül csak fele annyi árverést tartottak, mint a következő 1931. évben. 1933 óta némileg visszaesett az árverések száma s az azóta eltelt időszakban 1935-ben volt a legkevesebb, de az ezt követő esztendőekben megint emelkedett s megközelítőleg olyan szinten mozgott, mint a válságos esztendőben. Az árverési esetek számával nagyjából párhuzamot mutat az árverésen befolyt összegek hullámozása is. Legnagyobb volt az elárverezett összes ingóságok eladási ára 1931-ben, amikor aránylag magas értékű arany- és ezüstművek, valamint ékszerek kerültek kalapács alá s ennek következtében több mint 3·3 millió P folyt be az országban tartott zálogházi árveréseken. Az 1932. és 1933. években még 2—3 millió P között mozgott a befolyt összeg nagysága s

azután 1938-ig visszaesett, amikor ismét magasra szökött fel, s közel 1·9 millió P-t ért el. Az elárverezett ingók sorában az arany-, ezüsttárgyak és ékszerek jelentősége egyre jobban növekszik. Amíg ugyanis a tárgyalt időszak első éveiben általában jóval kevesebb volt az ékszer- stb. árverések száma az egyéb ingók árveréséhez viszonyítva, addig az utóbbi esztendőben e két árverésfajta száma majdnem egyforma, sőt például 1933-ban az egyéb ingók árveréseinek a számát meghaladta az ékszerárverések száma.

Budapesten a zálogintézetekben elhelyezett és a lejáratkor ki nem váltott tárgyakat az Árverési Csarnokban árverezik el. Ez a bécsi Dorotheum mintájára 1920-ban létesített szerv — az ugyanakkor életre hívott Beraktározási Vállalattal együtt — egyik leg-szociálisabb intézményünk a zálogkölcsonzés lebonyolításában. Hivatása nem is annyira a szegényebb néprétegek anyagi érdekeinek messzemenő megóvásában rejlik, hiszen ezekre a szempontokra a fennálló zálogüzleti jogszabályok mindenkor kellő biztosítékot nyújtanak. Ellenben azzal hogy a valamikor jobbmódú, de nehéz anyagi körülmények közé került középosztálynak lehetőséget nyújt arra, hogy értékesebb tárgyaikat egy jól megalapozott szervezet segítségével nyilvános árverésen — ahol a tényleges érték leginkább megközelíthető — értékesíthessék, a leghumánusabb elgondolások eszközeivé vált.

Az Árverési Csarnokban megtartani szokott árverések többfélék. A zálogintézetekben ki nem váltott tárgyak árverezésén kívül tartatnak úgynevezett önkéntes árverések, amelyekre a felek önként beadják nélkülözhető közhasználati tárgyaikat (önkéntes napi árverések), időszaki árverések, amelyeken értékesebb közhasználati és műtárgyak kerülnek kalapács alá (aukciók), és időszaki árverések, nagyobb értékkel bíró, szakértők által kiválasztott műtárgyak árverése (művészi aukciók). Az elsőnek említett árveréseket a közönség „vagyonmentő vásár“ néven ismeri s maga ez a közönség által használt kifejezés tükrözi legjobban vissza az Árverési Csarnok működésének jelentőségét. A különféle aukciók tartásával, az azokra beadott műtárgyak kiállításával az Árverési Csarnok kulturális hivatást is tölt be.

Az ú. n. napi önkéntes árveréseken eladott tárgyak számáról és értékéről a 4. sz. táblázat számol be. Ezeknek a „vagyonmentő“ árveréseknek hullámozó számaadataiban tükröződik vissza a középosztály időnkinti megszorultsága. Az adatsorokból kiugranak az 1925., 1930/31. és az 1938. évek adatai. Az utóbbi év kivételével ezekben az években volt a legmagasabb az elárverezett ingóságok értéke. Az 1938. évben aránylag nem volt magas az árveréseken befolyt értékek végösszege, de ebben az évben ismét előtérbe kerültek a nagyobb értékű ékszerek, amint az az egy darabra eső átlagos értékek

4. Az állami árverési csarnok naponként tartott önkéntes árverései.

Enchères dites volontaires, faites tous les jours à l'Hôtel des ventes aux enchères créé par l'Etat.

É v Années	A z á r v e r é s e k e n e l a d o t t									
	é k s z e r e k Bijoux vendus		ingók — <i>Autres biens meubles vendus</i>		összes tárgyak — <i>Ensemble des objets vendus</i>		e g y d a r a b Valeur moyenne d'un			
	darabszáma <i>nombres abs.</i>	értéke ezer pengő <i>valeur en milliers de pengős</i>	darabszáma <i>nombres abs.</i>	értéke ezer pengő <i>valeur en milliers de pengős</i>	darabszáma <i>nombres abs.</i>	értéke ezer pengő <i>valeur en milliers de pengős</i>	ékszer stb. <i>bijou, etc.</i>	más ingó <i>autre bien meuble</i>	kézizálog <i>gage</i>	átlagos értéke pengő <i>vendu, en pengős</i>
1925	1.746	37	34.293	389	36.039	426	21	11	12	
1926	2.032	39	25.525	373	27.557	412	19	15	15	
1927	1.490	29	21.580	301	23.070	330	19	14	14	
1928	1.603	28	22.199	288	23.802	316	17	13	13	
1929	1.242	19	22.574	337	23.816	356	16	15	15	
1930	1.358	22	22.102	450	23.460	472	16	20	20	
1931	2.613	115	19.132	315	21.745	430	44	16	20	
1932	718	19	21.221	287	21.939	306	26	14	14	
1933	1.010	24	21.866	270	22.876	294	24	12	13	
1934	1.574	28	20.417	221	21.991	249	18	11	11	
1935	1.961	38	21.555	224	23.516	262	19	10	11	
1936	2.295	45	19.927	193	22.222	238	20	10	11	
1937	1.274	30	20.250	192	21.524	222	23	9	10	
1938	896	29	19.143	188	20.039	217	33	10	11	

számadataiból kitűnik. 1938-ban átlag ismét jóval magasabb értékű ékszereket adtak be a vagyonmentőbe, mint a megelőző években. Az ékszerek és egyéb ingóságok mennyiségének és értékének egymásközti viszonya az 1930—1931. években mutat jellegzetes, a megszokottnál lényegesen elütő képet. 1930-ban az egyéb ingók elnevezése alatt összefoglalt tárgyak átlagos értéke jóval meghaladta az árverésre került egy darab ékszer átlagos értékét, holott ez a tünet az 1925—1938. évek folyamán egyszer sem fordult elő. Nyilvánvalónak látszik, hogy a gazdasági válság előszelének hatása alatt a nagyközönség eleinte még ragaszkodott az értékállónak tartott ékszereihez s egyéb, nagyobb értékkel bíró közhasználati tárgyait bocsájtotta árverésre. És valóban, ha megnézzük az árverésre beadott tárgyak jegyzékét, egyre nagyobb mennyiségben találunk azok sorában értékes szőnyegeket, szőrmebundákat, festményeket, jobb ruhadarabokat stb. Az 1931. év nehézségei által fokozottabban támasztott megélhetési zavarok azonban még további áldozathozatalra kényszerítették az arra szorulókat s ebben az évben egyre inkább kényszerültek — másnak hiányában — ékszereiktől stb. megválni. Ebben az évben nagyon felugrik az elárverezett

arany-, ezüstitárgyak és ékszerek száma, összes és átlagos értéke és szembeötlően visszaesnek az egyéb ingóságok hasonló adatai. Az árverés alá kerülő tárgyak adatsorai az ezt követő években minden vonatkozásban fokozatos, néhol hullámzó visszaesést mutatnak, s az 1938. évben — amint azt fentebb érintettük — a magasabb átlagértékű ékszerek ismét fokozottabb mértékben kerültek árverés alá.

A zálogköcsönmozgalomnak fentiekben tárgyalt 14 éves adatsorai bizonyos vonatkozásokban rávilágítanak a mozgalom vonzási körébe került társadalmi rétegek vagyoni helyzetére s az általános gazdasági helyzet által támasztott életkörülményeire. Ezekből a számokból — kellő mérlegelés után — az eladósodottságra s a megszorultságra is következtetni lehet. Az adatok hullámzása az utolsó évekre, különösen 1938-ra az érintett néprétegek hitelviszonyainak kedvezőtlen alakulását mutatja, az erősödő forgalom arra enged következtetni, hogy a zálogházakat a jövőben ismét sokan fogják felkeresni. Ez a tünet fokozottabban indokoltá teszi azt, hogy a zálogintézetek működésének a súlypontja a szociális elgondolásokon nyugodjék.

Gidófalvy Elemér dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(*C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.*)

Zelovich Kornél: Budapest közlekedése (1928—1932).

Cornélius Zelovich: La circulation à Budapest (1928—32).

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi I. Lajos* dr.) 67. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi.) 67e volume, no 2. Publiées par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1934. 114 l. — p.

A szerző értékes művének bevezető részében megállapítja, hogy Budapest távolsági közlekedésénél a személyforgalomban legnagyobb a szerepe a vasúti közlekedésnek, az áruforgalomban pedig a vasút mellett a dunai hajózásnak is nagy jelentősége van. A gépjárművek különösen a környéki áruforgalomban játszanak nagyobb szerepet. A kötet következő fejezetei Budapest áruforgalmi adatait ismertetik. A háború előtti években a fővárosba

évenként mintegy 10 millió tonna árut szállítottak, az 1932. évben azonban már csak 6·5 millió tonna áru került a fővárosba, ennek 81·5%-át a vasutak, 18·5%-át pedig a dunai hajók szállították. A közúton érkező áruk mennyisége ugyanakkor 650 ezer tonnára tehető. A mű részletesen ismerteti a fővárosi pályaudvarok személy- és teherforgalmának adatait, majd áttér a környék forgalmának ismeretelésére. Megállapítja, hogy a környékkel való közlekedésben a nagyvasút és a helyi érdekű vasút mellett a gépjárművek és a hajózás is nagy szerepet játszik. Az 1932. évben a főváros környéki forgalmában 96·5 millió utas utazott, ugyanakkor a távolsági forgalom 7 millió utast számlált. A következő fejezetek Budapest helyi közlekedését elemzik. A fővárosban az 1932. évben 279·4 millió utas vette igénybe a szállítóeszközöket, ezek közül 252 millió utas a közúti vasúton utazott. Részletesen vizsgálja

számadataiból kitűnik. 1938-ban átlag ismét jóval magasabb értékű ékszereket adtak be a vagyonmentőbe, mint a megelőző években. Az ékszerek és egyéb ingóságok mennyiségének és értékének egymásközti viszonya az 1930—1931. években mutat jellegzetes, a megszokottnál lényegesen elütő képet. 1930-ban az egyéb ingók elnevezése alatt összefoglalt tárgyak átlagos értéke jóval meghaladta az árverésre került egy darab ékszer átlagos értékét, holott ez a tünet az 1925—1938. évek folyamán egyszer sem fordult elő. Nyilvánvalónak látszik, hogy a gazdasági válság előszelének hatása alatt a nagyközönség eleinte még ragaszkodott az értékállónak tartott ékszereihez s egyéb, nagyobb értékkel bíró közhasználati tárgyait bocsájtotta árverésre. És valóban, ha megnézzük az árverésre beadott tárgyak jegyzékét, egyre nagyobb mennyiségben találunk azok sorában értékes szőnyegeket, szőrmebundákat, festményeket, jobb ruhadarabokat stb. Az 1931. év nehézségei által fokozottabban támasztott megélhetési zavarok azonban még további áldozathozatalra kényszerítették az arra szorulókat s ebben az évben egyre inkább kényszerültek — másnak hiányában — ékszereiktől stb. megválni. Ebben az évben nagyon felugrik az elárverezett

arany-, ezüstitárgyak és ékszerek száma, összes és átlagos értéke és szembeötlően visszaesnek az egyéb ingóságok hasonló adatai. Az árverés alá kerülő tárgyak adatsorai az ezt követő években minden vonatkozásban fokozatos, néhol hullámzó visszaesést mutatnak, s az 1938. évben — amint azt fentebb érintettük — a magasabb átlagértékű ékszerek ismét fokozottabb mértékben kerültek árverés alá.

A zálogköcsönmozgalomnak fentiekben tárgyalt 14 éves adatsorai bizonyos vonatkozásokban rávilágítanak a mozgalom vonzási körébe került társadalmi rétegek vagyoni helyzetére s az általános gazdasági helyzet által támasztott életkörülményeire. Ezekből a számokból — kellő mérlegelés után — az eladósodottságra s a megszorultságra is következtetni lehet. Az adatok hullámzása az utolsó évekre, különösen 1938-ra az érintett néprétegek hitelviszonyainak kedvezőtlen alakulását mutatja, az erősödő forgalom arra enged következtetni, hogy a zálogházakat a jövőben ismét sokan fogják felkeresni. Ez a tünet fokozottabban indokoltá teszi azt, hogy a zálogintézetek működésének a súlypontja a szociális elgondolásokon nyugodjék.

Gidófalvy Elemér dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(*C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.*)

Zelovich Kornél: Budapest közlekedése (1928—1932).

Cornélius Zelovich: La circulation à Budapest (1928—32).

Statistikai Közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi I. Lajos* dr.) 67. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi.) 67e volume, no 2. Publiées par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1934. 114 l. — p.

A szerző értékes művének bevezető részében megállapítja, hogy Budapest távolsági közlekedésénél a személyforgalomban legnagyobb a szerepe a vasúti közlekedésnek, az áruforgalomban pedig a vasút mellett a dunai hajózásnak is nagy jelentősége van. A gépjárművek különösen a környéki áruforgalomban játszanak nagyobb szerepet. A kötet következő fejezetei Budapest áruforgalmi adatait ismertetik. A háború előtti években a fővárosba

évenként mintegy 10 millió tonna árut szállítottak, az 1932. évben azonban már csak 6·5 millió tonna áru került a fővárosba, ennek 81·5%-át a vasutak, 18·5%-át pedig a dunai hajók szállították. A közúton érkező áruk mennyisége ugyanakkor 650 ezer tonnára tehető. A mű részletesen ismerteti a fővárosi pályaudvarok személy- és teherforgalmának adatait, majd áttér a környék forgalmának ismeretelésére. Megállapítja, hogy a környékkel való közlekedésben a nagyvasút és a helyi érdekű vasút mellett a gépjárművek és a hajózás is nagy szerepet játszik. Az 1932. évben a főváros környéki forgalmában 96·5 millió utas utazott, ugyanakkor a távolsági forgalom 7 millió utast számlált. A következő fejezetek Budapest helyi közlekedését elemzik. A fővárosban az 1932. évben 279·4 millió utas vette igénybe a szállítóeszközöket, ezek közül 252 millió utas a közúti vasúton utazott. Részletesen vizsgálja

a szerző az utasforgalom nagysága és a lakosság száma közötti viszonyt, majd a forgalmat havonként részletezi. Külön fejezet foglalkozik a Beszkárt üzemi és forgalmi teljesítményével és a vállalat gazdasági eredményeivel. Bőven tárgyalja a kis-zakasz-rendszer életbeléptetésének szükségességét és annak gazdasági eredményeit, majd áttér a fővárosi autbuszforgalom ismertetésére. Megállapítja, hogy az 1932. évben az autbuszok 26·2 millió utast szállítottak, majd kitér a közúti vasút és az autbusz egymáshoz való viszonyára is. Az utolsó fejezetekben a Budapesten építendő gyorsvasút kérdésével foglalkozik és kijelöli azokat az útvonalakat, amelyek alatt a gyorsvasutat meg lehetne építeni.

P.-H. M. br. dr.

Schuler Dezső dr.: A hatósági nyílt szegénygondozás Budapesten.

Dr Désiré Schuler: L'Assistance publique de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
75. kötet, 1. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 75e volume, no 1. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest

Budapest, 1939. 79 l. — p.

A könyv a budapesti hatósági szegénygondozás fejlődését ismerteti. A szegénygondozás mint közigazgatási ág Budapesten az ötvenes években jelentkezik először, de még nem a mai értelemben, mert ekkor csupán a lelenceknek, árváknak és a munkaképteleneknek intézetben való elhelyezését jelentette. Ez volt a zárt szegénygondozás, szemben a mai nyílt szegénygondozással. A háború előtti időkhöz a nyílt szegénygondozást az egyház s a különböző karitatív egyesületek intézték, bár a pénzzel való segélyezésből a főváros is kivette a részét. A háborús években a természetbeni segélyezések egész sorára volt szükség, s segélyezésekben még a háború utáni első évben is 88 ezer gyermeket és felnőttet kellett részesíteni. Az amerikai és más külföldi segélyakciókat a főváros karöltve bonyolította le a jótékony egyesületekkel. A huszas évek konjunktúrás időszaka enyhítette a helyzetet, de 1925 után a szegénygondozás egyre súlyosabb terhet rótt a fővárosra. 1927-ben 20 ezerre, az 1932. évben pedig már 184 ezerre emelkedett a segélyezésre szorulóknak száma, ami azt jelentette, hogy a főváros lakosságának 18·1%-a támogatásra szorult. A nyílt szegénygondozás általános elve az, hogy amennyiben csak lehetséges, a támogatásért (pl. ebédjegy) valami csekély ellenértéket kívánnak meg, hogy a teljes ingyenes szolgáltatások ne tegyék munkakerülökké a keresetképeseket. Ezt a célt szolgálta az 1932-ben bevezetett ínségmunkák rendszere is, amelynek keretében 5 ezer keresetképes ínségest foglalkoztattak. 1934-

ben átszervezték a szegénygondozást az Országos Stefánia Szövetség, a Magyar Vöröskereszt Egylet és a Szociális Misszió Társulat bevonásával. Ebben az évben Budapest lakosságának 12·1%-a volt ínséges, összesen 126 ezer ember, akik 12 millió pengőjébe kerültek a fővárosnak. A hatósági nyílt szegénygondozás súlyos terhet jelent, mert a háború előtti zárt szegénygondozás keretében csupán a munkaképtelenekről kellett gondoskodni. A háború befejezése óta azonban a segélyezésre szorulóknak zömét a keresetképes munkanélküliek nagy tömege teszi.

A könyv több táblázatos kimutatást tartalmaz az ínségesek nem és korszerinti megoszlásáról, valamint a keresetképes munkanélküliek számának az alakulásáról.

Sz. G. dr.

Schuler Dezső dr.: A hajléktalanság kérdése a székesfővárosban.

Dr Désiré Schuler: Le problème des sans-abri à Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
76. kötet, 1. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 76e volume, no 1. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1935. 163 l. — p.

Schuler Dezső dr., a fővárosi lakásügyek alapos ismerője, e munkájában statisztikai adatok sűrű idézésével foglalkozik Budapest lakásproblémáival. Budapestet mindig jellemezte a lakáshiány s csupán az 1930-as években lehetett e téren egészséges fejlődést megállapítani, amelyet azonban az egyre súlyosbodó gazdasági válság kibontakozásában mindinkább akadályozott. A főváros lakosságának bevándorlásból keletkező nagymérvű szaporodása már a kiegyezés körüli években erős túlszűfolttságot, sőt hajléktalanságot eredményezett. Ezt az is mutatja, hogy a 60-as és 80-as években ismételtén pusztított a kolera Budapesten. A főváros tervszerű intézkedései ez időkhöz csak szükséglakások építésére irányultak; az olcsóbérű kislakások szaporítását megfelelő magán-tevékenység híján csupán jóval a háború után kezdte meg a főváros. Kényszerítőleg hatott a főváros e tevékenységére az a körülmény is, hogy a lakások szabad forgalmát korlátozó háborús intézkedéseket 1926-ban feloldották s a háztulajdonosok a késedelmes fizetőknek olyan tömegét lakoltatták ekkor ki, hogy az ily módon hajléktalanná váltak számára új szükséglakásokat kellett építeni. A szükséglakások építését a főváros, az olcsóbérű kislakásépítést pedig nagybankok vállalták el s 1929 végéig be is fejezték azt. A különböző bódételepek 1935-ig részint megszűntek s azok, akik szükséglakásban már nem voltak elhelyezhetők, lakbérsegélyben részesültek. Nagyjelentőségű volt a MABI által 1933-ban folyósított kölcsönből nyugati

a szerző az utasforgalom nagysága és a lakosság száma közötti viszonyt, majd a forgalmat havonként részletezi. Külön fejezet foglalkozik a Beszkárt üzemi és forgalmi teljesítményével és a vállalat gazdasági eredményeivel. Bőven tárgyalja a kis-szakasz-rendszer életbeléptetésének szükségességét és annak gazdasági eredményeit, majd áttér a fővárosi autbuszforgalom ismertetésére. Megállapítja, hogy az 1932. évben az autbuszok 26·2 millió utast szállítottak, majd kitér a közúti vasút és az autbusz egymáshoz való viszonyára is. Az utolsó fejezetekben a Budapesten építendő gyorsvasút kérdésével foglalkozik és kijelöli azokat az útvonalakat, amelyek alatt a gyorsvasutat meg lehetne építeni.

P.-H. M. br. dr.

Schuler Dezső dr.: A hatósági nyílt szegénygondozás Budapesten.

Dr Désiré Schuler: L'Assistance publique de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
75. kötet, 1. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 75e volume, no 1. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest

Budapest, 1939. 79 l. — p.

A könyv a budapesti hatósági szegénygondozás fejlődését ismerteti. A szegénygondozás mint közigazgatási ág Budapesten az ötvenes években jelentkezik először, de még nem a mai értelemben, mert ekkor csupán a lelenceknek, árváknak és a munkaképteleneknek intézetben való elhelyezését jelentette. Ez volt a zárt szegénygondozás, szemben a mai nyílt szegénygondozással. A háború előtti időkhöz a nyílt szegénygondozást az egyház s a különböző karitatív egyesületek intézték, bár a pénzzel való segélyezésből a főváros is kivette a részét. A háborús években a természetbeni segélyezések egész sorára volt szükség, s segélyezésekben még a háború utáni első évben is 88 ezer gyermeket és felnőttet kellett részesíteni. Az amerikai és más külföldi segélyakciókat a főváros karöltve bonyolította le a jótékony egyesületekkel. A huszas évek konjunktúrás időszaka enyhítette a helyzetet, de 1925 után a szegénygondozás egyre súlyosabb terhet rótt a fővárosra. 1927-ben 20 ezerre, az 1932. évben pedig már 184 ezerre emelkedett a segélyezésre szorulóknak száma, ami azt jelentette, hogy a főváros lakosságának 18·1%-a támogatásra szorult. A nyílt szegénygondozás általános elve az, hogy amennyiben csak lehetséges, a támogatásért (pl. ebédjegy) valami csekély ellenértéket kívánnak meg, hogy a teljes ingyenes szolgáltatások ne tegyék munkakerülökké a keresetképeseket. Ezt a célt szolgálta az 1932-ben bevezetett ínségmunkák rendszere is, amelynek keretében 5 ezer keresetképes ínségest foglalkoztattak. 1934-

ben átszervezték a szegénygondozást az Országos Stefánia Szövetség, a Magyar Vöröskereszt Egylet és a Szociális Misszió Társulat bevonásával. Ebben az évben Budapest lakosságának 12·1%-a volt ínséges, összesen 126 ezer ember, akik 12 millió pengőjébe kerültek a fővárosnak. A hatósági nyílt szegénygondozás súlyos terhet jelent, mert a háború előtti zárt szegénygondozás keretében csupán a munkaképtelenekről kellett gondoskodni. A háború befejezése óta azonban a segélyezésre szorulóknak zömét a keresetképes munkanélküliek nagy tömege teszi.

A könyv több táblázatos kimutatást tartalmaz az ínségesek nem és korszerinti megoszlásáról, valamint a keresetképes munkanélküliek számának az alakulásáról.

Sz. G. dr.

Schuler Dezső dr.: A hajléktalanság kérdése a székesfővárosban.

Dr Désiré Schuler: Le problème des sans-abri à Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.)
76. kötet, 1. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 76e volume, no 1. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.

Budapest, 1935. 163 l. — p.

Schuler Dezső dr., a fővárosi lakásügyek alapos ismerője, e munkájában statisztikai adatok sűrű idézésével foglalkozik Budapest lakásproblémáival. Budapestet mindig jellemezte a lakáshiány s csupán az 1930-as években lehetett e téren egészséges fejlődést megállapítani, amelyet azonban az egyre súlyosbodó gazdasági válság kibontakozásában mindinkább akadályozott. A főváros lakosságának bevándorlásból keletkező nagymérvű szaporodása már a kiegyezés körüli években erős túlszűfolttságot, sőt hajléktalanságot eredményezett. Ezt az is mutatja, hogy a 60-as és 80-as években ismételtén pusztított a kolera Budapesten. A főváros tervszerű intézkedései ez időkhöz csak szükséglakások építésére irányultak; az olcsóbérű kislakások szaporítását megfelelő magán-tevékenység híján csupán jóval a háború után kezdte meg a főváros. Kényszerítőleg hatott a főváros e tevékenységére az a körülmény is, hogy a lakások szabad forgalmát korlátozó háborús intézkedéseket 1926-ban feloldották s a háztulajdonosok a késedelmes fizetőknek olyan tömegét lakoltatták ekkor ki, hogy az ily módon hajléktalanná váltak számára új szükséglakásokat kellett építeni. A szükséglakások építését a főváros, az olcsóbérű kislakásépítést pedig nagybankok vállalták el s 1929 végéig be is fejezték azt. A különböző bódételepek 1935-ig részint megszűntek s azok, akik szükséglakásban már nem voltak elhelyezhetők, lakbérsegélyben részesültek. Nagyjelentőségű volt a MABI által 1933-ban folyósított kölcsönből nyugati

mintára épített városszéli telepítés, amelynek során az önhibájukon kívül inségbe jutott családok heti 5 pengő bérért 300 négyszögöles telken épült szoba-konyhás házat bérelhettek, ha kötelezték magukat a kert rendszeres művelésére. A súlyosbodó gazdasági viszonyok egyre növelték a hajléktalanok számát, úgy, hogy további menhelyek létesítésére volt szükség. Ezt a munkát részben a Magyar Vöröskereszt Egylet vállalta magára és intézte el. A harmincas évek elején megindult magánépítkezési tevékenység 1934-ben majdnem a felére csökkent (2.842 új lakás), ami nemcsak az 1933. év végéig biztosított adómentességi kedvezmények megszűnésének tudható be, hanem a gazdasági depresszióknak is. Az építkezések folytatása s különösen olcsóbérű kislakások építése továbbra is indokolt, mert ezáltal nemcsak a hajléktalanság volna megelőzhető, hanem az új építkezések és az öreg bérkaszárnnyák átalakítása a munkanélküliség esökkenését is maguk után vonják. *Sz. G. dr.*

Schuler Dézsó dr.: Hatósági és társadalmi embervédelem Budapesten.

Dr. Désiré Schuler: La protection de la condition humaine par les autorités et par la société de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 78. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr. Louis I. Illyefalvi). 78e volume, no 4. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 1936. 344 l. — p.

Szerző statisztikai adatok bő idézésével hármas felosztásban ismerteti a budapesti embervédelmet. Az első rész az anya- és csecsemővédelemmel foglalkozik s az Országos Stefánia Szövetség, valamint a társadalmi jóléti és egészségügyi intézmények e téren kifejtett munkásságának a leírását adja. Az anya- és csecsemővédelem a betegségek megelőzésének és az orvoslásnak az elvén épül fel s nemcsak a terhes anyára és a csecsemőre terjed ki, hanem 3 éves korig bezárólag minden rászoruló gyermekre. A második rész a 3—14 éves korú gyermekek szociális, egészségügyi, jogi és nevelővédelmi feladataival és eredményeivel, valamint a züllés veszélyének kitétt és bűnöző gyermekek problémájával foglalkozik. A harmadik rész a dolgozó, tanuló és a munkanélküli ifjúság érdekében tett intézkedéseket ismerteti. A székesfőváros hatósága és társadalma a csecsemő-, gyermek- és ifjúságvédelemre, vagyis a gyermekre születésétől felnőtt koráig 1935-ben majdnem 11 millió P-t áldozott, amely összegből hét és félmillió pengő esik a főváros hatóságára. A legtöbb pénz — a kiadások 77%-át — a gyermekvédelem emésztette fel, mert a legtöbb gyermek ebben a korban szorul hatósági vagy társadalmi támogatásra. Szerző megállapítja, hogy az embervédelem

terén a magán jóléti egyesületekben a szakértelmet igénylő munkát hivatásszerűen végző egyének túl az önkéntes karitatív munka fokozottabb bekapcsolódása volna kívánatos. Ehhez azonban szociális akadémia felállítására volna szükség, amelyen a közönség szélesebb rétegei elsajátíthatnák a kellő ismereteket. *Sz. G. dr.*

Pásztor Mihály: A hatvanesztendő 1879. évi XXVIII. törvénycikk.

Michel Pásztor: Le 60e anniversaire de la loi XXVIII de 1879.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 89. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr. Louis I. Illyefalvi). 89e volume, no 4. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 1939. 85 l. — p.

A rendőri bejelentőhivatal felállításáról szóló 1879. évi XXVIII. t.-c. megalkotásának hatvanéves fordulója alkalmából szerző a bejelentési intézmény fejlődését ismerteti. Statisztikai szempontból az teszi jelentőssé a könyvet, hogy mivel a bejelentési intézmény alakulása Pest város népességének fejlődésével állott összefüggésben, szerző bő statisztikai adatokat közöl a régi Pest népességének változásairól és összetételéről, Mária Terézia uralkodásának utolsó évtizedétől kezdve egészen 1848-ig. A pesti bejelentési intézmény vezetője, a városkapitány, e minőségében egyúttal statisztikus is volt, aki 1803-tól kezdve évenként népszámlálást tartott, hogy számot tudjon adni ne csak a bejelentésre kötelezett idegenekről, hanem a helybeli népességről is. Ezek az összeírások a nemesekre, katonákra, kórházak lakóira és a társadalom környékére szorulóakra nem terjedtek ki, de számbavették a tisztviselőket, honoráciorokat, polgárokat, kézműveseket, kereskedőket, a nemesek szolgáit, parasztokat, lakókat és másodlakókat, cselédeket, napszámosokat és végül az árvákat. Lakók alatt értették azokat a legkülönbözőbb foglalkozással bíró egyéneket, akik az előbb említett foglalkozások egyikébe sem voltak sorolhatók. 1848 tavaszán ezek kis híján már a felét tették Pest 50 ezernyi férfitlakosságának. Minthogy e konskripciók főleg katonaillesítési célokat szolgáltak, ezért főképpen a pesti férfinépességre nyujtanak értékes demográfiai és foglalkozási adatokat. Száz esztendővel ezelőtt a 18 évesnél fiatalabb férfiak arányszáma közel járt a 40%-hoz szemben a mai 20%-kal. 1830-ban a 40 éven felüli férfiak az egész férfinépesség nem egészen 19%-át tették ki, míg jelenleg több mint 33%-át, ami bizonyítja, hogy ma kevesebb a születés, több a munkabíró korú betelepülő s tovább élnek az emberek. Az évenkénti összeírás eredményeiből kitűnik, hogy Pest város népessége 1803-tól 1848-ig, amikor is elérte a 100 ezres lélekszámot, megháromszorozó-

mintára épített városszéli telepítés, amelynek során az önhibájukon kívül inségbe jutott családok heti 5 pengő bérért 300 négyszögöles telken épült szoba-konyhás házat bérelhettek, ha kötelezték magukat a kert rendszeres művelésére. A súlyosbodó gazdasági viszonyok egyre növelték a hajléktalanok számát, úgy, hogy további menhelyek létesítésére volt szükség. Ezt a munkát részben a Magyar Vöröskereszt Egylet vállalta magára és intézte el. A harmincas évek elején megindult magánépítkezési tevékenység 1934-ben majdnem a felére csökkent (2.842 új lakás), ami nemcsak az 1933. év végéig biztosított adómentességi kedvezmények megszűnésének tudható be, hanem a gazdasági depresszióknak is. Az építkezések folytatása s különösen olcsóbérű kislakások építése továbbra is indokolt, mert ezáltal nemcsak a hajléktalanság volna megelőzhető, hanem az új építkezések és az öreg bérkaszárnnyák átalakítása a munkanélküliség esökkenését is maguk után vonják. Sz. G. dr.

Schuler Dézsó dr.: Hatósági és társadalmi embervédelem Budapesten.

Dr Désiré Schuler: La protection de la condition humaine par les autorités et par la société de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 78. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 78e volume, no 4. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 1936. 344 l. — p.

Szerző statisztikai adatok bő idézésével hármas felosztásban ismerteti a budapesti embervédelmet. Az első rész az anya- és csecsemővédelemmel foglalkozik s az Országos Stefánia Szövetség, valamint a társadalmi jóléti és egészségügyi intézmények e téren kifejtett munkásságának a leírását adja. Az anya- és csecsemővédelem a betegségek megelőzésének és az orvoslásnak az elvén épül fel s nemcsak a terhes anyára és a csecsemőre terjed ki, hanem 3 éves korig bezárólag minden rászoruló gyermekre. A második rész a 3—14 éves korú gyermekek szociális, egészségügyi, jogi és nevelővédelmi feladataival és eredményeivel, valamint a züllés veszélyének kitétt és bűnöző gyermekek problémájával foglalkozik. A harmadik rész a dolgozó, tanuló és a munkanélküli ifjúság érdekében tett intézkedéseket ismerteti. A székesfőváros hatósága és társadalma a csecsemő-, gyermek- és ifjúságvédelemre, vagyis a gyermekre születésétől felnőtt koráig 1935-ben majdnem 11 millió P-t áldozott, amely összegből hét és félmillió pengő esik a főváros hatóságára. A legtöbb pénz — a kiadások 77%-át — a gyermekvédelem emésztette fel, mert a legtöbb gyermek ebben a korban szorul hatósági vagy társadalmi támogatásra. Szerző megállapítja, hogy az embervédelem

terén a magán jóléti egyesületekben a szakértelmet igénylő munkát hivatásszerűen végző egyének túl az önkéntes karitatív munka fokozottabb bekapcsolódása volna kívánatos. Ehhez azonban szociális akadémia felállítására volna szükség, amelyen a közönség szélesebb rétegei elsajátíthatnák a kellő ismereteket. Sz. G. dr.

Pásztor Mihály: A hatvanesztendő 1879. évi XXVIII. törvénycikk.

Michel Pásztor: Le 60e anniversaire de la loi XXVIII de 1879.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti Illyefalvi I. Lajos dr.) 89. kötet, 4. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 89e volume, no 4. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 1939. 85 l. — p.

A rendőri bejelentőhivatal felállításáról szóló 1879. évi XXVIII. t.-c. megalkotásának hatvanéves fordulója alkalmából szerző a bejelentési intézmény fejlődését ismerteti. Statisztikai szempontból az teszi jelentőssé a könyvet, hogy mivel a bejelentési intézmény alakulása Pest város népességének fejlődésével állott összefüggésben, szerző bő statisztikai adatokat közöl a régi Pest népességének változásairól és összetételéről, Mária Terézia uralkodásának utolsó évtizedétől kezdve egészen 1848-ig. A pesti bejelentési intézmény vezetője, a városkapitány, e minőségében egyúttal statisztikus is volt, aki 1803-tól kezdve évenként népszámlálást tartott, hogy számot tudjon adni ne csak a bejelentésre kötelezett idegenekről, hanem a helybeli népességről is. Ezek az összeírások a nemesekre, katonákra, kórházak lakóira és a társadalom környékére szorulóakra nem terjedtek ki, de számbavették a tisztviselőket, honoráciorokat, polgárokat, kézműveseket, kereskedőket, a nemesek szolgáit, parasztokat, lakókat és másodlakókat, cselédeket, napszámosokat és végül az árvákat. Lakók alatt értették azokat a legkülönbözőbb foglalkozással bíró egyéneket, akik az előbb említett foglalkozások egyikébe sem voltak sorolhatók. 1848 tavaszán ezek kis híján már a felét tették Pest 50 ezernyi férfitlakosságának. Minthogy e konskripciók főleg katonaillesztési célokat szolgáltak, ezért főképpen a pesti férfinépességre nyujtanak értékes demográfiai és foglalkozási adatokat. Száz esztendővel ezelőtt a 18 évesnél fiatalabb férfiak arányszáma közel járt a 40%-hoz szemben a mai 20%-kal. 1830-ban a 40 éven felüli férfiak az egész férfinépesség nem egészen 19% át tették ki, míg jelenleg több mint 33%-át, ami bizonyítja, hogy ma kevesebb a születés, több a munkabíró korú betelepülő s tovább élnek az emberek. Az évenkénti összeírás eredményeiből kitűnik, hogy Pest város népessége 1803-tól 1848-ig, amikor is elérte a 100 ezres lélekszámot, megháromszorozó-

dott. Az 1879. évi bejelentési törvény tárgyalásakor Budapest lakossága 350 ezerre emelkedett s ez a körülmény gyakorolt döntő befolyást a törvény megszavazására, mert nagyvárosokban bejelentési kötelezettség nélkül az adózási és katonai állítási kötelezettségnek mindenki által való pontos teljesítését ellenőrizni nem lehetne.

Sz. G. dr.

Ruisz Rezső: Közúti járműszámlálások Budapesten.

Rodolphe Ruisz: Les enquêtes sur la circulation routière de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi* I. Lajos dr.) 89. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 89e volume, no 2. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 1939. 83 l. — p.

A szerző a Budapesten az 1927—1933. években megtartott közúti forgalomszámlálások eredményeit dolgozta fel e kötetben nagy alaposággal. A bevezető rész a nagyvárosi forgalom mérésnek fontosságát hangsúlyozza. Kiemeli, hogy csak a forgalom nagysága és irányának ismerete alapján lehet a nagyvárosok utcai közlekedését helyesen szabályozni. Ma már nem elég a villamoson utazó személyek számának ismerete, mert ez a személyforgalomnak csak egy része; igen jelentős az autóbuszok és személyautók által lebonyolított személyforgalom is. Ezenkívül a teherforgalom nagyságának megállapítása is szükséges. A város egyes gócpontjain áthaladó járművek számának ismerete városrendezési szempontból is elsőrendű fontossággal bír, mert csak e forgalom nagyságának számszerű ismerete alapján lehet a helyes utcaszélességet kijelölni és az utcákat megfelelő erősségű útburkolattal ellátni. Az első utcai forgalomszámlálást Londonban hajtották végre 1891 április 27-én, amikor is a Citybe torkoló utcáknál megszámlálták a befelé haladó gyalogosokat és járműveket; ezáltal a City egész forgalmát lemérték. Az automobilizmus terjedésével a nagyvárosok forgalma jelentősen megnövekedett, úgyhogy sok esetben az utcák szélessége nem elegendő az óriási forgalom lebonyolítására, ezért a forgalom egy részét el kell terelni, amit helyesen csak úgy lehet megoldani, ha a városi hatóságok a forgalom nagyságát számszerűleg és időbelileg ismerik.

Budapesten a forgalomszámlálásokat a m. kir. Államrendőrség kerékpáros osztályának tagjai végzik. Az első forgalomszámlálást Budapesten 1927 augusztus hó 1-én tartották a Nagykörút és a Rákóczi-út kereszteződésénél. A számlálás reggel 7 órától, másnap reggel 7 óráig tartott, ez alatt a 24 óra alatt a kereszteződésen 16.900 jármű haladt át. Ettől az időponttól kezdve a járműszámlálások állandósultak; még ugyanabban az évben

további három számlálás történt, a következő években pedig évenként öt számlálást hajtottak végre a legforgalmasabb gócpontokon. Ezek a számlálások azonban csak reggel 7 órától este 9 óráig tartottak. A szerző ismerteti a számlálások megszervezését és lefolyását, valamint a számlálások időpontjainak megválasztását. A forgalom fejlődése című fejezetben azokat a változásokat elemzi, amelyek az egyes forgalmi gócpontokon az 1927—1933. években megtartott számlálások között mutatkoztak. Megállapítja, hogy a géperejű járművek száma utcai közlekedésünkben évről-évre mind nagyobb szerepet játszik. Azután az időjárás határait vizsgálja a forgalom nagyságára. A fontosabb gócpontoknak forgalmi viszonyait külön-külön fejezetekben tárgyalja, majd a hidak forgalmi adatait ismerteti. A négy Dunahíd közül a legnagyobb járműforgalmat a Margit-híd, a legnagyobb gyalogosforgalmat a Lánchíd bonyolítja le. A műkövetkező fejezete a Kálvin-tér részletes forgalmi viszonyaival foglalkozik; 1932 június 13—18 között a Kálvin-téren olyan forgalomszámlálást hajtottak végre, amelynél nemcsak az egyes utcákból érkező járműveket számolták meg, hanem azt is megfigyelték, hogy az egyes utcákból érkező járművek a téren való áthaladás után melyik utcán folytatták útjukat. A számlálás egy teljes héten át tartott, s így mód nyílt annak megfigyelésére, hogy a hét egyes napjain hogyan alakult a tér forgalma. Az utolsó fejezet a Budapestre torkoló országutak forgalmát ismerteti. Az erre vonatkozó adatokat a m. kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium útügyi osztálya által végrehajtott forgalomszámlálás szolgáltatta. Ennek alapján nyert megállapítást, hogy a fővárosba torkoló 13 közúton naponta átlag 12.869 jármű érkezik.

P.-H. M. br. dr.

Szél Tivadar dr.: Nagy-Budapest népmozgalma.

Dr Théodore Szél: Le mouvement de la population dans le Grand Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti: *Illyefalvi* I. Lajos dr.) 91. kötet, 2. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 91e volume, no 2. Publiées par le Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. Budapest, 98 l. — pages.

Az előttünk fekvő közlemény értékes, új szem abban a kiadványsorozatban, mely *Illyefalvi* I. Lajos dr. nagyvonalú szerkesztésében Budapestnek és környékének közállapotait tárja fel. *Szél* Tivadar dr. bő adatanyagot nyújtó táblákkal, egymást jól kiegészítő nyers és tiszta arányszámokkal tarkított mélyreható műve Nagy-Budapest népmozgalmáról igen tanulságos és részletes képet ad.

Rövid bevezetés után, mely a Nagy-Budapest probléma jelentőségére világít rá, a könyv külön

fejezetekben taglalja a házasságkötések, a születések, a halálozások, a természetes szaporodás, a házasságok termékenysége, a vándormozgalom és a tényleges szaporodás alakulását. A műnek az 1934. évvel záródó táblái Budapest, továbbá egyenként és együtt a 22 szomszédos község és végül Nagy-Budapest adatait elsősorban a világháború utáni időszakról, de több helyütt a századfordulóiig visszanyúlóan sorakoztatják fel; az abszolút számokat a táblákon több éves átlagarányszámok egészítik ki. Az eredmények analitikus elemzése alapján leszűrt tanulságokat azután *Szél* a befejezésben még külön is összefoglalja.

A könyv érdekes megállapításaiból elsősorban a következőket idézhetjük. A nyers arányszámokból kitűnően a házasságkötési gyakoriság Budapesten magasabb (1931—1934. átlagában 10·7‰), mint közvetlen környékén (9·3‰); a lakóhely figyelembevételével korrigált arányszámok szerint ellenben mindkét adat egyforma szinte áll (10·2‰), sőt az így korrigált, de a 15 éven felüli nem házas egyénekhez viszonyított tiszta házasságkötési hányados már a szomszédos községekben magasabb (31·4‰) a fővárosinál (23·8‰). A házasok népszámlálási arányszáma is Budapesten az alacsonyabb. Az 1931—1934. évi nyers élveszületési átlagarány viszont ismét Budapesten látszik magasabbnak (15·6‰), mint a szomszédos övezeten (12·7‰); a lakóhely figyelembevételével korrigált adatsor itt is pontosan az ellenkező képet nyújtja: e szerint ugyanis Budapesten ezer lakosra mindössze 11·4 élveszületés jut, vidékén ellenben 15·8‰; sajnos, az utóbbi arányszám is szinte nagyvárosiasan gyenge születési mozgalomra derít világot. Az ezer 15—49 éves nőre eső tiszta és korrigált élveszületési arányszám alapján a szomszédos övezet előnye (51·7‰) a budapesti adat (32·4‰) felett még nagyobb. Minthogy a nehéz szülési esetek jó részének szülőintézet a színhelye, kórház és szülőintézet pedig a környéken jóval kevesebb van, mint Budapesten, a halvaszülöttek környékbeli aránya (2·7%) a vidékről behozott eseteket is felölelő budapestitől (3·4%) elég messze marad; hasonló a különbség a házasságonkívüli születések szempontjából: a szülötteknek 1931—1934-ben Budapesten 19·6, a szomszédos községekben 13·6%-a volt törvénytelen. Az idegen esetek nagy száma a halálozások frontján különösen zavaró; míg ugyanis a nyers halálozási arányszám Budapesten 15·8, közvetlen szomszédságában 10·5‰, a megfelelően korrigált fővárosi hányados (12·9‰) valamivel kisebb a környékbelineél (13·2‰). Hogy a kórházi halálesetek száma valóban figyelemreméltóan torzítja a halálozási mozgalom fényképét, arra *Szél*nek a csecsemőhalandóságra és az egyes halálokokra vonatkozó fejtegetései is rávilágítanak. Adatközléseiből figyelemreméltó a természetes szaporodás nyers

és korrigált adatainak szembesítése is; a székesfővárosban e kétféle 1931—1934. évi átlagos arányszám (—0·2, ill. —1·3‰) fogyást jelez, míg környékén ugyanakkor szerénymérvű (2·2, ill. 3·1‰-es) szaporulat mutatkozott. Ugyancsak tanulságos a szomszédos községkoszorú házassági termékenységi fölénye és viszonylag nagyobb vándormozgalmi nyeresége, egyben aránylag erőteljesebb tényleges népszaporodása is.

Szél könyve e végső adatmegállapítások mellett az elővárosok népmozgalmi sajátosságait egyenként is híven feljegyzi. Tanulmánya tehát nemcsak a Nagy-Budapest probléma, hanem a helyi igazgatás szempontjából fontos népesedéspolitikai és egészségvédelmi tanulságokban is bővelkedik.

Th. L. dr.

Thirring Gusztáv dr.: Sopron városa a 18. században.

Dr. Gustave Thirring: La ville de Sopron au XVIIIe siècle.

Népesedés- és gazdaságtörténeti tanulmány. Sopron sz. kir. város kiadása.

Etude démographique et d'histoire économique. Publiée par la ville de Sopron.

Sopron, 1939. VIII. + 356 l. — p. 15 térkép és grafikus ábrázolással. — 15 cartes et graphiques.

Évek hosszú sora óta a fiatalabb nemzedéket is felülmúló kitartással és munkabírással adta közre *Thirring* Gusztáv úttörő tanulmányait. A modern statisztikai anyag szorgalmas feldolgozói is elgondolkozhatnak azon, mekkora munka fekszik e nem statisztikai felvételek formájában létrejött, különböző természetű anyagoknak a statisztikai feldolgozásra való előkészítésében és feldolgozásában s mindenki láthatja, hogyan jöhet létre egy ember tervszerű munkálkodása nyomán az, amit *Thirring* Gusztáv eddig is s ebben a munkájában kiteljesülve a történettudomány és a statisztika terén életrehívott. A történettudományt említettük, mert az a munkásság, amely Sopron városát illetően ebben a kötetben jutott el kisebb részében a teljes feldolgozásig, nagyobbik részében pedig — s ez is felbecsülhetetlen érték — az anyag összefoglalásáig, a történettudomány keretei közé tartozik s csak a statisztikai módszer az, ami miatt a statisztika művelőit érdekli.

Thirring Gusztáv a napjaink életét magukba záró statisztikai munkálatai közben is szívesen keresett üdülést a múltban. Mint a fővárosi statisztikai hivatal aligazgatója, majd igazgatója az 1777-ben a városokról készült összeírásokat dolgozta fel¹⁾ és akadémiai székfoglaló előadását is

¹⁾ Városaink népesedési viszonyai 1777-ben (Földrajzi Közlemények, XXVI. k. 1898. 199—230 l.) — Die Bevölkerungsverhältnisse der ungarischen Städte im Jahre 1777. (Bulletin de la Société Hongroise de Géographie, XXVI. évf. 1898. 42—50 l.).

a történelmi statisztika köréből választotta.¹⁾ E munkáival a statisztikusok közül elsőnek fordult a magyar történelem 18—19. századi forrásai felé, amelyek a különböző célokból és szempontok szerint készült összeírásokban statisztikai feldolgozásra várnak. Érthető, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a hivatalos statisztikai szervezet felállítása előtt létrejött egyetlen magyarországi, a II. József által végrehajtott népszámlálás feldolgozásával is őt bízta meg. Az általános történelmi anyag szeretete mellett még nagyobb érdeklődéssel fordult szülővárosa, Sopron multja felé, melynek értékes levéltári anyaga egyre mélyebbre hatoló, kifejezetten történelmi kutatásokba vonta. E többfelé ágazó történelmi kutatásai évek hosszú során az anyag összegyűjtésével foglalták el. Hogy csupán a József-féle népszámlálás szétszórt anyagának felkutatása mit jelenthetett, az Thirring Gusztáv részben Szemlékben is megjelent tanulmányai-ból és az Akadémia által kiadott összefoglaló feldolgozásból²⁾ már ismeretesek. Közel húsz esztendő kutatásai adták meg a lehetőséget Thirring Gusztávnak, hogy erről a népszámlálásról írásban is beszámolhasson. 1931 óta aztán a részleteredmények egyre sűrűbben követték egymást. A Jászberényről, Kecskemétről fenmaradt eredeti anyag feldolgozásában megmutatta, milyen értékes forrás pusztult el szinte országszerte az eredeti számlálási ívek megsemmisítésével. S az 1804. évi összeírás és a József-féle népszámlálás egybevetésével a 18. század utolsó két évtizede népességének fejlődését igyekezett vázolni, amennyire természetesen a két nem azonos szempontok szerint készített felvételek eredményei azt megengedték. Közben nem feledkezett meg az 1770-es évek városi összeírásának még ki nem aknázott adatairól és egyre nagyobb szeretettel kutatta Sopron város levéltárában a statisztikai feldolgozásra alkalmas forrásokat. 1934 óta ismételten láthattuk, hogy ez a kutatás nagyszerű eredményekre vezetett. Csak utalunk arra az 1766. évben készített — eddig egyedül Sopronban ismeretes — lakásösszeírásra, mely Sopron lakásviszonyairól szinte modern felfogásnak megfelelő statisztikai feldolgozást tett lehetővé.

Szükségesnek tartottuk ezt a kis visszapillantást annak megértéséhez, hogyan jöhetett létre ez a „népesedés- és gazdaságtörténelmi tanulmány“ szerény alcímet viselő súlyos mű. Az említett feldolgozásokban használt források is bőségesen elég adatot nyújthattak volna hozzá, de Thirring Gusztáv ezzel nem elégedett meg. Kiindulva az 1715. és

1720. évben végrehajtott országos összeírások Sopronra vonatkozó anyagától kezdve feldolgozta a város levéltárában őrzött telek-, helyesebben adókönyveket (Grundbuch, utóbb Vermögen-Beschreibung-okat) is. Bevezetésében mentegeti, „hogy bizonyos intervallumok szerint kiválasztott évek anyagának feldolgozására“ szorítkozott, mert „az 1734-től 1870-ig rendelkezésre álló telek- és vagyónkönyveknek egyenkénti áttanulmányozása és anyaguk feldolgozása meghaladja egy ember munkerejét.“ (1. l.) Az 1734 és 1850 közti 116 évből 14 év anyagát mégis egy ember dolgozta fel, s hogy ez mit jelent, azt mindenki láthatja a munka ötödik részében, illetve a Függelékben közölt négy év anyagából. S ha még megemlíjtjük azt is, hogy az egyes évek adatainak összehasonlítása szükségessé tette a házak, illetve telkek történetének rekonstruálását és ezen az alapon lehető volt az egybevetés az 1930. évi népszámlálás adataival is, csak azon csodálkozhatunk, hogy ezt az emberfeletti munkát egy ember vállalta és hogy el is végezte!

Egy kétségtelen: nem könnyű olvasmány. A számokhoz és grafikonokhoz szokott szem — elsősorban tehát a statisztikus — azonban a táblázatokból és térképekből is világosan láthatja a népesség és a város lakossága vagyoni helyzetének megoszlását és fejlődését. Egy kis belemélyedés után aztán ezek a számok a történésznek is beszélni kezdenek. Ő azonban beleélheti magát az egyes adatokba, ezek fejlődéssorába, a szövegben — szinte már túlsúfoltan — közölt részletekbe. Ilyen mindjárt „A város topográfiája“ címet viselő első fejezet. Nyugodtan mondhatjuk, hogy nincs egyetlen magyar város, melynek mai és történelmi helyrajzát annyira ismernők, mint Sopronét — Thirring munkája után. S a mielőbbre várt — az előszóban említett — „Sopron házai és háztulajdonosai 1734-től napjainkig“ című munka megjelenése után a mai ember valóban Sopron történelmi utcáin, azok történetét keresztül élve, egyidejűleg a 18. században is járhat. S ez nem pusztán romantika. A történelmi mult átélése — minden aprónak látszó részletében is — a nemzeti öntudat elemi alkotórésze. Azt, hogy ez a kis rész a szigorúan értelmezett tudománynak mekkora nyereség, hangsúlyozni is felesleges.

A feldolgozást nyújtó II. (Házak és lakások.), III. (A népesség.) és IV. (A gazdasági élet.) főcímet viselő részek olyan hatalmas anyagot ölelnek fel, mellyel egy kis ismertetés meg sem kísérelheti, hogy megbirkózzék. Meg kell elégednünk, néhány — azt mondhatnók: találmra — kiragadott eredménnyel. Ezek értékét azonban nagyban emeli az, hogy Thirring Gusztáv szerteágazó munkássága ismételten lehetőséget ad az összehasonlításokra. Így állapíthatja meg, hogy a 18. század népességi szaporodása nemcsak a török korszaktól és a fel-

¹⁾ Népesedésünk kútforrásai a mult század első felében. (Magy. Tudományos Akadémia, Értekezések a társadalmi tudományok köréből. XII. évf. 12. sz. Budapest, 1903. 8° 114 l.)

²⁾ Magyarország népessége II. József korában (Budapest, 1938. a Magyar Tudományos Akadémia kiadása. 8° VIII + 192 l., 8 térkép).

szabadítást követő évek szabadságharcától elsősorban szenvedett vidékek sajátossága. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a magyarság súlyos, veszteségekkel teli évszázadait ugyan elsősorban az ország belső területe érezte meg, de a magyar történeti sorsközösségbe beletartoztak a dúlásoktól jobban megkímélt határszélek, így Sopron is. Néhány alföldi és végvidéki várossal, elsősorban Kecskeméttel és Egerrel való összehasonlításokból látszik azonban, hogy ha ezek az évszázadok Sopron fejlődését lelassították, sőt helyel-közzel teljesen megátolták is, kedvezőbb helyzete mégis elvitathatatlanul megmaradt. Erre főleg az Egerrel történt összehasonlítások vetnek fényt, magasra emelve Sopron városiasságának hányadosát. Ez a városias jelleg mind a három fejezet eredményeiből szembezőkően tűnik ki és megállapítható a városon belül is, természetesen a Belváros javára. Hogy a 16. és 17. század milyen fejlődési lehetőségektől fosztotta meg Sopront, mutatja annak a 18. század elején üres 43 belvárosi teleknek a század folyamán történt teljes beépítése, amelyhez a Várfalakhoz tartozó ú. n. Várkerület beépítési folyamata csatlakozott, a század közepén már határozott kereteket öltve. De ezt mutatja a külvárosok házainak erős szaporodása, sőt a század végén bekövetkezett falakon kívüli terjeszkedés is. A városiasságot mutatják a népesedési adatok is; a nők nagyobb arányszáma, a házasságban élő férfiak alacsony száma, a kevés számú gyermek. Városi jelleg s a soproni lakosság német eredetéből folyható sajátosság az ú. n. „részházak“ intézmény is, melynek kialakulására akkor kerül sor, amikor már a lakosság között teljes egészében szétosztattak a külvárosi telkek is és pedig olyan mélyen elnyúló keskeny formában, hogy azok tovább már hosszanti alakban oszthatók nem voltak. A városrendészet pedig — új utcák nyitásával — nem tudta nyomon követni a népesség fejlődését. (Ez különben is jóval későbbi városfejlődési ponton következik be.) A részházak létrejötté azonban elsősorban a társadalmi élet mélyebben gyökerező szokásának következménye. Éppen az alföldi városokkal egybevetve tudja megállapítani Thirring, hogy azokhoz képest Sopronban teljesen ismeretlennek mondhatjuk a családközösségi életformát. Amíg az Alföldön, sőt másutt is¹⁾ elég nagy számban találunk nős fiúkat

¹⁾ Kecskeméten 1828-ban 296 nőtlen fiú mellett 140 nős fiú, 14 nőtlen fitestvér mellett 25 nős fitestvér és 63 hajadon leány mellett 30 férjezett leány élt az adózó férfi családfők háztartásában, a nő családfőkében pedig 114 nőtlen fiú mellett 64 nős fiú, 1 nőtlen fitestvér mellett 4 nős fitestvér és 18 hajadon leány mellett 22 férjezett leány élt. (Pálfy: Kecskemét adózó lakossága az 1828. évben. — Magyar Stat. Szemle, 1935. évf. 385. l.) — Szombathelyen ugyancsak 1828-ban a kereskedő családfők háztartásaiban nős vagy férjezett

vagy férjezett leányokat a szülők háztartásában, Sopronban erre csak egy-két példa van. Itt az volt az általános szokás, hogy az új család önálló háztartást létesített s a tehetősebb réteg önálló háztartásban, vagy a lehetőséghez képest legalább is önálló házrészben igyekezett a fiatalok otthonát elhelyezni. A városiasság egyik fokmérője, mint már említettük, a házasságban élő férfiak alacsony száma. Ez egyszermind a lakosság foglalkozására is rávilágít (ugyanúgy, mint a fiatalok kiválása a szülők háztartásából). A gazdálkodó népesség férfitagjai korábban nőülnek s az özvegy férfi — hacsak már felnőtt leánygyermekkei nincsenek — rendszerint új asszonyt hoz a házhoz, helyesebben: a gazdasághoz, ahol az asszony nehezebben nélkülözhető, mint a kereskedő vagy kézműves teljesen városi jellegű háztartásában. Az egyedül élő nők nagyobb arányszáma is az iparosok, kereskedők, de különösen a vagyonukból élő polgárok özvegyei sorában található, míg a gazdálkodók rétegében találjuk a gazdaság támaszául nyilván azt a néhány nős vagy férjezett gyermeket az özvegyasszony-családfő háztartásában. A felekezeti megoszlás adatai ugyanazt mutatják, amit a népességi adatok fejlődéséből is láthatunk, t. i. hogy a bennszülött evangélikus vallású lakosság mellett a beköltözők emelik a katolikusok arányszámát, mégpedig az értelmiségi osztályban és a legalsóbb társadalmi rétegekben; az utóbbiban a környékeliek bevándorlásával (cseledek, napszámosok). Azt, hogy a régi polgárság ev. vallású volt s ahhoz erősen ragaszkodott — egyéb források adatait megerősítve — mutatja a céhszervezetbe tömörült kézművesek és kereskedők (kalmárcéh!) között az evangélikusok nagy arányszáma s hogy a vagyonosabb réteg is az volt, azt a helybeli tanulók ev. vallása mutatja, míg az idegen (nem soproni szülők gyermekei) tanulók között több a katolikus. A szellemi kultúra magas fokát a helybeli tanulók nagy száma mellett a nőtanulók magas arányszáma is bizonyítja. Ez a szellemi kultúra erősen magyar. 1715—1720-ban legalább a lakosság 10%-a lehetett — a nevek alapján ítélve — magyar. Ezek nagyrésze nemes s kezdettől fogva az egész század folyamán a nemesség és ami ezzel egyenértékű: a magyarság dominál az értelmiségi rétegben. Ez pedig igen jelentős hatást gyakorolt a polgárságra. Amikor ugyanis megindul a nem nemes s így Sopronban eredetileg nem magyar eredetű családok sarjainak felemelkedése az értelmiség soraiba, ez egyszermind a magyar szel-

gyermeket nem találunk, a kézműveseknél 20 hajadon leány mellett 2 férjezett leányt, 6 nőtlen fiú mellett 1 nős fiút, az őstermelőknél azonban már nagyobb az arány: 12 hajadon leány mellett 3 férjezett leány és 4 nőtlen fiú mellett 1 nős fiú. (Pálfy: Szombathely város adózó lakossága 1828-ban. — Magyar Stat. Szemle, 1937. évf. 476., ill. 477. l.)

lemiséghez hasonulás útját is jelenti. Az elég nagy számú nemességen kívül az egész század folyamán aránylag sok a főnemes is, s ezek valamennyien elsősorban a Belvárosban laktak. A már említett lakásstatisztika mutatja, hogy ezeknek voltak a legnagyobb lakásaik. A Belváros életszínvonalát tehát elsősorban a nemesség emeli s ha tudjuk, hogy a polgárság mindenütt mennyire igyekezett a nemesi életformák átvételére, nem vitathatjuk el a nemességnek e téren gyakorolt jótékony hatását. A közölt adatokból világosan megállapítható, hogy egyes polgár családok majdnem a legvagyonosabb nemesek színvonalára emelkednek fel. A lakásstatisztikából azonban azt is láthatjuk, hogy ezek a családok, a Belvárosban házat tartó, a kereskedelmi és ipari élettől már visszavonult, illetőleg a magánéletben ettől a világtól magát távontartó és a nemesi életformákhoz igazodó vagyonos polgárság tagjaiból kerülnek ki. S amennyiben egyesek polgári foglalkozásukat tovább űzik is, üzleteik és műhelyeik inkább a külvárosokban vannak, természetesen rendszerint ott is saját házaikban. Nem ok nélkül térünk újból és újból vissza a lakásstatisztikára. Az 1766. évi lakásfelvétel statisztikai feldolgozása nagyszerűen összehasonlítható napjaink adataival. Thirring természetesen elvégezte ezt az összehasonlítást is, amelyből világosan látszik a lakáskultúra, az általános életszínvonal fejlődése. Igaz, hogy a legvagyonosabb réteg lakásai között 1766-ban is találunk olyanokat, amelyek ma is főúri lakásoknak volnának minősíthetők, s a következő lakástípus is megfelel a jobb középosztály és polgárság mai lakásainak (mondanunk sem kell azonban, hogy mindenkor fürdőszoba nélkül), a kispolgárság rétegében azonban szembeeső az életszínvonal fejlődése. A polgári jóléthez szinte hozzátartozónak kell mondanunk a szőlőbirtokot. Alig van ugyanis ingatlantulajdonos, aki ne mondhatna szőlőt is sajátjának. Más már a helyzet a szántóföldekkel. Ezek elsősorban nem polgári foglalkozást űző, nagyrészt nem is polgárcsaládok tulajdonában találhatók. Tulajdonosaik a gazdálkodók, a földművelésből élők sorai- ból kerülnek ki, kevés kivétellel a külvárosok lakói közül (különösen pedig a IV. fertályban). Az, hogy aránylag kevés ezek között a háztulajdonos, szintén arra vall, hogy a gazdálkodók — legyenek azok polgárok vagy zsellérek — a kevésbé vagyonos rétegbe tartoztak. Az egészen természetes, hogy aránylag az állatállomány száma náluk a legmagasabb. — A háziállatok között feltűnően kevés a lovak száma, holott a főnemesi, nemesi és vagyonosabb polgári lakásokhoz tartozó istállók lőtartásra mutatnak s e családok rétbirtoka is erre vall. Valószínű tehát, hogy a városban lakó, de valahol a környéken birtokos főnemesség és nemesség a nemesi kúriáról hozta be a lovait, vagy

legalább is ilyennek tekintették azokat a különböző adatok felvételeinél.

Mint mondtuk: találmra ragadtunk ki néhány példát s ezeket szinte végeláthatatlan folytathatnók. Nem hallgathatjuk el még azt az érdekes — bár még végleges megállapításnak nem tekinthető — kísérletet sem, mellyel Thirring a II. József-féle népszámlálási adatok nyilvántartásában rendelkezésre álló halálozási adatokat a jelenkoriakkal veti össze. Ez az összevetés arra látszik mutatni, hogy az élet nagyban és egészben nem változott. A halandósági görbe feltűnő hasonlóságot mutat, mintha azt akarná mondani, hogy az egészségügy fejlődése csak a régi korok nyugodtabb életének előnyeit pótolja a ma emberének. Thirring e kísérlete csak kihangsúlyozza azt az óhajt, hogy legalább arról a korról, amelyből már anyakönyveink vannak, megismerhetnők ezeket a történelmi népmozgalmi adatokat.

Ehhez a kísérlethez hasonló az a — adatokban már lényegesen bővebb — fejezet, mely az adózási viszonyokat tárgyalja. Ez oldalakat a magyar gazdaságtörténelem többé nem hagyhatja figyelmen kívül.

Talán ennyiből is világosan látható, hogy Thirring Gusztáv munkájának főbb eredményeit nem lehet így megismerni. További feladat marad a kötetben összezsúfolt hatalmas anyag adatainak és számsorainak részletes feldolgozása. Ez a feldolgozás Thirring e munkájánál jóval vaskosabb kötetekben hasznosíthatja azt, amit ő — egy élet munkájával — egybehordott. S meg is vagyunk győződve, hogy ezek a feldolgozások nem fognak elmaradni. Sopron város történetét pedig ezeknek a további feldolgozóknak az írásaiból, de valójában Thirring Gusztáv előtünk fekvő munkájának eredményeiből fogják a szélesebb körök is megismerni. *Pálffy Ilona dr.*

Hollós István: Magyar szociális problémák a statisztika tükrében.

Etienne Hollós: Les problèmes sociaux de la Hongrie, d'après les documents statistiques.

Különlenyomat „A magyar szociálpolitika feladatai“ c. műből.

Tirage à part d'un ouvrage intitulé „A magyar szociálpolitika feladatai“ (Les tâches de la politique sociale hongroise).

Pécs, 1939. 98 l. — pages.

Szerző a szociálpolitika időszerű magyarországi feladatairól tájékoztat, fejtegetéseinek mindvégig magyar hivatalos és nemzetközi statisztikai adatokkal való alátámasztásával. A honfoglaló magyarság mintegy félmilliónyi lélekszáma Mátyás király korában 4·5—5 millióra emelkedett. A magyarságnak ebben az időben 80—90%-os aránya, idegen nemzetiségeknek a török által elpusztított területekre való telepítése után, 1787-ben 30%-ra

lemiséghez hasonulás útját is jelenti. Az elég nagy számú nemességen kívül az egész század folyamán aránylag sok a főnemes is, s ezek valamennyien elsősorban a Belvárosban laktak. A már említett lakásstatisztika mutatja, hogy ezeknek voltak a legnagyobb lakásaik. A Belváros életszínvonalát tehát elsősorban a nemesség emeli s ha tudjuk, hogy a polgárság mindenütt mennyire igyekezett a nemesi életformák átvételére, nem vitathatjuk el a nemességnek e téren gyakorolt jótékony hatását. A közölt adatokból világosan megállapítható, hogy egyes polgár családok majdnem a legvagyonosabb nemesek színvonalára emelkednek fel. A lakásstatisztikából azonban azt is láthatjuk, hogy ezek a családok, a Belvárosban házat tartó, a kereskedelmi és ipari élettől már visszavonult, illetőleg a magánéletben ettől a világtól magát távontartó és a nemesi életformákhoz igazodó vagyonos polgárság tagjaiból kerülnek ki. S amennyiben egyesek polgári foglalkozásukat tovább űzik is, üzleteik és műhelyeik inkább a külvárosokban vannak, természetesen rendszerint ott is saját házaikban. Nem ok nélkül térünk újból és újból vissza a lakásstatisztikára. Az 1766. évi lakásfelvétel statisztikai feldolgozása nagyszerűen összehasonlítható napjaink adataival. Thirring természetesen elvégezte ezt az összehasonlítást is, amelyből világosan látszik a lakáskultúra, az általános életszínvonal fejlődése. Igaz, hogy a legvagyonosabb réteg lakásai között 1766-ban is találunk olyanokat, amelyek ma is főúri lakásoknak volnának minősíthetők, s a következő lakástípus is megfelel a jobb középosztály és polgárság mai lakásainak (mondanunk sem kell azonban, hogy mindenkor fürdőszoba nélkül), a kispolgárság rétegében azonban szembezőkő az életszínvonal fejlődése. A polgári jóléthez szinte hozzátartozónak kell mondanunk a szőlőbirtokot. Alig van ugyanis ingatlantulajdonos, aki ne mondhatna szőlőt is sajátjának. Más már a helyzet a szántóföldekkel. Ezek elsősorban nem polgári foglalkozást űző, nagyrészt nem is polgárcsaládok tulajdonában találhatók. Tulajdonosaik a gazdálkodók, a földművelésből élők sorai- ból kerülnek ki, kevés kivétellel a külvárosok lakói közül (különösen pedig a IV. fertályban). Az, hogy aránylag kevés ezek között a háztulajdonos, szintén arra vall, hogy a gazdálkodók — legyenek azok polgárok vagy zsellérek — a kevésbbé vagyonos rétegbe tartoztak. Az egészen természetes, hogy aránylag az állatállomány száma náluk a legmagasabb. — A háziállatok között feltűnően kevés a lovak száma, holott a főnemesi, nemesi és vagyonosabb polgári lakásokhoz tartozó istállók lőtartásra mutatnak s e családok rétbirtoka is erre vall. Valószínű tehát, hogy a városban lakó, de valahol a környéken birtokos főnemesség és nemesség a nemesi kúriáról hozta be a lovait, vagy

legalább is ilyennek tekintették azokat a különböző adatok felvételeinél.

Mint mondtuk: találomra ragadtunk ki néhány példát s ezeket szinte végeláthatatlan folytathatnók. Nem hallgathatjuk el még azt az érdekes — bár még végleges megállapításnak nem tekinthető — kísérletet sem, mellyel Thirring a II. József-féle népszámlálási adatok nyilvántartásában rendelkezésre álló halálozási adatokat a jelenkoriakkal veti össze. Ez az összevetés arra látszik mutatni, hogy az élet nagyban és egészben nem változott. A halandósági görbe feltűnő hasonlóságot mutat, mintha azt akarná mondani, hogy az egészségügy fejlődése csak a régi korok nyugodtabb életének előnyeit pótolja a ma emberének. Thirring e kísérlete csak kihangsúlyozza azt az óhajt, hogy legalább arról a korról, amelyből már anyakönyveink vannak, megismerhetnők ezeket a történelmi népmozgalmi adatokat.

Ehhez a kísérlethez hasonló az a — adatokban már lényegesen bővebb — fejezet, mely az adózási viszonyokat tárgyalja. Ez oldalakat a magyar gazdaságtörténelem többé nem hagyhatja figyelmen kívül.

Talán ennyiből is világosan látható, hogy Thirring Gusztáv munkájának főbb eredményeit nem lehet így megismerni. További feladat marad a kötetben összezsúfolt hatalmas anyag adatainak és számsorainak részletes feldolgozása. Ez a feldolgozás Thirring e munkájánál jóval vaskosabb kötetekben hasznosíthatja azt, amit ő — egy élet munkájával — egybehordott. S meg is vagyunk győződve, hogy ezek a feldolgozások nem fognak elmaradni. Sopron város történetét pedig ezeknek a további feldolgozóknak az írásaiból, de valójában Thirring Gusztáv előtünk fekvő munkájának eredményeiből fogják a szélesebb körök is megismerni. *Pálffy Ilona dr.*

Hollós István: Magyar szociális problémák a statisztika tükrében.

Etienne Hollós: Les problèmes sociaux de la Hongrie, d'après les documents statistiques.

Különlenyomat „A magyar szociálpolitika feladatai“ c. műből.

Tirage à part d'un ouvrage intitulé „A magyar szociálpolitika feladatai“ (Les tâches de la politique sociale hongroise).

Pécs, 1939. 98 l. — pages.

Szerző a szociálpolitika időszerű magyarországi feladatairól tájékoztat, fejtegetéseinek mindvégig magyar hivatalos és nemzetközi statisztikai adatokkal való alátámasztásával. A honfoglaló magyarság mintegy félmilliónyi lélekszáma Mátyás király korában 4·5—5 millióra emelkedett. A magyarságnak ebben az időben 80—90%-os aránya, idegen nemzetiségeknek a török által elpusztított területekre való telepítése után, 1787-ben 30%-ra

szállt alá. A magyarság arányának későbbi javulása egyrészt a magyarság jobb szaporodására, másrészt a nemzetiségek beolvadására vezethető vissza. Ez utóbbit a magyarság területi elhelyezkedése is előmozdította, mert a nemzetiséglakta hegyvidéki peremterületről természetes adottságok segítették elő a nemzetiségeknek a magyar nyelvterület felé való áramlását. Az asszimilációs folyamat azonban főleg a középosztályt magyarosította s a törzsökös paraszttömegek fajiságát csak csekély mértékben érintette. Mivel népességünk fejlődését ezidőszerint csak a falusi nép milliós tömegei biztosítják, szociálpolitikánk egyik legfontosabb feladata megfelelő földbirtokreform útján e réteg felemelése. A földreformnak a legnagyobb jelentőséget az a tény kölcsönzi, hogy végrehajtása után a nagybirtokosnak nem a falun elköltött jövedelmek kisbirtokos család közt oszlik meg, tehát a falu fogyasztóképeségét növeli és ezáltal új egyének megfelelő megélhetését teszi lehetővé. Szociálpolitikánk másik fontos tényezője a magyar középosztály magasabb rétegeinek a jövedelmével egyenlő átlagos zsidó jövedelmeknek a zsidóság arányára való csökkentése. A magyar szociálpolitikának ki kell terjednie az adóreformra is, mert a mezőgazdaság, ipar és bányászat termelési értéke körülbelül egyenlő, de a társulati adó kulcsa a földadó kulcsának felénél kisebb. Munkabérlpolitikánk az ipari téren eddig bevezetett minimális bérek után a mezőgazdasági munkabérek tervbevetett minimalizálását foglalja csak magában; de szükség volna ezenkívül az agrármunkásságnak szociális intézményekkel való ellátására is. Nemzetünk fennmaradása érdekében szükséges, hogy a magyarságot fejlődésében gátló akadályok eltávolíttassanak s minden szempontból kiegyensúlyozott szociális viszonyok keletkezzenek. Sz. G. dr.

Magyar Takarékpénztárak és Bankok Évkönyve.

Annuaire des caisses d'épargne et banques hongroises.

IV. évf. 1939. Szerk.: Makai Ernő dr. Tébe könyvtár. 99. IVE année, 1939. Rédigé par le Dr Ernest Makai. Bibliothèque T. É. B. E. 99.

Budapest, 1939. 411 l. — p.

Makai Ernő dr. kitűnő szerkesztésében 1936 óta immár negyedszer jelenik meg a Magyar Takarékpénztárak és Bankok Évkönyve azzal a céllal, hogy bankszervezetünket — melyen jelen gazdasági rendünkben országunk gazdasági sorsa nyugszik — tárgyilagos bírálat kapcsán tájékoztassa mindazokról a kül- és belföldi fontosabb eseményekről, melyek hiteléletünket közvetlenül vagy akár közvetve is érintik. Pénz- és hiteléletünk legjobbnévű szakértői ismertették az eddig megjelent kötetek lapjain a bankvilágot legközelebb-

ről érdeklő aktuális elméleti problémákat és gyakorlati kérdéseket és a hivatása magaslatán álló bankvilág nagy érdeklődéssel is fogadta az Évkönyv minden megjelent kötetét, mert működése közben ezek a kötetek nélkülözhetetlen útmutatónak bizonyultak.

A jelen kötet is a bank- és hiteléletnek legidősebb kérdéseit tárja olvasói elé a legismertebb szakférfiak tollából. Szakszerű megvilágításban kerülnek tárgyalásra benne a nemzeti beruházási, a bank-, a valuta- és árpolitika egyes kérdései, a mezőgazdasági hitel és hitelélet jogi problémái, majd banktechnikai, adó- és illetékügyi kérdések, továbbá a nyugati pénzpiacok viszonyainak és a szomszédos országok hitelszervezetének időközben történt változásai.

A felsorolt kérdéseket és problémákat 23 terjedelmes tanulmányban majdnem ugyanannyi szakíró ismerteti meg az érdeklődővel 343 oldalon. Az ezekhez csatlakozó irodalmi szemlében a következő négy legújabb pénz-, illetve valutaelméleti munka nyer bőséges bírálatos ismertetést: Irving Fisher: Feste Währung, Dr. Wilhelm Grotkopp: Frei vom Golde, Dr. Wilhelm Prion: Das deutsche Finanzwunder, Dr. Herbert Schickhaus: Währungsausgleichsfonds. Két sikerült bank-portré, Dr. Hjalmar Schacht a német és Montagu Norman, az angol pénzügyi zseni életrajza zárja az értékes Évkönyvet; Makai Ernő dr., az előbb említett ismertetések szerzője írta ezeket is. G. G. dr.

I contributi italiani al progresso della Statistica.

A cura di Corrado Gini, Gaetano Pietra, Paolo Fortunati, Fernando Paglino, Giovanni Ferrari, Alfredo de Polzer.

Roma XVII. E. F. 153 l. — p.

Az olasz statisztika a tizenkilencedik század második felében nagy lendületnek indult. A hivatalos statisztika Luigi Bodioval, az elméleti statisztika Angelo Messedagliával érte el csúcspontját. A huszadik század új virágzás korszakát nyitja meg. Erről szól a fenti munka, melynek tartalmáról a Magyar Statisztikai Szemle olvasóit röviden tájékoztatni kívánjuk.

A tudományos haladás olasz társasága alapításának századik évfordulója alkalmából a tudomány különböző ágaiban az olasz tudomány által végzett munkáról beszámoló kiadványt készített. E kiadványsorozat egyik kötete szól az olasz statisztika munkájáról a tudomány haladása szolgálatában. A munka 5 fejezetre tagozódik: 1. Az olasz statisztika nemzetközi helyzete, írta Corrado Gini, a római egyetem tanára; 2. Metodológia, írta Gaetano Pietra, a páduai egyetem tanára; 3. Biometria, írta Fernando Paglino, az állami biztosító intézet tagja; 4. Népességi elmélet és demografia, írta

szállt alá. A magyarság arányának későbbi javulása egyrészt a magyarság jobb szaporodására, másrészt a nemzetiségek beolvadására vezethető vissza. Ez utóbbit a magyarság területi elhelyezkedése is előmozdította, mert a nemzetiséglakta hegyvidéki peremterületről természetes adottságok segítették elő a nemzetiségeknek a magyar nyelvterület felé való áramlását. Az asszimilációs folyamat azonban főleg a középosztályt magyarosította s a törzsökös paraszttömegek fajiságát csak csekély mértékben érintette. Mivel népességünk fejlődését ezidőszerint csak a falusi nép milliós tömegei biztosítják, szociálpolitikánk egyik legfontosabb feladata megfelelő földbirtokreform útján e réteg felemelése. A földreformnak a legnagyobb jelentőséget az a tény kölcsönzi, hogy végrehajtása után a nagybirtokosnak nem a falun elköltött jövedelmek kisbirtokos család közt oszlik meg, tehát a falu fogyasztóképeségét növeli és ezáltal új egyének megfelelő megélhetését teszi lehetővé. Szociálpolitikánk másik fontos tényezője a magyar középosztály magasabb rétegeinek a jövedelmével egyenlő átlagos zsidó jövedelmeknek a zsidóság arányára való csökkentése. A magyar szociálpolitikának ki kell terjednie az adóreformra is, mert a mezőgazdaság, ipar és bányászat termelési értéke körülbelül egyenlő, de a társulati adó kulcsa a földadó kulcsának felénél kisebb. Munkabérlpolitikánk az ipari téren eddig bevezetett minimális bérek után a mezőgazdasági munkabérek tervbevetett minimalizálását foglalja csak magában; de szükség volna ezenkívül az agrármunkásságnak szociális intézményekkel való ellátására is. Nemzetünk fennmaradása érdekében szükséges, hogy a magyarságot fejlődésében gátló akadályok eltávolíttassanak s minden szempontból kiegyensúlyozott szociális viszonyok keletkezzenek. Sz. G. dr.

Magyar Takarékpénztárak és Bankok Évkönyve.

Annuaire des caisses d'épargne et banques hongroises.

IV. évf. 1939. Szerk.: Makai Ernő dr. Tébe könyvtár. 99. IVE année, 1939. Rédigé par le Dr Ernest Makai. Bibliothèque T. É. B. E. 99.

Budapest, 1939. 411 l. — p.

Makai Ernő dr. kitűnő szerkesztésében 1936 óta immár negyedszer jelenik meg a Magyar Takarékpénztárak és Bankok Évkönyve azzal a céllal, hogy bankszervezetünket — melyen jelen gazdasági rendünkben országunk gazdasági sorsa nyugszik — tárgyilagos bírálat kapcsán tájékoztassa mindazokról a kül- és belföldi fontosabb eseményekről, melyek hiteléletünket közvetlenül vagy akár közvetve is érintik. Pénz- és hiteléletünk legjobbnévű szakértői ismertették az eddig megjelent kötetek lapjain a bankvilágot legközelebb-

ről érdeklő aktuális elméleti problémákat és gyakorlati kérdéseket és a hivatása magaslatán álló bankvilág nagy érdeklődéssel is fogadta az Évkönyv minden megjelent kötetét, mert működése közben ezek a kötetek nélkülözhetetlen útmutatónak bizonyultak.

A jelen kötet is a bank- és hiteléletnek legidősebb kérdéseit tárja olvasói elé a legismertebb szakférfiak tollából. Szakszerű megvilágításban kerülnek tárgyalásra benne a nemzeti beruházási, a bank-, a valuta- és árpolitika egyes kérdései, a mezőgazdasági hitel és hitelélet jogi problémái, majd banktechnikai, adó- és illetékügyi kérdések, továbbá a nyugati pénzpiacok viszonyainak és a szomszédos országok hitelszervezetének időközben történt változásai.

A felsorolt kérdéseket és problémákat 23 terjedelmes tanulmányban majdnem ugyanannyi szakíró ismerteti meg az érdeklődővel 343 oldalon. Az ezekhez csatlakozó irodalmi szemlében a következő négy legújabb pénz-, illetve valutaelméleti munka nyer bőséges bírálatos ismertetést: Irving Fisher: Feste Währung, Dr. Wilhelm Grotkopp: Frei vom Golde, Dr. Wilhelm Prion: Das deutsche Finanzwunder, Dr. Herbert Schickhaus: Währungsausgleichsfonds. Két sikerült bank-portré, Dr. Hjalmar Schacht a német és Montagu Norman, az angol pénzügyi zseni életrajza zárja az értékes Évkönyvet; Makai Ernő dr., az előbb említett ismertetések szerzője írta ezeket is. G. G. dr.

I contributi italiani al progresso della Statistica.

A cura di Corrado Gini, Gaetano Pietra, Paolo Fortunati, Fernando Paglino, Giovanni Ferrari, Alfredo de Polzer.

Roma XVII. E. F. 153 l. — p.

Az olasz statisztika a tizenkilencedik század második felében nagy lendületnek indult. A hivatalos statisztika Luigi Bodioval, az elméleti statisztika Angelo Messedagliával érte el csúcspontját. A huszadik század új virágzás korszakát nyitja meg. Erről szól a fenti munka, melynek tartalmáról a Magyar Statisztikai Szemle olvasóit röviden tájékoztatni kívánjuk.

A tudományos haladás olasz társasága alapításának századik évfordulója alkalmából a tudomány különböző ágaiban az olasz tudomány által végzett munkáról beszámoló kiadványt készített. E kiadványsorozat egyik kötete szól az olasz statisztika munkájáról a tudomány haladása szolgálatában. A munka 5 fejezetre tagozódik: 1. Az olasz statisztika nemzetközi helyzete, írta Corrado Gini, a római egyetem tanára; 2. Metodológia, írta Gaetano Pietra, a páduai egyetem tanára; 3. Biometria, írta Fernando Paglino, az állami biztosító intézet tagja; 4. Népességi elmélet és demografia, írta

Paolo Fortunati, a palermói egyetem tanára; 5. Gazdasági statisztika, írták Giovanni Ferrari és Alfredo de Polzer, a modénai, illetőleg páduai egyetem tanárai. Az előttünk fekvő munka tulajdonképp a legújabb olasz statisztika irodalomtörténete. Az olasz statisztikusoknak joguk van arra, hogy kimutassák és hangsúlyozzák, miképp mozdították elő dolgozataikkal a statisztika-tudomány kutatásait. A statisztika legtöbb mezején bő aratásra utalhatnak. Sok tekintetben úttörők, sok tekintetben első sorban állanak. Ez áll pl. a matematikai statisztikára vonatkozólag, bár elismerik, hogy e tekintetben az angol statisztikusokat illeti az elsőség. A biológiai statisztika, illetőleg a biometria, antropometria terén egy jeles erővel dicsekvő egész iskola fáradozik, mely sok értékes felfedezést tett, így az öröklött tulajdonságok tekintetében a Mendel-féle törvény szempontjából, a termékenység tekintetében, testalkat és termékenység, testalkat és halandóság tekintetében, az osztálykülönbségeknek a demografiai viszonyokra gyakorolt hatása tekintetében. Értékes tanulmányok foglalkoztak a vagyon- és jövedelemeloszlás hatásával, különösen keresve a koncentráció és nivellálás hatását. Kutatják a gazdasági barométer, a prognózis problémáját — amivel Olaszországban egy külön szakfolyóirat foglalkozik —, anélkül, hogy a megbízhatóság bírálatáról lemondanának. Figyelemre méltók a népességi súlypontra vonatkozó kutatások. Ki kell emelni a népességelmélet olasz történetét, mely visszavezettetik a XIII. századig és sok, alig ismert irodalomtörténeti adatokat tartalmaz. A történeti statisztika, a múlt korszakok népességi viszonyainak kutatása kiváló művelőkre akadt; megemlítjük Belochot, a római egyetem

történettanárát, aki — mellékesen megjegyezve — az 1891-i Budapesten tartott demografiai kongresszuson előadást is tartott (s a Magy. Tud. Akadémia kültagja volt).

Az ismertetett munka sok figyelemre méltó általános megállapítást is tartalmaz, melyek közül csak a következőket óhajtjuk kiemelni. Így kiemelhető, hogy Olaszországban sokan vannak, akik a statisztikát önmagáért, magában lezárt tudományként művelik, nemcsak eszköznek tekintik gazdasági, kulturális stb. viszonyok felismerésére. Kiemelhető, hogy bár kívánatos, hogy a matematikai módszer csak ott alkalmaztassék, ahol annak alkalmazása okvetlenül nélkülözhetetlen, mégis bizonyos, hogy a statisztika legmagasabb fokélya csak a matematika hatalmas segítségével érhető el.

Nem szól a beszámoló a bűnügyi statisztikáról, amely téren az olasz statisztika érdemes munkát végzett. Az előbbi korszak irodalmáról is kissé szűkszavú a munka. Gazdag bibliográfiai összeállítások is jó áttekintést nyújtanak az olasz statisztikusok termékeny munkájáról. A kötet értékes adalék a statisztika legújabb hatalmas fejlődésének történetéhez, melyben a kiváló kutatók egész serege mellett Gini, Boldrini, Savorgnan, Uggè, Mortara stb. tevékenysége kiemelkedik.

Olaszország egyesítése, politikai emelkedése és legújabban világhatalmi kibontakozása, jelentékeny tényezői a vázolt hatásoknak. Hozzájárul a statisztikai munka előmozdítását szolgáló bőkezűség. Végül a statisztikai kutatás, a statisztikai oktatás gondos szervezése. Büszkén mondja Gini, hogy sehol a világon a statisztikai oktatás nem áll olyan magas fokon, mint Olaszországban.

Földes Béla dr.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international ou de théorie générale.*) — *Hygiène du travail. Encyclopédie d'hygiène, de pathologie et d'assistance sociale, envisagées au point de vue du travail, de l'industrie et des professions.* Supplément. Bureau international du travail. Genève.

International whaling statistics. XIV. (1939.) Committee for whaling statistics. Oslo.

Les moyens de faciliter aux travailleurs l'emploi de leurs congés payés. Bureau international du travail. Genève. 1939. (Études et documents. G/5.)

L'investissement des fonds des institutions d'assurances sociales. Exposé général du problème et résultats d'une consultation internationale. Bureau international du travail. Genève. 1939. (Études et documents. M/16.)

Hevesy, Paul de: *World wheat planning and economic planning in general.* XIV+912 l. London. 1940.

Kecső István: *Nyersanyagéhség.* 194 l. Budapest. 1939.

Koller, Dr. Siegfried: *Graphische Tafeln zur Beurteilung statistischer Zahlen.* Mit 6 Abbildungen und 15 Tafeln. 73 l. Dresden. 1940.

Martonyi János dr.: *A közigazgatás jogszerűsége a mai államban.* 158 l. Budapest. 1939. (Magyar közigazgatástudományi intézet kiadványai. 29.)

Molnár Imre: *A háború utáni új agrárirányzat különös tekintettel Németország, Olaszország és Oroszország agrárpolitikájára.* Részlet doktori értekezésből. 16 l. Budapest. 1939.

Poncins, Léon de: *A forradalom titkos erői: Szabadkőművesség, zsidóság.* Ford.: Endre László dr. vitéz. 192 l. Budapest. 1939.

Rheinstrom, Heinrich: *Die Holding-Gesellschaft nach den Rechten der internationalen Zone von Tanger, der Republik Panama und des britischen Dominiums Canada.* 93 l. New York. 1939. (Die Holding-Gesellschaft im internationalen Recht. Rechtsvergleichende Studien. II.)

Folyóiratszemle. — *Revue*.

Budapesti Szemle (737. sz., Budapest 1939, m.). — *Vitális I.*: Magyarország szénvagyona és széntermelése. — (738. sz.). — *Polner Ö.*: Ukrajna és Ukrajna. — *Dékány I.*: A kisebbségi lélek. — (739. sz.). — *Lukács Gy.*: Magyar-lengyel közös problémák. — (743. sz.). — *Laurentzy V.*: A világgazdálkodás történelmi áthelyeződése a déli félgömbre.

Buletinul Institutului Economic Românesc (18. évf. 7—9. sz., Bukarest 1939, rom., fr., ném.). — *Pizanty M.*: A román petróleumipar életképessége. — *Prager E.*: Az iparfejlesztés támogatása Angliában. — *Dorwagen A. E.*: A mezőgazdasági könyvvitel alapelvei.

Bulletin Bimestriel (38. évf. 118. sz., Liège 1939, fr.). — *Dailly G.*: A tengeri szállítások és Belgium ellátása. — *Crerar T. A.*: Kanada természetes erőforrásai különösen az ásványi és erdőgazdasági kincsek. — *Moulaert G.*: Európai gyarmatosítás a Kongóban. — *Laage—Petersen H.*: Dánia külkereskedelme. — *Mohamed Hamdi bey*: A háború hatása a gyapotárakra. — *Ezekiel M.*: Az Egyesült Államok irányított gazdálkodásának eredményei. — *Gadolin J.*: Finnország gazdasági struktúrája. — *Gyulay T.*: A társadalompolitika fejlődése Magyarországon. — *Moltkehansen I. J.*: Az északi államok és Norvégia gazdasági terjeszkedése. — *Silverstolpe G. W.*: A fejlődés legújabb irányai a svéd gazdasági életben. — *Arndt E. H. D.*: A munka problémája és a munkabérek a Délafrikai Unióban.

Bulletin du Ministère du Travail (46. évf. 4—6. sz., Páris 1939, fr.). — Munkanélküliség és a munkapiac Franciaországban 1939 első felében. — A mezőgazdasági munkabérek 1938-ban.

Bulletin mensuel de statistique agricole et commerciale (30. évf. 10. sz., Roma 1939, fr.). — Gabonakészletek és világszükséglet. — (11. sz.). — Az állatállomány Cseh-Szlovákiában. — Az 1939—40. évi mezőgazdasági világozszeírás. — (12. sz.). — A gabona világtermelése és nemzetközi kereskedelme 1939—40-ben. — Árpa és zab világtermelése. — (31. évf., 1. sz.). — A cukor ára és a cukorpiac kilátásai. — A kanadai állatállomány. — Az Egyesült Államok állatállományának helyzete.

Der deutsche Volkswirt (14. évf. 11. sz., Berlin 1939, ném.). — *Flottmann E.*: Áralakulás és tényezői. — *Nölting E.*: Hitel-, pénz- és adópolitika a háború kitörése után. — (12—13. sz.). — A széntermelés új útjai. — Betegségi biztosítás a háborúban. — (14. sz.). — *Fischer A.*: Európa szénmérlege. — *Flottmann E.*: Az árautonomia leküzdése. — (15. sz.). — *Fischer A.*: Kereskedelempolitika a német kiviteli erő védelmében. — *Osthold P.*: Anglia hiábavaló küzdelme az árakkal. — (16. sz.). — *Kühn G.*: Építkezések télen. — (17. sz.). — *Brecht J.*: A lakásgazdálkodás átállítása. — *Lorch W.*: A nagykereskedelem háborús próbája. — (18. sz.). — *Fischer W. A.*: Zavarok a vas világpiacán. — *Brecht J.*: Lakásszerzés a háborúban.

Deutschum im Ausland (22. évf. 5. sz., Stuttgart 1939, ném.). — Az oroszországi németek az Egyesült Államokban. — *Lehmann H.*: Oroszországi németek Kanadában. — Oroszországi német települések Braziliában. — *Nelke W.*: Oroszországi németek Uruguayban. — *Lütge W.*: Az

orszországi németek gazdasági helyzete Argentínában. — *Kliwer F.*: Oroszországi németek Paraguayban. — (6. sz.). — *Cügelgen C.*: A Szovjet-Unió németnyelvű sajtója. — *Hartung O.*: A német sajtó külföldön. — *Kappe W.*: A németnyelvű sajtó a tengerentúlon. — (7—8. sz.). — *Stumpp K.*: Szemlélődések a besszarábiai német anyatelepülések 125 éves évfordulójára. — (9—10. sz.). — Népek keveredése a háború utáni Lengyelországban. — *Gradmann W.*: Németek a régi Lengyelország városaiiban. — (11—12. sz.). — *de Vries A.*: Az észtországi németek hazatérése. — *Wüsch J.*: A jugoszláviai dunai némettség megoszlása városokban és falvakban.

Die Volkswirtschaft (12. évf. 12. sz., Bern 1939, ném.). — A részvénytársaságok és korlátolt felelősségű társaságok 1939 harmadik negyedében. — A svájci vasutak üzemi bevételei 1939 második negyedében. — A svájci idegenforgalom 1939. év nyarán. — (13. évf., 1. sz.). — Az élelmiszerek árának ingadozása a nagy- és kiskereskedelemben.

Economia (23. köt. 4. sz., Roma 1939, ol.). — *Fabbrini L.*: Az arany problémája. — *Livi L.*: A fogyasztási adók következményeként jelentkező gazdasági tünetek az olasz országrészekben és tartományokban. — (5. sz.). — *Degli Espinosa A.*: Az olaszok jövedelme és vagyona 1936—1937-ben. — *Morsei J.*: Az olasz-albán vámunió. — (6. sz.). — *Visconti L.*: A pénz a késő középkorban. — (24. köt., 1. sz.). — *Fabbrini L.*: Tanulmányok a kisbirtokokról. — (4. sz.). — *Lorenzoni G.*: A szicíliai latifundiumok átalakítása és betelepítése. — *Livi L.*: Az olasz királyság és a többi európai országok demográfiai helyzete.

Economica (6. köt. 24. sz., Cambridge 1939, ang.). — *Machlup F.*: A külföldi csere elmélete. — *Knight F. H.*: Etika és gazdasági reform. — A kereszténység. — *Lerner A. P.*: „Ex-Ante” clemzés és bérelmélet.

Földrajzi Közlemények (67. köt. 3. sz., Budapest 1939, m.). — *Rónai A.*: Új felvidéki határunk. — *Fodor F.*: Magyarország területi gyarapodásának gazdaságföldrajzi mérlege. — (4. sz.). — *Glaser L.*: Az Alföld régi vízrajza és a települések. — *Irmédi-Molnár L.*: Az 1786. évi kataszteri felmérés Zala megyében. — *Mendöl T.*: Városaink népsűrűsége. — *Pécsi A.*: A főváros súlypontjának eltolódásai. — *Rónai A.*: Nemzetiségi problémák a Kárpát-medencében. — *Thirring G.*: Népsűrűség és népsűrűsödés.

Hitel (1. sz., Kolozsvár 1939, m.). — *Sáry I.*: A romániai szövetkezeti mozgalom. — *Manyák E.*: Adatok Ditró népegészségügyéhez. — *Vita S.*: Gazdaságpolitikánk lehetőségei. — (2. sz.). — *Györffy I.*: Az új magyar művelődés alapjai. — (3. sz.). — *Oberding J. Gy.*: A vándorló bukovinai magyarok. — *Vita S.*: Erdély mezőgazdaságának helyzetképe. — *Venczel J.*: Csík népe és népesedési viszonyai. — *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik* (150. köt. 6. sz., Jena 1939, ném.). — *Barbarino O.*: Adópolitika a háborúban. — *von Ungern—Sternberg R.*: A háború és a népesség csökkenése Franciaországban.

Journal de la Société de Statistique de Paris (80. évf. 10—12. sz. Párizs 1939, fr.). — *Rosenfeld F.*: A statisztikai ellenőrzés alkalmazása. A grafikus ellenőrzés. — (81. évf., 1. sz.). — *Depoid P.*: Népmozgalmi krónika.

Journal de la Société Hongroise de Statistique (17. évf. 3. sz., Budapest 1939, fr.). — *Huber M.*: A városi statisztika Franciaországban. — *Surányi-Unger T.*: Az amerikai gazdaságpolitika dilemmája. — *Neubauer J.*: A magyar nemzeti jövedelem összege.

Journal of the Royal Statistical Society (102. köt. 1. rész, London 1939, ang.). — *Kendall M. G.*: A termésmennyiség földrajzi megoszlása Angliában. — *Thompson R. J.*: Az új mezőgazdasági árindex. — *Bowley A. L.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet. — (2. rész.). — *Crump N.*: A Harmadik Birodalom gazdasági helyzete. — *Yates F.*: Pontatlan adatokon alapuló összetett indexszámok értékének helyesbítése. — *Ramsbottom E. C.*: Az Egyesült Királyság 1938. évi munkabéréi.

Kisebbségvédelem (2. évf. 6. sz., Budapest 1939, m.). — *Oberding J. Gy.*: A bukaresti magyarság egyházi, társadalmi és kulturális szervezete a világháború előtt és ma. — *Rónai A.*: Románia nemzetiségi térképe.

Közgazdasági Szemle (82. köt. 12. sz., Budapest 1939, m.). — *Balás K.*: Az állami beavatkozás mértéke a gazdasági életbe. — *Éber E.*: Az 1939. évi állatösszeírás eredményei.

Magyar Kisebbség (18. évf. 24. sz., Lugos 1939, m.). — *Oberding J.*: Az Erdélyi Unitárius Egyház híveinek a román egyházakba való áttérése az utóbbi három évben. — *Kardhordó K.*: Néptelepülés és asszimiláció a Bánságban. — Szovjet-oroszország nemzetiségei. — (19. évf., 1. sz.). — *Cseresnyés I.*: Finnország népkisebbségeinek helyzete. — Még néhány adat a német népköltöztetéshez. — A versaillesi szerződéssel Németországtól Lengyelországhoz jutott terület népi összetétele. — (2. sz.). — *Hadrovics L.*: A szlovének helyzete a szerbek és horvátok között. — A bánsági magyarság kultúrvesztése az 1937. év folyamán.

Magyar Külpolitika (20. évf. 1. sz., Budapest 1939, m.). — *Lukács Gy.*: A rutén probléma. — *Prokopy I.*: A jugoszláviai nemzeti kisebbségek iskolaügyi helyzete. — (2. sz.). — *Kertész J.*: Lengyelország és az ukrán kérdés. — *Schmidt-Papp E.*: A rutén gazdasági helyzet a cseh uralom alatt. — (3. sz.). — *Kertész J.*: A magyar-lengyel határ jelentősége. — (4. sz.). — Legújabb területgyarapodásunk. — *Óhegyi V.*: A magyarság szerepe a Duna-medencében. — (5. sz.). — *Óhegyi V.*: A rutének hazája. — (6. sz.). — *Pusztai-Popovits J.*: Románia nemzetkisebbségi politikája. — (7. sz.). — *Óhegyi V.*: Kisebbségi és többségi élet. — (9. sz.). — *Baumgartner S.*: A moldvai csángó-magyarok. — (10. sz.). — A moldvai magyarok.

Mezőgazdasági Közlöny (12. évf. 11. sz., Budapest 1939, m.). — *Újlaki Nagy Á.*: Az öntözőgazdálkodás várható növénytermelési eredményei. — *Szabados M.*: Kenderáztató munkások munka- és bérvizsgálatai. — (12. sz.). — *Szeibert J.*: A gazdasági eselések bérének alakulása az 1938. évben. — *Újlaki Nagy Á.*: Kisbirtokpolitika és az állattenyésztés jövője az öntözőgazdálkodásban. — (13. évf., 1. sz.). — *Csukás Z.*: A Kárpátalja szarvasmarhatenyésztése. — *Pálkás A.*: Mezőgazdaságunk ipari nyersanyagtermelésének mai jelentősége.

Miskolci Jogászet (15. évf. 7—8—9. sz., Miskolc 1939, m.). — *Hacker E.*: Két kriminálpolitikai dolgozat. — (10. sz.). — *Visky K.*: A kereskedelmi tulajdon Franciaországban és nálunk. — (16. évf., 1. sz.). — *Bruckner Gy.*: Magyarország

vármegyei területi beosztása reformjának szükség-szerűsége. — *Hacker E.*: A háború hatása a kriminalitásra.

Munkaügyi Szemle (14. évf. 1. sz., Budapest 1940, m.). — *Juvancz I.*: A magyar néphalandóság javulása különös tekintettel az öregségi biztosítás matematikai felépítésére. — *Teszársz G.*: Balesetokozók és baleseti okok a „nagy számok“ megvilágításában. — *Borbély M.*: A német népese-déspolitikai eszközök és eredményeik. — (2. sz.). — *Hidassy Gy.*: Gyárgondozónók külföldön és Magyarországon. — *Terjéki R.*: A magánalkalmazottak nyugdíjbiztosításának rendezése a felszabadult területeken. — *Ernst L.*: Tudnivalók a visszacsatolt területeken a balesetbiztosítással kapcsolatban. — *Mályusz E.*: A fizetéses szabadság helyett adott javadalmasítás társadalombiztosítási kihatásai.

National Minorities (3. köt. 3—4. sz., London 1939, ang.). — *Póka-Pivny B.*: Háborús célok és a kisebbségek. — *Capeaux*: A kisebbségek kicserélése. — *Kövér G.*: A kisebbségek helyzete az utódállamokban.

Népegészségügy (21. évf. 1. sz., Budapest 1940, m.). — *Lovrekovich I. és Rauss K.*: Typhus elleni immunizálás csapadékos oltóanyag-gal, egy oltással. — *Petres A.*: Közegészségügy és egészségvédelem Északamerikában. — (2. sz.). — *Székely M.*: A magyar „lex tuberculosis“ és „lex veneris“. — *Nyirő Gy.*: Az elmebeteg munkatherápiájáról. — (3. sz.). — *Kriesch L.*: Adatok a felszabadult Gömör megye szülészeti viszonyairól. — *Polonyi B.*: Hozzászólás a lues-elleni küzdelemhez. — (4. sz.). — *Kun L.*: A járványtan módszerei a gyakorlatban. — *vitész Solth K.*: Az interpolálás értéke az orvosstatisztikai kutatásban.

Reichsarbeitsblatt (19. évf. 35. sz., Berlin 1939, ném.). — *Reichert*: Anglia a háború három hónapja után. — (36. sz.). — *Schmidt*: Az új rendelet a munkavédelemről. — *Schroeder*: Jelenlegi helyzet a Protektorátus munkaviszonyainak újjárendezésében. — (20. évf., 1. sz.). — *Windschuh J.*: A szociális elem a háborúban. — (2. sz.). — *Wietfeldt*: Az ipari üzemek elsötétítése. — (3. sz.). — *Flottmann*: Áralakulás és társadalompolitika. — *Karstedt*: A társadalompolitika külföldön.

Revue de l'Institut de Sociologie (19. évf. 3. sz., Brüsszel 1939, fr.). — *Warnotte D.*: Önkormányzati törekvések a polgári közigazgatásban. — *Chlepner B. S.*: Fegyverkezés, háborús kiadások és a gazdasági helyzet. — (4. sz.). — *Antonopoulo H. D.*: A zálogházak társadalmi fejlődése.

Revue du Travail (40. évf. 12. sz., Brüsszel 1939, fr.). — *Leën W.*: A társadalmi törvények koordinációja és egyszerűsítése. — (41. évf., 1. sz.). — A Borinage-i kőszénvidék társadalmi élete. — Munkavédelem a német hadigazdálkodásban. — A gyermeki munka az Egyesült Államokban.

Revue Internationale d'Agriculture (30. évf. 12. sz., Roma 1939, fr.). — *Costanzo G.*: A mezőgazdasági hitel szervezete és új irányai. — *Techerkinsky M.*: A Szovjet-Unió mezőgazdasági kapcsolatai a világgazdasággal.

Sociale Praxis (49. évf. 2. sz., Berlin 1940, ném.). — Árpolitika, szocializmus és vállalkozás. — Hogyan élnek a sokgyermekes családok? — A hadbavonultak családjainak segélyezése külföldön. — (3. sz.). — *Sitzler*: A társadalmi felkészültség egykor és most. — Hová vezet Anglia népességének fejlődése?

Statistický Obzor (Statistische Rundschau) (20. évf. 7—8. sz., Prága 1939.

cseh). — *Machotka O.*: Családi kapcsolatok városban és vidéken. — *Ullrich Z.*: Tanulmányi sorsok és hivatások öröklődése a középiskolai tanulmányokat végzetteknel a volt Cseh-Szlovákia négy városában. — *Halbhuber J.*: A kereskedelmi- és munkamérleg problémái. — *Jankovský J.*: A nemzetgazdaságtan metodológiai nehézségei.

Statisztikai Értesítő (11. sz., Budapest 1939, m.). — Keresők és eltartottak. — A korlátolt felelősségű társaságok elterjedése Budapesten. — *Ruisz R.*: A magyar városok vagyoni helyzete. — (12. sz.). — *Ruisz R.*: A magyar váro-

sok szociális vonatkozású kiadásai. — *Szántó E.*: Miért nő Budapesten a vérkeringési szervek betegségekben elhaltak száma?

The Oriental Economist (6. köt. 11. sz., Tokio 1939, ang.). — A pamutárak kivitelének jövője. — Világárak és az árak Japánban. — A japán létfenntartási költségek indexei. — (12. sz.). — A japán-amerikai kereskedelmi szerződés. — A japán-szovjet együttműködés sürgőssége. — A területi jövedelem emelkedése. — A rizsellátás helyzete.

K Ü L Ö N F É L E

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

I. Az 1939. év adatai. — *Chiffres de 1939.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Mezőgazdaság. — Ipar és bányászat. — Fogyasztás. — Kereskedelem és közlekedés. — Aralakulás. — Pénz és hitel.

Évi gazdasági jelzőtábla.

Rajzok az évi gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Agriculture. — Industrie et mines. — Consommation. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique annuel.

Graphiques au tableau économique annuel.

Résumé. Nous présentons les chiffres de 1939:

Sur le territoire agrandi par la sentence de Vienne, il y eut en 1939 87.318 nouveaux mariages (8·6 pour 1000 habitants), 194.393 naissances vivantes (19·1‰) et 137.449 décès (13·5‰). L'accroissement naturel de la population a été de 56.944 (5·6‰). — En comparant les documents statistiques du territoire selon le traité de Trianon aux chiffres correspondants de l'année précédente, on voit que le nombre des mariages a légèrement augmenté; mais celui des naissances vivantes a diminué d'une manière regrettable. La mortalité a décréu; l'accroissement naturel a dépassé de très peu celui de 1938. — En Subcarpathie, pour laquelle on se rendait compte du mouvement démographique depuis le 1er juillet de l'année passée, il y eut dans la seconde moitié de 1939, 3.292 nouveaux mariages (9·8‰), 8.940 naissances vivantes (26·7‰) et 4.675 décès (14·0‰). L'accroissement naturel y a été de 4.265, soit 12·7 pour 1000 habitants.

Dans la seconde moitié de 1938, l'activité économique avait diminué. Cette régression ayant cessé en 1939 grâce aux investissements de l'Etat, l'activité économique prit un grand élan. De ce fait-là, le nombre des chômeurs est tombé, baissant à la fin de l'année à 13.133 (— plus de 4.000, soit — 23·4%, par rapport à la même époque précédente). Dans plusieurs industries, les salaires ont augmenté. Pour les ferblantiers, ils ont été relevés, par heure, de 62 à 66 fillérs; pour les menuisiers, de 55 à 58 fillérs; les maçons, qui gagnaient avant 81 fillérs par heure, ont été augmentés de 11 fillérs. On a relevé encore les salaires des manoeuvres des deux sexes et des ouvriers de fabrique.

La récolte a été bonne; les prix agricoles ont monté modérément. La situation des agriculteurs était staisfaisante. Du fait de la libération de la zone nord, la superficie des terres labourables s'est élevée à 6.322 mille hectares (+ 699 mille ha). — L'agriculture se faisait sur plus de terres que pendant l'année précédente. Pour les superficies des terres à betterave, à orge et à froment, on voit, par rapport à l'année d'avant, une augmentation particulièrement grande (+ 20·5%, + 19·8%, + 16·5%). La production de froment — 30·7 millions de q — a dépassé notablement (+ 14·2%) celle de l'année précédente (26·9 millions de q). Celle du seigle — 9 millions de q — a grandi de 11·5%; celle de l'orge — 7·8 millions de q, — de 7·8%; celle de l'avoine — 3·5 millions, — de 15%. Mais, bien que notre territoire eût augmenté, la production du maïs n'a été que de 22·5 millions de q (— 4·1 millions, soit — 15·4% par rapport à 1938). La production de pomme de terre fut de 23·6 millions de q, montant de 2·2 millions (+ 10·5%) comparative-ment à l'année précédente. Le nombre des bêtes à cornes était à la fin de l'année de 2.380 mille (dont 346 mille dans le Nord), dépassant de 152 mille celui de la même époque précédente. Le nombre des chevaux, s'accroissant de 47 mille, a monté à 939 mille (ce chiffre comprend aussi les 94 mille chevaux du Nord). Celui des porcs, montant de 476 mille, s'est élevé à 3·6 millions; à ce nombre, il faut ajouter les 300 mille porcs du Nord. Le nombre des moutons a grandi de 72 mille; avec ceux du Nord (167 mille), il s'est élevé à 1·9 million.

L'activité économique, nous l'avons dit plus haut, a progressé grâce aux investissements de

cseh). — *Machotka O.*: Családi kapcsolatok városban és vidéken. — *Ullrich Z.*: Tanulmányi sorsok és hivatások öröklődése a középiskolai tanulmányokat végzeteknél a volt Cseh-Szlovákia négy városában. — *Halbhuber J.*: A kereskedelmi- és munkamérleg problémái. — *Jankovský J.*: A nemzetgazdaságtan metodológiai nehézségei.

Statisztikai Értesítő (11. sz., Budapest 1939, m.). — Keresők és eltartottak. — A korlátolt felelősségű társaságok elterjedése Budapesten. — *Ruisz R.*: A magyar városok vagyoni helyzete. — (12. sz.). — *Ruisz R.*: A magyar váro-

sok szociális vonatkozású kiadásai. — *Szántó E.*: Miért nő Budapesten a vérkeringési szervek betegségekben elhaltak száma?

The Oriental Economist (6. köt. 11. sz., Tokio 1939, ang.). — A pamutárak kivitelének jövője. — Világárak és az árak Japánban. — A japán létfenntartási költségek indexei. — (12. sz.). — A japán-amerikai kereskedelmi szerződés. — A japán-szovjet együttműködés sürgőssége. — A területi jövedelem emelkedése. — A rizsellátás helyzete.

K Ü L Ö N F É L E

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

I. Az 1939. év adatai. — *Chiffres de 1939.*

Népmozgalom. — Munkapiac. — Mezőgazdaság. — Ipar és bányászat. — Fogyasztás. — Kereskedelem és közlekedés. — Aralakulás. — Pénz és hitel.

Évi gazdasági jelzőtábla.

Rajzok az évi gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Agriculture. — Industrie et mines. — Consommation. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique annuel.

Graphiques au tableau économique annuel.

Résumé. Nous présentons les chiffres de 1939:

Sur le territoire agrandi par la sentence de Vienne, il y eut en 1939 87.318 nouveaux mariages (8.6 pour 1000 habitants), 194.393 naissances vivantes (19.1‰) et 137.449 décès (13.5‰). L'accroissement naturel de la population a été de 56.944 (5.6‰). — En comparant les documents statistiques du territoire selon le traité de Trianon aux chiffres correspondants de l'année précédente, on voit que le nombre des mariages a légèrement augmenté; mais celui des naissances vivantes a diminué d'une manière regrettable. La mortalité a décréu; l'accroissement naturel a dépassé de très peu celui de 1938. — En Subcarpathie, pour laquelle on se rendait compte du mouvement démographique depuis le 1er juillet de l'année passée, il y eut dans la seconde moitié de 1939, 3.292 nouveaux mariages (9.8‰), 8.940 naissances vivantes (26.7‰) et 4.675 décès (14.0‰). L'accroissement naturel y a été de 4.265, soit 12.7 pour 1000 habitants.

Dans la seconde moitié de 1938, l'activité économique avait diminué. Cette régression ayant cessé en 1939 grâce aux investissements de l'Etat, l'activité économique prit un grand élan. De ce fait-là, le nombre des chômeurs est tombé, baissant à la fin de l'année à 13.133 (— plus de 4.000, soit — 23.4%, par rapport à la même époque précédente). Dans plusieurs industries, les salaires ont augmenté. Pour les ferblantiers, ils ont été relevés, par heure, de 62 à 66 fillérs; pour les menuisiers, de 55 à 58 fillérs; les maçons, qui gagnaient avant 81 fillérs par heure, ont été augmentés de 11 fillérs. On a relevé encore les salaires des manoeuvres des deux sexes et des ouvriers de fabrique.

La récolte a été bonne; les prix agricoles ont monté modérément. La situation des agriculteurs était staisfaisante. Du fait de la libération de la zone nord, la superficie des terres labourables s'est élevée à 6.322 mille hectares (+ 699 mille ha). — L'agriculture se faisait sur plus de terres que pendant l'année précédente. Pour les superficies des terres à betterave, à orge et à froment, on voit, par rapport à l'année d'avant, une augmentation particulièrement grande (+ 20.5%, + 19.8%, + 16.5%). La production de froment — 30.7 millions de q — a dépassé notablement (+ 14.2%) celle de l'année précédente (26.9 millions de q). Celle du seigle — 9 millions de q — a grandi de 11.5%; celle de l'orge — 7.8 millions de q, — de 7.8%; celle de l'avoine — 3.5 millions, — de 15%. Mais, bien que notre territoire eût augmenté, la production du maïs n'a été que de 22.5 millions de q (— 4.1 millions, soit — 15.4% par rapport à 1938). La production de pomme de terre fut de 23.6 millions de q, montant de 2.2 millions (+ 10.5%) comparative-ment à l'année précédente. Le nombre des bêtes à cornes était à la fin de l'année de 2.380 mille (dont 346 mille dans le Nord), dépassant de 152 mille celui de la même époque précédente. Le nombre des chevaux, s'accroissant de 47 mille, a monté à 939 mille (ce chiffre comprend aussi les 94 mille chevaux du Nord). Celui des porcs, montant de 476 mille, s'est élevé à 3.6 millions; à ce nombre, il faut ajouter les 300 mille porcs du Nord. Le nombre des moutons a grandi de 72 mille; avec ceux du Nord (167 mille), il s'est élevé à 1.9 million.

L'activité économique, nous l'avons dit plus haut, a progressé grâce aux investissements de

l'Etat. Aussi, la production de houille et celle de lignite ont monté (+ 6·2% et 14·4%). Pour la production de minerai de fer et de scorie de fer, on constate une forte augmentation (+ 74%); il en est de même de celle de la fonte à affiner (+ 22·2%). La production d'énergie électrique, s'élevant de 39 millions de kWh, a été de près de 400 millions de kWh.

En 1938, la valeur des produits de la grande industrie a été de plus de 3 milliards de pengős, dépassant même celle de 1929 (+ 177 millions). Pour l'année 1939, on n'a pas encore de chiffres précis; mais il est certain que pour la production manufacturière, elle a été meilleure que l'année d'avant.

D'après les chiffres disponibles, la consommation a grandi dans une mesure dépassant la proportion de l'augmentation de la population. Elle a monté de plus de 31% pour le sucre; de près de 19% pour les huiles lubrifiantes; de plus de 14% pour le pétrole; de 30% pour l'essence (pourtant, quant à cette dernière, la consommation avait été limitée). L'énergie électrique employée comme force motrice — 196 millions de kWh — a été de 16·8% supérieure au chiffre correspondant de l'année d'avant.

Nos importations ont été de 489 millions de pengős; nos exportations, de 605·5 millions. Par rapport à 1938, les premières ont augmenté de 19%; les secondes, de 16%. Pendant les années écoulées depuis la période la plus grave de la crise économique mondiale, c'est en 1939 qu'elles ont atteint leur maximum.

L'année dernière, l'excédent de notre balance commerciale, représentant 116·5 millions de pengős (contre 111·8 millions en 1938) a dépassé les résultats de chacune des années passées depuis le traité de paix.

La libération de la Subcarpathie (en mars dernier) influençait particulièrement notre commerce extérieur. Cette région, grâce surtout à ses vastes forêts, est susceptible d'améliorer considérablement notre économie. Elle est propre non seulement à faire baisser notre importation, mais aussi à augmenter notre exportation. L'importation a grandi encore du fait de l'exécution du plan pour l'équipement de l'armée, des achats nécessités par les besoins en matières premières de la production intérieure grandissante, et de l'augmentation de la capacité de consommation intérieure. Quant à l'exportation, elle a progressé surtout grâce à la bonne récolte.

A partir de septembre, la guerre, et les mesures prises par les belligérants pour empêcher la contrebande, contrariaient le trafic. Cela a particulièrement ralenti l'importation des marchandises extra-européennes.

Notre commerce de l'année dernière ne reflète pas encore trop l'effet de la guerre, à l'exception de l'importation de caoutchouc brut. Car il montre pour l'importation de toutes les matières nécessaires à l'industrie, une augmentation considérable, sauf en ce qui concerne le caoutchouc brut (et aussi l'huile minérale brute de Roumanie et les bois bruts ou ouvrés; pour ces deux dernières catégories de marchandises, notre importation a décliné pour des causes indépendantes de la guerre). Pour les mois ayant suivi la déclaration de guerre, on voit une régression pour chacune des matières premières extra-européennes, sauf les extraits tanants.

La progression de notre exportation a été due à celle de nos ventes agricoles, qui ont représenté 450 millions de pengős, dépassant de 107 millions celles de 1938. Dans cet excédent, les exportations de froment figuraient pour près de la moitié (52 millions de p.) et celles d'animaux de boucherie et de trait, pour 38 millions.

L'exportation de notre industrie agricole a été bonne (surtout pour la farine); mais celle de nos autres industries a baissé.

Du fait de la réincorporation des régions libérées en 1938 et 1939, la longueur des voies des Chemins de Fer de l'Etat (y compris les chemins de fer privés gérés par l'Etat) a augmenté de 1.490 km, soit de 19·5%; de ces 1.490 km, il revient 1.064 à la zone nord et 426 à la Subcarpathie. — La quantité des marchandises y transportées a été de 23·8 millions de tonnes, dépassant de près de 19% celle de l'année d'avant; le nombre des voyageurs a atteint presque 97 millions (+ 20·2%).

Le trafic postal a fort progressé (+ 19·2% pour le nombre des correspondances; + 22% pour celui des colis; 26·6% et 20·8% pour le nombre et le montant des mandats-poste; + 29·4% pour le nombre des conversations interurbaines). Quant au nombre des postes récepteurs radiophoniques, qui s'est élevé à près d'un demi-million, on voit un accroissement de 80 mille. Le nombre des postes téléphoniques principaux a monté en un an à 133.954 (+ 10.179, soit + 8·2%). Ces chiffres comprennent aussi ceux des régions libérées.

Les prix, qui se réglaient surtout sur ceux des marchés mondiaux des matières premières, étaient fort surveillés depuis la guerre par l'Etat. L'indice général des prix de gros n'a pas monté trop considérablement; à la fin de l'année, il était de 89·2, accusant une augmentation de 4·2 points sur la même époque précédente. Grâce au contrôle des prix, les prix des objets fabriqués ont peu augmenté; les matières premières et les produits de l'agriculture et de l'élevage ont renchéri davantage. L'indice des objets fabriqués a monté à 93·5 (+ 1·7 point); celui des matières

premières, à 108·6 (+ 9·5 points); celui des produits d'origine animale, à 67·7 (+ 2·8 points); celui des produits d'origine végétale, à 82·5 (+ 7·1 points). De sorte que l'indice du niveau moyen des prix s'est élevé en un an de 4·9%. Parmi les catégories servant de base à cet indice-là, on voit une hausse de 7·9% pour l'agriculture (y compris l'élevage) et une hausse moins grande (3·7%) pour les „autres industries“. — Les prix industriels ayant moins monté que les prix agricoles, la disparité indiquée par les „ciseaux agricoles“ a baissé à la fin de l'année, de 21·5% à la même époque précédente, à 16·8%.

La reprise économique et les augmentations de salaires ont amélioré la condition des masses. Et le coût de la vie a peu augmenté; à la fin de l'année, l'indice y relatif était de 103·2, contre 102·1 à la même époque précédente.

Les affaires de la Banque Nationale de Hongrie furent influencées par la libération de la Subcarpathie, la réalisation du plan de cinq ans laquelle a été accélérée au cours de l'année, ainsi que par la tension européenne et la guerre qui ont provoqué une thésaurisation considérable. La circulation fiduciaire, qui a monté en mars, au moment de la libération de la Subcarpathie, à 888·5 millions de pengős (+ 72·7 millions), s'est élevée en août à 1.038 millions (+ 159 millions). Ensuite, la tension financière ayant diminué de plus en plus, la circulation fiduciaire a baissé; et à la fin de l'année, elle était de 974·8 millions, dépassant de 111·4 millions le chiffre de la même époque précédente. A la fin de décembre, le portefeuille-effets de la Banque Nationale représentait 585·3 millions de pengős (+ 74 millions par rapport à la même époque de l'année d'avant).

Quant aux dépôts en banque, il faut souligner que la tension européenne n'a influencé que les dépôts d'épargne, lesquels ont, entre fin juillet et fin septembre, baissé à 647·5 millions (— 94 millions). — Mais ils se mirent à augmenter ensuite, et à la fin de l'année, ils montaient à 726·2 millions, dépassant de 40·7 millions le chiffre correspondant de l'année précédente. — Les dépôts sur comptes courants s'élevèrent à 872·4 millions (+ 124·6 millions). — A la Caisse d'épargne postale et dans les établissements budapestois membres de l'I. C. S. F., les dépôts ont monté à 1.598·5 millions, s'élevant de 165·3 millions en un an.

A la Bourse de Budapest, l'indice des actions, ayant bien fléchi depuis la seconde moitié de 1937, a baissé à la fin de juillet à 75·6. Puis, il a monté d'abord lentement et ensuite bien vite, et était à la fin de l'année à 111·5 (+ 35·9 points par rapport à fin juillet, 28·7 points par rapport à la fin de l'année d'avant). On a vendu en septembre, après le commencement de la guerre, à la

Bourse de Budapest, 449 mille actions, soit dix fois plus et même un peu davantage, que pendant le mois précédent. En 1939, on y a vendu un million et demi d'actions, soit un million de moins que pendant l'année d'avant. Le montant total des livraisons et des réceptions a représenté 100·9 millions, contre 147·1 millions l'année précédente.

Il y eut 725 nouvelles insolvabilités, soit 225 de moins (— 23·7%) que pendant l'année d'avant. Les passifs des concordats privés et judiciaires, augmentant de 15·1 millions comparativement à l'année précédente, ont représenté 49·7 millions; cette augmentation a été due surtout à deux grandes insolvabilités.

En 1939, grâce à l'agrandissement (au printemps dernier) de notre territoire, notre pays eut de nouvelles ressources; l'activité économique a augmenté du fait de la réalisation du plan de cinq ans; la production grandissait; les prix montaient. Ainsi donc, l'année dernière était chez nous économiquement meilleure que 1938.

*

Népmozgalom.

A gazdasági jelzőtábla a bécsi döntéssel megnagyobbodott Magyarország 1939. évi előzetes népmozgalmi eredményeit állítja szembe a korábbi éveknek a trianoni területre vonatkozó végleges adataival. Minthogy a területi változás mellett még az előzetes és végleges népmozgalmi adatok között a mindig az utóbbiak javára jelentkező nagyságkülönbség is zavarja az összehasonlítást, következő kis összeállításunk az 1939. évi területrészek szerint tagolt előzetes népmozgalmi adatokat a trianoni területre vonatkozó ugyancsak előzetes 1938. évi eredményekkel veti össze.

	Trianoni terület		Visszatolt északi terület ¹⁾	Együtt ¹⁾
	1938	1939	1939	1939
Házasságkötés	73.287	79.004	8.314	87.318
„ ezer lélekre	8·1	8·7	7·9	8·6
Élveszületés	176.733	172.628	21.765	194.393
„ ezer lélekre	19·5	18·9	20·7	19·1
Halálozás	129.345	123.135	14.314	137.449
„ ezer lélekre	14·3	13·5	13·6	13·5
Egy éven aluli elhalt	23.605	21.512	2.967	24.479
Egy éven aluli elhalt száz élveszülöttre .	13·4	12·5	13·6	12·6
Gümőkorbán elhalt .	12.405	12.012	1.367	13.379
Gümőkorbán elhalt ezer lélekre	1·4	1·3	1·3	1·3
Természetes szaporodás	47.388	49.493	7.451	56.944
Természetes szaporodás ezer lélekre .	5·2	5·4	7·1	5·6

¹⁾ Kárpátalja nélkül.

Az előző év megfelelő adatával való összehasonlításban a házasságkötéseknél észrevehető emelkedést találunk. Az élveszületéseknél sajnálatos

csökkenés mutatkozik, amelyet azonban a halálzási viszonyok javulása nemcsak kiegyenlített, hanem felül is múlt, a természetes szaporulat tehát némileg jobb az előző évinél. Örvedetesen javult a csecsemő- és gümőkórhalálozás is. A bécsi döntéssel visszatért terület házasságkötési arányszáma alacsonyabb volt, mint a trianoni részen, élveszületési gyakorisága pedig magasabb. Halálozási viszonyai valamivel gyengébbek ugyan, mint a trianoni területen, erőteljesebb születési gyakoriságának hatására azonban természetes szaporulata mégis kedvezőbb.

Kárpátalján július 1-ével indult meg a népmozgalmi adatszolgáltatás. Az 1939. év második felére vonatkozó népesedési adatai a következők:

Kárpátalja 1939 VII. 1—XII. 31.

Házasságkötés	3.292
„ ezer lélekre	9·8
Élveszületés	8.940
„ ezer lélekre	26·7
Halálozás	4.675
„ ezer lélekre	14·0
Egy éven aluli elhalt	1.674
„ „ „ „ száz élveszületőre	18·7
Gümőkórban elhalt	336
„ „ ezer lélekre	1·0
Természetes szaporodás	4.265
„ „ ezer lélekre	12·7

Kárpátalja népesedési mozgalmát az ország többi részével szemben magas élveszületési aránya, valamivel az országos jelző felett mozgó halálozási gyakorisága és kiváló természetes szaporodása jellemzi.

Munkapiac.

Az 1938. év második felében bekövetkezett átmeneti konjunktúra-rosszabbodás még 1939 elején is éreztette hatását. Később az év hátralévő részében az ötéves terv gyorsabb ütemű megvalósítása folytán a gazdasági élet ismét erőre kapott s a gazdasági konjunktúra nemesak elérte az előzőleg létrejött tetőpontot, de azt az év folyamán lényegesen meg is haladta. Így a foglalkoztatottság mérve természetszerűleg nőtt s annak arányában a munkapiaci feszültség is fokról-fokra enyhült. Legkedvezőtlenebb volt a helyzet januárban, amikor a szakszervezetek által kimutatott *munkanélküliek* száma 22.052-vel elérte az idényszerű tetőpontot s a gazdasági életben bekövetkezett átmeneti hanyatlás folytán az egy év előtti is 1.674-gyel, több mint 8%-kal múlta felül. Az idényszerű mélypont mint rendesen, az elmúlt esztendőben is október végén jött létre, 11.458-cal. A gazdasági konjunktúra ütemének élénkülése folytán ekkor a

munkanélküliek száma az előző évinél is igen lényegesen, közel 2.100-zal állott alacsonyabban (— 15·5%). Az idényszerű mélyponttól az év végéig a munkanélküliek száma, a kedvezőtlen évszaki erők ellenére is, csak mérsékelten, 1.675-tel 13.133-ra emelkedett (+ 14·6%). Az egy év előttihez képest ellenben ekkor már több, mint 4 ezer volt a hanyatlás. Az új konjunktúralendület folytán így a munkanélküliek számsorában egy év leforgása alatt 23·4%-os csökkenés következett be. Jellemző a gazdasági élet ütemének gyorsulására, hogy 1938 végén a megelőző év azonos időpontjához képest a hanyatlás mindössze csak 1·3% volt.

Az év folyamán az egyes iparágak különbözőképpen voltak foglalkoztatva. Az első negyed végén ugyan az *építőiparban*, a *bőriparban*, a *faiparban* és a *sokszorosítóiparban* még jelentős rosszabbodás mutatkozott, a többi iparágakban azonban már, részben idényszerű okokra visszavezethető, számottevő javulás volt észlelhető. Az év második felében, amikor a háborús konjunktúra fokozatosan kibontakozott, az egyes ipari szakmák a kapacitás határát erősen megközelítő mértékben voltak foglalkoztatva. Így a munkanélküliek száma lényegesen csökkent s az év végén az építő- és sokszorosítóipar kivételével a többi szakmában jelentős arányú csökkenés mutatkozott. A *vasiparban* 57·4, a *ruházati iparban* 40·4, az *élelmezési iparban* 61·1, a *faiparban* 19·3%-os hanyatlás jött létre az egy év előttihez képest.

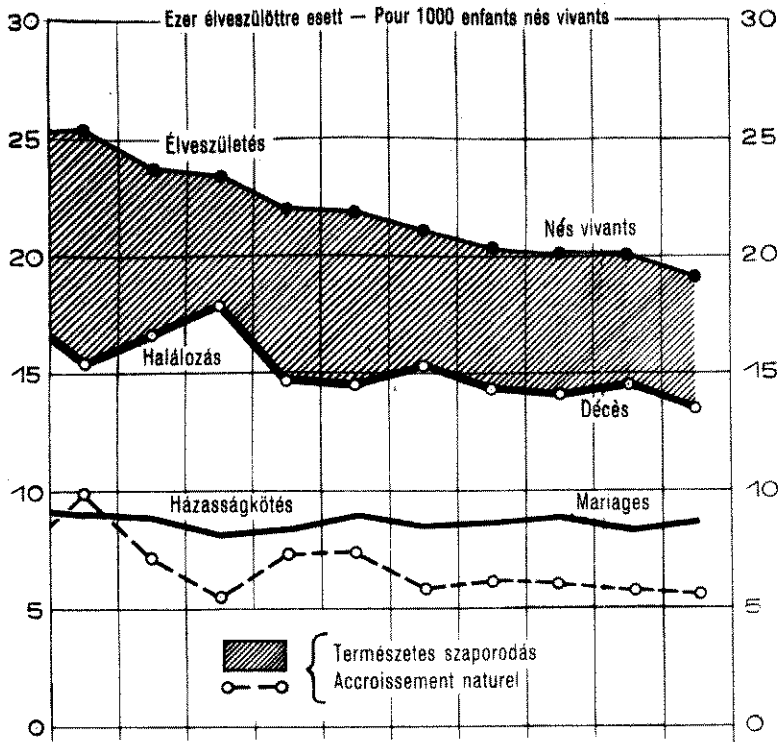
Az erőteljes foglalkoztatottság természetes következménye volt, hogy az egyes szakmákban fizetett bérek is lényegesen emelkedtek. A Budapestre nézve kiszámított felajánlott órabérek mérlegelt átlagai a *bádogosoknál* az előző évi 62-ről 66-ra, az *asztalosoknál* 55-ről 58 fillérre nőtt, míg a *szabóiparban* 5 fillérrel 67 fillérre emelkedett. A *kőművesek* 81 filléres órabérénel 11 filléres növekedés mutatkozik. Emelkedett azonban a *napszámosok*, *napszámosnők* és *gyári munkásnők* órabére is.

Mezőgazdaság.

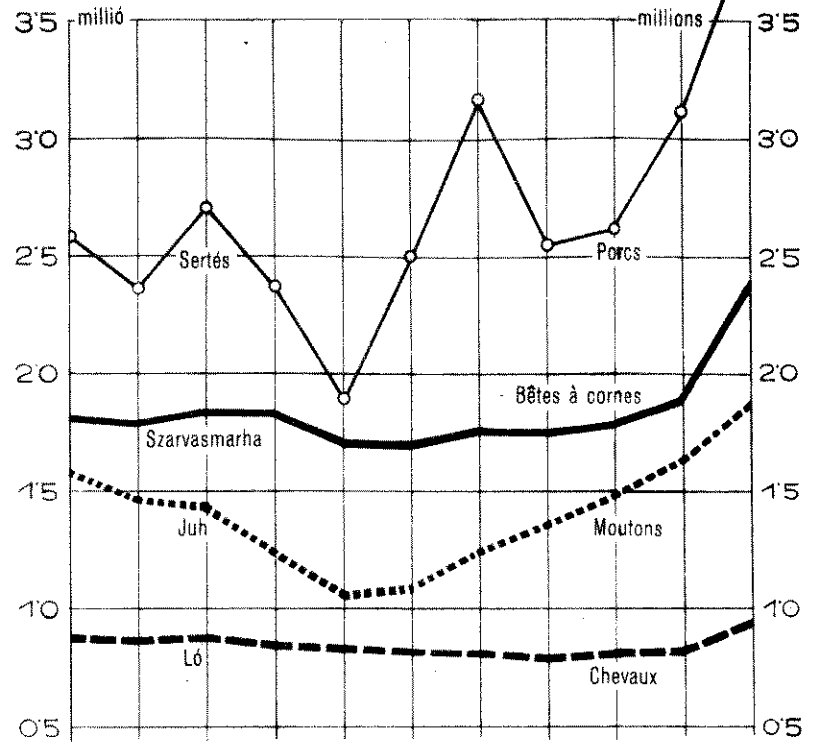
Az 1939. évre vonatkozó szántóföldi termelési adatok a bécsi döntéssel visszaírt felvidéki rész adatait már magukban foglalják. A területmagnagyobbodás folytán az ország szántóföldi területe 699.228 hektárral 6,321.690 hektárra emelkedett. A területnövekedés természetesen kihatással volt a termésmennyiségekre is, amelyeket egyébként a kedvező időjárási viszonyok is fokoztak. A mezőgazdaság vásárlóerejét az elmúlt év bő termésén kívül a kedvező áralakulás is emelte. Jellemző az árviszonyokra, hogy a *növényi eredetű* termékek árszínvonala egy év alatt 9·4%-kal, az *állati eredetű* termékeké pedig 4·3%-kal nőtt. A „*mezőgazdasági termékek*“ együttes indexénél közel 8%-os

RAJZOK AZ ÉVI GAZDASÁGI JELZŐTÁBLÁHOZ. — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE ANNUEL.

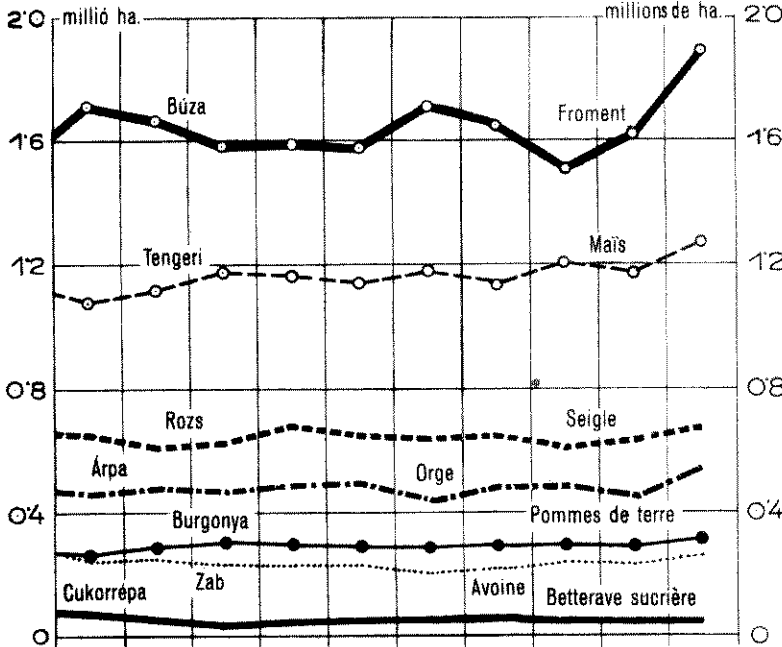
NÉPMOZGALOM. — MOUVEMENT DE LA POPULATION.

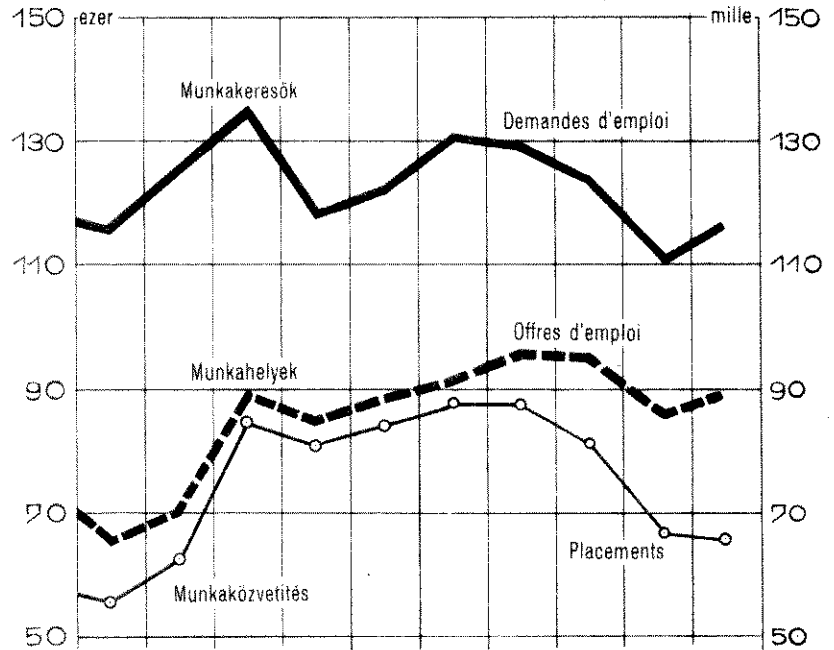
ÁLLATÁLLOMÁNY. — CHEPTEL.

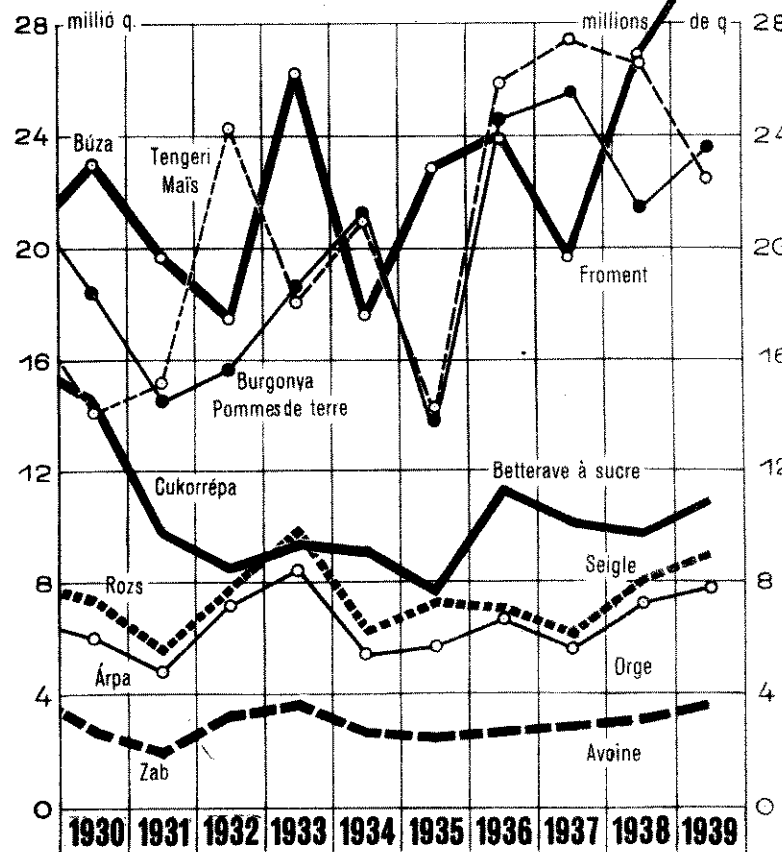
VETÉSTERÜLET. — SUPERFICIE ENSEMENCÉE.

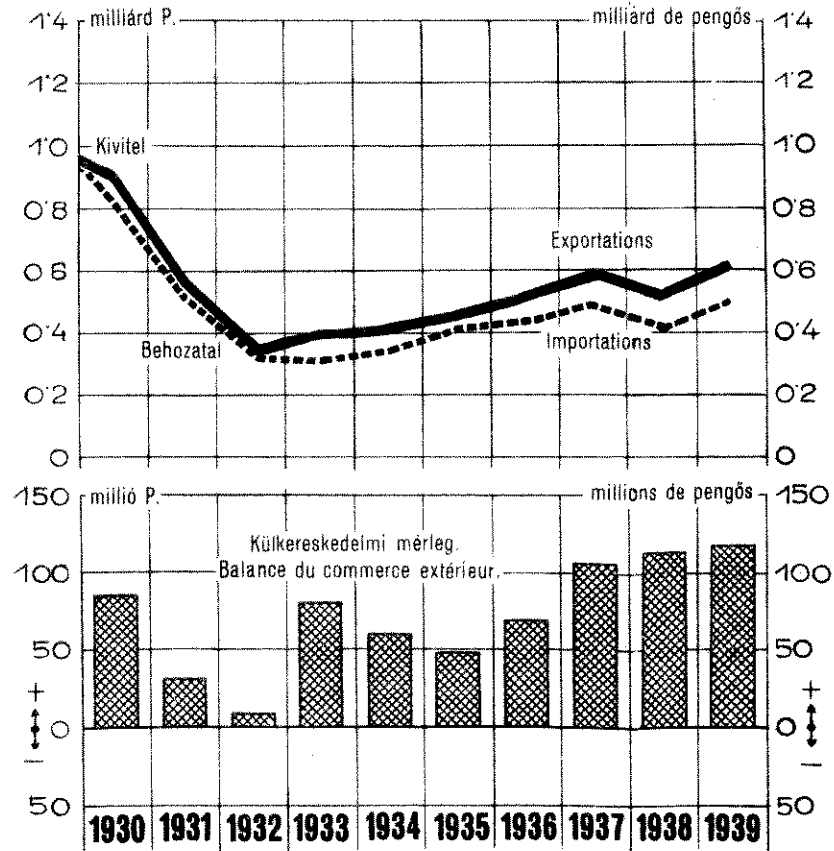
MUNKAPIAC. — MARCHÉ DU TRAVAIL.

TERMÉS. — PRODUCTION.

KÜLKERESKEDELMI FORGALOM. — COMMERCE EXTÉRIEUR.

emelkedés észlelhető, szemben az *ipari árszínvonalnál* bekövetkezett 3·4%-os emelkedéssel. Így tehát a két árszínvonal közötti diszparitás is csökkent.

Vetésterület. A vetésterületben természetesen a területnövekedés érezteti hatását. A *búza* vetésterülete 268 ezer ha-ral 1.889-re (+ 16·5%) nőtt, a *rozsé* 66 ezer ha-ral 699-re emelkedett (+ 10·4%). Az *árpával* bevetett terület 90 ezer ha-ral gyarapodott (+ 19·8%) s 544 ezerre rúgott, a *zabnál* (258 ezer ha) 33 ezer hektáros növekedés jött létre (+ 14·7%), míg a *kukorica* vetésterülete 100 ezer hektárral 1.275 ezer hektárra nőtt (+ 8·5%). A *burgonya* vetésterülete kisebb mértékben, mindössze 23 ezer hektárral 315 ha-ra emelkedett, ami közel 8%-os gyarapodásnak felel meg. A *cukorrépa* vetésterülete az előző évi 44 ezer hektárral szemben 53 ezer hektárt tett (+ 20·5%), így a területgyarapodás itt érezteti leginkább hatását s itt jött létre a legnagyobb százalékos arányú növekedés.

A *terméseredmények* az 1939. évi területnövekedéstől eltekintve kielégítőek voltak. A *búzából* 30·7 millió q-t termeltünk, az 1938. évi 26·9 millió q-val szemben (+ 14·2%). A kereken 9 millió q-t kitevő *rozstermés* 11·5%-kal multa felül a tavalyit, míg a 7·8 millió q-s *árpatermés* 7·8%-kal nőtt. *Zabból* 3·5 millió q-t termeltünk, kereken 15%-kal többet, mint az előző évben. *Kukoricából* azonban a területnövekedés ellenére is 4·1 millió q-val 22·5 millióra hanyatlott a termelés (— 15·4%). A *burgonyatermés* 2·2 millióval 23·6 millióra (+ 10·5%), a *cukorrépáé* 1·1 millióval 10·8 millió q-ra (+ 11·6%) nőtt.

A főtermények *termésátlagai* nagyjában az előző évi szinten mozogtak. Nagyobbarányú hanyatlás csak a *kukoricánál* észlelhető, itt a hektáronkénti termés 22·7 q-ról 17·7 q-ra esett, ami a terméseredmény nagyarányú hanyatlását vonta maga után. Az *árpa* termésátlaga 1·7 q-val 14·3-ra csökkent. Valamelyes visszaesés mutatkozik a *cukorrépánál* is, melynek termésátlaga 14 q-val 205·9-re esett.

Állatállomány. A területgyarapodás folytán Magyarország állatállománya szintén lényegesen emelkedett. A kimutatott állomány azonban még csak a felvidéki résszel megnagyobbodott országát tünteti fel. Az 1939. év végén összesen 2.380 ezer *szarvasmarha* volt az országban, amiből a felvidéki részre 346 ezer esett. Csonkamagyarországon így az egy évi növekedés 152 ezer db-ra rúgott, az emelkedés meghaladta a 8%-ot. A *lóállomány* 939 ezret tett, a felvidéki rész 94 ezer lovával együtt. Az egy év alatt bekövetkezett növekedés 47 ezerre rúgott (+ 5·9%). Örvedetes gyarapodás észlelhető a *sertésállománynál*, mely egy év leforgása alatt 476 ezerrel 3.586 ezerre emelkedett (+ 15·3%), amihez

jön még a felvidéki rész 300 ezer db-ot kitevő *sertésállománya*, úgy hogy az év végén összesen 3.886 ezer sertés volt kimutatható. A *juhállomány* 72 ezerrel 1·7 millióra emelkedett (+ 4·4%) s a felvidéki rész 167 ezret kitevő állományával együtt 1.868 ezerre rúgott.

Ipar és bányászat.

Az elmúlt év elején, az 1938 második felében megindult konjunktúrális hanyatlás még éreztette hatását s úgy látszott, hogy számolni kell a konjunktúra irányváltásával. A hanyatlás azonban rövidesen fellendülésbe csapott át, mert az ország gazdasági életét az ötéves terv keretében kiadásra kerülő állami megrendelések gyors lebonyolítása kedvező irányban döntően befolyásolta. A hadi felszereléssel kapcsolatos beruházási tevékenység az év második negyedében már csaknem kivétel nélkül valamennyi iparágban emelkedő irányzatot teremtett. A termelés gyorsütemű emelkedése azonban mégis az év második felére esett. Ebben az időszakban elért teljesítmények az 1937—38. éviéknél is magasabbak voltak s így újabb konjunktúra-tetőpont jött létre. Meg kell jegyezni, hogy a termelést, mely minden eddigi nivót meghaladó méretekre emelkedett, még az a körülmény is támogatta, hogy amíg egyrészt a visszacsatolt felvidéki rész bányáinak termelése révén egyes alapanyagoknál sikerült csökkentenünk külföldtől való függésünket, addig másrészt a népességgyarapodás és a javuló kereseti viszonyok a fogyasztást is lényegesen fokozták.

Úgy a *kőszén*, mint a *barnaszén* termelése újabb tetőpontot ért el. Az előbbinél 6·2%-os, az utóbbinál 14·4%-os emelkedés volt észlelhető. Az ipari termelés legfontosabb alapanyagának, a *vassérc és vassalagnak* termelése közel 74%-kal multa felül az előző évit, míg a *finomításra való nyersvasnál* 22·2% volt a gyarapodás. *Mangánérc* termelésünk 43·4%-kal szökött magasabbra, az alumíniumércnél ellenben 8·3%-os visszaesés következett be. A *villamosenergia* termelésénél kereken 39 millió kwó-s növekedés jött létre s így a termelt áram mennyisége megközelítette a 400 millió kwó-t. Jelentős arányban emelkedett a *szesztermelés*, mely 151 ezer hl-rel 485 ezer hl-re nőtt (+ 45·4%), míg az 1·3 millió q-t kitevő *cukortermelésnél* csak 2·4%-os gyarapodás volt észlelhető.

A gyáripari termelés értéke a jelen gazdasági fellendülés folyamán kedvezően alakult. 1936-ban ugyan még csak 2.582 millió pengőt tett, 1937-ben 2.952 millióig emelkedett, 1938-ban pedig már meghaladta a 3 milliárd pengőt. Az 1938. évi gyáripari termelés értéke az 1929. évit is 177 millióval multa felül. Az elmúlt év gyáripari termelésének értéke adata ugyan még nem áll rendelkezésre, azonban

a termelésben létrejött újabb csúcspontok mellett szólnak, hogy az az 1938. évit igen jelentős mértékben fogja túlszárnyalni.

Fogyasztás.

A kereseti viszonyok emelkedésén kívül a népesség gyarapodása is emelte a fogyasztás mértékét. A megnagyobbodott ország *cukorfogyasztása* 346 ezer q-val 1·5 millió q-ra nőtt, ami 31·2%-os emelkedésnek felel meg. A *kenőolajfogyasztás* közel 27 ezer q-val 169 ezer q-ra emelkedett (+ 18·7%). A *petróleumfogyasztás* 103 ezer q-val 817 ezer q-ra nőtt, így tehát 14·3%-kal szökött magasabbra. A *benzinfogyasztás* a korlátozó rendelkezések ellenére is 833 ezer q-ra rúgott s csaknem 200 ezer q-val (+ 30%) haladta meg az előző évit.

Az ipari termelés fokozódására nézve jellemző adatként közöljük, hogy a motorikus célra elosztott elektromosáram mennyisége 28·2 millió kwó-val (+16·8%), 196 millió kwó-ra emelkedett.

Kereskedelem és közlekedés.

Külkereskedelem. Az 1939. év külkereskedelmi forgalma 489 millió pengős behozatali és 605·5 millió pengős kiviteli értékével, ami 19, illetőleg 16%-kal haladta meg az előző évit, a világválság mélypontja óta a csúcserőtelét alakította ki. A 116·5 millió pengős aktív egyenleg pedig (1938-ban 111·8 millió pengő) a csonka ország életében a maximumot jelenti.

A külkereskedelmi forgalmat kialakító tényezők közül elsősorban Kárpátaljának az év márciusának közepén történt visszaszerzését kell kiemelni, amely terület főként erdőállományával jelentős hiányokat szüntet meg a csonkaország közgazdaságában. E vonatkozásban nemcsak a behozatal oldalán okoz kedvező, csökkentő hatást, de kivitelre alkalmas tételeivel exportunkat is növeli. A hadseregfelszerelést végrehajtó beruházási program a belső termelés fokozása, a fokozódó termelés ellátására szükséges nyersanyagbehozatal emelése, s ugyancsak a belső fogyasztóképesség növelése útján kedvezően kihatott a behozatalra is, míg a kivitel a jó terméseredmények exportfeleslegei fokozták.

Szeptembertől kezdve a háború, s az ezzel járó külső forgalomkorlátozások (dugáruellenőrzés) gátolták a forgalmat. Különösen a tengeren túli származású ipari nyersanyagok beszerzése vált vontatottá.

Az egész év forgalmát vizsgálva, a háború hatása a nyers kaucsuk tételén kívül nem érezhető. Valamennyi ipari alapanyagnál ugyanis, az említett nyers kaucsuk, továbbá a romániai nyers ásványolaj és a nyers és megmunkált fa kivételével, importnövekedés, még pedig általában jelentékeny mérvű emelkedés állapítható meg. Legnagyobb

mérvű ez a cserzőanyag-kivonatoknál (+ 76%), a nyers és ócskavasnál (+ 73%), a műselyemnél (+ 72%), a fésült gyapjúnál (+ 70%), a gyapjúnál (+ 69%), a papirosanyagnál (+ 61%). A háborús hónapok alatt viszont valamennyi tengeren túli nyersanyag importja visszaesett, kivéve a cserzőanyagkivonatokét. Jellemző volt az ipari félgyártmányok és készáruk importjának emelkedése, amit részben az ipari alapanyagok elmaradása tett szükségessé. Az autók behozatalának növelését vámtechnikai intézkedések tették lehetővé.

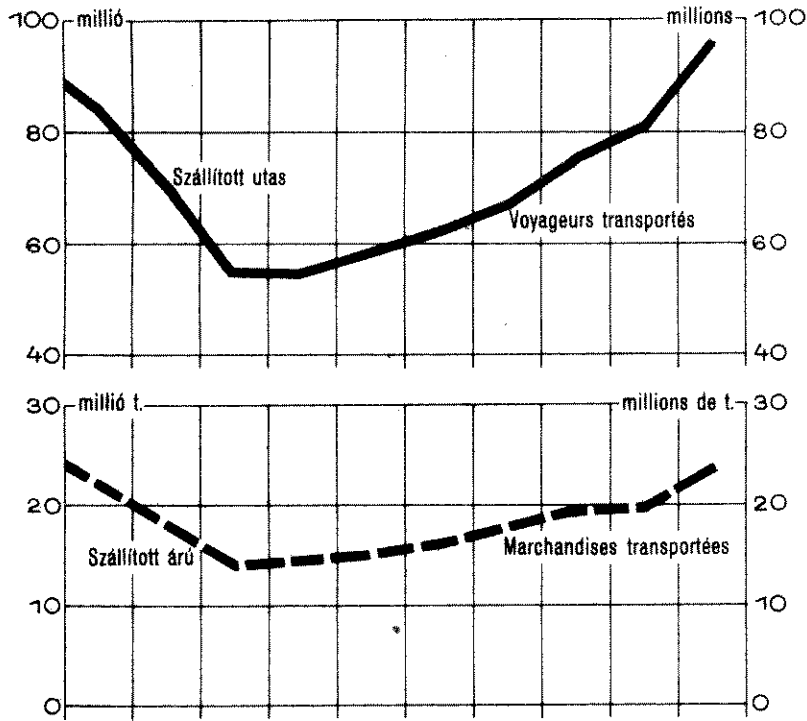
A kivitel kedvező alakulása az agrárcikkeknek köszönhető, amelyek 450 millió pengős összértékükkel 107 millió pengővel képviseltek nagyobb értéket, mint 1938-ban. E többletnek csaknem a fele, 52 millió pengő a búzánál állott elő, további 38 millió pengő pedig a vágó- és igásállatok tételénél. Kedvező volt a friss gyümölcs (+ 5·2 millió P), a lóhere- és lucernamag (+ 4·4 millió P), a toll, a gyógynövények elhelyezése is, hogy csak a legfontosabb tételek említessenek. A rozsnál viszont 6·9 millió, a tengerinél pedig 6·3 millió P volt a kiesés. A mezőgazdasági ipar exportja (főként a lisztnél) általában kedvező volt, a többi iparágak fontos exportcikkeinek kivitelénél azonban visszaesés állott elő.

Vasúti forgalom. A gazdasági helyzet javulása, nemkülönben a területváltozás folytán a vasúti forgalom az elmúlt évben is növekedett. Az adatsorok április óta már Kárpátalja forgalmát is tartalmazzák. A vasúthálózatnak 1938 őszén, majd 1939. áprilisában bekövetkezett megnagyobbodása természetesen megnehezíti a konjunkturális javulás folytán előállott forgalomnövekedés szemléltetését és az 1938. évi adatokkal való összehasonlítást. A területmegnagyobbodás folytán a Máv. és a kezelésében lévő vasutak vágányhossza 1490 km-rel 9136·5 km-re nőtt (+ 19·5%). A növekedésből 1063·8 km a felvidéki részre, 426·2 km pedig Kárpátaljára esik. A *teheráruforgalom* 1939-ben 23·8 millió tonnára rúgott s az előző évinél 18·7%-kal szökött magasabbra. Az *árutonnakilométer* számsora 717 millió km-rel 3·328 millió km-re emelkedett (+ 27·5%). A *szállított utasok* száma megközelítette a 97 milliót s így az előző évihez képest 16·3 millió, 20·2% volt a növekedés. Az *utaskilométer* számsorában valamivel nagyobb százalékos arányú javulás mutatkozik (+ 22·2%).

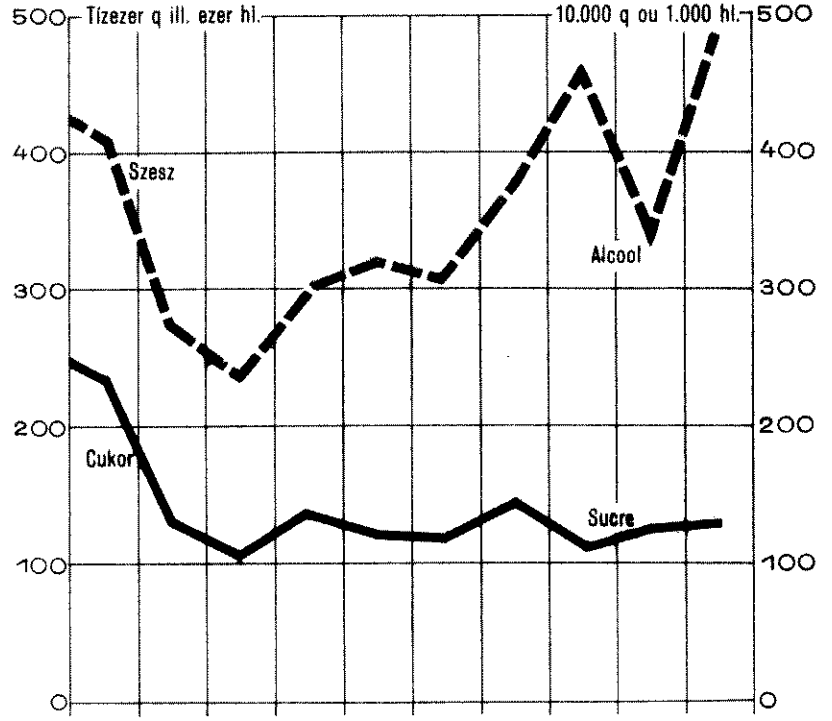
A *postaforgalom* emelkedő irányzatát az elmúlt évben a visszatért kárpátaljai rész forgalma is alátámasztotta. Az adatsoroknak az előző évvel való összehasonlítását itt is megnehezíti az a körülmény, hogy sem a felvidéki rész, sem Kárpátalja forgalma a cseh statisztikából szét nem választható. A *levélküldemények* darabszáma 98 millióval 608 millióra rúgott (+ 19·2%). A 13 millió darabot meghaladó

RAJZOK AZ ÉVI GAZDASÁGI JELZOTÁBLÁHOZ. — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE ANNUEL.

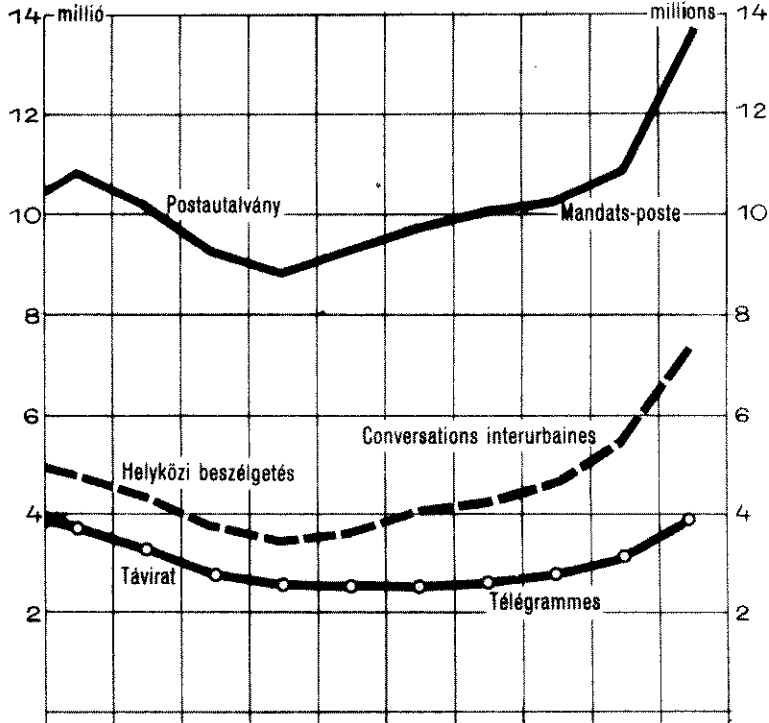
VASÚTI FORGALOM — TRAFIC DES CHEMINS DE FER

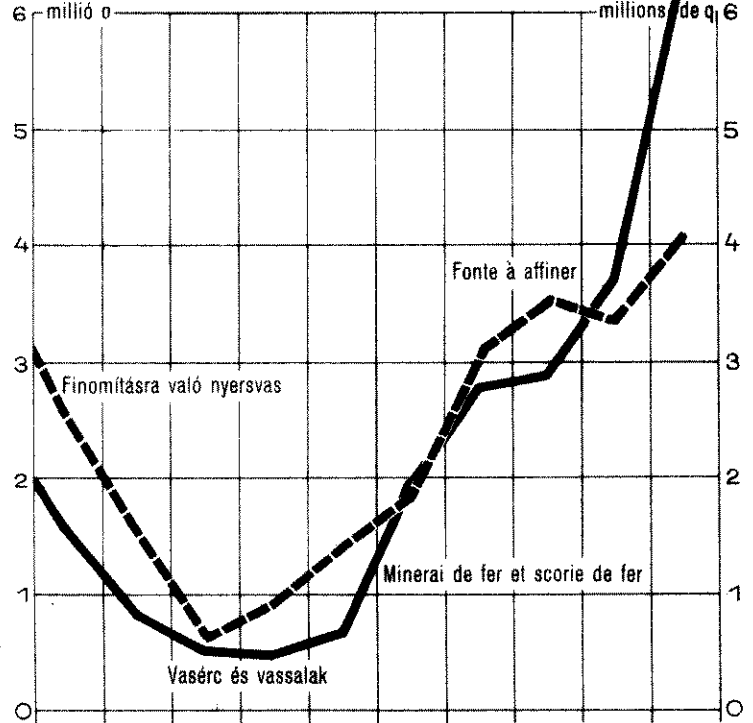
CUKOR- ÉS SZESZTERMELÉS — PRODUCTION DE SUCRE ET D'ALCOOL

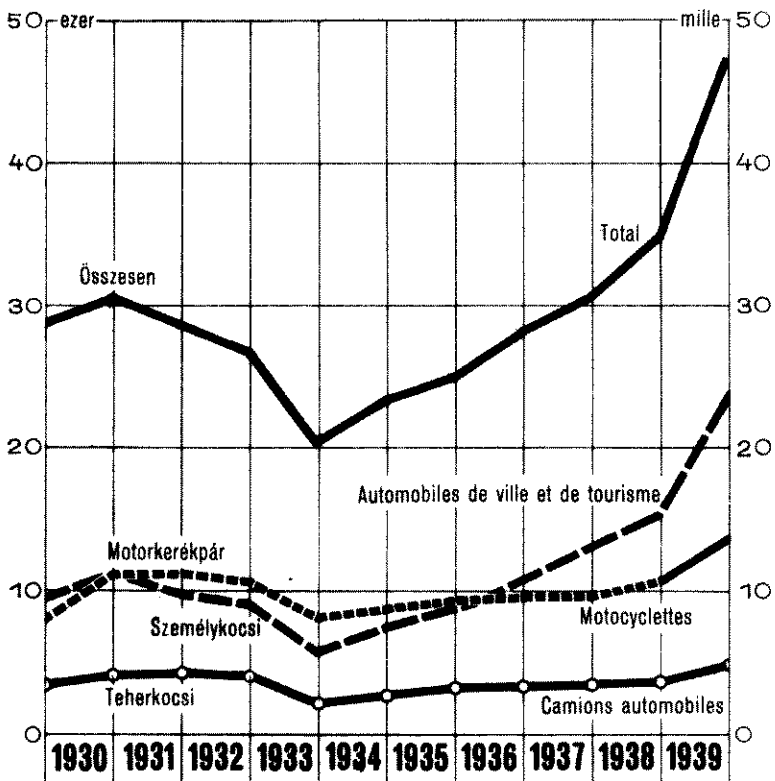
POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

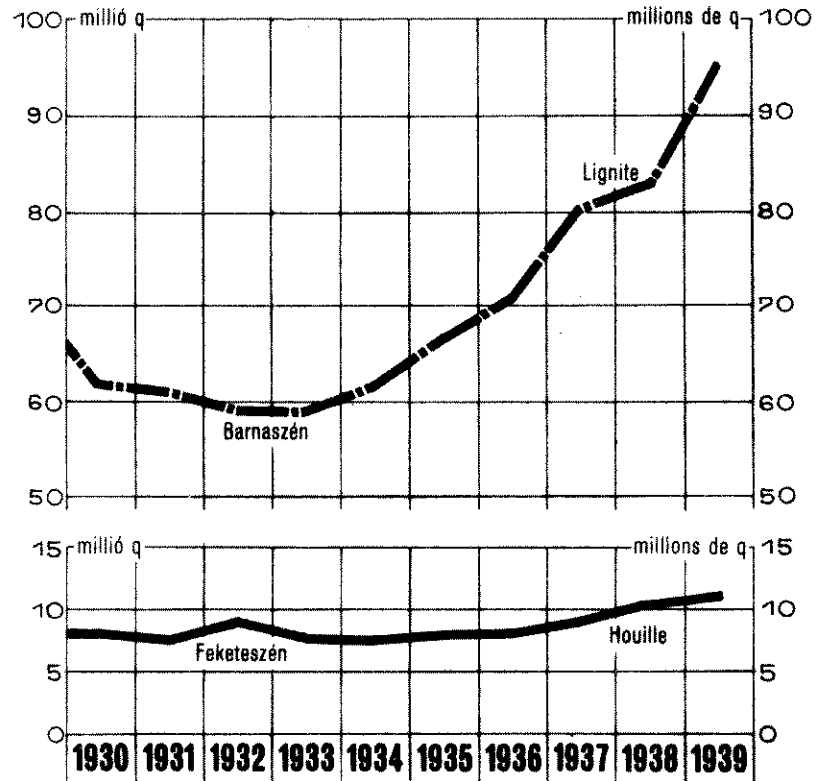
VASTERMELÉS — PRODUCTION DE FER

GÉPJÁRÓMÓÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES VÉHICULES A MOTEUR

SZÉNTERMELÉS — PRODUCTION DE CHARBON

csomagküldemény 2·3 millióval nőtt (+ 22%). A *postautalványok száma* közel 3 millió darabbal 13·8 millióra, tehát 26·6%-kal emelkedett, azok *összegénél* pedig, mely 923 millió pengőt tett, 20·8% volt a gyarapodás. A *táviratok* darabszáma megközelítette a 4 milliót s 24·4%-kal múlta felül az 1938. évit. Még nagyobb arányú növekedés mutatkozik a *helyközi beszélgetések* számánál, mely közel 1·7 millióval 7·3 millióra emelkedett (+ 29·4%). Az év végén Magyarországon közel félmillió (499.368) *rádióvevőberendezés* volt, 80 ezerrel, 19·1%-kal több, mint 1938 azonos időpontjában. A *távbeszélőállomások* száma egy év leforgása alatt 10.179-cel 133.954-re nőtt (+ 8·2%).

Áralakulás.

Az árfejlődést mindig a konjunktúra elengedhetetlen kísérőjelenségének szokták tekinteni. A jelenlegi gazdasági konjunktúra utolsó, a háború kitörése óta eltelt szakaszában, az áralakulás nem fejezte ki híven a konjunktúra állását. Az árszínvonalnak ugyan a nemzetközi nyersanyagpiacok szabták meg az alapirányzatát, az árak kialakulásában és fejlődésében azonban az árrögzítés és az árellenőrzés, mint fékező erő, igen erősen éreztette hatását. Így az év második felében a háborús események folytán várható nagyarányú áremelkedés elmaradt, s szélsőséges árkilengés nem is volt észlelhető. A hivatalos nagykereskedelmi árindex az előző évihez képest mindössze csak 4·9%-kal szökkent magasabbra. Az árszínvonal 1939-ben egyébként éppen ellentétes mozgást végzett, az 1938. évi-vel szemben. 1938. május végével létrejött tetőponti helyzet óta — amelyet az árindex 89·3-es állása jelzett — meginduló áresések egészen az év végéig tartottak s a mélypont ekkor 85-tel jött létre. Ezzel szemben az elmúlt esztendőben az első félév változó irányzatától eltekintve, a nagykereskedelmi árak az év második felében fokozatosan emelkedtek s az év végén az árindex csak árnyalatilag állott alacsonyabban az 1938. évi május hó végi tetőponti helyzetnél. A hivatalos nagykereskedelmi árindex egy év leforgása alatt 4·2 ponttal 89·2-re emelkedett. A világgazdasági válság mélypontjához, az 1933. év végéhez képest az indexszám azonban már 23·6 ponttal állott magasabban. A jelenlegi gazdasági konjunktúrát tehát az 1938. évi tetőpontig élénk árfejlődés kísérte.

Az 1939. évi áremelkedéseknek az ötéves terv erőltetett ütemben való megvalósítása, a sürgőssé vált hadseregfelszerelés, az év második felében pedig a háborús viszonyok folytán egyre fokozódó kereslet adtak alátámasztást, a szélsőséges árfejlődést azonban a háború kitörése óta a hatékony árellenőrzés tartotta kontroll alatt. Az agrártermékek árszínvonala így csak mérsékelten emelkedett. A „mezőgazdaság és állattenyésztés“ csoportindexe

egy év leforgása alatt 5·7 ponttal 77·8-re emelkedett, tehát 7·9%-kal nőtt. Az index két komponensének, a növényi eredetű és az állati eredetű csoportindexének növekedése azonban nem volt azonos arányú. Az *állati eredetű* termékek indexe ugyanis egy év leforgása alatt mindössze csak 2·8 ponttal növekedett (+ 4·3%), s az év végén 67·7-en állott. A *növényi eredetű* termékek indexe, a terményárak erőteljesebb javulása folytán, 7·1 ponttal 82·5-re szökkent s így 9·4%-os javulást ért el. Az ipartermékek árindexe mérsékeltebb arányú növekedést mutat. Itt az árellenőrzés hatékonyabb volt. Az index az év végén 96·0-en állott, szemben az előző évi 92·6-del (+ 3·7%). Az egyéb ipar indexe az évvégi állásával szintén erősen megközelítette az 1937. év közepén kialakult tetőponti helyzetet. A nyersanyagok és a gyártmányok árfejlődésének ütemében lényeges különbség mutatkozik a nyersanyagok javára. A vonatkozó csoportindex egy év leforgása alatt 9·5 ponttal 108·6-re emelkedett (+ 9·6%), a gyártmányok indexénél ellenben, mely december végén 93·5-en állott, csak 1·7 pontos emelkedés jött létre (+ 1·9%).

A mezőgazdasági termények árfejlődése tehát valamivel kedvezőbb volt, mint a gyártmányoké s így a mezőgazdasági termények és az iparcikkek ára között jelentkező diszparitás csökkent s az év végén 16·8%-ot tett, az 1938. évi 21·5%-kal szemben. Az agrárrolló állása az év folyamán április hó végén volt a legkedvezőbb.

Megélhetési költségek indexe. A konjunktúra kedvező alakulása folytán, mely a foglalkoztatottság mérvét eddig nem tapasztalt nivóra emelte, a megélhetési viszonyok lényegesen javultak. Az ipari munkásrétegek bérének és keresetének növekedése a vásárlóerőben is kifejezésre jutott. Az egyre fokozódó fogyasztás pedig a mezőgazdasági életszínvonalat is emelte. Az év utolsó hónapjában bekövetkezett kormányintézkedés a helyzetnek megfelelően a fixjövedelemmel bíró alkalmazottak helyzetén is javított, ami a városi lakosság fogyasztóképességének emelkedésében, ha az árviszonyok nem változnak, a következő esztendőben fog kifejezésre jutni. A megélhetési viszonyok kedvező alakulásában azonban az árellenőrzésnek is nagy szerep jutott.

Megélhetési költségek indexe. A kiskereskedelmi árak stabil volta miatt csak árnyalatilag emelkedett. Az év első felében tulajdonképpen kedvezőbbek voltak a megélhetési viszonyok, mert a kiskereskedelmi árak az élelmicikkek olcsóbbodása folytán hanyatlottak, az év második felében azonban az árellenőrzés ellenére is érezhető volt a drágulás. A megélhetési költségek indexe az év végén 102·3-en állott, szemben az előző évi 102·1-del, az élelmicikkek indexe pedig a tavalyihoz képest

0·3 ponttal 94-re emelkedett. Az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának növekedése augusztusban vette kezdetét. A ruházati cikkek indexe változatlanul az előző évvégi 134·3-den állott.

Pénz és hitel.

A Magyar Nemzeti Bank státusának alakulását 1939 folyamán több körülmény befolyásolta. Gazdasági jelentőségében is kimagasló esemény volt Kárpátalja visszatérése és ennek a területnek az ország pénzgazdálkodásába való bekapcsolása, továbbá az 5 éves terv megvalósításának meggyorsítása. Legjobban befolyásolta azonban a Nemzeti Bank státusának alakulását a háborús feszültség és az ennek nyomán megindult tesaurálás, majd pedig a háború kitörése. Az év folyamán a *jegyforgalom* két ízben vett emelkedő irányzatot. Először márciusban, amikor a jegyforgalom 72·2 millióval 888·5 millió pengőre emelkedett, másodszor pedig augusztusban duzzadt meg erősen, amikor is 159 millió pengővel 1.038 millióra szökött. A jegyforgalom azonban tetőpontját szeptember végén 1.087 millió pengővel érte el. Az év vége felé azonban a Bank igénybevétele a pénzüpiaci feszültség és a tesaurálási hajlam gyengülésével ismét normális mederbe terelődött s a jegyforgalom az év végéig fokozatosan 974·8 millióra süllyedt, azonban a tavalyinál még így is 111·4 millióval állott magasabban. A *váltótárca* állományának hullámozása nem öltött nagyobb arányokat. Legalacsonyabban július végén 417·9 millióval, legmagasabban pedig szeptemberben, 627 millióval állott. Ugyanazon erők hatása alatt, mint a jegyforgalom, a váltótárcaállomány az év végéig 585·3 millióra hanyatlott, de a tavalyinál 74 millió pengővel állott magasabban. A Bank *éreckészlete* a devizák és valuták állományában bekövetkezett csökkenés folytán egy év leforgása alatt 19·2 millióval 201·4 millióra süllyedt.

Betétállomány. Az elmúlt évben a *takarékbetétek* alakulását a nemzetközi helyzetben előállott feszültség és a háborús veszéllyel kapcsolatban megindult tesaurálási hajlam lényegesen befolyásolta. A takarékbetétek összege, mely július végéig közel 50 millió pengővel 741·4 millióra nőtt, ezidőtől fogva szeptember végéig 94 millióval 647·5 millióra esett vissza. A tesaurálási hajlam csökkenésével azonban, az év hátralévő részében, az elvont betétállomány legnagyobb része visszaáramlott s az év végén 726·2 millió pengő volt a takarékbetétek állaga, 40·7 millióval, 5·9%-kal több, mint egy évvel ezelőtt. A *folyószámlabetétek* állományát a bizalmi válság nem érintette. Az emelkedő irányzat itt nem is tört meg s az állomány az év végéig 124·6 millió pengővel (+ 16·7%) 872·3 millióra emelkedett s újabb tetőpontot ért el. A *folyószámlabetétek* állagában jelentkező nagyarányú

emelkedés a takarékbetéteknél jelentkező csökkenést teljesen ellensúlyozta, úgyannyira, hogy végeredményben az *összes betétállomány* alakulása is kedvező volt. Az év végén a Postatakarékpénztárnál és a P. K. budapesti pénzüintézeteinél elhelyezett betétek összege 1.598·5 millió pengőre rúgott. Egy év leforgása alatt az állomány 165·3 millió pengővel (+ 11·5%) szökött magasabbra.

Tőzsde. A budapesti értéktőzsdén az év első felében, az 1937 augusztusától tartó eső irányzat folytán, a részvények árfolyamai fokról-fokra lemorzsolódtak, egyébként pedig rendkívüli lanyhaság uralkodott az értéktőzsdén. Irányváltás csak július végén következett be, addig azonban az átlagos árfolyamnívót jelző hivatalos részvényindex 7·2 ponttal 75·6-re esett s ezzel a bessz-periódusban elérte legmélyebb állását. Az 1937. évi tőzsdei tetőponti helyzethez képest a *részvényindex* ekkor már 109·9 ponttal állott alacsonyabban. Az év második felében a tőzsdei helyzet a háború hatása alatt állott. A háború kitörése ugyanis véget vetett az árfolyamhanyatlásoknak és a nehézipari részvények piacról kiinduló javulás rövidesen hosszmozgalmjellegűt öltött. Augusztustól kezdve előbb lassan, később pedig ugrásszerűen emelkedtek az árfolyamok s csak az év utolsó hónapjában csendesedett el ismét a tőzsde. A második félévi árfolyamemelkedések folytán a részvényindex a mélypontról az év végéig 35·9 ponttal 111·5-re emelkedett s ekkor az egy év előttinél 28·7 ponttal, 34·7%-kal állott magasabban.

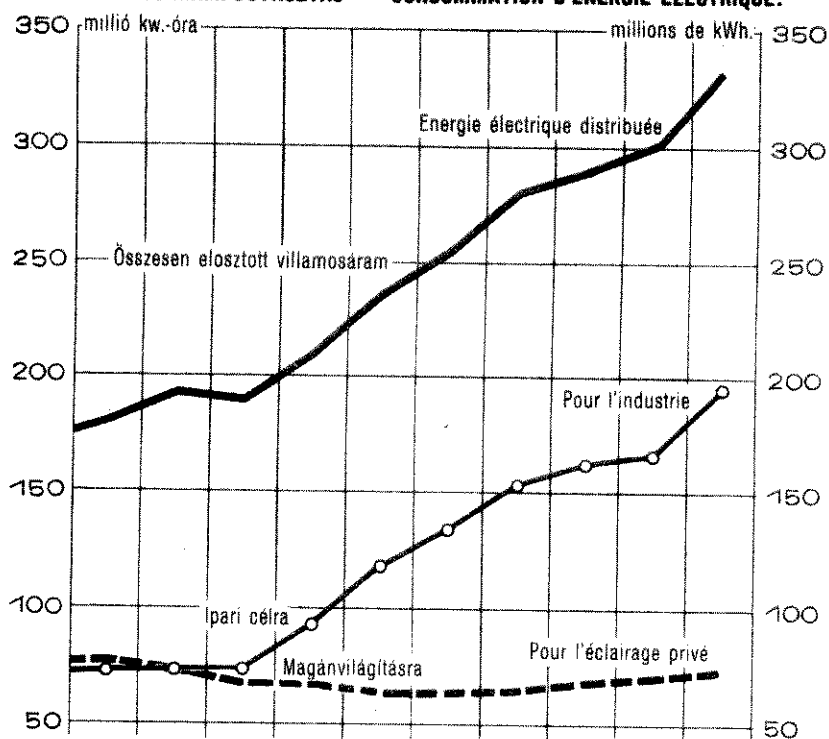
A *tőzsdei forgalom* alakulása nagyjában párhuzamos volt az árfolyamnívó hullámozásával. Az első félévben egyre szűkebb keretek közé szorult a forgalom és mélypontját az árfolyamnívónál valamivel később, augusztus hóban érte el, közel 42 ezer darabbal. Mi sem jellemzi jobban a háború kitörését követő árfolyamjavulásokat és a budapesti értéktőzsde szilárdságát, mint éppen az, hogy szeptemberben 449 ezer darab, az előző havinak a tízszeresénél is több részvény cserélt kezét. Az egész évi forgalom azonban az első félévi pangás miatt meg sem közelítette az 1938. évit. 1939-ben összesen 1·5 millió db részvény cserélt kezét, közel egy millió db-bal kevesebb, mint tavaly. A *szállítások és átvételek összege* augusztusban 2·5 millió pengővel érte el az évi legmélyebb szintet és szeptemberben 32·1 millió pengővel a tetőpontot. A szállítások és átvételek egész évi összege 100·9 millió pengőt tett az előző évi 147·1 millióval szemben. Meg kell jegyezni, hogy 1937-ben, a tőzsdei prosperitás kimagasló esztendejében, az eladott részvények száma 4·3 millió db-bal, a szállítások és átvételek összege pedig 305 millió pengővel kulminált.

Hitelbiztonság. A gazdasági konjunktúra erőteljes fejlődését az év folyamán a hitelbiztonsági viszonyok egyáltalában nem zavarták, mert azok

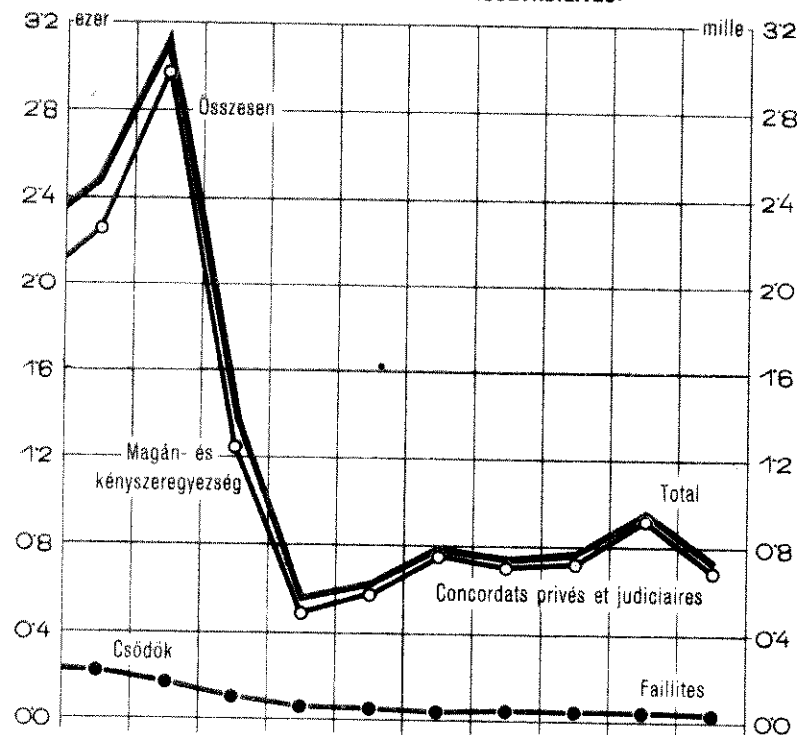

RAJZOK AZ ÉVI GAZDASÁGI JELZŐTÁBLÁHOZ. — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE ANNUEL.

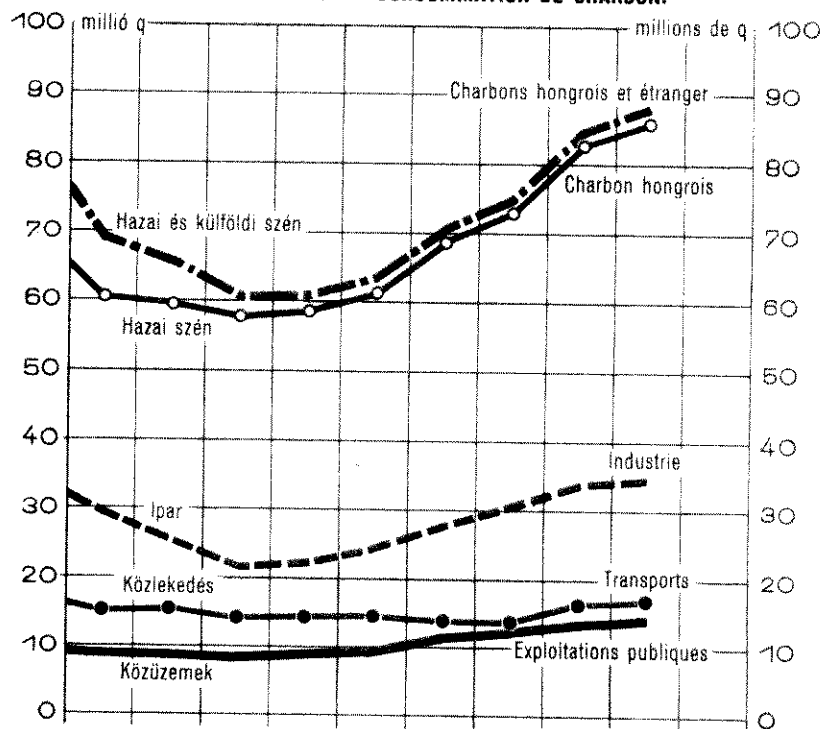
VILLAMOSÁRFELYHASZTÁS — CONSOMMATION D'ÉNERGIE ÉLECTRIQUE.

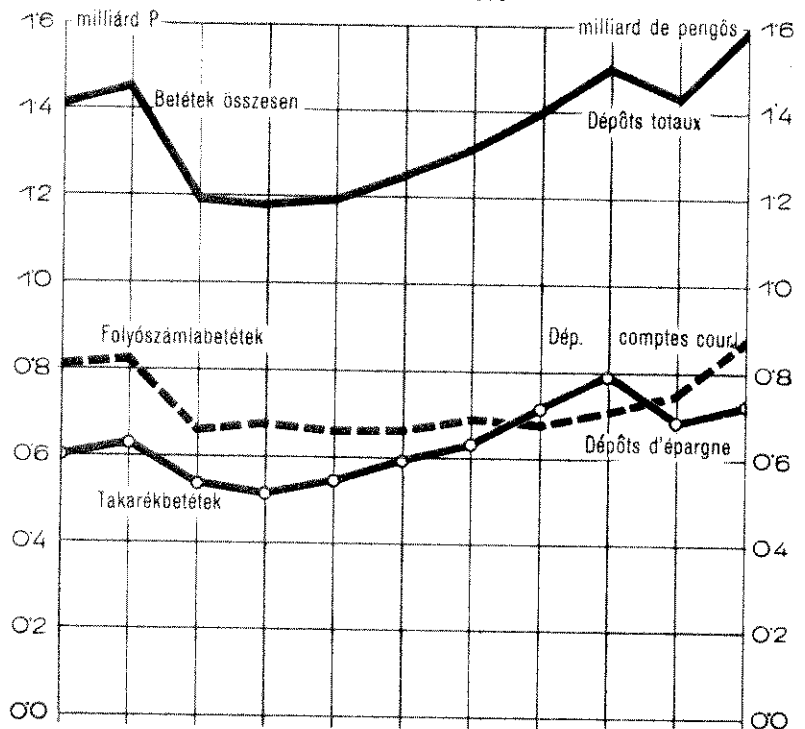
FIZETÉSKÉPTELENSÉG — INSOLVABILITÉS.

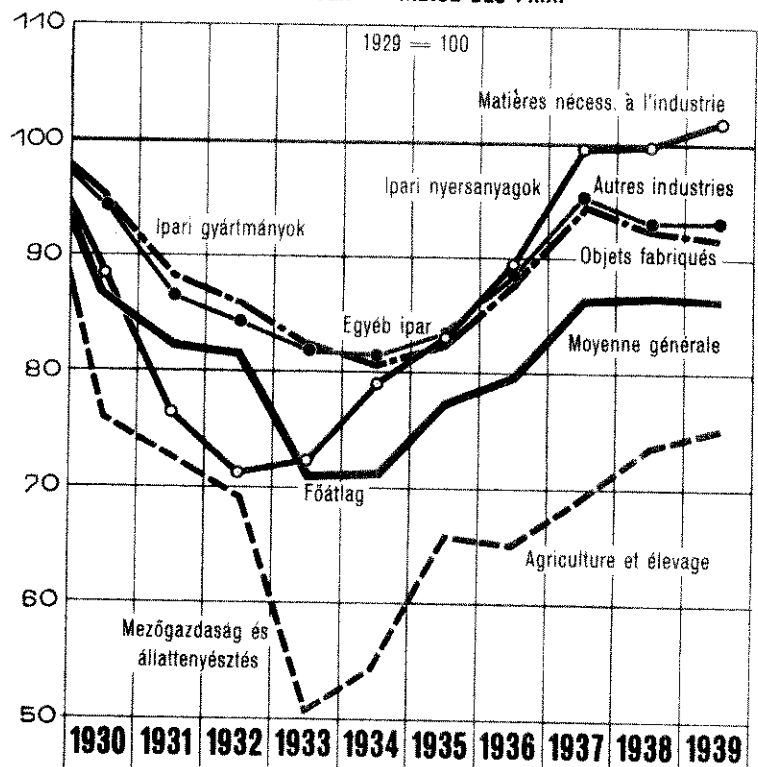
SZÉNFOGYASZTÁS — CONSOMMATION DE CHARBON.

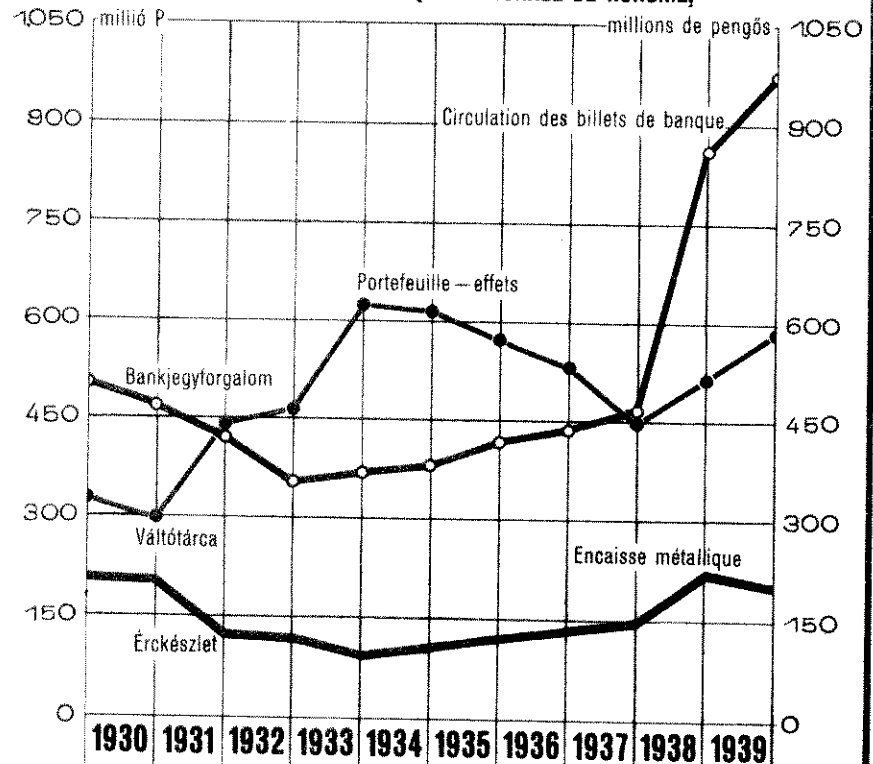
BETÉTEK — DÉPÔTS.

ÁRINDEX. — INDICE DES PRIX.

NEMZETI BANK. — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE.

Évi gazdasági jelzőtábla. — *Tableau économique annuel.*

Megnevezés — <i>Désignation</i>	Egység <i>Unités</i>	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Népmozgalom.^{1) 5)} — <i>Mouvement de la population.^{1) 5)}</i>							
Népesség — <i>Population</i>	1.000	8.898	8.943	8.991	9.038	9.082	10.173
Házasságkötés — <i>Mariages</i>	szám — <i>nombre</i>	78.843	75.905	77.217	80.259	74.276	87.318
Házasságkötés 1.000 lélekre — <i>Mariages pour 1.000 habitants</i>	„ „	8-9	8-5	8-6	8-9	8-2	8-6
Élveszülött — <i>Enfants nés vivants</i>	„ „	194.279	189.479	183.369	182.449	182.206	194.393
Élveszülött 1.000 lélekre — <i>Enfants nés vivants, pour 1.000 habitants</i>	„ „	21-9	21-2	20-4	20-2	20-1	19-1
Halálozás — <i>Décès</i>	„ „	129.049	136.923	128.333	128.049	130.628	137.449
Halálozás 1.000 lélekre — <i>Décès pour 1.000 habitants</i>	„ „	14-5	15-3	14-3	14-2	14-4	13-5
Egy éven aluli elhalt — <i>Décédés au-dessous d'un an</i>	„ „	28.721	28.812	25.489	24.347	23.933	24.479
Egy éven aluli elhalt 100 élveszül. — <i>Décédés de moins d'un an, p. 100 enfants nés vivants</i>	„ „	14-8	15-2	13-9	13-4	13-1	12-6
Gümőkórban elhalt — <i>Décès par tuberculose</i>	„ „	14.013	14.194	13.646	13.441	12.846	13.379
Gümőkórban elhalt 1.000 lélekre — <i>Décès par tubercul. p. 1.000 hab.</i>	„ „	1-6	1-6	1-5	1-5	1-4	1-3
Természetes szaporodás — <i>Accroissement naturel</i>	„ „	65.230	52.556	55.036	54.400	51.578	56.944
Természetes szaporodás 1.000 lélekre — <i>Accroissem. naturel p. 1.000 hab.</i>	„ „	7-4	5-9	6-1	6-0	5-7	5-6
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	„ „	909	1.110	1.080	1.533	1.610	2.144
Visszavándorolt — <i>Émigrés rentrés</i>	„ „	1.687	1.439	990	485	233	191
2. Munkapiac. — <i>Marché du travail.</i>							
Társadalombiztosítás — <i>Assurances sociales:</i>							
Kötelezőleg biztosított tag ²⁾ — <i>Membres ass. obligatoirement²⁾</i>	1.000	911-8	956-2	1.024-0	1.093-8	1.159-6	.
Férfi — <i>Hommes</i>	„	576-5	613-6	663-2	719-8	768-1	.
Nő — <i>Femmes</i>	„	335-3	342-6	360-8	374-0	391-5	.
Munkanélküli²⁾ — <i>Chômeurs²⁾</i>:							
Szociáldem. szakszervezeti — <i>Aux syndicats social-démocrates</i>	szám — <i>nombre</i>	22.291	18.315	15.637	14.279	16.703	16.039
Ker. szoc. szakszervezeti — <i>Aux syndicats soc. chrétiens</i>	„ „	996	967	800	945	1.093	867
Szakszervezeti munkanélküli együtt — <i>Chômeurs synd. au total</i>	„ „	23.287	19.282	16.437	15.224	17.796	16.906
Hatósági munkaközvetítés³⁾ — <i>Offices de placement³⁾</i>:							
Munkahely — <i>Offres d'emploi</i>	„ „	88.154	91.806	95.051	94.901	85.826	89.077
Munkakereső — <i>Demandes d'emploi</i>	„ „	122.335	130.187	129.443	123.498	110.618	116.460
100 munkahelyre esett munkakereső — <i>Demandes pour 100 offres</i>	„ „	139	142	136	130	129	131
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	„ „	84.271	87.881	87.572	81.537	66.880	65.856
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Placem. pour 100 offres</i>	„ „	95-6	95-7	92-1	85-9	77-9	73-9
Felajánlott órabér⁴⁾ — <i>Salaires horaires offerts⁴⁾</i>:							
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	Pengő — <i>pengős</i>	0-49	0-47	0-51	0-58	0-62	0-66
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	„ „	0-41	0-43	0-46	0-51	0-55	0-58
Szabó — <i>Tailleurs</i>	„ „	0-37	0-38	0-39	0-55	0-62	0-67
Kőműves — <i>Maçons</i>	„ „	0-54	0-54	0-56	0-63	0-70	0-81
Napszámos — <i>Journaliers</i>	„ „	0-33	0-30	0-31	0-35	0-39	0-45
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabrique</i>	„ „	0-21	0-20	0-20	0-23	0-24	0-29
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	„ „	0-26	0-28	0-27	0-28	0-33	0-36
3. Mezőgazdaság.⁵⁾ — <i>Agriculture.⁵⁾</i>							
Vetésterület¹⁾ — <i>Superficie ensemencée¹⁾</i>:							
Búza — <i>Froment</i>	1.000 ha	1.587	1.707	1.648	1.510	1.621	1889
Rozs — <i>Seigle</i>	„	656	646	656	615	633	699
Árpa — <i>Orge</i>	„	491	437	474	476	454	544
Zab — <i>Avoine</i>	„	230	205	216	237	225	258
Kukorica — <i>Maïs</i>	„	1.137	1.179	1.141	1.204	1.175	1275
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	„	291	287	298	296	292	315
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	„	45	48	49	47	44	53
Dohány — <i>Tabac</i>	„	17	15	15	15	14	16
Termelés¹⁾ — <i>Récolte¹⁾</i>:							
Búza — <i>Froment</i>	1.000 q	17.642	22.922	23.892	19.638	26.883	30.690
Rozs — <i>Seigle</i>	„	6.193	7.277	7.141	6.179	8.046	8.969
Árpa — <i>Orge</i>	„	5.439	5.564	6.583	5.569	7.240	7.805
Zab — <i>Avoine</i>	„	2.594	2.459	2.620	2.704	3.104	3.567

¹⁾ Az 1939. évi adatok előzetes eredmények. — *Pour 1939, chiffres provisoires.* — ²⁾ Évi átlagos létszám. — *Effectif annuel moyen.* — ³⁾ A havonként be nem töltött munkahelyek és el nem helyezett munkakeresők nélkül. — *Non compr. les places restées vacantes mensuellement et les demandes non satisfaites.* — ⁴⁾ A Budapesten felajánlott órabérek mérlegelt átlagai. — *Moyennes pondérées des salaires horaires offerts à Budapest.* — ⁵⁾ Az 1939. évi adatok a megnagyobbodott Magyarországra vonatkoznak (Kárpátalja nélkül). — *Pour 1939, chiffres concernant la Hongrie agrandie (sans la Subcarpathie).*

Megnevezés — Désignation	Egység Unités	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Kukorica — Maïs	1.000 q	20.981	14.183	25.931	27.587	26.620	22.509
Burgonya — Pommes de terre	"	21.187	13.927	24.513	25.594	21.406	23.646
Cukorrépa — Betteraves à sucre	"	9.222	7.690	11.244	10.126	9.694	10.814
Dohány — Tabac	"	182	214	228	204	195	222
Termésátlag¹⁾ — Rendements moyens¹⁾:							
Búza — Froment	q/ha	11.5	13.7	14.7	13.2	16.6	16.2
Rozs — Seigle	"	9.6	11.7	11.0	10.2	12.7	12.8
Árpa — Orge	"	11.4	13.0	14.0	11.9	16.0	14.3
Zab — Avoine	"	11.6	12.1	12.2	11.7	13.8	13.9
Kukorica — Maïs	"	18.6	12.3	22.8	23.1	22.7	17.7
Burgonya — Pommes de terre	"	73.0	49.5	82.6	86.8	73.5	75.1
Cukorrépa — Betteraves à sucre	"	207.2	163.4	228.5	215.3	220.1	205.9
Dohány — Tabac	"	11.1	14.1	15.4	14.1	14.0	13.9
A szántóföldi termelés értéke — Valeur de la prod. des terres labourées	1,000.000 P	1.053	1.329	1.383	1.511	1.847	.
Szőlőtermelés — Production des vignes							
Szőlőterület — Superficie des vignes	1.000 ha	212	215	214	217	219	.
Musttermés — Production de moût	1.000 hl	2.542	2.858	4.539	4.473	3.309	.
Állatállomány — Cheptel:							
Szarvasmarha — Bêtes à cornes	1.000 db — têtes	1.678	1.756	1.742	1.756	1.882	2.380
Ló — Chevaux	"	803	807	794	798	814	939
Sertés — Porcs	"	2.502	3.176	2.554	2.624	3.110	3.886
Juh — Moutons	"	1.087	1.228	1.350	1.484	1.629	1.868
4. Ipar és bányászat. — Industrie et mines.							
Termelés — Production:							
Kőszén ¹⁾ — Houille ¹⁾	1.000 q	7.563	8.228	8.268	9.170	10.421	11.071
Barnaszén ¹⁾ — Lignite ¹⁾	"	61.991	67.177	71.050	80.551 ²⁾	83.176 ²⁾	95.184 ²⁾
Vasérc és vassalak ¹⁾ — Minerai de fer et scorie de fer ¹⁾	"	689	1.924	2.797	2.900 ²⁾	3.699 ²⁾	6.430 ²⁾
Finomításra való nyers vas ¹⁾ — Fonte à affiner ¹⁾	"	1.402	1.859	3.063	3.579	3.349	4.093
Acél — Acier	"	3.154	4.461	5.525	6.653	6.475	.
Alumíniumérc — Minerai d'aluminium	"	1.850	2.111	3.291	5.327	5.403	4.955
Mangánérc — Minerai de manganèse	"	—	63	272	251	159	228
Villamosáram ³⁾ — Energie électrique ³⁾	1.000 kw.óra - kWh	289.323	307.159	337.003	346.209	360.046	398.947
Szesz — Alcool	1.000 hl	324.8	308.2	375.8	464.5	333.8	485.2
Cukor — Sucre	1.000 q	1.198	1.169	1.438	1.110	1.273	1.303
A gyáripari termelés értéke — Valeur de la production manufact.	1,000.000 P	1.954	2.201	2.582	2.952	3.044	.
Éltemények és bérek a gyáriparban — Traitement et salaires dans l'industrie manufacturière:							
Tisztviselők — Employés	1.000 P	59.357	76.508	82.555	91.519	104.604	.
Művezetők — Contremaitres	"	13.696	14.011	15.081	16.298	16.872	.
Munkások — Ouvriers	"	224.102	243.968	284.232	323.877	351.227	.
Szolgák — Gens de service	"	10.293	13.702	14.951	16.092	18.115	.
Összes alkalmazottak — Total	"	307.448	348.189	396.819	447.786	490.818	.
5. Fogyasztás.¹⁾ — Consommation.¹⁾							
Hazai ⁴⁾ és külföldi szén — Charbon indigène ⁴⁾ et étranger	1.000 q	63.835	70.488	74.872	84.580	87.792	.
Koksz — Coke	"	1.778	1.781	2.733	3.708	3.278	.
Hazai szénfogyasztás — Consom. de charbon indigène	"	61.461	68.602	72.952	82.496	85.837	.
Ebből — Dont:							
Ipar ⁵⁾ — Industrie ⁵⁾	"	24.269	27.503	30.313	33.919	34.531	.
Közlekedés — Transports	"	14.454	13.997	13.999	16.114	16.813	.
Közüzemek — Exploitations publiques	"	9.495	11.381	12.470	13.774	14.638	.
Fűtés — Chauffage	"	11.722	13.821	14.096	16.529	17.517	.
Mezőgazdaság — Agriculture	"	1.521	1.900	2.076	2.159	2.337	.
Kivitt szén ⁶⁾ — Exportations de charbon ⁶⁾	"	2.450	2.627	2.593	3.201	3.467	.
Összes elosztott villamosáram ³⁾ — Total de l'énergie électr. distrib. ³⁾	1.000 kw.óra - kWh	237.797	255.419	280.868	290.446	302.889	332.119
Ebből — Dont:							
Ipari célra — Pour l'industrie	"	118.629	133.535	153.387	161.819	167.700	195.885
Magánvilágításra — Pour l'éclairage privé	"	63.476	64.127	65.232	69.183	71.304	74.194
Közvilágításra — Pour l'éclairage public	"	10.885	11.257	11.825	12.429	13.355	14.127
Egyéb célokra — A d'autres fins	"	44.807	46.500	50.424	47.015	50.530	47.913

¹⁾ Az 1939. évi adatok előzetes eredmények. — Pour 1939, chiffres provisoires. — ²⁾ A felvidéki adatokkal együtt. — Y compr. la zone nord réincorporée. — ³⁾ Csak Budapest adatai. — Seulement Budapest. — ⁴⁾ A bányák által felhasznált szénmennyiség és készlet nélkül. — En ne comptant pas les charbons employés par les mines, ni les stocks. — ⁵⁾ A gázgyárak, vízművek s áramfejlesztőtelepek nélkül. — Non compris: les usines à gaz, le service des eaux, les usines électriques. — ⁶⁾ A bánya feladási lapok alapján számítva. — Calculé d'après les bulletins d'expédition des mines.

Megnevezés — <i>Désignation</i>	Egység <i>Unités</i>	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Cukorfogyasztás — <i>Consommation de sucre</i>	1.000 q	1.220.6	1.054.3	1.115.3	1.159.8	1.105.6	1.451.2
Kenőolajfogyasztás — <i>Consommation d'huile de graissage</i>	"	117.1	132.3	120.2	131.2	142.2	168.8
Petróleumfogyasztás — <i>Consommation de pétrole</i>	"	570.1	601.4	665.5	674.6	714.9	817.4
Benzinfogyasztás — <i>Consommation d'essence (benzine)</i>	"	448.1	484.8	496.0	547.5	641.1	833.1
6. Kereskedelem és közlekedés. — <i>Commerce et transp.</i>							
Külkereskedelem¹⁾ — <i>Commerce extérieur</i>¹⁾:							
Behozatal — <i>Importations</i>	1.000.000 P	344.9	402.3	436.5	483.6	410.6	489.0
Kivitel — <i>Exportations</i>	"	404.2	451.5	504.4	588.0	522.4	605.5
Behozatali (–) v. kiv. (+) többlet — <i>Excéd. des imp. (–) ou des exp. (+)</i> ...	"	+59.3	+49.2	+67.9	+104.4	+111.8	+116.5
Behozatal rendeltetés szerint¹⁾ — <i>Importation</i>¹⁾:							
Élelmezési és élvezeti cikkek — <i>Comestibles, boissons</i>	1.000 P	23.875	29.643	27.555	30.413	33.447	39.039
Élőállatok — <i>Animaux vivants</i>	"	418	301	362	931	565	439
Mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières dites auxil. de l'agric. et de l'industrie</i>	"	23.076	55.598	47.554	27.396	29.008	30.382
Ipar — <i>Industrie</i>	"	297.528	316.803	361.067	424.841	347.587	419.125
Kivitel rendeltetés szerint¹⁾ — <i>Exportation</i>¹⁾:							
Élelmezési és élvezeti cikkek — <i>Comestibles, boissons</i>	1.000 P	185.635	210.224	236.623	244.413	222.670	289.838
Élőállatok — <i>Animaux vivants</i>	"	44.233	56.500	62.547	72.890	66.130	103.629
Mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières dites auxil. de l'agric. et de l'industrie</i>	"	24.746	18.318	23.012	47.631	33.974	32.923
Ipar — <i>Industrie</i>	"	149.584	166.474	182.200	223.081	199.608	179.083
Fontosabb áruk behozatala¹⁾ — <i>Import. des princip. marchandises</i>¹⁾:							
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	1.000 q 1.000 P	8.197 38.020	7.893 36.720	9.572 47.892	10.916 61.983	9.294 43.917	5.879 31.467
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	q 1.000 P	257.344 26.150	242.708 26.329	287.072 29.759	268.474 27.523	267.033 22.559	271.597 23.618
Papiros és papirosárak — <i>Papier et articles en papier</i>	q 1.000 P	638.018 20.031	655.414 20.283	833.571 24.380	838.831 28.510	625.561 21.257	876.037 28.165
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	q 1.000 P	140.629 17.622	133.098 18.256	137.551 21.567	160.236 29.848	158.035 20.250	172.851 20.000
Szén — <i>Charbon</i>	1.000 q 1.000 P	4.191 13.601	3.666 11.076	4.646 13.731	5.798 16.575	5.247 14.837	7.716 22.669
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	1.000 q 1.000 P	2.338 13.422	1.740 10.505	2.579 15.253	2.801 22.294	2.094 16.131	1.782 15.613
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	q 1.000 P	204.280 13.031	204.117 12.987	215.364 15.278	258.817 23.420	339.328 23.102	406.912 26.438
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	q 1.000 P	58.821 11.861	50.573 11.958	70.999 17.806	72.911 19.713	64.031 20.966	61.294 23.515
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	q 1.000 P	25.774 10.445	30.317 11.610	35.661 12.654	39.501 12.851	24.137 8.639	41.230 13.827
Kátrányfestőanyagok — <i>Teintures dérivées du goudron</i>	q 1.000 P	13.336 9.021	14.843 10.451	14.052 10.042	16.173 10.789	17.243 10.209	18.459 14.364
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	q 1.000 P	12.890 7.450	10.039 6.659	6.998 4.283	6.166 3.958	2.480 1.721	2.799 1.980
Vill. gépek és kész. — <i>Machines et appareils électriques</i>	q 1.000 P	12.929 5.762	12.584 4.350	24.009 5.326	24.171 6.659	27.238 7.217	39.423 10.076
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils à coudre, de coton</i>	q 1.000 P	21.200 5.554	17.369 4.733	16.889 4.664	12.187 3.776	8.368 2.407	7.214 2.112
Déli gyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	q 1.000 P	222.059 5.677	227.660 6.670	236.871 6.717	255.192 6.908	255.706 8.240	287.112 9.043
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	q 1.000 P	3.742 5.335	3.587 6.048	3.640 5.454	3.854 5.701	3.676 5.277	5.924 8.047
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	q 1.000 P	7.816 5.393	6.438 4.953	7.397 4.812	7.298 4.552	5.748 3.568	7.996 5.179
Fontosabb áruk kivitele¹⁾ — <i>Export. des princip. marchand.</i>¹⁾:							
Búza — <i>Froment</i>	1.000 q 1.000 P	4.558 54.189	3.308 52.721	5.706 80.397	3.578 62.226	4.361 68.302	10.079 120.322
Vígó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	drb — tête 1.000 P	250.021 40.608	307.357 53.313	307.600 59.338	330.715 69.722	319.216 64.274	483.723 102.305

1) Az 1939. évi adatok előzetes eredmények. — *Pour 1939, chiffres provisoires.*

Megnevezés — Désignation	Egység Unités	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Ebből — Dont:							
Szarvasmarha — Bêtes à cornes	drb — tête 1.000 P	70.216 18.315	69.617 19.634	77.440 24.252	107.515 37.675	54.663 23.464	74.640 32.183
Sertés — Porcs	drb — tête 1.000 P	125.897 16.455	183.147 25.204	175.449 24.934	165.292 24.308	228.792 34.260	382.286 65.541
Ló — Chevaux	drb — tête 1.000 P	13.907 5.014	18.927 7.639	19.024 9.497	13.955 6.922	11.958 6.132	6.646 4.219
Vill. gépek és készülékek — Machines et appareils électriques	q 1.000 P	20.761 33.921	21.285 26.997	25.426 26.250	30.492 28.140	26.759 25.463	18.347 23.124
Baromfi — Volaille	q 1.000 P	269.433 28.414	253.445 26.689	205.912 22.260	261.069 25.672	252.039 26.436	202.379 24.569
Disznósír, szalonna — Lard et saindoux	q 1.000 P	134.752 15.883	241.887 27.795	192.938 18.531	210.580 18.932	185.273 16.793	139.893 17.040
Toll — Plumes	q 1.000 P	35.410 13.988	25.984 10.459	28.112 10.354	31.800 18.449	25.533 13.146	35.002 17.433
Gépek és készülékek — Machines et appareils	q 1.000 P	57.542 9.932	70.879 13.777	63.538 15.888	71.500 14.305	85.399 16.349	73.777 14.425
Liszt — Farine	1.000 q 1.000 P	491 9.570	528 10.933	542 10.046	583 14.264	352 8.297	733 16.185
Lóhere- és lucernamag — Graines de trèfle et de luzerne	q 1.000 P	71.787 9.170	85.031 7.453	142.833 11.176	154.123 13.648	120.442 9.395	104.472 13.823
Vasárúk — Ouvrages en fer	q 1.000 P	177.427 9.204	331.013 11.828	358.434 12.431	462.539 18.981	337.200 15.907	274.797 11.491
Vasfélgártmány — Demi-produits en fer	q 1.000 P	549.367 8.268	1,119.531 13.017	1,042.739 12.333	1,091.075 16.036	1,102.958 17.478	885.024 14.600
Tojás — Oeufs	q 1.000 P	95.057 8.092	82.556 7.768	69.331 6.068	114.539 9.202	140.826 10.576	103.546 9.675
Kikészített bőr — Peaux ouvrées	q 1.000 P	7.090 7.320	10.311 10.975	11.420 9.428	12.009 10.529	8.783 7.551	5.119 5.673
Friss gyümölcs — Fruits frais	q 1.000 P	290.048 6.771	184.578 5.256	584.242 13.785	390.609 9.650	308.741 9.832	584.011 15.007
Gyapjú — Laine	q 1.000 P	32.789 6.610	5.043 921	7.868 1.081	6.304 1.109	1.776 211	4.315 622
Bor — Vin	q 1.000 P	218.542 6.061	195.580 5.328	250.875 5.375	382.676 7.202	403.077 8.160	244.860 8.344
Vasúti forgalom ^{1) 7)} — Trafic des chemins de fer ^{1) 7)}							
Szállított áru ²⁾ — Marchandises transportées ²⁾	1.000 t	14.858	16.101	17.770	20.022	20.093	23.846
Árutonna-kilométer ²⁾ — Tonnes kilom. ²⁾	1,000.000 km	2.036	2.142	2.331	2.641	2.611	3.328
Megrakott teherkocsi — Wagons chargés	1.000	1.043	1.103	1.207	1.301	1.367	1.671
Vonatkilométer ²⁾ — Trains kilom. ²⁾	1.000 km	38.721	39.596	41.020	43.263	45.678	57.591
Szállított utas ²⁾ — Voyageurs transportés ²⁾	1.000	59.217	62.825	67.496	75.289	80.695	96.994
Utaskilométer ²⁾ — Voyageurs kilomètres ²⁾	1,000.000 km	1.869	1.962	2.065	2.292	2.439	2.980
Postaforgalom ^{1) 7)} — Trafic postal ^{1) 7)}							
Levélküldemény ³⁾ — Correspondances ³⁾	1.000 db. - pièces	420.666	418.366	443.497	470.495	509.953	607.990
Csomagküldemény — Colis	" "	8.791	8.793	9.343	9.815	10.668	13.013
Postautalvány — Mandats-poste	" "	9.304	9.730	9.984	10.291	10.900	13.797
Távirat — Télégrammes	1.000 db - pièces	594	644	677	713	764	923
Távirat — Télégrammes	1.000 db - pièces	2.556	2.573	2.607	2.820	3.150	3.920
Budapesti helyi beszélgetés — Conversations locales à Budapest	1.000	107.559	116.907	122.175	128.472	134.022	141.754
Helyközi beszélgetés — Conversations interurbaines	"	3.624	4.112	4.259	4.711	5.643	7.304
Rádióvevőberendezés ⁴⁾ — Postes récepteurs de T. S. F. ⁴⁾	szám — nombre	340.117	352.907	365.354	383.505	419.233	499.368
Távbeszélő főállomás ⁵⁾ — Postes téléphoniques principaux ⁵⁾	" "	87.692	95.720	102.454	111.780	123.775	133.954
Gépjárműállomány ⁵⁾ — Effectif des véhicules à moteur ⁵⁾							
Gépjármű Budapesten — Véhicules à moteur à Budapest	drb — unités	11.556	12.529	14.017	15.125	16.598	19.659
Gépjármű Magyarországon — Véhicules à moteur en Hongrie	"	23.234	25.087	28.087	30.770	35.045	47.276
Ebből: — Dont:							
Személykocsi — Automobiles de ville et de tourisme	" "	7.567	8.915	10.910	13.225	15.746	23.536
Bérrautó — Automobiles de louage	" "	2.758	2.892	3.077	3.226	3.150	3.663
Autóbusz — Autobus	" "	527	536	587	596	668	759
Teherkocsi — Camions automobiles	" "	2.834	3.064	3.276	3.486	3.803	4.818
Egyéb gépkocsi — Autres automob.	" "	663	675	725	762	841	971
Motorkerékpár — Motocyclettes	" "	8.885	9.005	9.512	9.475	10.837	13.529

¹⁾ Az 1939. évi adatok előzetes eredmények. — Pour 1939, chiffres provisoires. — ²⁾ Az adatok csak a fizető teljesítményekre vonatkoznak. — Seulement les transports payants. — ³⁾ A hírlapküldeményekkel együtt. — Y compris les journaux. — ⁴⁾ A magyar rendszámmal ellátott felvidéki és kárpátaljai kocsikkal együtt. — Y compr., pour la zone nord et la Subcarpathie, les voitures munies d'un numéro de p. hongrois. — ⁵⁾ Évvégi adatok. — Chiffres de fin d'année. — ⁶⁾ A szolgálati és közvetlen állomások nélkül. — Non compris les postes de service (post., télégr. et téléph.) ni les postes directs. ⁷⁾ 1939-től a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja forgalmával együtt. — Depuis 1939, y compris la zone nord et la Subcarpathie réincorporées.

Megnevezés — Désignation	Egység Unités	1934	1935	1936	1937	1938	1939	
Benzinkutak száma — Nombre des distributeurs d'essence.....	szám — nombre	1.165	1.117	1.188	978	989	1.038	
Kimért benzin és benzinszeszkeverék — Benzine (essence) et mél. de benzine et d'alc. débités.....	1.000 l.	18.646	19.924	26.891	31.359	34.467	42.902	
7. Áralakulás.¹⁾ — Mouvement des prix.¹⁾								
Nagykereskedelmi árindex ²⁾ — Indice des prix de gros ²⁾	1929=100	71·3	77·6	79·9	86·3	86·8	86·3	
Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei — Produits de l'agriculture et de l'élevage	"	54·4	65·9	65·1	69·0	73·4	75·2	
Állati eredetű termékek — Produits d'origine animale.....	"	49·4	52·4	62·6	68·5	65·6	65·6	
Növényi eredetű termékek — Produits végétaux.....	"	56·6	72·0	66·2	69·2	76·9	79·5	
Mezőgazdasági ipar termékei — Produits de l'industrie agricole.....	"	84·0	91·1	92·3	106·2	103·0	93·9	
Gyarmatárak — Denrées coloniales.....	"	102·2	115·8	121·7	118·6	122·1	154·8	
Ipari anyagok és termékek — Matières nécess. à l'indust. et prod. industr..	"	81·6	83·4	88·4	95·2	93·3	93·1	
Nyersanyagok — Matières premières.....	"	79·0	83·2	89·6	99·3	99·7	101·8	
Gyártmányok — Objets fabriqués.....	"	80·7	82·6	87·6	94·4	92·5	91·7	
Tüzelőanyagok — Combustibles.....	"	97·4	99·0	99·7	103·4	103·8	102·6	
Agrárrolló ³⁾ — Ciseaux agricoles ³⁾	"	32·6	20·2	25·7	26·9	20·6	18·0	
Megélhetési index — Indice du coût de la vie:								
Lakbérrel — Y compris le loyer.....	"	89	91	96	103	103	102	
Lakbér nélkül — Sans le loyer.....	"	90	93	99	108	108	106	
8. Pénz és hitel. — Monnaie et crédit.								
Magyar Nemzeti Bank⁴⁾ — Banque Nationale de Hongrie⁴⁾								
Jegyforgalom — Circulation des billets de banque.....	1,000.000 P	381·4	417·4	436·4	466·2	863·4	974·8	
Leszámtolt váltók és előlegek — Effets escomptés et avances.....	"	619·5	574·4	535·1	449·7	511·4	585·3	
Érkezéslet — Encaisse métallique.....	"	109·0	121·2	132·6	149·4	220·6	201·4	
Ebből: — Dont:								
Arany — Or.....	"	78·9	78·9	84·1	84·1	124·1	124·1	
Deviza és valuta — Devises et monnaies.....	"	20·3	33·3	42·4	58·5	96·5	77·3	
Fedezeti arány — Proportion de la couvert. métallique.....	%	24·9	24·9	24·1	25·1	6)25·0	.	
Leszámtolási kamatláb — Taux d'escompte.....	"	4·5	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	
Elsőr. üzl. váltók kamattétele — Taux d'effets de comm. de premier ordre.....	"	6·00	5·50	5·25	5·25	5·37	5·50	
Betéti kamatláb lekötésre — Taux de dépôts à préavis de 3 mois.....	"	3·5	3	3	3	3	3	
Betéti kamatláb lekötés nélkül — Taux de dépôts à vue.....	"	2·5	2	2	2	2	2	
B e t é t á l l o m á n y⁴⁾ — Dépôts⁴⁾								
Takarékbetét — Dépôts d'épargne.....	1,000.000 P	587·9	627·2	5) 710·3	788·1	685·5	726·2	
Folyószámlabetét — Dépôts s. comptes courants.....	"	662·2	686·7	5) 682·8	711·7	747·7	872·3	
Betétek együtt — Ensemble des dépôts.....	"	1.250·1	1.313·9	5) 1.393·1	1.499·8	1.433·2	1.598·5	
Tőzsde — Bourse:								
Részvényindex ¹⁾ — Indice des actions ¹⁾	1926=100	73·1	98·6	130·6	162·4	111·1	92·1	
Eladott részvény — Actions vendues.....	1.000 drb. — act.	940·2	2.209·4	4.044·7	4.278·1	2.350·9	1.480·5	
Szállítások és átvételek összege — Montant des livraisons et des réceptions.....	1,000.000 P	33·7	131·1	305·2	304·9	147·1	100·9	
Hitelbiztonság — Sécurité du crédit:								
Ujfizetéseképtelenségek Magyarországon — Nouv. insolv. en Hongrie.....	szám — nombre	635	788	746	765	950	725	
Ebből: — Dont:								
Csőd — Faillites.....	" "	51	40	44	40	39	37	
Magán- és kényszeregyezés — Concordats privés et judiciaires.....	" "	584	748	702	725	911	688	
Magán- és kényszeregyezés = Concord. privés et judiciaires								
		1.000 P	22.523	13.633	12.639	15.284	22.002	40.118
		"	29.602	21.519	21.555	24.283	34.658	49.744
Óvatolt váltók Magyarországon — Lettres de ch. prot. en Hongrie.....	szám — nombre 1.000 P	40.803	40.452	35.696	34.050	40.102	33.993	
		23.887	20.648	18.056	17.111	17.372	16.532	
Óvatolt váltók Budapesten — Lettres de change prot. à Bpest.....	szám — nombre 1.000 P	17.007	16.814	16.379	16.258	17.185	14.306	
		11.999	10.285	9.889	9.283	8.970	8.681	
Zálogfelvétel Bpesten — Engagem. aux monts-de-piété de Bpest.....	1.000 1.000 P	2.405	2.719	2.944	3.059	3.064	2.636	
		51.952	56.942	59.308	61.879	61.479	54.523	
Zálogkiváltás Bpesten — Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest.....	1.000 1.000 P	2.329	2.578	2.889	2.989	3.132	2.874	
		51.467	55.060	58.759	60.625	63.143	58.195	
Zálogálladék Budapesten ⁴⁾ — Effect. des gages aux monts-de-piété de Budapest ⁴⁾	1.000 1.000 P	1.072	1.215	1.273	1.342	1.275	1.038	
		23.766	25.647	26.194	27.450	25.786	22.115	
Kényszerárverésre került Budapesten — Ventes par contrainte aux monts- de-piété de Budapest.....	tétel - reconnaiss.	75.036	82.461	93.349	89.457	98.622	74.464	

¹⁾ Átlag. — Moyenne. — ²⁾ Új, mérlegelt nagykereskedelmi árindex. — *Nouvel indice pondéré des prix de gros.* — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — *Indique la disparité entre les prix agricoles, y compris les produits de l'élevage, et les prix industriels.* — ⁴⁾ Évvégi adatok. — *Chiffres de fin d'année.* — ⁵⁾ A P. K. budapesti pénzügyintézeténél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett betétek. — *Dépôts placés dans les établissements financiers budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières et à la Caisse d'épargne postale.* — ⁶⁾ Havi átlag. — *Moyenne mensuelle.*

sokkal kedvezőbbek voltak az 1938. évinél. Az év folyamán átlagosan havonta 60 fizetésektelenségi eset fordult elő, az előző évi 79-cel szemben. Az összes fizetésektelenségek száma 225-tel 725-re esett (—23·7%). A magán- és kényszeregyességek paszívái ugyan 15·1 millióval 49·7 millióra emelkedtek, ezt azonban a májusban bekövetkezett két nagyobb fizetésektelenség idézte elő. Az óvatolt váltók száma nem érte el a 34 ezret s több, mint 6 ezerrel maradt el az előző évi mögött (—15·2%). Az óvatolt váltók összegénél nem egészen 5% volt a hanyatlás.

Az elmúlt esztendő minden tekintetben kimagasló jelentőségű volt Magyarország gazdasági életében. Kárpátalja visszatért és így az ország területe további több, mint 12.000 km²-rel növekedett. A te-

rületnagybodás folytán az ország újabb erőforrásokkal gyarapodott. A gazdasági élet üteme az átmeneti csekélymértvű hanyatlás után, az ötéves terv gyorsított megvalósítása folytán lényegesen meglétkült s amint a statisztikai adatok mutatják, a gazdasági élet minden irányban kiterjeszkedett. A konjunkturális javulás egy része a terület- és népességnövekedés számlájára írható, másik és pedig nagyobb része azonban a háborús felkészültség által teremtett kedvező viszonyoknak volt az eredménye. A vásárlóerő és az árak mérsékelt emelkedése a mezőgazdaság helyzetére is kihatással volt s nagyban elősegítette a mezőgazdasági és ipari termelés összhangbakerülését, amit egyébként az árelenőrzés is előmozdított, mely főleg a készárúk ármegállapításánál bizonyult hatékonynak.

II. 1940. január havi adatok. — Chiffres de janvier 1940.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres de janvier 1940:

Sur le territoire d'aujourd'hui, il y eut 8.922 nouveaux mariages (9·7 pour 1.000 habitants), 19.397 naissances vivantes (21·1 pour 1.000 habitants) et 15.312 décès (16·6 pour 1.000 habitants). L'accroissement naturel de la population a été de 4.085 (4·5 pour 1.000 habitants). Ces résultats dépassent ceux du même mois précédent. — D'après les chiffres concernant seulement le territoire augmenté par la sentence de Vienne et laissant de côté la Subcarpathie, la nuptialité et la proportion des naissances vivantes ont sensiblement augmenté: la première s'est élevée à 10·0‰ (contre 8·4‰ en janvier 1939); la seconde, à 20·2‰ (contre 19·5‰ en janvier 1939). La mortalité y a baissé, de 17·8‰ en janvier 1939, à 16·6‰; et l'accroissement naturel, montant, de 1·7‰ en janvier 1939, à 3·6‰, a presque doublé.

Le nombre des chômeurs a été de 13.879, soit 5·7% de plus qu'au mois précédent et 37·1% de moins qu'en janvier de l'année d'avant.

La production de houille et de lignite, montant de 8·6% et de 6·9%, ont dépassé celles de janvier précédent (+18·4% et +3·8%). En ce qui concerne la production de minerai de fer, y compris la scorie de fer, elle a progressé de 9·5%, et celle de la fonte à affiner, de 16·9% (+8·9% et +41·9% comparativement à janvier précédent).

Les importations ont représenté 46·3 millions de pengős; les exportations, 46 millions. Ainsi donc, notre balance commerciale s'est soldée par un déficit insignifiant (0·3 million de pengős). Comparativement au mois de janvier de l'année dernière, les importations ont augmenté de 18% et les exportations ont baissé de 8%.

A l'importation, on constate une forte régression pour presque toutes les matières premières dites d'outre-mer, et qui d'ailleurs étaient devenues plus chères. Le coton brut est le seul produit d'outre-mer dont nous ayons importé plus qu'au mois de janvier précédent; et il faut faire remarquer que nous n'avons pas eu de jute. Les importations de fonte et de ferraille, de laines brutes et cardées, de caoutchouc brut, de peaux brutes, de métaux bruts, d'extraits tannants, ont toutes baissé. On a vu diminuer, pour des causes d'autre sorte, les importations de bois de chauffage, et surtout les importations d'huile minérale brute et de bois ronds. Mais l'importation a progressé pour certaines matières nécessaires à l'industrie, en particulier pour celles qu'on pouvait faire venir d'Allemagne et d'Italie: cellulose, soie artificielle, fibres artificielles. Parmi les importations d'objets fabriqués, on voit, par rapport au mois de janvier de l'année dernière, une augmentation de plus de six fois pour les automobiles.

L'exportation n'a grandi considérablement que pour quelques produits de l'agriculture et de

l'élevage; elle a progressé surtout quant aux animaux de boucherie et de trait et aux viandes fraîches ou préparées. Mais on voit une forte régression pour plusieurs articles agricoles d'exportation, et particulièrement pour les graines de trèfle et de luzerne. L'exportation eut de bons résultats pour l'industrie agricole. Elle n'a pas été favorable pour les autres industries, sauf les machines et appareils électriques fabriqués par l'industrie lourde.

Le trafic ferroviaire, défavorisé par le mauvais temps, a représenté pour la quantité des marchandises 1.729 tonnes, baissant de 16% par rapport au mois précédent, mais dépassant tout de même (de 7.7%) le chiffre correspondant de janvier de l'année dernière. Le nombre des voyageurs — 8 millions — a diminué comparativement au mois précédent (—1 million, soit —11.4%); il a été supérieur à celui de janvier de l'année d'avant (+18.6%).

Dans le trafic postal, qui diminuait, le nombre des correspondances a été de 50.8 millions (—18.6% par rapport au mois précédent). Le nombre des colis y a été de 1.072 mille; celui des mandats-poste, de 1.081 mille; ces chiffres ont été inférieurs de 30.5% et de 7.6% à ceux du mois précédent. Le montant total des mandats-poste, accusant sur le chiffre du mois précédent une diminution de 12 millions de pengős (—13.3%), a été de 78.7 millions. Toutefois, le trafic postal a dépassé celui de janvier précédent. Le nombre des postes téléphoniques principaux a monté à 135.242 (+1.288 par rapport au mois précédent, +11.097 par rapport à janvier de l'année dernière). Le nombre des usagers de la Radio, montant à 511.410, a dépassé de 12.042 celui du mois précédent et de 58.759 celui de janvier de l'année d'avant.

Les prix ont continué à monter. L'indice des prix de gros, montant de 2.5 points, s'est élevé à 91.7 (+6.6 points par rapport à janvier précédent). Parmi les indices des catégories servant de base à l'indice général des prix de gros, celui des produits d'origine végétale, accusant une hausse particulièrement forte (+6.3 points), a monté à 88.8; celui des produits d'origine animale, augmentant de 3.8 points, s'est élevé à 71.5. L'indice de la catégorie „autres industries“, s'élevant seulement d'un demi-point, revint à 96.5, dépassant de 4.3 points celui de janvier précédent.

L'indice du coût de la vie a, à cause de la hausse des prix de détail des vivres, monté à 103.9, s'élevant de 1.6 point par rapport au mois précédent et de 2.5 points par rapport à janvier de l'année dernière.

Les dépôts d'épargne, montant à 739.1 millions de pengős, ont dépassé de 12.9 millions ceux du mois précédent et de 47.3 millions ceux de janvier

de l'année d'avant. Les dépôts sur comptes courants ont été de 844 millions (—28.3 millions comparativement au mois précédent, +120.1 millions par rapport à janvier de l'année dernière). Le total des dépôts en banque a été de 1.583 millions, contre 1.599 millions au mois précédent et 1.416 millions en janvier de l'année d'avant.

A la Bourse de Budapest, l'indice des actions, montant de 9.4 points, s'est élevé à 120.9 (+29.9 points par rapport à janvier de l'année dernière). On y a vendu environ 152 mille actions, contre 88 mille au mois précédent. Le montant total des livraisons et des réceptions, grandissant de 5.3 millions de pengős, s'est élevé à 13.9 millions.

Il n'y eut que 35 nouvelles insolvabilités, soit 4 de moins (—10.3%) qu'en décembre dernier et 80 de moins qu'au mois de janvier précédent (—69.6%). Les passifs des concordats privés et judiciaires, s'élevant de 1.4 million de pengős, ont monté à 2.2 millions (+174.9%). Le nombre et la valeur des lettres de change protestées ont augmenté par rapport au mois précédent (+23.9% et 121%).

*

Népmozgalom.

Az 1940. év január havi népmozgalmi főeredményeit az előző év megfelelő hónapjának adataival veti össze következő kis összeállításunk.

	A bécsi döntéssel megnagyob- bított Magyar- ország		Kárpát- alja	Magyar- ország össz- szesen
	1939 január	1940 január		
Házasságkötés	7.207	8.640	282	8.922
„ ezer lélekre	8.4	10.0	5.0	9.7
Élveszületés	16.750	17.465	1.932	19.397
„ ezer lélekre	19.5	20.2	34.2	21.1
Egy éven aluli elhalt .	2.056	2.209	262	2.471
Egy éven aluli elhalt száz élveszülettre .	12.3	12.6	13.6	12.7
1—6 éves elhalt . . .	595	508	107	615
7 évnél idősebb elhalt	12.634	11.639	587	12.226
Elhalt összesen . . .	15.285	14.356	956	15.312
„ „ ezer lélekre	17.8	16.6	16.9	16.6
Természetes szapo- rodás	1.465	3.109	976	4.085
Természetes szapo- rodás ezer lélekre . .	1.7	3.6	17.3	4.5

A bemutatott adatok tanúsága szerint januári népesedésünk általában kedvezőbb volt, mint egy évvel korábban. A házasságkötések és élveszületések száma és aránya örömdetesesen emelkedett. A csecsemőhalálozás — nyilván a szigorú időjárás következtében is — egy árnyalattal kedvezőtlenebb volt ugyan, mint az előző év januárjában, de úgy az 1—6 éves, mint a 7 évnél idősebb elhaltak száma kisebb lett és javult ily módon az összhála-

lozás is. A természetes szaporodás jelentésünk há-
vában több mint kétszeresen felülmúlja 1939 ja-
nuárjának adatát.

Az összeállításban Kárpátalja alacsony házasa-
gkötési arányszámával, kiváló elveszületési és
szaporodási hányadosával tűnik ki.

A gyakoribb halálokok közül némi emelkedést
találunk az előző év megfelelő hónapjához viszo-
nyítva a kanyaró, vörheny, vérhas, agyvérzés-agy-
guta, rák, gyermekági betegség és a bélhurut ál-
dozatainak számánál. Jelentősen csökkent az influ-
enzában, tüdőlobban, hörghurutban, gümőkórban
és hasi hagymázban elhaltak száma. Kisebb csök-
kenést mutat még a szamárhurut, roncsoló torok-
lob, szervi szívbaj áldozatainak száma is. Az ada-
tok a következők:

	A bécsi döntés- sel megnagyob- bodott Magyar- ország		Kárpát- alja	Magyar- ország öss- zesen		
	e l h a l t a k s z á m a					
	1939 január	1940 január				
Gümőkór	1.375	1.252	107	1.359		
Kanyaró	4	13	1	14		
Vörheny	10	12	1	13		
Influenza	298	115	2	117		
Szamárhurut	28	25	4	29		
Roncsoló toroklob	41	40	6	46		
Hasi hagymáz	42	32	6	38		
Vérhas	3	7	1	8		
Agyvérzés-agyguta	773	870	6	876		
Szervi szívbaj	892	890	20	910		
Tüdőlob	2.221	1.759	227	1.986		
Hörghurut	91	62	1	63		
Rák és rosszindulatu daganat	838	908	14	922		
Gyermekági betegség	39	56	4	60		
Bélhurut	204	210	42	252		

Ezer lélekre a bécsi döntéssel megnagyobbo-
dott Magyarország területén 1·45 (1939 január 1·60),
Kárpátalján 1·89, Magyarország mai területén pe-
dig 1·48 gümőkóros halálozás esett.

Januári népmozgalmunknak országrészek sze-
rint részletezett főeredményeit mutatja be végül
alábbi összeállításunk:

Ország rész	Házasa- gkötés	Élve- szüle- tés	Halá- lozás	Termé- szetes szapo- rodás
a) szám szerint				
I. Kisalföld	953	2.021	1.442	579
II. Dunántúli dombos- vidék	2.426	3.611	3.271	340
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	1.234	2.489	2.087	402
b) Budapesttel együtt	1.948	3.964	3.830	134
IV. Tiszántúl	2.143	5.023	3.733	1.290
V. Északi dombosvidék	1.170	2.846	2.080	766
VI. Kárpátalja	282	1.932	956	976
Magyarország összesen	8.922	19.397	15.312	4.085

Ország rész	Házasa- gkötés	Élve- szüle- tés	Halá- lozás	Termé- szetes szapo- rodás
b) ezer lélekre				
I. Kisalföld	10·0	21·3	15·2	6·1
II. Dunántúli dombos- vidék	13·3	19·8	17·9	1·9
III. Duna-Tisza köze				
a) Budapest nélkül	8·3	16·7	14·0	2·7
b) Budapesttel együtt	8·1	16·5	15·9	0·6
IV. Tiszántúl	10·0	23·4	17·4	6·0
V. Északi dombosvidék	8·9	21·6	15·8	5·8
VI. Kárpátalja	5·0	34·2	16·9	17·3
Magyarország összesen	9·7	21·1	16·6	4·5

Munkapiac.

Az év első hónapjában a munkapiaci feszült-
ség szokásos módon fokozódott. Az állandóan ma-
gas színvonalon mozgó termelés azonban lényege-
sen enyhítette a kedvezőtlen évszaki erők hatását
s így a szakszervezetek által kimutatott munka-
nélküliek számának emelkedése nem is érte el az
idényszerű kereteket. A növekedés mindössze 746-ot
tett, így január hó végén 13.879 volt az összes
munkanélküliek száma. Az emelkedés tehát nem
érte el a 6%-ot, míg egy évvel azelőtt az meg-
közelítette a 29%-ot. 1939 január végéhez képest
ellenben lényeges javulás mutatkozik, s közel 8
ezerrel, tehát 37·1%-kal csökkent a munkanélkü-
liek száma az ipari termelés fokozódása folytán.

A kimutatott munkanélküliek 54·3 %-a (7.534)
Budapestre, 45·7%-a (6.345) pedig vidékre esett.
Az előző hónappal szemben 7·7, illetve 3·4% növe-
kedés volt észlelhető.

Foglalkozás szerint csökkent a munkanélkü-
liek száma az előző hónappal szemben a szállodai
és éttermi alkalmazottaknál (—18·4%) 31, a szel-
lemi munkásoknál (—4·1%) 536, a sokszorosító
iparban (—3·4%) 1.860 és végül az egyéb iparban
(—2·5%) 1.251. Emelkedett a munkanélküliek
száma a ruházati iparban (+29·0%) 409, a bőr-
iparban (+26·5%) 1.260, a faiparban (+2·6%)
2.219, az élelmezési iparban (+3·1%) 777, a vas-
iparban (+1·0%) 1.356 és végül az építőiparban
(+0·5%) 4.180.

A munkakeresők közül januárban 26·1% volt
az elhelyezhető. Budapesten 100 munkahelyre 293,
vidéken 350 munkakereső esett. A munkához ju-
tott munkakeresők aránya a fővárosban 26·8%, a
vidéken 25·0% volt.

Termelés.

A gazdasági konjunktúra vonala még mindig
töretlenül felfelé ívelő. Ezt a tényt egymagában a
munkapiaci helyzetre vonatkozó adatok is igazol-
ják. Az elmúlt hóban a termelés a sok gátló, főleg
szállítási nehézségeket előidéző körülmény ellenére

is emelkedett. A szénre vonatkozó termelési adatok azt mutatják, hogy a beruházási program gyorsabb ütemű megvalósítása révén létrejött háborús konjunktúra folyamán még újabb, az eddigit is meghaladó tetőpont várható az év folyamán. Már a január havi termelés is meghaladta a szokásos kereteket. A *kőszén*nél 8·6%-os, a *barnaszén*nél pedig 6·9%-os növekedés jött létre az előző havhoz és 18·4, illetve 3·8%-os emelkedés a tavalyihoz képest. A *vasérc*- és *vassalak* termelése 9·5%-kal, a *finomításra való nyersvasé* pedig 16·9%-kal szökött magasabbra. A múlt év azonos hónapjának eredményét pedig 8·9, illetve 41·9%-kal multa felül.

Kereskedelem és közlekedés.

Külkereskedelem. A január havi behozatal 46·3 millió pengős, a kivitel 46 millió értékkel, jelentéktelen, 0·3 millió pengős passzív egyenleggel zárult. A behozatal 18%-kal emelkedett, a kivitel 8%-kal visszaesett az előző évihez képest.

A behozatalt általában a tengerentúli nyersanyagok erős — sőt a juta esetében teljes — kiesése jellemzi, valamint az áremelkedés, amely a legtöbb nyersanyagnál jelentkezik. A tengerentúli fontos nyersanyagok közül a nyerspamut (346 vagón) az egyetlen, amelyet nagyobb mennyiségben (+12%) hoztunk be, mint tavaly. Visszaesett azonban a nyers- és ócskavas (569 vagón) 87%-kal, a gyapjú (3 vagón) 86, a nyerskaucsuk (7 vagón) 76, a nyersbőr (66 vagón) 50, a nyersfémek (437 vagón) 43, a cserzőanyagkivonatok (69 vagón) 30, a fésült gyapjú (6 vagón) 28%-kal, jutaimportunk pedig, amely tavaly 121 vagónt tett, teljesen kiesett. Rendkívül nagy a visszaesés, bár nem az előbbieknél fennálló okok folytán, a tűzifánál, amiből csak 49 vagónt vásároltunk külföldön, az előző évi mennyiségnek nem egészen 2%-át. Ugyancsak nagyon jelentékeny a nyers ásványolajbehozatalának (74 vagón) csökkenése (—88%), míg a gömbfáé (1.033 vagón) csak 33%-ot tett. Kedvezően alakult a behozatal főként a Német- és Olaszországban beszerezhető ipari alapanyagokból: a papírosanyagból (+135%), a műselyemből (+119%), a műrostból (+36%). Emelkedett a vasérc (+47%), a bárdolt és fűrészelt fa (+22%), a rongy (+22%) s a kocsz (+8%) behozatala is. Megemlítendő, hogy a takarmányhiány enyhítésére 263 vagón tengerit importáltunk 440 ezer P értékben. Az iparcikkek közül az automobilimportnál állott be igen jelentékeny emelkedés: az 1939. évi mennyiségnek több mint hatszorosát importáltuk.

A kivitelben jelentékeny javulás csak néhány agrárcikknél volt tapasztalható, így elsősorban a vágó- és igásállatoknál (+2·2 millió P), s a friss és elkészített hús tételénél (640 ezer P). Több fontos mezőgazdasági kiviteli cikkeinél ellenben visszaesés jelentkezett, ami legjelentékenyebb a lóhere-

és lucernamag tételénél volt (—3 millió P). Ebből a vetőmagfeleségből az exportfeleslegeket ugyanis már a múlt esztendőben kiszállítottuk. Kedvezőtlenebb volt a disznósír és szalonna (—830 ezer P), a baromfi (—810 ezer P), a tengeri (—770 ezer P), a bor, a bükköny elhelyezése. A mezőgazdasági ipar exporthelyzete jól alakult: a lisztnél 1·9 millió pengős emelkedés mutatkozott, s javult a maláta- és a húskonzervkivitel is. Az egyéb iparok közül a vegyészeti iparban, továbbá a villamosgépek és készülékek tételénél a nehéziparban számolhatunk be javulásról, egyébként az ipari export alakulása nem volt kedvező.

Vasúti forgalom. A kemény tél által is támogatott kedvezőtlen évszaki erők a tárgyalt hóban igen erősen éreztették hatásukat a vasúti forgalomban. A megnagyobbodott ország teheráruforgalmának a múlt évvel való összehasonlítására az adatok még nem nyújtanak lehetőséget. Az egy év előtti adatok ugyanis Kárpátalja forgalmát még nem tartalmazzák. A *szállított áruk mennyisége* januárban 324 ezer tonnával 1.729 ezer tonnára esett vissza, ami közel 16%-os csökkenésnek, tehát az idényszerű kereteket messze meghaladó visszaesésnek felel meg. A múlt évihez képest azonban még így is 7·7% volt az emelkedés. Az *áru-tonnakilométer* számsora 48 millió km-rel 268 millió km-re esett (—15·1%). A tavalyinál ellenben 19·6%-kal állott magasabban. A *megrakott teherkocsik* száma 19.582-vel 118.911-re esett, de a múlt évi január havit 9.674-gyel multa felül. Az utasforgalomban a felmerült szállítási zavarok kevésbé éreztették hatásukat, jöllehet, a *személyszállítás* is jelentős mértékben visszaesett. Januárban valamivel több, mint 8 millió utas került szállításra, kereken 1 millióval kevesebb, mint decemberben (—11·4%), a tavalyinál ellenben 18·6%-kal volt nagyobb a személyforgalom.

Postaforgalom. Januárban a postaforgalmi adatok alakulása is kedvezőtlen képet mutatott. A hó folyamán bekövetkezett hanyatlások igen jelentős arányokat öltöttek. A *levélküldemények* száma 11·6 millióval 50·8 millióra (—18·6%), a *csomagküldeményeké* 471 ezerrel 1.072 ezerre (—30·5%) esett. Az 1.081 ezret kitevő *postautalványok* számánál közel 89 ezer (—7·6%) volt a hanyatlás, míg azok *összege* 12 millióval 78·7 millió pengőre süllyedt (—13·3%). A *táviratok darabszámánál* már kisebb arányú, nem egészen 2% volt a visszaesés, a *budapesti helyközi beszélgetések* száma is csak 2·2%-kal maradt el az előző havi mögött. A múlt évihez képest azonban a január havi nagyarányú visszaesés ellenére is javulás mutatkozik, a levélküldemények számánál (+7·8%), a csomagküldeményeknél (+17·2%), a postautalványok számánál (+7·2%), azok összegénél (+27·2%), továbbá a táviratok számánál (+18·9%). A budapesti helyibeszélgetéseknél azonban már csak egészen kis arányú,

Gazdasági jelzőtábla.*)

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	
Népmozgalom. ²⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.190	7.277	5.125	6.171	7.089	7.658	6.114	7.207	9.159	5.120
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·2	8·6	6·7	8·3	9·2	10·3	8·0	8·4	11·8	6·0
3	Élveszületés	"	15.183	16.199	14.901	15.272	14.455	13.360	13.777	16.750	15.359	17.814
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	20·1	19·1	19·4	20·6	18·8	18·0	17·9	19·5	19·7	20·7
5	Halálozás	"	10.885	11.454	10.802	9.475	9.759	8.946	10.231	15.285	13.012	13.312
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·4	13·5	14·1	12·8	12·7	12·1	13·3	17·8	16·7	15·5
7	Egy éven aluli elhalt	"	1.994	2.039	2.559	1.986	1.942	1.444	1.603	2.056	2.034	2.330
8	Egy éven aluli elhalt 100 elveszülöttre	"	13·1	12·6	17·2	13·0	13·4	10·8	11·6	12·3	13·2	13·1
9	Gümőkórban elhalt	"	1.070	1.114	865	748	797	726	847	1.375	1.346	1.546
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·38	1·32	1·13	1·01	1·04	0·98	1·10	1·60	1·73	1·80
11	Természetes szaporodás	"	4.298	4.745	4.099	5.797	4.696	4.414	3.546	1.465	2.347	4.502
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·7	5·6	5·3	7·8	6·1	5·9	4·6	1·7	3·0	5·2
13	Kivándorolt	"	134	179	141	188	118	137	143	173	210	184
14	Visszavándorolt	"	19	16	18	11	10	8	20	15	7	13
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.195·2	1.195·4	1.217·2	1.224·2	1.151·4	1.166·6	1.189·8	1.183·5
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	805·3	792·9	809·6	813·6	761·1	771·6	788·6	783·3
17	Nő	"	—	—	389·9	402·5	407·6	410·6	390·3	395·0	401·2	400·2
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	16.703	16.039	15.534	12.889	12.664	12.953	16.103	20.965	20.929	20.122
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	9.694	8.909	10.140	8.175	7.677	8.043	9.758	11.830	11.656	11.505
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	1.093	867	1.115	946	891	990	1.041	1.087	1.090	1.146
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	17.796	16.906	16.649	13.835	13.555	13.943	17.144	22.052	22.019	21.268
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	17.214	17.743	18.645	24.571	21.799	15.969	14.010	13.069	13.533	16.970
23	Munkakereső	"	47.426	48.348	47.659	47.413	45.328	43.631	49.216	54.262	57.418	58.107
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	283	282	255	192	207	273	352	414	424	342
25	Munkaközvetítés	"	13.650	13.702	15.082	18.085	16.411	12.667	12.078	11.031	11.182	13.714
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	79·8	77·8	80·9	73·6	75·3	79·3	86·2	84·4	82·6	80·8
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·62	0·66	0·64	0·65	0·66	0·67	0·65	0·62	0·65	0·55
28	Asztalos	"	0·55	0·58	0·54	0·57	0·55	0·55	0·57	0·56	0·48	0·51
29	Szabó	"	0·62	0·67	0·65	0·63	0·68	0·65	0·68	0·58	0·62	0·62
30	Kőműves	"	0·70	0·81	0·68	0·70	0·77	0·78	0·78	0·78		
31	Napszámos	"	0·39	0·45	0·39	0·45	0·46	0·41	0·41	0·39	0·42	0·46
32	Gyári munkásnő	"	0·24	0·29	0·24	0·24	0·24	0·25	0·25	0·26	0·26	0·29
33	Napszámosnő	"	0·33	0·36	0·31	0·38	0·34	0·34	0·30	0·34	0·31	0·30
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	868·4	922·5	819·0	876·4	942·4	934·5	935·6	887·4	800·0	901·1
35	Barnaszén ³⁾	"	6.931·4	7.932·0	6.240·3	7.280·5	8.495·8	8.715·1	8.525·2	9.253·6	7.896·4	8.090·6
36	Vasérc és vassalak ³⁾	"	308·3	535·8	232·2	295·6	241·3	279·3	220·0	491·8	494·1	618·5
37	Finomításra való nyers vas	"	279·1	341·1	292·3	326·2	172·1	285·7	276·9	284·1	332·7	401·4
38	Szesz	1.000 hl.	27·8	40·4	12·1	0·5	18·6	53·2	72·3	72·6	57·9	50·7
39	Cukor ³⁾	1.000 q	106·1	108·6	0·0	1·2	562·0	543·6	10·9	0·0	0·0	0·0
Budapest Szív. Elektromos Művei												
40	Villamosáram ⁴⁾	1.000 kw. óra	30.004	33.246	27.956	29.810	33.055	35.019	36.215	35.563	31.160	33.415
41	Motorikus célra elosztott áram ⁵⁾	"	13.975	16.324	14.188	14.934	15.610	15.509	15.316	15.098	14.892	13.716
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ⁵⁾	"	5.942	6.183	3.344	3.939	5.180	5.966	7.932	8.528	8.688	7.644
43	Egyéb célokra elosztott áram ⁶⁾	"	4.211	3.992	3.999	4.016	4.454	5.024	5.257	5.191	4.612	4.969
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	267.456	268.544	269.536	271.711	273.597	273.972	274.174	274.567

¹⁾ A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32.) — ²⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ³⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész, 1940 január havától Kárpátalja adatai is bennfoglaltatnak. — ⁴⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. — ⁵⁾ A vásárolt árammennyiséggel együtt. — ⁶⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

1 9 3 9									1940	Unités	Désignation	
április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier			
Mouvement de la population.²⁾												
6.439	9.591	5.476	4.611	6.630	6.557	7.563	11.326	7.639	8.922	nombre	Mariages	1
7·8	11·1	6·6	5·4	7·7	7·9	8·8	13·6	8·9	9·7	"	Mariages pour 1000 habitants	2
16.419	16.490	15.243	15.511	16.961	17.966	16.290	15.035	14.555	19.397	"	Nés vivants	3
19·8	19·2	18·4	18·0	19·7	21·6	18·9	18·1	16·9	21·1	"	Nés vivants pour 1000 habitants	4
12.445	10.973	10.382	10.312	10.096	9.879	10.855	9.900	10.998	15.312	"	Décès	5
15·0	12·8	12·5	12·0	11·7	11·9	12·6	11·9	12·8	16·6	"	Décès pour 1000 habitants	6
2.459	1.872	1.917	2.030	2.247	2.190	2.003	1.601	1.740	2.471	"	Décédés au-dessous d'un an	7
15·0	11·4	12·6	13·0	13·2	12·2	12·3	10·6	12·0	12·7	"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
1.464	1.344	1.101	1.004	810	791	864	837	897	1.359	"	Décès par tuberculose	9
1·76	1·56	1·33	1·17	0·94	0·95	1·00	1·01	1·04	1·48	"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
3.974	5.517	4.861	5.199	6.865	8.087	5.435	5.135	3.557	4.085	"	Accroissement naturel	11
4·8	6·4	5·9	6·0	8·0	9·7	6·3	6·2	4·1	4·5	"	Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
191	190	133	218	192	22	212	207	212	231	"	Émigrés	13
13	30	30	8	25	9	19	8	14	25	"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.												
1.232·6	1.273·5	1.214·5	1.242·7	1.273·7	1.265·0	1.302·2	1.325·2	.	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	16
Dont:												
830·7	860·1	814·8	841·0	864·9	857·2	882·8	894·9	.	.	"	Sexe masc.	16
401·9	413·4	399·7	401·7	408·8	407·8	419·4	430·3	.	.	"	Sexe fémin.	17
Chômeurs:												
19.899	18.664	16.924	15.842	14.064	10.904	10.736	11.054	12.359	13.091	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
11.158	10.178	9.304	8.976	8.209	6.225	5.894	5.763	6.220	6.746	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
884	807	842	827	726	732	722	769	774	788	"	Aux syndicats soc. chr. de Budapest	20
20.783	19.471	17.766	16.669	14.790	11.636	11.458	11.823	13.133	13.879	"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem., offle. et privés grat.:												
18.652	19.447	19.726	19.206	21.920	19.040	20.531	17.283	13.534	15.074	nombre	Offres d'emploi	22
53.795	50.046	46.876	44.846	42.670	41.712	44.834	43.799	41.811	46.767	"	Demandes d'emploi	23
288	257	238	233	195	219	218	253	308	310	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
14.579	14.810	15.355	14.935	15.608	13.026	15.488	13.537	11.160	12.220	"	Placements	25
78·2	76·2	77·8	77·8	71·2	68·4	75·4	78·3	82·4	81·1	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
Salaires horaires offerts:												
0·62	0·62	0·65	0·62	0·69	0·74	0·74	0·75	0·71	0·70	pengős	Ferblantiers	27
0·53	0·56	0·57	0·59	0·61	0·61	0·68	0·60	0·62	0·57	"	Menuisiers	28
0·66	0·64	0·62	0·66	0·76	0·68	0·69	0·71	0·75	0·80	"	Tailleurs	29
0·78	0·78	0·78	0·79	0·79	0·86	0·90	.	.	0·82	"	Maçons	30
0·40	0·42	0·48	0·46	0·44	0·47	0·48	0·50	0·46	0·55	"	Journaliers	31
0·27	0·29	0·30	0·29	0·29	0·29	0·33	0·30	0·28	0·30	"	Ouvrières de fabrique	32
0·35	0·35	0·33	0·37	0·37	0·36	0·40	0·41	0·39	0·41	"	Journalières	33
Production.												
832·7	907·8	884·1	820·7	980·7	1.028·1	1.037·2	1.023·4	967·3	1.050·8	1.000 q	Houille	34
6.701·4	6.565·3	6.208·0	6.566·3	7.626·3	8.588·2	9.270·3	9.436·0	8.981·6	9.601·5	"	Lignite ³⁾	35
485·1	598·1	485·9	529·4	592·7	495·3	532·2	617·8	489·3	535·8	"	Minerai de fer et scorie de fer ³⁾	36
355·5	408·4	337·4	326·0	369·5	286·4	288·5	358·3	344·7	403·1	"	Fonte à affiner	37
42·1	46·1	25·2	19·5	31·3	2·2	15·3	49·2	73·1	59·8	1.000 hl	Alcool	38
0·0	0·2	0·0	0·2	0·2	54·5	799·0	447·3	1·9	0·0	1.000 q	Sucre ³⁾	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:												
28.809	30.543	29.540	30.113	31.122	34.128	37.213	38.485	38.856	32.592	1.000 kWh	Energie électrique ⁴⁾	40
15.350	14.157	16.538	16.920	14.502	18.290	19.008	18.958	18.456	17.569	"	Energie él. distr. comme force motrice ⁵⁾	41
6.913	5.657	4.964	4.323	1.669	5.638	5.261	6.550	8.359	8.710	"	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ⁵⁾	42
4.089	4.474	3.414	3.728	168	3.833	4.154	4.585	4.696	4.691	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ⁶⁾	43
274.689	273.914	273.002	273.819	274.043	273.874	275.705	276.389	278.117	279.856	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ²⁾ Y compris à partir de janv. 1939, la zone nord recouvrée, et à partir de janv. 1940, la Subcarpathie. — ³⁾ A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — ⁴⁾ Y compr. le courant acheté. — ⁵⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ⁶⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8					január Janvier	február Février	március Mars	
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	34·2	40·7	21·4	30·9	33·1	40·2	44·2	39·4	39·3	43·3
E b b ó l :												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	774·5	490·0	717·9	714·4	372·1	828·1	661·1	587·7	972·6	668·4
47	Szén	1.000 P	3.660	2.622	4.265	3.459	2.285	5.131	4.031	2.986	3.856	2.921
48	Papíros és papirosárak	1.000 q	437·2	643·0	441·5	406·9	145·9	338·1	587·1	660·8	954·8	844·6
49	Nyers pamut	1.000 P	1.236	1.889	1.225	1.102	436	978	1.654	1.872	2.782	2.516
50	Gépek és készülékek	q	52.130	73.003	59.547	33.169	40.927	74.070	78.107	33.208	65.761	46.751
51	Nyers bőr	1.000 P	1.771	2.347	2.055	1.239	1.431	2.317	2.473	1.007	2.069	1.708
52	Nyers dohány	q	22.252	22.633	13.907	16.793	28.744	34.325	30.565	30.938	20.391	22.934
53	Selyem és selyemfonál	1.000 P	1.880	1.968	1.127	1.470	2.420	3.003	2.757	2.767	1.618	1.920
54	Asványolaj	q	5.336	5.107	7.357	4.443	4.331	3.936	8.079	3.568	4.478	4.203
55	Pamutszövet	1.000 P	1.747	1.960	2.107	1.646	1.617	1.351	2.772	1.424	1.751	1.609
56	Nyers dohány	q	13.170	14.404	12.556	16.404	14.028	11.086	14.596	13.297	12.737	14.249
57	Selyem és selyemfonál	1.000 P	1.688	1.667	1.465	1.862	1.719	1.410	1.614	1.477	1.441	1.623
58	Asványolaj	q	1.332	1.580	—	137	942	271	573	532	377	242
59	Pamutszövet	1.000 P	540	640	—	13	488	159	78	247	195	29
60	Selyem és selyemfonál	q	2.011	3.436	2.164	2.217	2.367	2.718	2.249	2.458	2.392	3.122
61	Asványolaj	1.000 P	720	1.152	782	733	796	948	771	755	785	1.050
62	Pamutszövet	1.000 q	174·5	148·5	222·5	185·8	138·9	112·5	161·7	92·6	216·7	227·8
63	Pamutszövet	1.000 P	1.344	1.301	1.570	1.344	1.057	946	1.284	699	1.699	1.663
64	Pamutszövet	q	479	666	461	443	499	748	623	308	487	660
65	Pamutszövet	1.000 P	297	432	244	279	303	379	326	184	304	439
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	43·5	50·5	46·9	56·6	44·1	40·1	44·6	50·1	49·6	42·8
E b b ó l :												
67	Szarvasmarha	drb.	4.555	6.220	3.230	2.154	2.047	1.659	1.773	3.251	2.723	2.710
68	Baromfi	1.000 P	1.955	2.682	1.549	1.023	1.045	844	910	1.723	1.514	1.564
69	Búza	q	21.003	16.865	9.210	14.640	28.786	44.450	62.142	21.888	17.159	12.284
70	Liszt	1.000 P	2.203	2.047	1.033	1.574	3.036	4.720	5.990	2.497	1.952	1.370
71	Villamos gépek és készülékek	1.000 q	363·4	839·9	571·7	1.542·1	863·3	424·7	141·1	372·4	770·1	461·8
72	Sertés	1.000 P	5.692	10.027	8.250	24.274	13.081	5.841	1.745	5.087	12.405	6.531
73	Prémhbőr, kikészített	1.000 q	29·3	61·1	2·9	5·4	31·7	78·5	66·8	18·2	22·6	40·4
74	Prémhbőr, kikészített	1.000 P	691	1.349	52	83	716	1.980	1.665	439	574	1.042
75	Sertés	q	2.230	1.529	2.099	2.295	3.236	2.264	3.439	1.367	1.268	931
76	Sertés	1.000 P	2.122	1.927	2.045	2.226	3.092	2.387	3.048	1.852	1.746	3.566
77	Prémhbőr, kikészített	drb.	19.066	31.857	26.270	9.978	13.304	15.923	31.452	46.099	27.096	28.305
78	Prémhbőr, kikészített	1.000 P	2.855	5.461	3.963	1.459	2.126	2.617	5.315	7.659	4.547	4.760
79	Prémhbőr, kikészített	q	333	254	460	434	451	253	212	132	146	273
80	Prémhbőr, kikészített	1.000 P	594	494	838	808	744	465	531	252	382	709
81	Tojás	q	11.736	8.629	1.990	3.043	951	3.055	3.745	1.430	18.425	24.091
82	Tojás	1.000 P	881	806	155	258	71	324	240	116	1.840	1.744
83	Toll	q	2.128	2.917	1.941	1.207	2.031	1.918	3.489	4.072	2.906	3.753
84	Toll	1.000 P	1.095	1.453	857	601	1.050	1.139	2.022	2.013	1.153	1.431
85	Friss gyümölcs	1.000 q	25·7	48·7	147·3	90·6	26·6	1·2	0·8	0·6	0·7	0·2
86	Friss gyümölcs	1.000 P	819	1.251	3.830	2.836	695	61	82	73	104	20
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 9·3	+ 9·7	+ 15·5	+ 25·7	+ 11·0	— 0·1	+ 0·4	+ 10·7	+ 10·3	— 0·5
Vasúti forgalom: ^{1) 4)}												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.674	1.987	1.885	2.123	2.351	1.978	1.678	1.606	1.524	1.599
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	217·6	277·3	243·2	274·4	288·6	255·7	247·2	224·0	210·4	217·5
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	113.891	139.218	129.665	145.256	158.940	135.305	111.996	109.237	101.543	112.346
91	Szállított utas ³⁾	1.000	6.724·6	8.082·3	6.891·6	7.244·8	7.715·5	7.443·6	7.500·2	6.799·6	6.738·9	6.856·0
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	203·2	248·3	226·4	238·0	219·5	211·8	213·4	183·6	182·0	185·1

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek. — ⁶⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt.

1 9 3 9									1940	Unités	Désignation	
április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur :												
38·5	40·7	42·0	40·0	42·8	30·0	37·8	44·6	50·6	46·3	1,000.000 p	Importations totales	45
Dont :												
679·4	509·7	506·0	398·5	396·6	129·0	208·2	315·5	507·1	313·3	1.000 q	Bois bruts et ouvrés	46
2.970	2.978	3.310	2.431	2.579	784	1.219	2.011	3.383	2.171	1.000 p	Charbon	48
679·1	555·6	651·5	533·3	573·9	464·9	549·6	554·5	702·5	758·5	1.000 q	Papier et articles en papier	50
1.987	1.661	1.829	1.512	1.682	1.393	1.644	1.724	2.068	2.344	1.000 p	Coton brut	52
54.609	70.763	58.674	79.474	74.425	49.344	104.068	118.889	120.071	64.558	q	Machines et appareils	54
1.934	2.200	1.907	2.378	2.297	1.698	3.288	3.615	4.065	2.174	1.000 p	Peaux brutes	56
23.757	33.328	22.342	25.059	23.473	12.696	11.443	17.129	28.107	34.635	q	Tabacs bruts	58
1.938	2.738	1.944	2.093	2.046	1.121	1.103	1.645	2.680	3.531	1.000 p	Soie et fils de soie	60
5.720	4.433	4.641	4.216	4.995	5.979	3.848	6.853	8.360	11.210	q	Huile minérale	62
2.153	1.654	1.801	1.990	1.899	1.866	1.512	2.857	2.998	2.922	1.000 p	Tissus de coton	64
18.460	17.672	20.597	22.988	21.368	10.162	4.846	8.472	8.003	6.644	q	Exportations totales	66
1.968	1.997	2.430	2.600	2.236	1.128	704	1.226	1.169	931	1.000 p	Dont :	
14	760	4.642	2.656	1.865	1.640	5.404	366	464	369	q	Bêtes à cornes	67
4	243	2.148	1.039	694	603	2.030	182	268	170	1.000 p	Volaille	70
2.542	2.862	2.929	3.252	3.389	3.871	4.391	5.398	4.639	5.513	q	Froment	71
1.046	996	1.332	1.028	1.106	1.236	1.512	1.849	1.556	1.988	1.000 p	Farine	73
129·4	215·5	180·0	206·2	199·4	104·7	39·5	80·0	90·5	14·7	1.000 q	Machines et appareils électriques	76
1.056	1.769	1.548	1.794	1.913	997	422	919	1.133	231	1.000 p	Porcs	77
643	531	546	511	538	523	842	1.200	1.210	1.685	q	Pelleteries apprêtées	79
409	372	378	312	385	429	544	715	710	1.140	1.000 p	Oeufs	81
49·0	46·8	43·5	48·1	61·1	37·8	52·5	59·5	64·7	46·0	1,000.000 p	Plumes	83
3.151	6.635	11.567	9.741	7.241	6.848	6.497	7.268	7.008	10.556	tête	Fruits frais	85
1.572	2.748	4.917	4.150	2.908	2.827	2.553	2.966	2.742	4.211	1.000 p	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+)	87
8.062	5.553	6.375	5.573	8.063	8.047	23.520	43.362	42.493	13.834	q	Trafic des chemins de fer^{1) 4)}	
859	656	767	780	1.129	1.235	3.230	5.051	5.041	1.693	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
644·9	643·7	437·3	527·5	1.590·9	1.255·8	1.252·0	1.150·1	971·8	436·6	1.000 q	Tonnes kilom. ^{2), 3)}	89
6.729	6.245	4.416	573·8	22.231	11.497	13.452	13.452	11.838	5.302	1.000 p	Wagons chargés ²⁾	90
82·2	63·6	46·7	8·0	3·2	32·2	87·9	106·2	222·7	87·8	1.000 q	Voyageurs transportés ²⁾	91
2.066	1.562	1.114	65	35·0	350	1.311	2.336	5.291	2.367	1.000 p	Voyageurs kilomètres ^{2), 3)}	92
1.614	1.019	1.799	1.278	1.927	1.539	1.963	1.845	1.797	1.432	q		
2.088	1.260	1.788	1.532	2.370	1.876	2.462	2.341	2.304	2.250	1.000 p		
39.759	41.695	31.461	32.780	24.172	21.821	27.534	30.580	30.984	42.491	tête		
6.708	7.042	5.309	5.544	4.082	3.688	5.094	5.552	5.556	7.619	1.000 p		
366	330	393	445	459	149	172	148	132	49	q		
913	572	672	727	815	152	310	295	279	95	1.000 p		
27.662	14.186	5.208	2.976	606	997	440	795	6.730	77	q		
2.740	1.437	548	255	54	122	60	90	669	10	1.000 p		
2.471	3.489	3.624	2.289	2.737	2.076	2.063	2.673	2.849	2.116	q		
1.245	1.712	1.595	899	1.527	1.180	1.248	1.604	1.827	1.232	1.000 p		
0·1	0·4	29·1	146·1	234·4	78·8	45·0	33·6	15·1	13·5	1.000 q		
11	18	1.266	5.236	4.772	1.288	653	1.039	526	68	1.000 p		
+ 10·5	+ 6·1	+ 1·5	+ 8·1	+ 18·3	+ 7·8	+ 14·7	+ 14·9	+ 14·1	- 0·3	1,000.000 p		
1.591	1.747	1.731	1.884	2.331	2.478	2.817	2.485	2.053	1.729	1.000 t.		
235·4	261·9	230·5	232·4	316·9	334·4	375·6	373·4	315·7	267·9	1,000.000 km		
113.447	124.519	127.811	138.753	165.829	179.233	190.547	168.865	138.493	118.911	nombre		
8.016·5	8.132·3	8.213·5	8.086·9	8.350·0	8.740·2	9.248·3	8.707·9	9.103·8	8.065·7	1.000		
276·4	280·4	254·9	251·0	294·1	288·0	263·1	247·7	273·7	226·7	1,000.000 km		

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Au-dessous de 500 pengós. — ³⁾ Pour 1939, moyennes provisoires. — ⁴⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ⁵⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires. — ⁶⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocédé.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8					január Janvier	február Février	március Mars	
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Postaforgalom: ⁴⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	42.496	50.666	39.124	43.945	44.664	46.766	59.729	47.147	43.084	55.267
94	Csomagküldemény	"	889·0	1084·4	816·9	950·5	1.001·6	1.020·4	1.368·9	915·0	894·3	1.003·5
95	Postautalvány	1.000 db	908·3	1149·7	909·8	889·9	1.023·8	929·9	1.098·5	1.008·9	1.003·4	1.149·2
96		1.000 P	63.639	76.955	66.688	65.675	72.593	67.822	79.024	61.887	67.701	70.590
97	Távirat	1.000 db	262·4	326·6	301·3	320·1	293·9	288·7	301·7	276·9	246·0	309·5
98	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	11.168	11.813	10.091	10.878	11.924	11.026	11.527	12.183	11.621	10.663
99	Helyközi beszélgetés	"	470·2	608·7	554·4	580·7	574·3	497·9	501·3	476·1	452·7	510·6
100	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	116.804	117.748	118.552	121.617	123.775	124.145	124.491	125.276
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	393.540	395.159	402.244	411.468	419.233	452.651	461.959	465.510
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	137.685	138.011	140.192	142.854	145.316	147.605	148.981	149.067
Áralakulás. ⁵⁾												
Nagykereskedelmi árindex:												
103	Főátlag	1929 = 100	86·8	86·3	86·1	87·4	87·0	85·2	85·0	85·1	85·2	86·0
104	Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei	"	73·4	75·2	73·3	76·4	75·3	71·8	72·1	72·8	73·3	75·6
105	Állati eredetű termékek	"	65·6	65·6	65·4	67·1	68·1	66·1	64·9	64·6	65·4	64·1
106	Növényi eredetű termékek	"	76·9	79·5	76·9	80·6	78·6	74·4	75·4	76·5	76·9	80·8
107	Mezőgazdasági ipar termékei	"	103·0	93·9	100·0	100·4	100·1	96·7	95·3	95·4	95·0	95·0
108	Gyarmatárak	"	122·1	154·8	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2
109	Ipari anyagok és termékek	"	93·3	93·1	92·7	92·9	92·9	92·9	92·6	92·2	92·1	92·0
110	Nyersanyagok	"	99·7	101·8	98·9	99·2	99·6	99·4	99·1	98·8	99·2	99·0
111	Gyártmányok	"	92·5	91·7	91·8	92·1	92·1	92·1	91·8	91·3	91·0	90·9
112	Tüzelő anyagok	"	103·8	102·6	103·4	103·8	103·9	103·9	103·9	103·6	103·5	103·5
113	Agrárrolló ³⁾	"	20·6	18·0	20·2	17·0	18·2	22·0	21·5	20·3	19·5	16·8
Megélhetési index:												
114	Összesen lakbérrel	1913 = 100	103·1	101·6	101·7	103·0	102·6	102·4	102·1	101·4	100·9	100·7
115	Összesen lakbér nélkül	"	108·4	106·4	106·6	108·2	107·8	107·4	107·1	106·1	105·5	105·2
116	Élelmezés	"	95·4	92·8	92·9	95·3	94·6	94·2	93·7	92·2	91·3	90·9
117	Ruházat	"	134·9	134·3	134·1	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3
118	Fűtés, világítás	"	138·1	137·5	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1
119	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Nagykereskedelmi árak:												
120	Búza tiszavidéki 78 kg-os	P/q	21·25	20·31	20·25	20·50	20·68	20·38	20·40	20·50	20·50	20·90
121	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	16·59	14·24	14·78	14·95	14·95	14·30	14·10	14·05	13·85	14·78
122	0-ás liszt	P/kg	0·38	0·37	0·37	0·37	0·38	0·37	0·37	0·37	0·37	0·37
123	2-es	"	0·37	0·36	0·36	0·37	0·37	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36
124	6-os	"	0·31	0·28	0·30	0·31	0·30	0·30	0·29	0·30	0·29	0·29
125	Tengeri, tiszántúli származású	P/q	15·43	17·33	19·25	19·12	16·95	13·10	12·80	13·95	14·43	16·40
126	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1·59	1·63	1·52	1·63	1·56	1·49	1·42	1·53	1·50	1·58
127	Borjú	P/kg élőszuly	0·97	0·84	1·07	0·94	1·00	1·00	0·93	0·89	0·92	0·79
128	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·06	1·07	1·06	1·11	1·13	1·08	1·05	1·02	0·99	1·00
129	Sertézsír	P/kg	1·60	1·55	1·55	1·74	1·55	1·55	1·56	1·54	1·50	1·50
130	Tojás, friss teatojás	P/kg	1·39	1·50	1·37	1·54	1·57	1·79	1·75	1·53	1·25	1·15
131	Borjúbőr	P/kg	1·75	1·73	1·60	1·65	1·67	1·67	1·67	1·70	1·70	1·70
132	Marhabőr	P/kg	1·14	1·26	1·15	1·20	1·20	1·20	1·15	1·20	1·20	1·20
133	Nyers gyapjú A/AA minőségű	"	1·64	1·66	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60
134	Nyers pamut, amerikai	"	1·50	1·69	1·46	1·43	1·50	1·52	1·49	1·47	1·50	1·46
135	Barnaszén, hazai	P/q	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22
136	Kőszén, porosz	"	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80
137	Vörösréz	P/kg	1·27	1·46	1·27	1·35	1·40	1·35	1·35	1·29	1·29	1·29
138	Ólom	"	0·48	0·58	0·42	0·50	0·50	0·50	0·48	0·48	0·48	0·48
139	Ón	P/q	527·14	655·40	504·70	515·—	566·80	566·80	566·80	566·80	566·80	566·80
140	Árpa takarmányozásra I. r.	"	16·87	16·78	16·48	18·38	18·50	18·30	16·10	16·15	16·15	17·18
141	Zab I. r.	"	17·36	20·52	16·45	18·33	19·35	19·20	18·65	19·35	19·58	22·73
142	Burgonya, Ella	"	6·97	8·07	6·50	6·60	6·25	6·15	8·—	8·—	8·15	8·25
143	Maláta	"	28·42	27·1	25·—	25·—	25·—	25·—	24·—	24·—	24·—	24·—
144	Cukor, kocka	"	124·54	106·—	123·25	123·25	123·25	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—

¹⁾ Az 1939. évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bennfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt. — ⁵⁾ Új mérlegelt nagykereskedelmi árindex.

1 9 3 9										1940	Unités	Désignation
április Avril	május Mai	június Juin	julius Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier			
Traffic postal: 4)												
50.757	51.363	45.560	47.237	50.764	52.068	51.949	50.336	62.458	50.836	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93
987.3	1.023.5	989.5	1.024.6	1.040.0	1.120.9	1.239.3	1.231.8	1.543.6	1.072.4	"	Colis	94
1.117.4	1.161.8	1.172.3	1.159.5	1.178.9	1.195.6	1.289.9	1.190.0	1.169.8	1.081.2	1.000 unités	} Mandats-poste	95
71.268	75.535	74.679	76.741	80.970	85.370	86.648	81.304	90.775	78.696	1.000 p		96
292.7	331.0	321.4 ³⁾	349.4	412.5	363.5	348.5	333.4	334.9	329.1	1.000	Télégrammes	97
11.720	12.060	11.968	11.433	10.425	12.185	12.203	12.612	12.681	12.407	1.000	Conversations locales à Budapest	98
548.2	648.7	608.3	664.6	717.6	716.1	676.3	657.0	627.8	631.0	"	Conversations interurbaines	99
126.354	127.386	127.985	128.637	129.262	130.433	131.372	132.297	133.954	135.242	nombre	Postes téléphoniques principaux	100
467.997	468.184	470.334	468.290	467.920	470.930	476.818	488.843	499.368	511.410	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	101
149.471	149.427	149.303	148.727	148.260	149.239	150.598	154.797	157.538	160.740	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	102
Mouvement des prix: 5)												
Indice des prix de gros:												
86.2	85.5	84.9	85.3	86.3	86.5	87.5	88.2	89.2	91.7	1929 = 100	Moyennes générales	103
76.0	74.5	73.3	74.3	76.3	75.8	75.9	76.3	77.8	83.4	"	Produits de l'agriculture et de l'élevage	104
63.9	64.5	63.8	64.6	66.0	67.4	66.8	68.4	67.7	71.5	"	Produits d'origine animale	105
81.5	79.1	77.7	78.8	81.0	79.6	80.0	79.9	82.5	88.8	"	Produits végétaux	106
94.8	93.3	92.4	91.5	92.4	92.7	93.8	95.0	95.7	96.6	"	Produits de l'industrie agricole	107
122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.3	242.0	258.0	258.0	258.0	"	Denrées coloniales	108
92.0	92.1	92.2	92.4	92.6	93.4	94.5	95.3	96.0	96.5	"	Matières nécess. à l'indust. et prod. industr.	109
99.3	99.4	99.7	99.8	100.4	104.4	105.5	107.2	108.6	108.7	"	Matières premières	110
90.9	91.0	91.1	91.3	91.4	91.6	92.9	93.2	93.5	94.1	"	Objets fabriqués	111
102.7	102.1	102.0	102.0	101.8	101.6	101.6	101.6	105.0	105.3	"	Combustibles	112
16.4	18.1	19.5	18.6	16.5	17.2	18.3	18.1	16.8	11.4	"	Ciseaux agricoles ³⁾	113
Indice du coût de la vie:												
101.1	101.1	101.6	101.1	102.3	102.3	102.2	102.0	102.3	103.9	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	114
105.8	105.7	106.4	105.8	107.3	107.3	107.2	106.9	107.4	109.5	"	Au total, non compris le loyer	115
91.8	91.6	92.7	91.9	94.3	94.4	94.2	93.8	94.0	97.1	"	Alimentation	116
134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	"	Vêtement	117
138.1	138.1	137.7	137.7	136.7	136.4	136.4	136.4	138.5	138.5	"	Chauffage et éclairage	118
86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	"	Logement	119
Prix de gros:												
20.75	20.50	19.85	19.80	19.95	20.08	20.15	20.30	20.45	20.55	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	120
14.60	13.50	13.20	14.25	14.10	14.10	14.13	15.03	15.23	15.83	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	121
0.37	0.37	0.36	0.36	0.37	0.37	0.38	0.38	0.38	0.38	1 kg, en pengós	Farine No 0	122
0.36	0.36	0.35	0.35	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	0.36	"	" No 2	123
0.29	0.28	0.27	0.26	0.26	0.27	0.27	0.27	0.28	0.28	"	" No 6	124
17.05	16.75	16.68	18.05	19.58	18.80	19.25	17.25	19.75	20.83	1 q, en pengós	Maïs, de la région d'au delà de la Tisza	125
1.57	1.56	1.61	1.64	1.62	1.71	1.71	1.74	1.76	1.76	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	126
0.82	0.95	0.87	0.83	0.86	0.84	0.81	0.82	0.73	0.82	1 kg de poids vif, en p. \	Veaux	127
1.01	1.04	1.04	1.06	1.15	1.13	1.16	1.15	1.10	1.12	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kilos	128
1.40	1.40	1.44	1.46	1.56	1.68	1.68	1.68	1.80	1.80	1 kg, en pengós	Saindoux	129
1.15	1.17	1.22	1.21	1.39	1.40	1.88	2.40	2.28	2.30	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	130
1.75	1.75	1.70	1.70	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	1.75	"	Cuir de veau	131
1.28	1.25	1.25	1.25	1.30	1.32	1.32	1.32	1.32	1.32	1 kg, en pengós	Cuir de boeuf	132
1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.70	1.90	1.90	1.90	"	Laine brute	133
1.49	1.60	1.65	1.68	1.58	1.88	1.86	1.92	2.16	2.10	"	Coton brut, américain	134
3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	135
6.80	6.80	6.80	—	—	—	—	—	—	—	"	Houille, prussienne	136
1.29	1.29	1.29	1.29	1.29	1.80	1.80	1.80	1.80	1.80	1 kg, en pengós	Cuivre	137
0.48	0.48	0.48	0.48	0.58	0.67	0.80	0.74	0.78	0.76	"	Plomb	138
566.80	566.80	566.80	566.80	587.05	590.—	761.20	979.50	979.50	979.50	1 q, en pengós	Étain	139
18.33	16.75	14.68	16.38	16.95	16.80	16.80	17.53	17.73	17.93	"	Orge fourrag., de 1er ordre	140
22.78	23.—	22.58	18.43	20.35	19.25	19.13	19.33	19.73	20.10	"	Avoine de 1er ordre	141
8.10	7.75	8.15	8.75	7.90	7.90	7.90	8.—	8.—	10.03	"	Pommes de terre dites Ella	142
25.—	25.—	25.—	25.—	25.—	29.—	29.—	33.—	37.—	37.—	"	Malt	143
106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	106.—	"	Sucre en morceaux	144

1) Pour 1939, moyennes provisoires. — 2) Y compris les lettres recommandées. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles, y compr les produits de l'élevage, et les prix industriels. — 4) A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — 5) Nouvel indice pondéré des prix de gros.

M e g n e v e z é s	Egység	1938	1939	1 9 3 8								
		átlag <i>Moyennes</i>		aug. <i>Août</i>	szept. <i>Sept.</i>	okt. <i>Octobre</i>	nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	március <i>Mars</i>	
145	Ácsolt épületfa	P/m ³	69·29	71·02	70·—	70·—	70·—	69·—	69·—	69·—	69·—	69·—
146	Len I.	P/kg.	2·04	2·07	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05
147	Kender	P/kg.	1·04	1·04	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02
148	Rotációs-papiros	P/q	30·16	28·04	29·50	29·50	28·50	28·50	28·50	28·50	28·—	28·—
149	Tüzifa	P/q	3·66	3·48	3·65	3·70	3·75	3·75	3·80	3·80	3·75	3·75
Pénz és hitel.												
Magyar Nemzeti Bank:												
150	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	606·8	853·4	793·5	³⁾ 806·5	863·4	831·1	816·3	888·5
151	Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	398·8	567·3	479·2	462·2	511·4	470·7	466·8	505·6
É r c k é s z l e t :												
152	Arany	1,000.000 P	—	—	84·1	84·1	84·1	94·1	124·1	124·1	124·1	124·1
153	Deviza és valuta	"	—	—	75·6	135·0	114·8	100·5	96·5	94·0	88·0	87·4
154	Összesen	"	—	—	159·7	219·1	198·8	194·5	220·6	218·1	212·1	211·4
155	Fedezeti arany	‰	25·9	—	26·5	25·0	25·1	25·0	25·0	26·5	26·4	25·1
156	Leszámítolási kamatláb	"	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
157	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·25-6·50	4·5-6·5	4·25-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5
158	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
159	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
160	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	130·9	106·7	107·3	114·0	121·8	124·8	131·4	132·0
161	A PK. budapesti pénztárazeteinél	"	—	—	618·9	506·3	522·9	545·3	563·7	567·0	576·0	554·8
162	Összesen	"	—	—	749·8	613·0	630·2	659·3	685·5	691·8	707·4	686·8
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
163	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	61·4	64·3	70·9	80·7	83·6	76·9	78·1	83·8
164	A PK. budapesti pénztárazeteinél	"	—	—	675·9	663·3	685·7	681·9	664·1	647·0	633·6	621·1
165	Összesen	"	—	—	737·3	727·6	756·6	762·6	747·7	723·9	711·7	704·9
B e t é t e k e g y ü t t :												
166	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	192·3	171·0	178·2	194·7	205·4	201·7	209·5	215·8
167	A PK. budapesti pénztárazeteinél	"	—	—	1.294·8	1.169·6	1.208·6	1.227·2	1.227·8	1.214·0	1.209·6	1.175·9
168	Összesen	"	—	—	1.487·1	1.340·6	1.386·8	1.421·9	1.433·2	1.415·7	1.419·1	1.391·7
169	A 30 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	—	—	119·2	105·3	109·6	113·1	117·9	117·1	117·5	116·0
Tőzsde:												
170	Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	111·1	92·1	105·6	116·7	123·0	102·7	82·8	91·0	94·7	84·3
171	Eladott részvény	szám	195.908	123.378	85.335	140.250	207.281	196.227	225.717	198.782	113.350	88.495
172	Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	12·3	8·4	6·3	8·6	12·1	13·2	12·6	9·2	6·0	5·9
Hitelbiztonság:												
173	Csőd ²⁾	szám	3	3	4	—	3	2	1	4	1	4
174	Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	76	57	60	57	87	83	82	111	69	88
175	Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz. ⁴⁾	"	79	60	64	57	90	85	83	115	70	92
Ebből:												
176	Új fizetésképtelenség Budapesten	"	25	15	30	15	32	28	26	32	22	31
177	Magán- és kényszeregyesség aktíva Magyarországon ⁴⁾	1.000 P	1.833	3.343	2.628	934	2.444	2.646	1.786	1.798	1.788	2.911
178	Magán- és kényszeregyesség passzíva Magyarországon ⁴⁾	"	2.888	4.145	4.153	1.549	3.525	3.785	3.007	2.984	2.830	3.743
179	Magán- és kényszeregyesség aktíva Budapesten	"	963	2.442	2.046	354	1.030	776	861	614	1.116	693
180	Magán- és kényszeregyesség passzíva Budapesten	"	1.568	2.816	3.399	601	1.525	1.463	1.482	1.075	1.709	1.201
181	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	szám	3.342	2.832	3.507	3.932	4.460	3.691	3.560	3.204	2.665	3.553
182	Óvatolt váltók Magyarországon ⁵⁾	1.000 P	1.448	1.378	1.433	1.469	1.959	1.615	1.446	1.614	1.235	1.780
183	Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.432	1.192	1.535	1.654	1.742	1.505	1.557	1.470	1.270	1.581
184	Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	747	723	748	687	1.012	718	702	875	689	1.014
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :												
185	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	255	220	258	244	236	232	222	247	215	227
186	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	5.123	4.544	5.069	4.971	4.778	4.712	4.501	4.847	4.266	4.639
187	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	261	240	260	301	303	262	263	252	232	245
188	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	5.262	4.850	5.066	6.251	5.839	5.269	5.334	5.435	4.771	4.888
189	Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.469	1.412	1.346	1.317	1.275	1.271	1.254	1.236
190	Zalogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	29.518	28.238	27.176	26.619	25.786	25.199	24.694	24.445
191	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	8.219	6.205	8.993	9.476	8.905	8.957	5.069	9.817	6.905	7.259

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. ³⁾ A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt. — ⁴⁾ 1939 szeptember havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt. — ⁵⁾ 1940 január havától a visszacsatolt felvidéki rész és Kárpátalja adataival együtt.

1 9 3 9										1940	Unités	Désignation	
április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier				
69.—	69.—	69.—	70.—	71.50	73.—	73.—	73.—	73.—	81.50	1 m ³ , en pengós	Bois de construct., charpenté	145	
2.05	2.05	2.05	2.05	2.05	2.05	2.09	2.15	2.15	2.20	1 kg, en pengós	Lin de 1er ordre	146	
1.02	1.02	1.02	1.02	1.02	1.02	1.07	1.10	1.10	1.10	"	Chanvre	147	
28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	28.—	1 q, en pengós	Papier p. rotatives	148	
3.60	3.40	3.40	3.35	3.35	3.35	3.35	3.40	3.30	3.30	"	Bois à brûler	149	
Monnaie et crédit.													
Banque Nationale de Hongrie :													
895.6	868.0	884.9	879.4	1.038.3	1.087.0	1.032.3	965.3	974.8	954.0	1,000.000 p	Circulation des billets de banque	150	
512.3	458.6	438.4	417.9	576.4	627.0	624.5	593.1	585.3	607.4	"	Effets escomptés et avances	151	
Encaisse métallique :													
124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	1,000.000 p	Or	152	
102.2	94.9	93.6	93.5	101.3	97.8	83.1	76.4	77.3	76.6	"	Devises et monnaies	153	
226.3	219.0	217.6	217.5	225.4	221.9	207.2	200.5	201.4	200.7	"	Total	154	
25.1	25.4	25.3	25.3	24.1	.	.	.	.	.	%	Proportion de la couverture	155	
4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	"	Taux d'escompte	156	
4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	157	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	158	
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	159	
Effectif des dépôts :													
Dépôts d'épargne :													
131.9	134.9	135.7	140.0	136.4	123.3	129.4	131.5	135.4	141.0	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	160	
558.8	571.5	590.5	601.4	556.8	524.1	541.8	554.8	590.8	598.1	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	161	
690.7	706.4	726.2	741.4	693.2	647.4	671.2	686.3	726.2	739.1	"	Total	162	
Dépôts s. comptes courants :													
78.8	82.1	86.9	77.8	86.8	94.3	100.5	111.9	116.5	105.4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	163	
630.9	639.6	654.4	686.8	682.5	704.1	726.3	737.9	755.8	738.6	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	164	
709.7	721.7	741.3	764.6	769.3	798.4	826.8	849.8	872.3	844.0	"	Total	165	
Ensemble des dépôts :													
210.7	217.0	222.6	217.8	223.2	217.6	229.9	243.4	251.9	246.4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	166	
1.189.7	1.211.1	1.244.9	1.288.2	1.239.3	1.228.2	1.268.1	1.292.7	1.346.6	1.336.7	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F.	167	
1.400.4	1.428.1	1.467.5	1.506.0	1.462.5	1.445.8	1.498.0	1.536.1	1.598.5	1.583.1	"	Total	168	
115.7	117.2	123.1	124.7	115.0	110.1	114.4	115.8	120.9	121.4	"	Dép. dans les 30 princ. établ. de c. de prov.	169	
Bourse :													
88.3	84.5	76.7	75.6	78.0	102.1	108.2	110.4	111.5	120.9	1926 = 100	Indice des actions ¹⁾	170	
62.112	57.617	87.198	63.531	41.629	448.912	120.983	110.217	87.719	151.797	nombre	Actions vendues	171	
4.6	3.5	4.3	3.6	2.5	32.1	9.9	10.7	8.6	13.9	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	172	
Sécurité du crédit :													
3	4	2	—	2	2	8	2	5	2	nombre	Faillites ²⁾	173	
74	54	54	40	20	35	59	50	34	33	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾	174	
77	58	56	40	22	37	67	52	39	35	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie ⁴⁾	175	
18	17	12	9	4	6	10	7	6	6	"	Dont :		
1.612	23.928	2.367	617	178	1.263	1.912	1.225	519	1.928	1,000 p	Nouv. insolvabilités à Budapest	176	
2.827	25.628	3.485	1.054	334	1.721	2.491	1.841	806	2.216	"	Concord. privés et judiciaires } actifs	177	
663	23.215	1.412	90	32	213	527	512	219	305	"	en Hongrie ⁴⁾ } passifs	178	
1.268	24.446	1.830	182	64	410	552	760	294	326	"	Concord. privés et judiciaires } actifs	179	
3.290	2.890	2.772	2.467	2.626	3.134	2.849	2.436	2.107	2.611	nombre	à Budapest } passifs	180	
1.721	1.457	1.018	1.174	1.250	1.400	1.476	1.459	948	2.096	1,000 p	Lettres de change protest. en Hongrie ⁵⁾	181	
1.424	1.307	1.118	938	1.020	1.192	1.092	1.006	888	947	nombre	Lettres de change protest. à Budapest	183	
946	803	518	576	602	617	753	822	466	773	1,000 p	Lettres de change protest. à Budapest	184	
Mouvements des monts-de-piété :													
245	236	233	229	211	199	205	205	184	213	1,000 reconn.	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	185	
4.713	4.743	4.938	4.657	4.367	4.289	4.485	4.445	4.134	4.504	1,000 p	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	186	
234	244	220	225	240	265	265	227	225	202	1,000 reconn.	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	187	
4.416	4.738	4.576	4.353	4.756	5.517	5.247	4.760	4.738	4.420	1,000 p	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	189	
1.246	1.238	1.252	1.256	1.227	1.161	1.101	1.079	1.038	1.049	1,000 reconn.	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	189	
24.712	24.747	25.109	25.414	25.025	23.797	23.034	22.719	22.115	22.199	1,000 p		190	
6.029	6.790	6.037	6.322	6.002	6.168	5.232	5.138	2.765	5.846	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	191	

1) Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — 2) Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — 3) Y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — 4) Y compris à partir de sept. 1939, la zone nord recouvrée, et la Subcarpathie. — 5) Y compris à partir de janv. 1940, la zone recouvrée, et la Subcarpathie.

1·8%, volt a javulás a múlt évvel szemben. A *távbeszélőállomások száma* január végéig 1.288-cal 135.242-re nőtt, az egy év előttinél pedig 11.097-tel állott magasabban. A *rádióvevőengedélyesek száma* nemcsak elérte, de már meg is haladta a félmilliót. A hó végén 511.410 rádióengedélyes volt Magyarországon, 12.042-vel több, mint egy hónappal és 58.759-cel több, mint egy évvel ezelőtt.

Áralakulás.

A nagykereskedelmi árszínvonal enyhén emelkedő irányzata januárban is érvényesült s az a hivatalos árindex 2·5 pontos emelkedésében jutott kifejezésre. Így az index a hó végén 91·7-es állásával újabb tetőpontot ért el, s az egy év előttinél is 6·6 ponttal állott magasabban. A január havi erőteljesebb áremelkedés a mezőgazdasági termények oldaláról indult ki. Az agrártermékekben ugyanis szállítási nehézségek folytán a nagyobb fogyasztási piacokon, elsősorban pedig a fővárosban hiány jött létre, ami az idényszerű áremelkedést lényegesen fokozta. A *növényi eredetű* termékek csoportindexe 6·3 ponttal 88·8-ra, az *állati eredetűeké* 3·8 ponttal 71·5-re emelkedett. Az agrártermékek „együttes indexe” pedig 5·6 ponttal 83·4-re szökött és 10·6 ponttal állott magasabban, mint egy évvel ezelőtt. Az árszínvonalnak ez a komponense érzékenyebben reagált a konjunkturális viszonyokra és az áruhiányra. Az iparcikkek árszínvonala ellenben a hatékony árellenőrzés folytán merevebbnek mutatkozik. Az „egyéb ipar” indexe ugyanis egy hó leforgása alatt mindössze csak fél ponttal 96·5-re nőtt s a múlt évinél is csak 4·3 ponttal állott magasabban. Az index két komponense közül, a *nyersanyagok* csoportindexe csak árnyalatilag emelkedett. Az index a hó végén 108·7-en állott az előző havi 108·6 és a múlt évi 99·8-del szemben. A *gyártmányok* csoportindexe 0·6 ponttal 94·1-re nőtt, az egy év előttinél pedig 2·8 ponttal állott magasabban.

Megélhetési költségek indexe. A hónapok óta tartó stagnáció után januárban a megélhetési költségek indexe 1·6 ponttal 103·9-re emelkedett s ekkor a múlt évinél is 2·5 ponttal állott magasabban. A megélhetési költségek emelkedését az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának növekedése idézte elő. Az „élelmezés” csoportindexe egy hó leforgása alatt 3·1 ponttal 97·1-re szökött, s a múlt évi állását is 4·9 ponttal multa felül. A megélhetési költségek indexének többi komponensei változatlanul az egy hó és nagyjában az egy év előtti szinten állottak.

Pénz és hitel.

Az év első hónapjában a jegyforgalom 21·0 millió pengővel 954·0 millióra süllyedt, de 122·9 millióval állott magasabban, mint egy évvel ezelőtt.

A *váltótárca* állománya 22·1 millióval 607·4 millió pengőre emelkedett s a tavalyinál is 136·7 millióval állott magasabban. A Bank érckészlete a devizák és valuták állományának csökkenése folytán árnyalatilag hanyatlott s a hó végén 200·7 milliót tett a múlt évi 218·1 millió pengővel szemben.

A *betétállomány* csekély mértékben változott. A *takarékbetétek* állaga 739·1 millió pengőt tett s mindössze csak 12·9 millió pengővel nőtt, a múlt évihez képest is csak 47·3 millió pengő volt az emelkedés. A *folyószámlabetétek* összege 28·3 millióval 844 millióra süllyedt, de még így is 120·1 millióval állott magasabban, mint egy évvel ezelőtt. Az *összes betétállomány* így a hó végén 1.583·1 milliót tett, szemben az előző hó végi 1.598·5 és a múlt évi 1.415·7 millió pengővel.

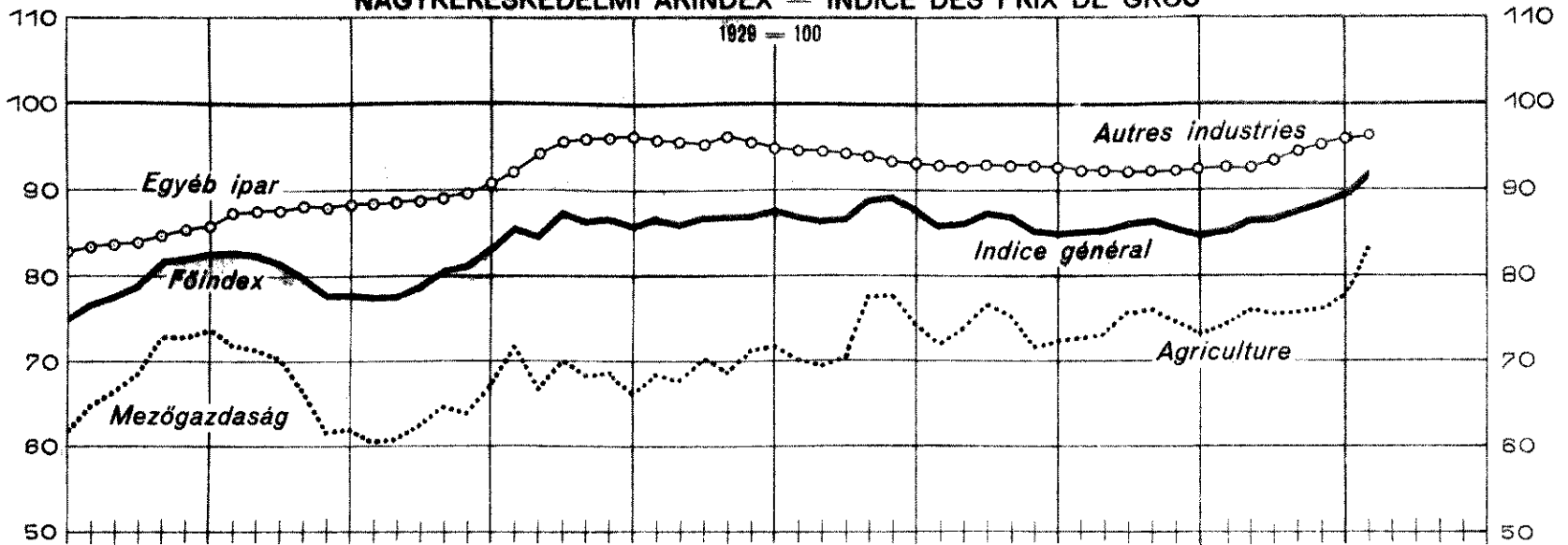
Tőzsde. Az év első hónapjában erőteljes árfolyamemelkedés és élénk forgalom jellemezte a budapesti értéktőzsdét. Az átlagos árfolyamnívót jelző részvényindex 9·4 ponttal 120·9-re emelkedett s ezzel a háborús tőzsdei hossz folyamán újabb tetőpont jött létre. Egy évvel ezelőtt a részvényindex 91-en állott. A gyorsütemű árfolyamemelkedést erőteljes tőzsdei forgalom kísérte, kerekén 152 ezer db részvény cserélt kezét az előző havi 88 ezerrel szemben. A múlt év azonos hónapjában az eladott részvények száma 199 ezerre rúgott. A szállítások és átvételek összege kerekén 14 millió pengőt tett az előző havi 8·6 és a tavalyi 9·2 millióval szemben.

Hitelbiztonság. A tárgyalt hó folyamán a pénzpiaci feszültség tovább enyhült. Mindössze csak 35 új *fizetéképtelenségi* eset fordult elő, 4-gyel kevesebb, mint az előző hóban, 80-nal kevesebb, mint tavaly (—10·3%, —69·6%). A *magán- és kényszer-egységek passzívái* 1·4 millióval 2·2 millió pengőre, tehát 174·9%-kal emelkedtek. A tavalyihoz képest azonban még így is 25·7% volt a hanyatlás. Az *óvatolt váltók száma* 504-gyel 2.611-re (+23·9%) emelkedett, a múlt évvel szemben azonban 593 (—18·5%) volt a hanyatlás. Az *óvatolt váltók összege* 2·1 millió P-t tett, 1·1 millióval, 121%-kal haladta meg az előző havit és 29·9%-kal a tavalyit.

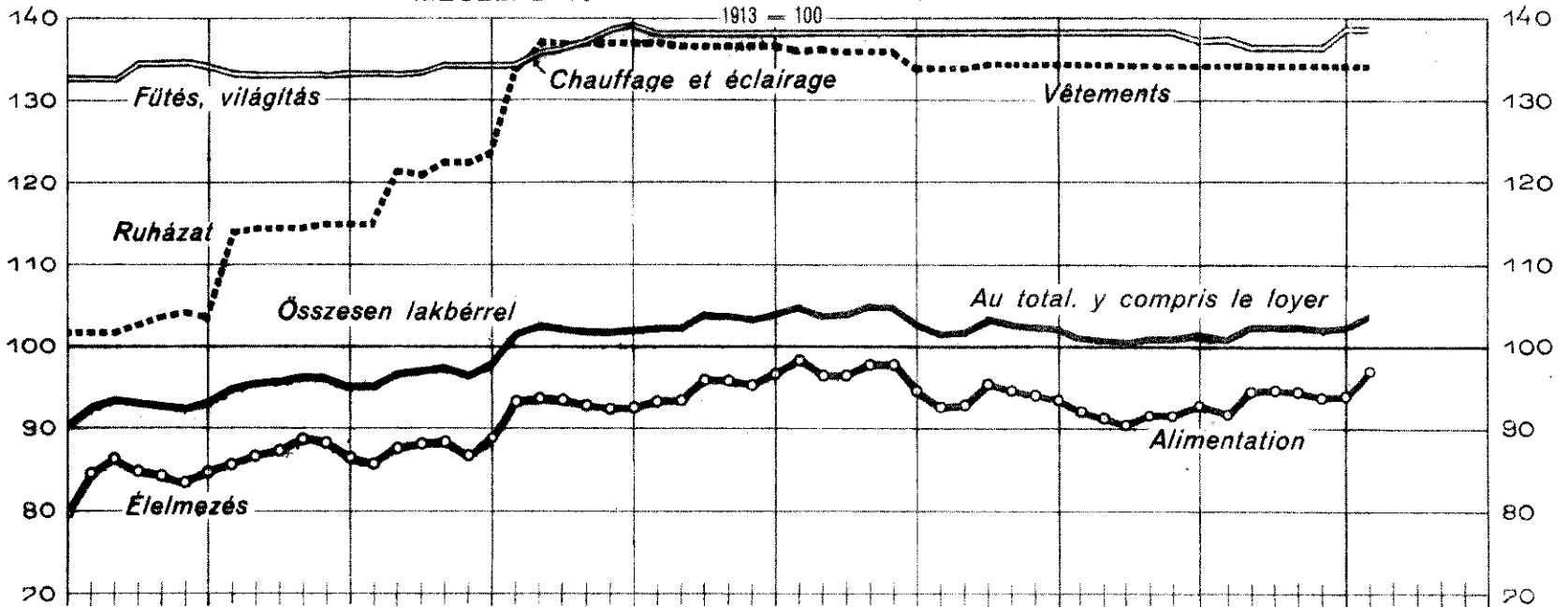
Zálogházi forgalom. A zálogfelvételek tételszáma 29 ezerrel 213 ezerre, az elzálogosított tárgyakra folyósított összeg pedig 370 ezer pengővel 4·5 millió P fölé emelkedett. A múlt évihez képest úgy a zálogfelvételek tételszáma, mint azok összege csökkent. A zálogkiváltás csekélyebb mérvű volt az előző havinál. A tételszám itt 202 ezerre rúgott az előző havi 225 és a tavalyi 252 ezerrel szemben. A kiváltások összege 300.000 pengővel 4·4 millióra esett, a tavalyinál pedig kerekén 1 millióval állott alacsonyabban. A 22·2 millió P-t kitevő zálogálladék az előző havihoz képest alig változott, a múlt év ugyanazon hónapjával szemben azonban 3 millió P-ös hanyatlás mutatkozott.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

NAGYKERESKEDELMI ÁRINDEX — INDICE DES PRIX DE GROS

MEGÉLHETÉSI INDEX — INDICE DU COÛT DE LA VIE

MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

